

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

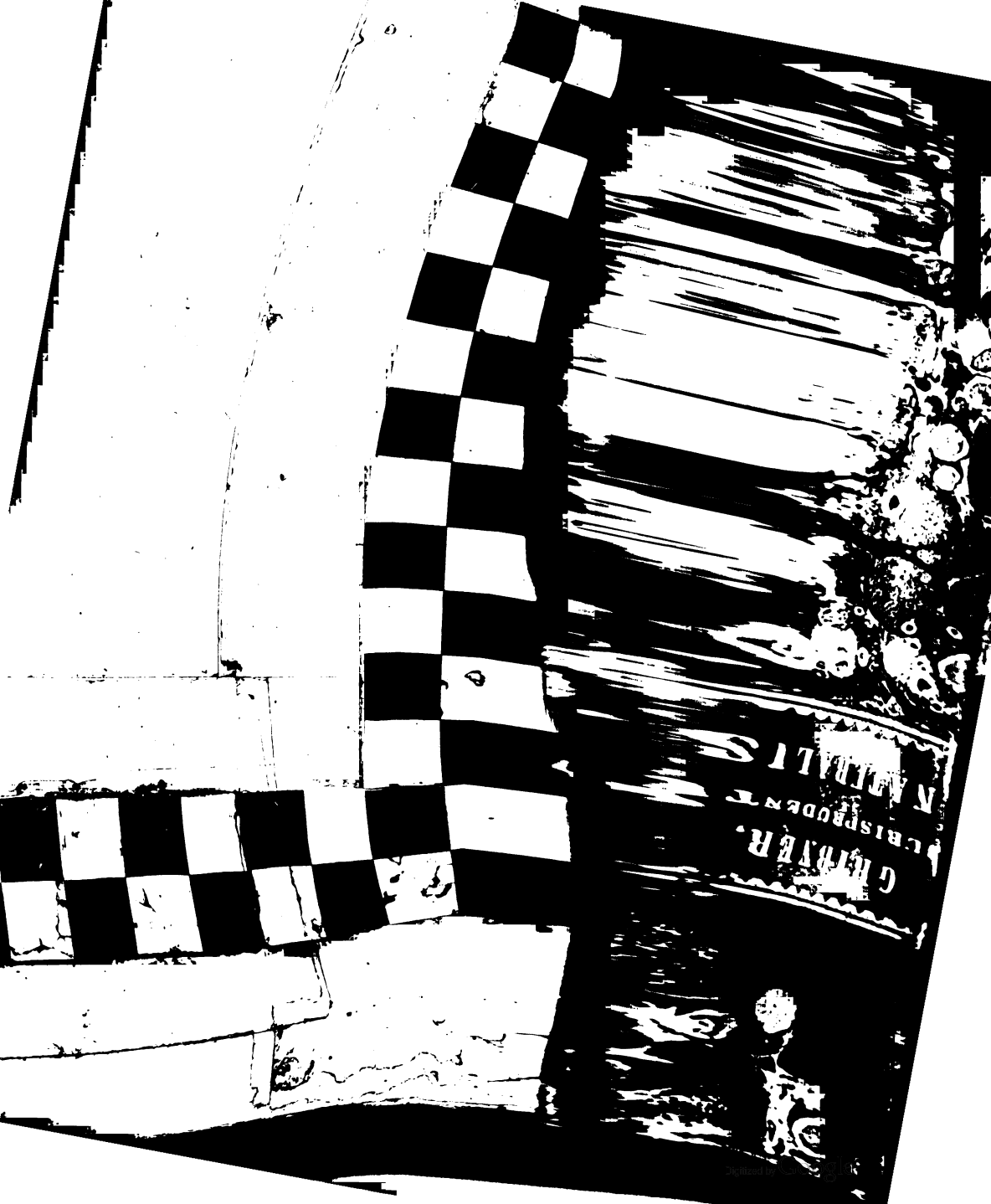
- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

GRIBNER,
JURISPRUDENTI
NATURALIS.

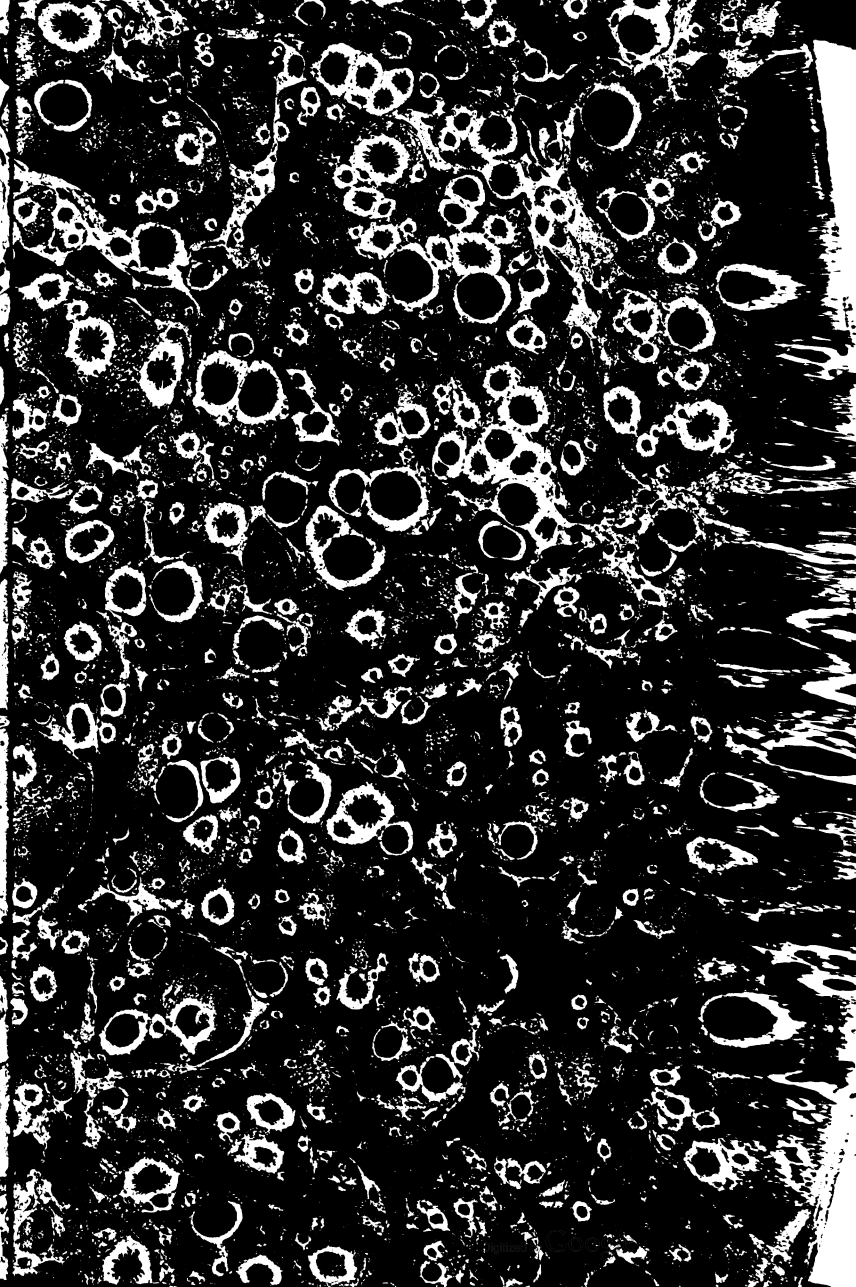

ALPHABETICAL
INDEX
OF
THE
PUBLISHED
WORKS
OF
JOHN
WILSON
CROFT

D

LVI. L 70

~~36.~~

34,

417.

~~3300~~

20414.

20414

212-

37

MICH. HENR. GRIBNERI

ICTI

PRINCIPIORVM

IVRIS

PRVDENTIAE

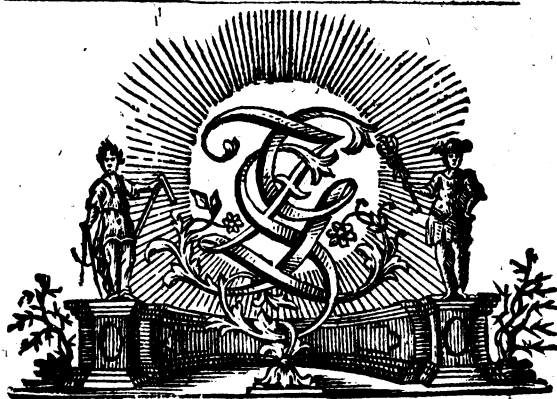
NATVRALIS

LIBRI IV.

QVIBVS IVRIS NATVRAE ET GENTIVM
PVBLICI ET PRIVATI VNIVERSALIS
SVMMA CAPITA

EXHIBENTVR.

EDITIO QVARTA

VITEMBERGAE ET SERVESTAE

APVD SAM. GODOFR. ZIMMERMANNVM

M DCC XLVIII. 228

PRÆFATIO
A
B. AVCTORIS
EDITIONI III.
PRAEMISSA.

tertium nunc
prodeunt in
conspectum tuum, bene-

(2)

uole

*uole Lector Principio-
rum Jurisprudētiaē
Naturalis Libri IV.*
recogniti, emendati, at-
que passim etiam aucti.
Constitueram his addere
historiam huius Iuris et
principia Legum diuina-
rum, quae positivae uni-
uersales dicuntur; sed
non superfuit tantum ab
aliis

aliis negotiis mihi otii,
ut exequi hoc institutum
liceret. Vindicias eorum,
quae ab aliis uocata sunt
in dubium, dare nolui,
qui eam, quam mihi sum-
si, ab aliis dissentienti, li-
bertatem, omnibus aequae
competere facile intelli-
go, atque inanes de re-
bus non magni momenti

contentiones omni tempore uehementer auersatus sum. Tu, *Lector beneuole*, uale, et conatibus meis faue. Scribebam Lipsiae Id. Septembris. Anno

CID MDCC XXXIII.

CON-

**CONSPECTVS
OPERIS.**

PROLEGOMENA.

CAP. I.

De Iure in Genere. pag. 1

CAP. II.

De Iure Diuino Generatim. 6

CAP. III.

De Legibus Diuinis Naturalibus,
sive de Iure Naturali. II

CAP. IV.

De Principio, sive Propositione Iuris Naturalis Fundamentalii. 20

CAP. V.

De Methodo et Ratione tradendi
Praecepta Naturalia. 38

LIBER I.

De Iure Naturae in
Specie.

CAP. I.

De Statu Naturali. pag. 44

CAP. II.

De Religione Naturali. 47

CAP. III.

De Officio Hominis erga se ipsum. 56

CAP. IV.

De Naturali Hominum Aequalitate, et Communionem Primaeua. 61

CAP. V.

De Iure Defensionis et Vindictae
in Statu Naturali. 68

CAP.

CAP. VI.

De Commodis et Incommodis Status Naturalis ac Origine Proprietatis et Imperii. pag. 78

CAP. VII.

De Iuris Naturae Praeceptis circa Sermonem, Pacta et Iuramenta. 86

CAP. IIX.

De Societate et Officio Coniugali. 106

CAP. IX.

De Iure Parentum et Liberorum. 121

CAP. X.

De Dominio et Seruitute. 134

CAP. XI.

De Iure Familiarum et de Societatibus Minoribus ante Respublicas. pag. 141

CAP. XII.

De Officiis Hominis erga res extra humanam Sortem constitutas. 145

LIBER II.

De Iure Publico
Vniuersali.

CAP. I.

De Origine Rerumpublicarum. pag. 151

CAP. II.

De Maiestate. 159

CAP.

CAP. III.

De Iuribus Maiestaticis, in primis
de Iure Leges condendi, iudi-
candi, puniendi, et dispensan-
di etc. pag. 166

CAP. IV.

De Dominio Eminente et aliis Iu-
ribus Maiestaticis. 176

CAP. V.

De Formis Rerumpublicarum et
in primis de Iure Democratiae. 186

CAP. VI.

De Imperio Aristocratico. 193

CAP. VII.

De Iure Regni in primis de Mo-
narchia Absoluta et de Imperio
Despotico. 198

CAP.

CAP. IIX.

De Regno Limitibus circumscripto et de Legibus Fundamentalibus. pag. 206

CAP. IX.

De Iure Regni Electiui. 213

CAP. X.

De Iure Regni Successiui. 217

CAP. XI.

De Mixtis & Irregularibus Rebus-publicis, Systemate Ciuitatum plurium etc. 227

CAP. XII.

De Officio et Iure Subditorum. 233

CAP. XIII.

De Tyrannide. 238

LIBER

LIBER III.

De Iure Gentium.

CAP. I.

De Iure Gentium in Genere.
pag. 244

CAP. II.

De Statu Naturali Gentium inter
se. 248

CAP. III.

De Iure Gentium inter se ratione
Proprietatis et Finium. 252

CAP. IV.

De Iure et Officiis Gentium in Sta-
tu Pacifico absolutis, in primis
de Iuribus Innoxiae Utilitatis.
261

CAP.

CAP. V.

De Officiis Gentium hypotheticis, in primis de Iure Gentium circa Foedera et Sponsiones.

pag. 267

CAP. VI.

De Iure Gentium circa Legatos.

280

CAP. VII.

De Controuersiis Gentium.

289

CAP. IIX.

De Iure Belli, in primis de iustis Bellorum causis, et de belli indictione.

296

CAP. IX.

De Eo, quod in hostem licet.

302

CAP. X.

De Acquisitione Bellica.

309

CAP.

CAP. XI.

De Pactis Bellicis. pag. 315

CAP. XII.

De His, qui neutras sequuntur partes. 319

CAP. XIII.

De Iure Victoriae. 323

CAP. XIV.

De Pace. 328

LIBER IV.

De Iure Priuato
Vniuersali.

CAP. I.

De Iurisprudencia Priuata Vniuersali eiusdemque Vsu. 334

CAP.

CONSPECTVS OPERIS.

CAP. II.

De Legibus Iustis et Iniustis, Æquis
et Iniquis atque de Finibus Le-
gislatoriae Potestatis. pag. 339

CAP. III.

De Iure Naturali Conuentio-
num. 345

CAP. IV.

De Damni Dati Reparatione. 360

CAP. V.

De Iure Priuato Vniuersali circa
Dominium. 369

CAP. VI.

De Iure Naturali Successionum.
380

CAP. VII.

De Iure Litium. 386

CAP. IIX.

De Poenis. 391

PRIN-

PRINCIPIORVM
IVRISPRVDENTIAE
NATVRALIS
PROLEGOMENA.

CAP. I.

DE IVRE IN GENERE.

I. **I**Vs est superioris uoluntas inferioris, ex quo rite iis declarata est, ad obsequium obligans.

1. De Erymo iuris, uariisque huius uocis significationibus, passim otiosae occurrunt disputationes (a); hoc loco ius pro *lege* accipimus, aut, si mauis, pro complexu legum.
2. Superiorem dicimus, non qui *uiribus* pollet cum *Hobbesio* (b), neque innocentem
A quem-

(a) u. Grot. l. I. §. 3. seqq. ibique Comm.

(b) Hobb. de Ciu. c. 9. §. 2.

(GRIBN. I. N.)

quemuis cum *Grotio* (c); sed eum, qui legitimum in alterum imperium est consecutus; ex quo, quis inferior nobis dicatur, perinde apparet. Sine superiore, nec lex, nec obligatio, concipi potest (d).

3. *Voluntatis* claro, et perspicuo uocabulo uti satius est, quam obscurioribus, *normae*, *regulae* etc. quibus alii utuntur.
4. Quid *obligatio* sit, et in quo uis eius consistat, non satis expeditum est, et quae uulgo eam in rem afferuntur, argumento huic non sufficiunt. *Isti*, dum *iuris uinculum* obligationem dicunt, obscurum terminum per uocabula aequae obscura parum illustrent. Nouissime *Thomasius* obligationem in metu consistere tradit (e): sed metus potest esse sine obligatione, potest etiam obligatio esse sine metu; saltem non alius hic, quam legitimae potentiae *metus* locum habere potest.

Dicendum de Obligatione interna et externa.

5. Differt autem lex a consilio et iussu: nam *consilium* superiorem non requirit, neque eum, cui datur, obstringit. *Iussus* est domini aut patris, lex imperantis; quamuis si legem etiam iussum appellare uelis, laxiorem

(c) *Grot. l. 2. c. 20. § 3, n. 1. 2. et §. 9. n. 2. seq.*

(d) *dissentis* Huber. *de Iure Ciuis. l. 1. Sect. 1. c. 1. §. 2. sqq.*

(e) *Fundamens. Iur. Nat. et G. L. l. c. 4. §. 61. seq. add. Beyer. c. V. §. 33.*

rem significationem uoci huic tribuere nihil impediat.

6. Legem non obligare, nisi ex quo rite promulgata est, §. *sequente* monebimus. Caeterum qui hanc *definitionem* cum *aliorum* descriptionibus conferre cupit, adeat *Grot. l. 1. c. 2. §. 9. Thomaf. iur. Diu. l. 1. c. 1. §. 28. Huber. d. iur. Ciu. l. 1. Sect. 1. c. 1. §. 1. (f)*

II.

Lex non obligat, nisi quibus, et ex quo ea lata est; quam ne negligent, quibus promulgata est, sanctio poenalis efficit, quae omni legi tacite inest, licet non sit adiecta.

1. Frustra ergo de legis abrogatione quaeritur, quod ad illos, quibus ea non fuit promulgata. Ita leges diuinae forenses nos non obstringunt, non tam quia abrogatae, quam quia nobis non fuerunt latae.

Dictum de abusu Brocardici: quicquid non abrogatum est, stare non prohibetur: quod ex L. 27. C. de Testam. Icti eliciunt.

2. Leges ante promulgationem non obligant, post promulgationem *statim* ualent, scil. ex quo in notitiam ciuibus uenire *potuerunt*. Quare Legislatores tempus defini-

A 2

nirs

(f) *add. Hobb. c. 1. §. 7. Arist. Eth. l. 2. c. 5.*

nire solent; quo elapso uim habere debent nouae constitutiones.

An et diuinae naturales, et positivae universales demum, ex quo tempore innotescunt, uim obligandi habeant?

3. Non usus non tollit legem, imo nec usus contrarius, consuetudo, aut obseruantia, nisi (1) in Rebus Publ. Democraticis, (2) si legislator consuetudini eam uim largiatur. Secus ergo est, si contraria consuetudo improbata sit.

Dictum de iure non scripto, de obseruantis et interpretatione usuali (g).

4. Poenam expressam et definitam singulis legibus adici non est necesse, modo metus poenae immorigeris iniiciatur. Nam ad casus etiam praeteritos extendi potest poena, quamuis non facile capitalis.

Dictum de poena Legis naturalis.

III.

Qui legibus obsequitur *iustus*, obsequium legum *iustitia*, et actio legibus conueniens *iusta* dicitur.

1. Iustum ergo differt (1) a *licito*, quod permissum, aut impune est (h), non prohibitum,

(g) *conf. diff. de obseruantis Collegiorum Inuid. et diff. de praecudio Principum ex abus. Iuris Iustin. c. 3. §. 2.*

(h) *liciti plures sunt gradus, uid. Stryk. de Iure liciti et non honesti. Beyx. ad Instit. tit. d. Iustit. et Iur. pos. 25. §. 99.*

rum, nec praeceptum : unde ius, quod permissivum uocant, improprie tantum ius dicitur : (2) a *decoro* et *honesto*. Nam ad honestatem pertinent, quae uirtutis sunt, non quae officii ; decorum, quod moribus conuenit, uocatur (1).

2. *Definitiones* uulgares *iustitiae* eiusque *diuisiones* in uniuersalem, et particularem, commutariam et distributiua non satis accuratae sunt, et multis difficultatibus laborant, usum praestant exiguum. Neque *Grotiana* diuisio in expleticem, et attributricem difficultates illas tollit (k), et quae de proportionibus uulgo traduntur, ad *aequalitatem* pertinent, in qua consistere iustitiam uulgo perperam praestruunt (l).

IV.

Leges sunt uel *diuinae*, uel *humanae*.

1. Iustitia ergo quoque alia diuina, aut, si malis, *interna*, alia humana, siue ciuilis, *externa*. Secundum hanc non omnibus eadem sunt iusta, et iniusta.
2. *Legum diuinarum diuisiones* sequuntur cap. II. *humanum* ius uarium est pro ratio-

A 3

ne

(i) *conf* tamen I hornaf. *Fundam. Iur. Nat. et Gent.* l. I. c. 5. et 6.

(k) *Grot. l. I. c. I. §. 8. Kulpis Ec. I. §. 3. ad d. o. I. p. 14.*

(l) *uid.* Hobbes. *de Ciue* c. 3. §. 6. adde Cocceii, Keyheri et Kestneri *Diff. de Proportionibus et Iustitia proportionata.*

ne Rerumpubl. *Male* uulgo id *diuiditur* in Ius Gentium, et Ius Ciuile (*m*).

(*m*) *uid. infra l. III. c. I. §. 2. conf. Huber. d. Iur. Ciu. l. I. Sect. I. c. I. §. 8.*

CAP. II.

DE

IVRE DIVINO GENERATIM.

I.

D*Eum esse generis humani legislatorem summum, legesque nobis praescribere posse, ex eo, quod superior ipse est, nos ipsius potestati subiecti, satis apparet.*

- I. De ortu imperii in nos diuini Diss. pecul. ex instituto egit *Alberti* Iun. ex sola potentia id deducendum esse contendit *Hobbes*. (*a*) alii ex sapientia, et eminentia diuina (*b*). Nos iis accedimus, qui ex creationis et conseruationis beneficio id colligi posse docent (*c*).

II.

Voluisse autem ipsum potestatem hanc exercere, si ex reuelatione non con-

(*a*) *Hobbes. o. XV. §. 5. quem sequitur Kerwigius.*

(*b*) *u. Witfii Oecon. foeder. c. I. n. 14.*

(*c*) *conf. Budd. c. 5. §. 3. Huber. P. 2. Digress. l. I. c. 6. in fin. et de iur. Ciu. L. I. c. 2. §. 25. sqq.*

constaret, uel ipsa hominum natura satis ostenderet.

- I. Ea enim humani generis natura est, ut sine legibus subsistere nequeamus. Subsistere autem possumus, si leges diuinas, et rationem sequamur, quam et ipsam esse Dei legem Cap. III. demonstrabimus.

III.

Dei igitur *uoluntas* ius nostrum est, et praecepta diuina nos tanquam leges obligant.

- I. Tanquam *leges*, inquam (d). Neque enim placet eorum sententia, qui leges diuinas tantum *consilii* instar se habere contendunt cum *Poiret* (e), quem sequitur *Thomasius Obs. Hall. Tom. VI. Obs. 27. et Fundament. l. 1. c. 5. §. 34.* (f) Neque enim omnes poenae diuinae delictorum effectus sunt, ut ex ipsis sua natura orientur, sed dantur etiam poenae diuinae *arbitrariae*.

Dictum de poena primorum parentum, Rerumpubl. et iis, quae legibus diuinis forensibus sunt constitutae.

A 4

IV.

(d) *Constamen Huber. digr. l. 1. c. 6. in f. et d. lur. Ciu. l. 1. §. 1. c. 2. §. 23.*

(e) *Oecon. diu. p. 3. c. 13. §. 16. et tractat. de Deo, anim. et mal. l. 3. c. II. §. 13.*

(f) *Qui ipse contra Poiretum ante disputauerat diss. quae libro Poireti de erudit. solida, superfic. et falsa proumissa est.*

IV.

Vulgo legem Dei constituunt *triplicem*, *moralem*, *ceremonialem*, et *forensem*.

1. Sed haec diuisio obscuritate laborat, nec omnes species legum diuinarum exhaurit, atque complectitur. Nam, si per ius *morale* intelligant omne id, quod uniuersale est, tam naturale, quam positium, termino obscuro utuntur in re, quae clarius exprimi poterat. Sin *morale* dicant, quod ex ratione cognoscitur, diuisio non erit adaequata.
2. *Habeus* (§) ius diuinum diuidit in *Christianum* et *Mosaicum*; *Mosaicum* in *ceremoniale*, et *morale*: *Morale* in *Ethicum* et *Politicum*. Verum haec quoque diuisio inadaequata est, cum leges ante *Mosem* latis non comprehendat. De *Iure*, quod *Christianum* uocat, §. seq. 6. uidebimus.
3. Alii ius *morale* diuidunt in *morale naturale*, et *morale positium*. Sed terminus iuris *moralis positum* contradictionem fere inuoluit. conf. *Kulpis ad Grotium* p. 57. uid. tamen §. sq. V. n. 2.

V.

Rectius leges diuinas diuidunt alii in *uniuersales*, et *particulares*, quarum illae omnes homines obligant, hae

(§) de Iur. Ciuit. lib. I. S. I. c. 5. et ad Inst. tit. de I. et I.

hae ad certam gentem pertinent, aut nonnisi ad paucos uel plane etiam unum.

1. Neque obstat, quod Deus sit legislator uniuersalis, cum in arbitrio eius sit, utrum omnes, an quosdam tantum, obligare uelit, adeoque hic non de potestate, sed de uoluntate Dei quaeratur.
2. *Vniuersales* leges in naturales et positivas diuiduntur. Naturales, si reuelatio eis accedat, morales dici possunt. Positivas uniuersales dari certum est, licet criterium earum non satis expeditum sit (b).
3. Particulares sunt uel *ciuiles*, uel *ecclesiasticae*. Ciuiles siue *Forenses* nos non obstringunt (i), usum tamen praestant, si cum legibus humanis conferantur (ii). *Ceremoniales* siue Ecclesiasticae aliae *typicae* sunt, aliae *in specie tales*; illae imprimis ne obseruari quidem possunt, saltem quatenus sunt typicae.
4. Dantur etiam Constitutiones Diuinae singulares, personales, quas *privilegia* possis appellare, et ad exemplum trahere non licet.

A 5

VI.

(b) uid. Weberum de legibus diuin. uniu. posit. dissentit Thomaf. in fundamentis iur. N. et G. et Buddeus in Historia Iur. Nat. quom opusc. l. N. et G. praemissis.

(i) dissentit quodammodo Huber. de iure Ciuil. l. I. S. I. c. 5. §. 19. Bodinus de obligat. for. Iur. Diu. adde Mencken. Conseru. l. N. et G. Diss. l. th. 3. et Kulpis Colleg. Gros. l. I. c. I. §. 10.

(ii) conf. Zentgrau. Diss. de legum Mosaicar. usu polit.

VI.

Porro leges Dei aliae sunt *perpetuae*, aliae *temporales*.

1. Licet Deus sit immutabilis, leges tamen divinae ab ipso libere mutari possunt.
2. Non omnis lex uniuersalis est perpetua, nec omnis temporalis particularis. Omnis perpetua uniuersalis est, omnis particularis temporalis.

Dictum de Sacrificiis, de Sabbatho, de Esu sanguinis, et de Incestu.

3. Temporariae uel respectu initii tales sunt, uel respectu durationis, uel respectu initii et durationis simul.

Dictum de Grotiana diuisione legum diuinarum in antediluvianas, postdiluvianas et leges N.T. (k)

Leges N. T. alii prorsus reiiciunt, alii admittunt (l), et in perpetuas et temporales diuidunt. Nouissime *Weberus* (m) Christum legislatorem dici posse contendit, cui eam ob causam lis mota est ab aliis, quae

(k) Grot. L. 1. c. 1. §. 6. et L. 2. c. 1. §. 13.

(l) cum Grotio L. 1. c. 1. §. 17. Hubero d. iur. Ciuit. l. 1. c. 5. Schiltero *Inst. Iur. Can. l. 1. tit. 2. §. 1. et Philos. Mor. c. 9. §. 25.* Bodino d. oblig. for. Iur. tb. 13. aliisque.

(m) *Specim. unnotot. ad Pufendorf. Proem. §. 4. et declarat. ulterior. d. Christo noua legist.*

quaenescio annon ad Logomachias referri possit, cum ipse alio sensu legislatoris uoce, atque illi, qui dissentiunt, uti uideatur.

Dictum de *sensu Iuridico* uocis huius.

VII.

Denique Ius diuinum aliud *Posituum* est, aliud *Naturale*.

- I. Posituum alii uocant reuelatum, alii etiam *uoluntarium* (n), qua appellatione tamen satius est non uti. Nam et Naturale ius ad uoluntatem Dei referri debet, et posituius legibus aequae suae possunt constare causae, licet nobis illae non satis cognitae (o).

CAP. III.

DE LEGIBVS DIVINIS
NATURALIBVS SIVE DE IVRE
NATVRAE.

I.

Ius ergo diuinum, quod per *rationem* nobis citra reuelationem innotescit, *Naturale* aut *Naturae* et *Gentium* Ius appellamus.

I. Mi-

(n) Kulpis *En. I. ad l. I. c. I. §. 7. p. m. 16.*

(o) *Conf. Bodin. d. Oblig. ser. Iur. diu. lb. 2. et 18.*

1. Minus recte ab aliis ius *belli et pacis*, ius *uniuersale*, aut ius *diuinum* uocatur. Nam ius belli et pacis perinde ac ius Gentium partem iuris Nat. constituit: nec omne ius uniuersale aut diuinum naturale est.
2. *Aristotelis*, *Iustitiant* et *iuris Canonici* descriptiones oppido ineptae sunt (a): nec deest, quod in *Grotii* (b), *Hornii* (c), et aliorum definitionibus desiderari possit (d).
3. Inter ius *Naturae*, et *Naturale* differentiam constituunt *Bodinus* d. Iure Mund. §. 7. Nos utraque appellatione eandem rem designamus. j. *Guil. Grot. Enchir. c. 1. §. 6.*

II.

Dixi ius *diuinum*. Nam uti lex sine legislatore, ita ius *Naturae* sine Deo, concipi nequit.

1. Lex enim sine obligatione, obligatio sine legislatore esse non potest.
2. Itaque frustra *Grotius* (e) censuit demonstrari posse ius naturae, etiamsi fingamus, non

(a) *uid. Arist. Eth. V. 7. pr. Inst. d. I. N. G. et C. com. 1. dist. 1. Aristotelem tamen sequitur Eisenhard. C. 3. §. 5.*

(b) *Grot. l. 1. c. 1. §. 10. quam frustra Boecler. p. 153. Grafwinck. p. 63. Kulpis p. 15. uentur, et recte reuiciunt Felden et Osiand. ad d. l. Bodin. d. Iur. mund. §. 2.*

(c) *Hörn. d. subi. 1. Nat. c. 1. §. 16. seq.*

(d) *uid. Osiand. Typ. Leg. nat. §. 42. Rachel. d. I. N. §. 33. seq. Hub. digr. l. 1. c. 5. Thomaf. L. 1. c. 2. §. 97.*

(e) *uid. Grot. L. 1. c. 1. §. 10. Add. tamen eund. Prolegom. §. 11.*

non esse DEVM (f). quamvis *Mullerus ad Guil. Grotium* p. 41. et p. 97. *Henniges* p. 100. et *Hornius* parum absint ab eodem errore, adde *Mentzium de Obligat. Leg. natural.*

III.

Ergo nec intelligi potest *moralitas*, quae DEI voluntatem antecedit, nec hoc sensu dantur actus *per se iusti et iniusti*, cum iustum et iniustum semper relationem ad legem et legislatorem inuoluant.

1. *Pio* proposito excogitata forte fuit, sed solidis tamen rationibus destituitur, sententia, de *moralitate antecedenter se habente ad voluntatem diuinam*. Vnde merito reiicitur a *Pufendorffo*, *Kulpis*, *Thomas*. (g) licet *Eisenhardt*, *Zentgravius*, *Bittigius* nouissime eam tueantur (h).
2. Neque enim de eo quaeritur, an Deus poterit aliter uelle, (quae otiosa forte est disputatio,) sed an absque Dei uoluntate uim

(f). *Consens. Ziegl. ad Grot. p. 7. Kulpis p. 8. §. 3. lit. f. 4*

(g) *Pufendorf. d. I. N. et G. l. 1. c. 2. §. 6. c. 4. §. 6. l. 2. c. 3. §. 4. Kulpis p. 16. ib. 6. lit. 5. Thomas. Iurispr. diu. l. 1. c. 2. §. 82. seqq. Wernher. c. 4. §. 11. Beyer. c. 9. §. 26. seqq.*

(h) u. *Bittig. Tr. de origine moralitatis. Eisenh. c. 3. §. 21. Zentgr. Vindic. adu. Pufend. Muller. ad Guil. Grot. p. 28. et 46. add. Thomas. fundam. l. 1. c. 5. §. 52.*

vim iuris habere possit lex naturae et rationis.

3. Itaque actiones *per se* iustae et iniustae dici nequeunt in relatione ad Deum, dici possunt in relatione ad leges humanas et iustitiam externam.

IV.

Quoniam uero hoc ius per rationem nobis manifestatur, apparet, illos eo non teneri, qui rationis usu non fruuntur: *infantes, furiosos, mente captos etc.*

1. Loquimur hic de obligatione, quatenus ratio humana eam absque reuelatione assequitur, adeoque facile largimur, furiosos etiam, et mente captos ab omni obligationis uinculo eximi non posse, si a primo primorum Parentum peccato, quod originis dicunt, res repetatur.
2. Improperie *innatum*, inscriptum, hoc Ius dicitur, quatenus ratio nimirum nobis indita est, quae, postquam se exerit, cognoscendis Naturae legibus omnino sufficit. Nam, qui actu hominibus propositiones I. N. conuasci contendunt, ipsa experientia satis refelluntur (i).
3. *Principia prima* Iuris Nat. plana et perspicua sunt iis, qui ratione uti norunt. *Con-*
clusio-

(i) *uid.* Cumberland. *Pról.* §. 5. *segg.* *Pufend. d. off. l. 1.*
c. 3. §. 12. *Beyer. c. 9. §. 31.*

clusiones maiorem interdum iudicii vim requirunt. Ita *Pufendorf*. (k) et *Huberus* (l) conciliari posse videntur.

V.

Apparet etiam, inutilem esse eorum sollicitudinem, qui disquirunt, an Ius Naturale cadat in animalia *bruta*? Cum enim naturam brutorum, quoad motus eorum interiores, nemini liceat perscrutari, frustranea est omnis circa hanc quaestionem disputatio.

1. Bruta ratione uti plerique negant, *Plato* olim, *Pythagoras*, *Plutarchus*, *Democritus*, et post hos ac plures alios, *Valla*, *Lipsius*, *Helmontius*, *Rorarius* aliique asseuerarunt. Rectius Philosophus ignorantiam innoxiam hoc in argumento profitetur.
2. Neque uero usum habet haec, et quae ex illa fluit, controuersia: *an ius nat. cadat in bruta?* quam ex iis, quae ratio suppeditat argumentis, nec negari nec affirmari posse puto (m).

2. Kul-

(k) *d. I. N. et G. L. 2. c. 3. §. 13.*

(l) *d. Iur. Civit. L. I. Sect. I. c. 2. §. 16. add. eand. Digr. p. 2. l. 1. c. 1.*

(m) *Aff. Bodin. d. Iur. mund. §. 3. et quos citat Kulpis Ex. I. ad l. 1. c. 1. §. 8. lit. z. et a. add. Textor. c. 2. n. 14. Huber, digr. p. 1. l. 1. c. 12. negant commun. uid. Horn. d. sibi Iur. Natur. add. Kortts de iure, quod Natura omnia animalia docuit.*

3. *Kulpisius Collegio Grotian*, p. 17. tradit: bruti iure naturali regi, non secundum ius naturae agere. Sed haec quoque et obscurissima sunt, et incertissima.
4. *Iustinianus*, qui ius Naturae omnibus animantibus tribuit, improprie hac uoce usus est, atque actiones, quae brutis citra controuersiam nobiscum communes sunt, ad ius Naturale reulit. Quem imitatus est, ac superauit etiam, *Guilelm. Grot.* qui Ius Naturae tribuit *omni enti (n)*.

VI.

Quamuis autem Iuris Naturalis praecepta diuina auctoritate niti ex *S. Scriptura* (*) satis pateat; remoto tamen sacrarum literarum testimonio etiam intelligitur, rationis dictamen legis diuinae uim habere; adeoque iuris naturalis existentia et obligatio demonstrari poterat, licet confirmatio ei per reuelationem non accessisset.

(*) uid. Rom. I. 19. c. II. 14. seq.

1. Non defuerunt, imo nec defunt, qui existentiam iuris naturalis uocarint in dubium.

(n) C. 2. §. 12. p. 86. *ibique Muller. add. Wincler. d. princip. Iur. L. I. c. 4. §. 6.*

bium. *Carnædem* (o) tamen et *Pythagoram* (p) frustra puto in hunc numerum referri. Nam hunc satis *Scharrockius d. Offic. p. 83.* et *Omeisius*, illum iam olim *Cicero* et *Minucius Felix* defenderunt.

2. Qui negat Deum, negat etiam legem naturae, aut uim saltim legis ei adimit; non contra, qui itis naturae in dubium uocat, pro atheo statim haberi potest.
3. Perperam *Hobbesius* negat (q), leges naturales uim legis habuisse, antequam reuelatio eis accessisset. Cui abunde *Cumberlandus* aliique satisfecerunt (r).
4. Nimirum ratio nobis a Deo data est, ut ea utamur, itaque ratio lex Dei est, quod ipsa ratio nos satis docet.

VII.

Leges diuinas alias perpetuas, alias temporarias, alias uniuersales esse, particulares alias C. 2. §. 5. & 6. dictum

B

ctum

- (o) quem uulgo huc referunt, uid. *Kulpis Ex. l. 1. b. 3. p. 8. lit. e.* *Hebenstreit de I. N. §. 8.*
 (p) hunc negasse *LL. naturales off. Vallens. ad Decret. Proem. §. 3.*
 (q) *d. Civ. C. 3. §. 33. C. 15. §. 3. et in Leuiathan. c. 26.*
 (r) *Cumberland. c. 1. §. II. c. 5. §. I. Pufendorff. L. 2. c. 3. §. 20. Becmannus Parall. Pol. c. 2. §. 7.*
 (GRIBN. & N.

Etum fuit. *Ius naturae* et perpetuum est et uniuersale.

1. Quamuis enim differant affectus et inclinationes hominum, uis iudicii et intellectus non sit eadem in omnibus, principia tamen iuris Nat. omnibus sunt communia, omnibus perspicua, in quibus usus rationis se exercit.
2. Non igitur circa res maximam partem perpetuas Ius Nat. uersatur, quae *Kulpisi* sententia est *Exerc. 1. ad Proleg. th. 1.* sed circa omnino perpetuas. *uid. tamen §. seq.*

VIII.

Ergo et *immutabile*, certe respectu hominum, ut nulli legislatori ab eo recedere liceat; nam quod ad Deum attinet, ei *dispensandi* arbitrium non omnes audent denegare.

1. Mutatur lex per *abrogationem* et *derogationem*. abrogari dicitur, si penitus tollatur: derogari, si ex parte immutetur; si huic uel alteri aliquid contra legem concedatur, *dispensatio* uocatur.
2. Ius Naturale, cum ius diuinum sit, perinde, ut reliquae leges Dei uniuersales, immutabile est, ut nec abrogationi, nec deroga-

derogationi, nec dispensationi legislatoris *humani*, locus esse possit.

3. Lex, quae iuri naturali repugnat, iniusta est, et vim nullam habet, quales dari perperam negat *Hobbes. C. 6. §. 9. c. 14. §. 9. conf. L. IV. C. 2. §. 1.*

4. Caue tamen confundas *statum* et *Ius naturale*, *aequitatem* et *legem naturalem*, ea, quae *contra*, et quae *praeter* *Ius Nat.* sunt, *Ius naturae hypotheticum* et *absolutum*. De quibus singulis ex instituto infra *L. IV. cap. 2.*

5. Ita uero intelliges, posse in *Republ.* prohiberi, quod naturaliter licitum erat, et permitti, quod prohibitum uidebatur. *add. L. IV. c. 11. §. 3. sq.*

6. *Ius Naturale* etiam *respectu Dei* immutabile esse plerique contendunt, ut ne dispensationi quidem locum relinquunt (s). *contra Bodinus (t)* eam admittit, *Huberus* et *Bectmannus (u)* iudicium suspendunt.

B 2

7. Di-

(s) *Grot. l. I. c. I. §. 10. et 15. Rachel. ib. 53. Alberti c. I. §. 88. Men. Insp. I. n. 38. Kulpis p. 16. ib. 7. tit. X. Y. etiam Beyer. r. §. §. 34. seqq.*

(t) *Diss. de iur. mund. §. 2. et de reseruat. diuin. maiest. v. I. §. 3.*

(u) *Huber. Digress. P. 2. L. I. c. 7. n. 6. Bectmann. in Parabel. Polit. c. 2. §. 10. add. Pufend. L. 2. c. 3. §. 4. et Vitriar. ad Grot. L. I. c. I. §. 18. qu. 34. seqq.*

7. Diuersae quaestiones sunt, an abrogari a Deo ius nat. possit? an derogationi, an dispensationi locus sit? De hac potissimum est controuersia; neque tam, an hodie dispensatio locum habeat (x), quam, an olim habuerit, disceptatur. Quod qui negant, fatentur tamen, actum, alias Iure N. illicitum, si diuina auctoritate suscipiatur, legis prohibitionem non contineri (y).

Dictum de Parricidio Abrahamo imperato Gen. XXII. 2. de rebus Egyptiorum a Iudaeis ablati Ex. XI. 12. de occisione infantum in bellis Iudaicis. etc.

CAP. IV.

DE PRINCIPIO SEV PROPOSITIONE IURIS NATURALIS FUNDAMENTALI.

I.

Cum proximo seculo Iurisprudentiam Naturalem in ordinem redi-

(x) Neque enim liberabit hodie homicidam a poena ordinaria allegatio dispensationis aut mandati diuini, nisi forte ob mentis imbecillitatem supplicio subducatur.

(y) Hoc uero admisso uiderint alii, an non de uoce tantum lis sit inter dissentientes.

redigere, atque ab incertitudine et confusione liberare certatim contenderent uiri Celeberrimi, in eo plerorumque occupata fuit industria, ut certum *principium* ac *propositionem fundamentalem* huic disciplinae constituerent, ex qua sine ulla difficultate, et fere citra omnem industriam, quilibet statim de quibuscunque quaestionibus posset ferre iudicium.

1. Qui ante *Grotium* Ius Naturale explicare conati sunt, de genuino eius fundamento parum solliciti, aliena principia naturalibus saepius miscebant. Post *Grotium*, a quo seculum ueluti Iur. Nat. et Gentium coepit, certatim noua principia excogitarunt interpretes Iurisprudentiae Naturalis.
2. *Principium essendi* Iur. Nat. Dei uoluntas est, *cognoscendi ratio*; sed alio principio opus esse plerique crediderunt, idque tanto studio hucusque quaesierunt plures, bono consilio, sed irrito conatu.
3. Nimirum tale quaerunt principium, ex quo omnes controuersiae Iur. Nat. sine difficultate decidi et expediri possint, idque principium, fundamentum et lex fundamentalis Iur. Nat. appellatur.

II.

Id facile apparet, propositionem fundamentalem, quae iusti principii Iuris Naturalis, quale desiderant Dd. mensuram adimplere debeat, ita oportere esse comparatam, ut *unica* sit, eademque *uniuersalis*, *adaequata*, *domestica*, et *perspicua*.

1. Addunt aliqui principium esse debere *uerum* (a); sed, si cetera requisita adsint, hoc quoque inde per se consequetur. Quod si *τὸ uerum fictioni* opponatur, facile de-derim, figmentum non esse posse Iur. N. fundamentum.
2. *Kulpifius* autem omnino fallitur, qui plura eademque diuersa principia simul genuina esse posse censet (b).
3. *Vniuersale* dicimus, quod omnes partes et quaestiones Iur. Nat. complectitur: *adaequatum*, quod etiam eas solas; *domesticum* uero, quod ex ratione intelligi, et cuius ueritas cuius demonstrari potest.

III.

(a) *uid. Ryffel c. IV. §. 2. Thomaf. fundam. l. I. c. 6. n. 4.*
 (b) *Exercit. I. sb. 5.*

III.

Huiusmodi ergo principium iuris naturalis periti haftenus sedulo indagarunt, ac inuenisse se crediderunt haud pauci. Sed qui singulas, quas afferunt, propositiones examinauerit, haud difficulter deprehendet, eos omnem fere haftenus operam perdidisse.

1. Notae sunt, *Pufendorffii* cum aduersariis de huiusmodi principio contentiones (c). Eum ergo, cum aduersariorum principia destrueret, uictoriam obtinuisse, in asserendo proprio principio non aequae felicitatem fuisse, dixerim.
2. Nulli, quod quidem hucusque allatum fuit, principio, singula, quae §. 2. recensuimus, requisita tribui posse, ex sequentibus apparebit.

IV.

Ac nonnullis ne in animo quidem fuisse propositionem, quam

B 4

com-

(c) *uid. Pufendorff. Specim. et Spicileg. Controv. add. eund. L. 2. c. 3.*

commendabant, pro iuris naturae genuino et uniuersali principio uenditare, firmiter sum persuasus, quos eruditionis ostentandae aut ingenii exercendi causa, iuris naturalis praecepta certo ordine proposuisse, credibile est, non quod alia ratione id fieri posse negarent, sed ne uiam aliis iam tritam calcarent. Huc *Seldenum* refero, referrem etiam *Valent. Alberti*, nisi hic serio causam suam agere uoluisset uideri.

1. Multa principia Iur. Nat. a Dd. finguntur, ut habeant, quod refutare possint (d). *Seldenus* certe de principio peculiari Iur. Nat. non cogitasse uidetur, cum *Ius Nat. et Gentium iuxta disciplinam Hebraeorum* traderet, et ad septem illa praecepta Noachidarum reuocaret.

2. Agit autem ex his praeceptis (1) de cultu externo, (2) de maledictione nominis diuini; (3) de homicidio, (4) de turpitudine ex concubitu, (5) de furtis et rapinis, (6) de iudicio, (7) de animalis uiuentis

(d) uid. Pufendorff. *Spec. Controu. c. 17. Kulpis p. 9. eb. 5. lib. h. ibique citat.*

vis membro non comedendo. Quibus alii addunt (8) de Sabbatho, (9) de parentibus colendis, uid. *Guilelm. Grot. c. 5. §. 10. Add. H. Grot. l. 2. c. 5. §. 13.* ubi huc quoque refert legem de *Esu sanguinis*; sed hæc ad præceptum 7. pertinere uidetur.

3. Id palam est, hoc principium pro genuino haberi non posse, nam nec unum est, nec uniuersale, nec domesticum, nec adæquatum.
4. Imo ipsa horum præceptorum incerta origo est, neque aut ab Adamo, aut ab Noacho repeti potest, quamuis nouissime aliter *Buddeo uisum fuerit in Historia Hebraeor. p. 14.*
5. *Alberti* Ius naturale ad imaginem status Paradisiaci reuocandum esse contendebat, cuius Principium *Lanius Diss. de Princip. I. N. Pasch. Nou. ant. c. 4. §. 11.* alique amplectuntur, reiiciunt contra *Pufendorff. Thomafius* et post hos plures (e): manifestum est, nec adæquatum, nec domesticum, nec euidens hoc principium esse.
6. Ceterum inter *Muelenium* et *Musæum* controuersia de *Iur. Natur. Paradisiaco* intercessit, de qua *Thomafius Iprudent. Diu. p. 70.* et *Beyerus specim. 1. Notis. Auct. Iurid.*

(e) *Ryffel. Pritii Diss. d. princip. Iur. Nat. §. 11, alique..*

p. 23. uideri possunt. Id certum est, Ius Paradisiacum a Iure nostro naturali omni modo differre.

V.

Veteres *Philosophi* non tam de Iuris Naturalis proprio, quam de communi Philosophiae Moralis principio cogitasse uidentur: Nec tamen qui inter eos omnem honestatem *ex utilitate* aestimarunt, rem acu, quod aiunt, tetigisse censendi sunt.

1. *Epicuro* haec sententia tribuitur (*f*), et ab aliis *Carneadi* uid. *Grot.* in proleg. §. 5.
2. Admitti possunt propositiones, *nihil esse honestum, quod non sit utile; sola bona, quae honesta.* Sed ex illis principium cognoscendi Iur. Nat. constitui nequit, quia uox *utilitatis* hoc sensu accepta non magis clara est, quam ipsa notio *honestatis*; Itaque hoc principium *obscurum* est, non *uniuersale*, et, quia ad uniuersam Philosophiam Moralem pertinet, etiam non *adaequatum* (*g*).

VI. *Hob-*

- (*f*) uid. Cic. l. 3. d. offic. et ad Fam. l. VII. Ep. 12.
Pufendorff. d. Iur. N. & G. L. 2. c. 3. §. 10.
- (*g*) conf. Rechenberg. *Instit. Iur. Nat.* L. I. Tit. 6.
§. 2. 3.

VI.

Hobbesii principium plerique reiiciunt, licet diuersis modis eius sententiam exprimant. Forsitan ipse magis de origine societatis et ciuitatis, quam de principio, quale hic quaerimus, Iur. Naturalis fuit sollicitus.

1. *Hobbesii* principium alii dicunt esse *potentiam*, uid. c. 1. et 9. de Ciu. aut *bellum omnium aduersus omnes*, alii *conseruationem sui ipsius*, seu *studium propriae salutis* (b). Prius plane ineptum est, posterius nec adaequatum, nec uniuersale. Ego *Hobbesum*, nec hoc, nec illud pro unico Iur. nat. principio habuisse, puto. Alii principium eius fuisse uolunt *statum naturalem* (i), alii *monitum Seruatoris*: quod tibi non uis fieri, &c. (k) In quibus refellendis non commorabimur, cum probabile sit, de unico aliquo principio, quale Dd. quaerunt, *Hobbesum* haud sollicitum fuisse. Ceterum de defensoribus *Philosophiae Hobbesianae*,

(b) uid. Kistis Exercit. 1. tb. 5. lit. m. add. Hobbes. c. 1. §. 7. Eiusd. *Leuiath.* c. 14. sq.

(i) uid. Lani *Diss. d. princ. Iur. Nat.* §. 18 add. Gundling: *de statu naturali Hobbesii*.

(k) Schneider. *d. finib. Iprud. Nat. c. 1. §. 3. c. 2. §. 8. add. Pasch. Nou. Ant. c. 4. §. 8. sqq. Proelci Diss. d. Origin. Princip. Iur. Nat. sect. 1. §. 17.*

nae, Scargilio, Velihuysio, Ketwigio, Becmanno, Pufendorffio, et aduersariorum, quos nactus est multitudine, agitur in Histor. Iur. Nat. add. Vitam Hobbesii.

VII.

Iurisprudentiam ciuilem infelicitate ad excolendam iurispr. naturalem attulerunt, qui aut *actus, qui brutis cum hominibus communes* sunt, aut *tria praecepta, quae Imperator §. 3. I. d. I. et I.* commemorat, loco positionis fundamentalis constituerunt.

1. De abusu Iur. Roman. in Iprudent. naturali alibi agemus. Actus, qui brutis cum hominibus communes sunt, pro principio Iur. Nat. habere, nimis ineptum est, ut perdant operam, qui definitionem Iustini pr. *Inst. d. I. N. G. et C.* tueri, aut excusare etiam conantur (1).
2. Tria quoque praecepta, quae *Iustinianus §. 3. Inst. d. I. et I.* attulit, pro principio Iur. Nat. quale hic quaerimus, haberi nequeunt: nam principium debet esse unum et

(1) *uid. Becmann. ad ff. Exerc. I. n. 32. et Lederer. d. Iur. Befial. add. Huber. digr. P. 2. c. II. Kulpis Exerc. I. tb. 5. lit. n. p. 10.*

et evidens; hæc praecepta obscura sunt, et unum alterum sub se comprehendit. *Muelenius* tamen et *Guil. Grotius* (m) in alia sententia fuisse uidentur:

VIII.

Qui uoluntatem DEI, eiusque sanctitatem, aut prouidentiam diuinam principium I. N. esse contendunt, recte sentiunt, si de essendi, non si de cognoscendi, de quo hic agimus, principio intelligi uelint.

1. *Prior sententia Henr. Cocceii est, uid. Disq. eius de Princip. I. N. quem sequuntur filius Samuel Coccei in Tr. de Princip. I. N. et Kestner in Iprud. Nat. C. 1. th. 8. Litem ei mouerunt Hertius, Ludonici, auctor anonymus alique (n). Si de principio essendi, ut loquuntur, quaeras, satis recte se habent, quae Vir illustris attulit, sed nos hic de principio cognoscendi loquimur, per quod uoluntas Dei nobis innotescat; hoc una propositione constare negamus; in quo ipse Vir celeberrimus nobiscum*
con-

(m) *Ensbir. c. 9. §. 1. Add. Strimes. Praxiol. Apod. c. 1. §. 8. Cumberl. Prol. §. 16. I. S. Stryk. not. ad §. 3. Inst. d. 1. et 1.*

(n) *add. Thom. fund. l. 1. c. 6. §. 2. sq. Wernh. c. V. §. 12. sq. Prol. l. 6. S. 1. §. 35.*

consentire videtur, qui ex motibus intrinsecis, factis Creatoris, actionum fine necessario, necessitate mediū et sanctitare Dei uoluntatem eius colligi posse docet, adeoque plura principia admittit.

2. Ad prouidentiam Diuinam *Rachelius de Iur. Nat. th. 30.* prouocat, conf. *Schneider. d. Finibus Iur. N. c. 2. §. 7.* Ad sanctitatem eius *laegerus in Tr. de Leg. nat. qu. 6. num. 9. Zentgrau. in Orig. I N. art. 4. §. 2. Roehrensese de Fundament. I. N. §. 7. Anshelm. Bittigius.* Posterius principium moralitatis, quae Dei uoluntatem antecedit, adstruendae causa excogitatum puto; utrumque obscurum est, si pro principio cognoscendi, de quo hoc capite solliciti sumus, accipiatur.

IX.

Nec deest, quod desiderari possit in sententiis eorum, qui (1) ex cultu diuino, (2) amore Dei et hominum, (3) sine mundi, aut (4) hominis conditi, uel (5) conformatione hominis cum creatore, tanquam ex genuino principio Iur. Nat. praecepta deducunt.

1. Frustra *Kalpis Exerc. 1. th. 6.* primam, 2dam, 3tiam et 5tam opinionem conciliari, et simul

simul admitti posse putat, cum nonnisi unum adaequatum I. N. principium esse possit.

2. Hoc in culto Divino consistere *Nitzschius* censuit, quod fide *Kulpisii* tradimus l. cit. lit. o. qui manuscripta illius elementa Iurisprud. Universal. allegavit, eandemque sententiam *Zentgrauio* tribuit. add. *Schneider. l. c. §. 5.* Nec adaequatum, nec evidens hoc principium esse, per se apparet.
3. Amorem Dei et proximi *Hedingerus* *Consp. Jur. Nat. qu. 2, §. 13.* *Weisius*, *Hopperus*, *Ianus* *Diss. de princip. Jur. Nat.* aliique principii loco habent. add. *Kulpis l. c. lit. p.* et *Boecler. ad Grot. p. 8.* Atque id optimum sane uideri poterat, nisi, quod ad Theologiam Moralem potius, quam ad I. N. pertineat, nec una propositione absoluat, et ulteriore indigeat interpretatione.
4. Tertia *Velhusii* est opinio, quem refellit *Pufendorff. l. c. 3. §. 12. sq.* Quarta *Pritii*, *Muldneri* (o) et *Titii*; quinta *Zentgrauii de Orig. Jur. Nat. art. 9.* At singula haec principia obscura sunt, pleraque etiam non adaequata.

X. Mul-

(o) in *Diss. d. princip. Jur. Nat.* *Titius in Obs. ad Puf. d. O. H. et C.*

X.

Multo minus admitti possunt hypotheser illorum, qui ad *Decalogum*, aut *moratorum gentium consensum* confugiunt; nec *Strimelius*, *amorem intellectualem* universale I. N. principium esse, cuiquam facile persuadebit.

1. *Melanchthonis* prima est et *Hemmingii* hypothesis (p), quam etiam *Philoni Calixta* et *Boeclero* tribuit *Kulpis. Colleg. Grotian. p. 10. lit. r. et Grot. l. 1. c. 1. §. 12.* Verum hoc principium non domesticum est, non unum, non I. N. coaeuum, neque adaequatum, cum singula Decalogi praecepta ad I. N. referri nequeant.
2. Alteram sententiam *Aristoteli* nonnulli tribuunt, quem uide *Rethor. l. 1. c. 13. Nicom. l. 5. c. 10.* neque ab ea multum absunt, qui I. Gent. ex *moratorum gentium consensu* deducunt, cum I. Gent. pars sit I. N. uid. *Hopp. ad t. d. I. N. G. et C. add. Alberic. Gentil. d. iur. belli. l. 1. c. 1. §. 10.* Nec evidens, nec constans, et adaequatum hoc principium esse per se patet, unde merito id reiciunt *Hobbes. de Ciu. c. 2. §. 1. Pufendorff. l. 2. c. 3 §. 7. conf. Selden. l. 1. c. 6. Boecler. ad Grot. p. 101. Zentgrau p. 209. in Orig. I. N.*

3. *Stri-*

(p) uid *Melancht. Phil. Moral. p. 125. Hemming. Typ. lur. Nat.*

3. *Sirimesioni* principii maxima est obscuritas, cui nemo, quod sciam, subscripsit; ipsum adeat, qui uolet, in *Praxiolog. Apodict. c. 1. §. 7.*

XI.

Communi fere consensu *studium socialitatis*, uel, ut *Cumberlandius* loquitur, *beneuolentiae omnium erga omnes*, tandem praeualuit, ac a plerisque recentioribus pro genuino, unico et adaequato principio I. N. habetur. Sed sicuti haec quoque hypothesis indissolubilibus plane laborat *dubiis*; ita modum deducendi ex ea normam actionum moralium nemo hucusque feliciter explicauit.

1. Bene multos principium hoc defensores inuenit, solet tamen idem non paucis adscribi, qui ab ea sententia multum abfuisse uidentur. *Aristotelem* et *Ciceronem* in hac opinione fuisse *Kulpis l. c. §. 7. lit. u.* tradit, illi tamen alias quoque circa principium I. N. sententias affingi *praec. §. n. 2.* diximus. Itaque eum aequae ac *Ciceronem* de uniuersali I. N. principio cogitasse, aut

(GRIBN. I. N.)

socialitatem pro eo habuisse, uix uerisimile est, conf. *Grot. in Prolegom. n. 6.* Stoicorum de socialitate Philosophiam *Kubnius pec. Dissert. Anno 1700. Argentor.* habita exponit. At, neque iis, neque, quod idem existimat *Kulpisius, Augustino* et *Ambrosio* principium hoc tribui posse, puto. Nam licet socialitatis studium eos commendare ac sedulo urgere facile concedam, pro unico tamen I. N. principio eos illam habuisse, probari nequit. uid. *Ambros. d. offic. l. 1. c. 8.*

2. Inter recentiores socialitatis patronos agmen ducit *Grotius*, quem laudant et sequuntur plerique, quamuis non modo in tradendis praeceptis specialibus, raram socialitatis faciat mentionem, sed et de tali principio, quale hodie DD. desiderant, quod unicum et uniuersale sit, uix cogitasse uideatur. *Pufendorffius* uero magno conatu id *asseruit*, sed irrito tamen successu. Ceteros huius principii patronos nihil attrinet commemorare. Praecipui sunt *Boeclerus, Cumberlandius, Rachelius, Kulpisius, Thomafius, Hertius*, quos magno agmine alii sequuntur.
3. Neque tamen minor eorum est numerus, qui principium hoc in dubium uocarunt. Nam ut aduersarios *Pufendorffii* *omittam, Zieglerus, Osander, Strimesius, Schar.*

Scharrockius, Pritius, Titius, Cocceius, et ipse etiam notissime *Thomafius fundam. l. i. c. 6. §. 19. seqq.* grauissimis hanc hypothesin difficultatibus urgeri luculenter ostenderunt, conf. *Leyser. ad ff. Spec. III. med. 4.*

4. Est enim hoc principium (1) non adaequatum, cum officia erga Deum, et nosmet ipsos non, nisi oblique, ex socialitate demonstrari possint, et minus recte inde deducantur: Est et, (2) quod mireris, *obscurum*; neque enim expediunt se satis principii huius fautores, an ad societatem uniuersi humani generis respiciendum sit, an ad singularum ciuitatum? Vtrum de sola necessitate humani generis, an de utilitatibus eius hoc principium accipiendum sit? et qua ratione quid socialitati conueniat, quid eidem repugnet, intelligi, et demonstrari possit? Vnde ipse *Pufendorff. in Oper. de I. N. et G.* ubi ad singulas quaestiones descendit, non raro immemor huius principii alias solcite conquirat rationes, ex iisque eas, non ex socialitatis studio, decidit.

5. Tollere tamen has obscuritates conatus est, et apodicticam demonstrationem huic principio inesse contendit *Sibrandus*, qui ad quatuor regulas in *Dissert. de Princ. I. N. c. 2. §. 4. seqq.* id reuocauit: *Primo est: Quicquid ita comparatum est,*

ut, si ab omnibus omitteretur, uniuerso generi humano pereundum foret, id iure N. omnibus et singulis praeceptum censi debet. *Altera*: Quicquid ita comparatum non est, illud ne a singulis quidem ut fiat, necesse est, nec iure N. praeceptum haberi potest, sed licitum et indifferens. *Tertia*: Quicquid ita comparatum est, ut, si ab omnibus fieret, generi humano pereundum esset, illud ne a singulis quidem fieri debet, sed iure N. est prohibitum. *Quarta*: Quicquid ita se non habet, illud nec prohibitum iure N. censendum est. *add. Wernber. Elem. c. V. §. 7.*

6. Sed hae quoque regulae multis laborant difficultatibus: neque enim apparet, cur a singulis fieri non debeat, quod simul ab uniuersis fieri nequit. Duo cum faciunt idem, non est idem; multo minus utrum unus, an omnes quid faciant, perinde est. Immo, admissa 1. et 3. regula, sequeretur, caelibatuum repugnare iuri N. singulos debere operam agriculturae dare, omnes a magistratus munere abstinere. Ex secunda et quarta contra fluere, occisionem senum et uetularum, scortationem, et Sodomiam I. N. non repugnare, imo cultum etiam diuinum eodem iure non praecipi.

XII.

Quid ergo? Nullumne datur huius disciplinae principium? Ita uideatur. Saltim fateor me nondum inuenisse, quod omnes legis fundamentalis proprietates contineat. Sed nec sic quicquam decedere existimo praestantiae Iurisprudentiae naturalis, cum nulla omnino disciplina sit, quae una sola propositione absoluat, ac in singulis Iurisprudentiae huius partibus, particularia, genuina tamen, euidencia, domestica et adaequata principia haud deficiant.

- I. *Thomasi, Bodini, Gerhardi, Gundlingii, Ridigeri*, aliorumque nouissima principia data opera omitto (q), cum ex haecenus dictis satis appareat, uix posse talem excogitari propositionem, quae genuini principii locum tueatur. Diuersa obiecta non admittunt unum principium, diuersus Status diuersas regulas postulat: Nec *Theologi*,

C 3

nec

(q) *uid. Thom. fundam. l. 1. c. 6. Bodin. diff. de Iur. mund. Gerhard. L. 1. c. 9. §. 19. Gundling. c. 2. §. 18.*

nec *Icti*, nec *Philosophi* ulla in parte studio-
rum, ac ne in mathematicis quidem disci-
plinis, tale habent principium, quale hucus-
que in Iurisprudencia N. frustra interpretes
quaesiverunt, ut oleum et operam perditu-
rus videatur, qui in eruenda eiusmodi pro-
positione ulterius suscipiat laborare (99).

{(99) *conf.* Henr. Morus *enchir. ethic. l. l. c. 4. in Scholiiis*
ad Sect. 4. p. 21. Leyser. *spec. III. medic. 3.* Philippi
πρώτον ψεύδος circa principium Iur. Nat. Vermischte
Bibliothec, VI. Stück, art. 9.

CAP. IV.

DE METHODO ET RATIONE TRADENDI PRAECEPTA NATURALIA.

I.

Sicuti circa principium *I. N.* varias
ac diuersissimas *Dd.* sententias
cap. praec. commemorauimus, ita
et in tradendis praecipis naturali-
bus non una omnes ratione utun-
tur, sed singuli fere interpretes no-
ua methodo hanc disciplinam com-
plecti studuerunt.

i. Non

I. Non ambigendum est, quin uaria ratione praecepta I. N. tradi possint; methodus enim est arbitraria: habet tamen sua uitia, habet suas Virtutes. Confusio in primis, obscuritas, et iteratae eiusdem argumenti repetitiones sedulo uirandae sunt. Danda opera, ut ordine omnia et aequaliter tradantur, ne omittantur praecipua huius disciplinae capita, aut, quae aliena ab instituto sunt, cumulentur. Ex his de singulorum, qui I. N. exposuerunt, instituto iudicium ferri potest. *Seldeni* certe et *Eslenbardi* methodum, quorum alter VII. praeceptorum *Noachi*, alter XI. uirtutum Aristotelicarum ordinem seruauit, nemo facile dixerit esse sequendam, neque ipsi illi uiri Clarissimi ignorarunt, I. N. alia et accuratiore ratione tradi posse. Quam *Hobbesius*, quam *Alberti*, *Thomasius* et alii uiam secuti sint, ex scriptis ipsorum pater, sed singulorum hic rationem nobis non est integrum habere.

II.

Hugoni Grotio placuerat ad belli et pacis tempora potissimum respicere, sed haec ipsa res effecit, ut ordo, quem adhibuit, paulo minus, quam cetera operis praestantissimi,

eruditis satisfaceret. Immo ipse partem tantum Jurisprud. Naturalis, quae gentium inter se officia tradit, excolendam sibi sumxisse uidetur, licet alia quoque I. N. capita passim attingat.

I. *Grotius* opus suum *de Iur. Bell. et Pac.* inscripsit, quia omnia officia gentium ad haec duo capita commode reuocari possint. Alibi librum suum ipse uocat opus *de Iur. Gent.* (a) et ea sane argumenta, quae Iuris Gentium sunt, copiose ac luculenter exposuit; parcius tradidit ea, quae ad Iurisprud. Publ. atque Priuatam Vniuersalem, et ad Ius Nat. qua Iuri Gentium opponitur, pertinent. Atque ex his pauca capita uix attingit, alia etiam prorsus intacta reliquit.

III.

Pufendorffius in libello, quem *de Officio Hominis et Ciuis* conscripsit, id egisse uidetur, ut uera Ethices et Politices praecepta I. N. suppeditare ostenderet. Sed, qui fines harum disci-

(a) *Epist. 75. et 78. ad Gallos.*

Disciplinarum et I. N. accurate discernunt, etiam hac in methodo habent, quod iure desiderare possint.

1. *Alia Pufendorffius in Elementis, alia in opere maiore methodo usus est, in opusculo de officio Hominis et Civis Lib. I. Ius N. speciatim ita dictum, et nonnulla Iur. Priuati Vniu. capita, II. Ius Gent. et Ius Publ. Vniuersale exhibet. Vtroque Ethicam et Politicam se credidit complecti. Sed istarum disciplinarum alii termini sunt, alius est finis. Ethica de summo Bono, et uera hominis felicitate, de uirtute, et hominis affectibus exponit. Politica docet, quid sit utile, non quid sit iustum (b).*

IV.

Nos sicuti quemlibet sua methodo uti libenter patimur; ita, quae ratione I. N. doceri debeat, ex usu eius, quem praestat, optime colligi posse putamus. Explicat autem hoc non hominum modo inter se officia, sed

C 5

iura

(b) *Miser vulgo uid. Hopp. tit. de I. et I.*

iura quoque Principum et subditorum ac rerum publicarum inter se obligationes exponit. Denique legum cultoribus in iustitiam et aequitatem Iuris Civilis inquirendam viam monstrat. Quam nos secuturi rationem, Lib. I. agemus de *Iure Naturali in specie*, seu de iure et officiis hominum inter se extra civitatem, tam communibus seu generalibus, quam particularibus seu specialibus, absolutis aequae ac hypotheticis. Libro II. *Ius publicum Vniuersale* siue Iura Rerum publicarum, Principis et subditorum trademus. Tertius *Ius Gentium* exhibebit, et circa officia Rerum publicarum inter se, belli et pacis tempore occupabitur. Quartus, quem *Ius Civile Vniuersale* appellare liceat, legum humanarum indolem exponet, easque ad principia et aequitatem naturalem reuocare docebit.

s. Vfus

1. Vfus praecipuus Iprud. N. se exerit in controuersis Principum inter se, in causis subditorum cum imperantibus, in prudentia leges condendi et interpretandi, ac ad rationem naturalem exigendi.
2. Ius N. speciatim sic dictum, quod Lib. I. exhibebimus, iura et officia hominum tradit, quatenus in statu naturali, nullo habito ad Rempublicam respectu, considerantur.
3. Ius Publicum Vniuersale rationes et iura Rerump. explicabit, quo in argumento *Huberus* et *Boebmerus* prae reliquis occupati fuerunt.
4. Ius Gentium exemplo *Grotii* in ius belli et pacis partiemur, de quo *Textor*, *Zentgrauius*, *Buddeus* et alii egerunt ex instituto.
5. Iuris Priuati Vniuersalis Specimina dederunt *Rachelius*, *Huberus*, *Hedinger*, *Harprecht*, alii. Sed de his singulis plenius suo agemus loco.

PRINCIPIORVM
IVRISPRVDENTIAE
NATVRAE

LIB. I.
DE IVRE NATVRAE
IN SPECIE.

CAP. I.
DE STATV NATVRAE.

I.

S*tatum naturalem* dicimus conditionem hominum extra Rempubli-
cā degentium.

1. Alii aliter definitunt statum naturalem, uarie enim uox haec accipitur a *Theologis*, *Philosophis* et *ICiis*.
2. *Pufendorffius* statum naturalem socialitati opponit (a); sed statum hunc rectius dixeris *solitudinis*, atque ita euitabis
lites,

(a) *de offic. l. 1. c. 3. §. 3. et l. 2. c. 2. §. 4.*

lites, quae super *fictione* hac status naturalis illi fuerunt motae (b).

3. Nos statum naturalem opponimus ciuili, et homines consideramus, quatenus extra Rempublicam constituti sunt, quem statum *Hobbesius* (c) uocauit libertatem naturalem.

II.

Scilicet, si primam humani generis consideramus originem, quatenus illa citra diuinam reuelationem potest intelligi, facile deprehendimus, Respublicas, Magistratus, subditos ab initio rerum non extitisse, sed sui quemuis potestatis ac iuris fuisse.

1. Primae rerum origines ex reuelatione rectius intelliguntur, quam ex ratione, utraque tamen satis nos docet, Principes, Respublicas, ciuitates ab initio non extitisse.
2. Vtrum in statu naturae integrae imperio ciuili fuisset locus, incertum est. *uid. Lib. II.*

c. 1.

(b) *uid. Pat. Speculog. Conuon. add. Thom. Ipr. dist. 1. 2.*

c. 4.
(c) *de Ciu. c. 3. sqq.*

c. 1. §. 1. , ac ipse ille status ex lumine naturae non nisi per coniecturas cognosci potest. conf. *Pfanneri* Systema theol. gent. purior. c. VII. §. 9. et *Schwarzii* Disp. de lapsu primorum parentum a paganis adumbrato.

III.

Hoc in statu cum leges ciuiles nullae dentur, sola ratio tanquam lex diuina, quid faciendum fugiendumue sit, ostendit, sola salutem uniuersorum ac singulorum conseruat.

1. Et suffecissent sane LL. illae huic statui, nisi improbitas hominum eas negligentium adegisset reliquos, de mutando illo statu cogitare.
2. Mutari autem illum potuisse certissimum est, cum alia sit status, alia Iur. N. ratio, quamuis Iustinianus alique statum hunc interdum naturam, imo et Ius Nat. appellitent.

IV.

Quae ergo officia hominum erga homines sint, quatenus nullo ciuili uinculo continentur, hoc libro expendemus. Quia uero et extra Rem-

Rempubl. societates quaedam ac diuersae hominum conditiones inveniuntur, ideo officia quoque eorum hoc in statu, alia sunt communia et generalia, alia specialia seu hypothetica. De illis primo loco, postea et de hisce, quantum instituti breuitas patietur, dispiciemus.

1. Agemus ergo *lib. I.* de officiis erga Deum, et nosmet ipsos, de communione, et aequalitate naturali, de statibus aduentitiis quidem, sed naturalibus tamen, et qui extra Rempubl. etiam locum habere possunt, parentum, coniugum, dominorum, eorundemque officiis, nec minus de iis, quae ex pacto, iuramento *etc.* oriuntur.

CAP. II.

DE RELIGIONE NATVRALI.

I.

Inter officia, quae cuius statui sunt communia, et ad omnes homines aequae pertinent, primum sibi merito locum cultus diuini Numinis uindicat,

dicat, de quo, quid ex ratione sibi relicta possit intelligi, paucis hoc loco iuuabit exponere.

1. Alii ultimo loco de hoc officio agendum esse censent (a), alii plane ad I. prud. naturalem religionem naturalem pertinere negant, et Theologiam naturalem I. prudentiae naturali opponunt. Atque ii sane, qui ex socialitatis studio I. N. deducunt, causam habent, cur religionem naturalem a Iure Naturae distinguant, cum ex hoc principio cultus diuinus uix commode deriuari queat: Vnde ipse *Pufendorfius* in Opere maiore nullam eius mentionem fecit. Sed satius omnino est, principia religionis naturalis reliquis praeceptis Iuris N. siue absolutis, siue hypotheticis praemitti.
2. Id per se patet, religionem naturalem hic non ciuili, sed reuelatae opponi, cum eadem illa sit in utroque et naturali, et ciuili statu.

II.

Cum autem, ut recte ait *Laërtius*,

(a) u. Thom. *fundam. ad l. 2. c. 1. §. 1. p. 148.*

*z*ius (*), prius sit Deum scire, consequens colere, dispiciendum nobis in primis est, quid de Deo, quem ex sui, et uniuersi terrarum orbis creatione quilibet potest cognoscere, ratio nostra percipiat.

(*) Diu. Inst. l. 4. c. 4.

1. Inde uulgo cultum Dei diuidunt in Theoreticum, et Practicum, illum *Theologiam*, hunc *religionem naturalem* possis appellare.

2. Deum esse, optima ac facillima demonstratione *ex creatione* huius uniuersi intelligimus. Is enim, qui ceteris rebus omnibus initium et existentiam dedit, suam a nemine accepit, Deus nobis appellatur; Alii aliis utuntur demonstrandi modis; Sunt, qui ad *consensum gentium* prouocent; sunt, qui *ideam Dei et naturam motus allegant* (b): sane uia *eminentiae*, et *negationis*, quam scholastici secuti sunt, non tam ad probandam Numinis existentiam, quam ad attributa diuina definienda pertinet (c).

D

3. Qui

(b) *conf.* Wernh. c. 8. §. 4. *seqq.* Beyer. c. 1. *add.* Wolff. de Deo, mundo et anima hominis c. 6. §. 928. *sq.*

(c) *conf.* Mull. ad Guilelm. Grov. c. 5. §. 2. Textor. c. 6. n. 13.

(GRIBN. I. N.)

3. Qui Deum agnoscit, agnoscit etiam cetera omnia ab eo esse condita, ut propositio : *Dei potentia mundum esse conditum, fere aequae clara ac perspicua sit, quam illa : Deum esse.*
4. Atheos fuisse, qui utramque propositionem in dubium uocauerint, non equidem prorsus negauerim; pluribus tamen imputatus ille error fuit, quos probabile est ab eo fuisse alienos. Quas alii atheorum classes constituunt, commemorare, ab instituto nostro alienum est.
5. Damna atheismi in Rempubl. exposuerunt *Pritius* et *Abicht pecul. diff.* grauiora ex superstitione oriri contendit *Bayle* *Pensées* diuerses à l' occasion de la Comete; ego concesserim, plura ex superstitione nata esse, sed grauiora tamen ex atheismo enasci posse et metuenda esse puto.

De poenis Atheorum vid. Hobbes. c. 14. §. 19. Wernh. C. 8. §. 9. seqq. et Elswig. Controu. d. Atheism.

III.

Intelligit ergo ratio nostra, *Deum esse unum: Eius prouidentia mundum conseruari: Nulli creaturae diuinitatem tribuendam: Denique nihil*

nihil de Deo dicendum esse, nisi quod sit perfectissimum.

1. Fines Theologiae Naturalis nimium, alii extendunt, alii coarctant. Sunt, qui Trinitatis etiam Mysterium ex ratione demonstrare praesumunt cum *Mornaeo* et *Poireto* (d), sunt et, qui tantum non omnia Philosophiae huius principia in dubium uocari posse putant. uid. *laeschckii disp. de eo, quod nimium est in Theolog. Nat.*

2. Deum unum esse, inde colligimus, quia infinitus est, idemque liberrimus, et quia ab ea sunt omnia. Itaque idololatriae uanitas etiam ex lumine Nat. intelligitur. Vid. *Text. c. 6. n. 24.* Imo unitatem Dei aequaeclare ac perspicue, quam existentiam eius ex ratione probari posse, contendunt plerique (e), quod *Grot.* negat *l. 2. c. 20. §. 47.*

3. Prouidentiam Dei conseruatio Vniuersi euincit, sed et sapientia et omnipraesentia

D 2

sentia

(d) *Morn. de ueritate Relig. Christ. c. 5. Poiret. cogit. rit. d. Deo, hom. et mal. l. 3. c. 8. add. Budd. de Pietate Philosoph. §. 20.*

(e) *Add. Text. c. 6. n. 15. Alberti Diff. de Vnitate Dei. Gu. Grot. c. 5. §. 3. ibique Muller. p. 77. Beyer. c. 11. §. 15. et Budd. de Pietate Philosoph. §. 19.*

sentia diuina de ea nos non patitur dubitare.

Verum Epicurus de ea dubitauerit? An de Speciali aequae ac de uniuersali ratio nostra sibi relicta certa sit?

4. De essentia Diuina parum nobis ex lumine Nat. constat. Scimus tamen, Summum Numen esse omnipotens, perfectissimum, sapientissimum, iustissimum, benignissimumque. Add. *Grot. d. Veritat. Rel. Christian. c. 4. Pufend. d. offic. l. 1. c. 4. §. 5.*

IV.

Quem uero existere, perspicit ratio Deum, colendum etiam esse docet. Iubet itaque nos *Deo praestare obsequium, reuerentiam ac pietatem*, iubet eum *timore et amore prosequi, diuinae prouidentiae confidere, in ipsius uoluntate acquiescere.*

1. Prima lex circa cultum diuinum est: *Obsequium praesta Deo.* Hoc ex imperio diuino fluit, et ex consideratione attributorum diuinorum.
2. Perinde *simorem Dei eius omnipotentia,*
amo-

amorem clementia et sapientia, fiduciam eadem potentia et benignitas excitat. (f).

V.

Sed non *interiorem* tantum, uerum *externum* quoque cultum ratio approbat, *Deo agendas esse gratias, preces ad ipsum fundendas*, alios ad diuinum cultum excitandos, plus quam probabilibus colligit argumentis.

1. Externum Dei cultum ex sola ratiocinatione cognosci posse, negat *Thomasius l. 2. c. 1. §. 8. seqq. et Beyer. C. XI. pos. 31. seqq.* Ille tamen mutasse uidetur sententiam *Fundam. ad d. cap. p. 150. n. 19. add. ei. Sitten - Lehre c. 1. §. 37.*
2. Scilicet cum ratio doceat, timore, amore, et spe colendum esse Deum, doceretiam, considerate de eo esse loquendum, alios ad Deum colendum excitandos, aliis amorem timoremque nostrum erga Deum esse declarandum.
3. Ipse itaque internus cultus, atque admiratio illa, qua diuinam prouidentiam

D 3

uene-

(f) *conf. omnino Albertip. 2. c. 1. §. 10. seqq. Guil. Grot. c. 1. §. 13. seqq. Budd. c. 8.*

ueneramur, externum cultum quodammodo exprimit et producit (g), efficitque, ut oculi, lingua, manus, qua fieri potest religione, animi pietatem declarent.

4. Ergo et preces ad Deum fundere, gratias ei agere, Ius Nat. postulat. Fiducia enim sine desiderio concipi non potest. Id siue per uerba exponatur, siue animo contineatur, preces uocamus.
5. Grata uero mente beneficia Dei agnoscere, aliosque ad cultum diuinum adhortari, perinde aequum et pium esse, praeter omnium gentium consensum, ratio euincit.
6. Quae in contrariam partem afferuntur rationes, eae etiam contra *internum* cultum urgeri pleraeque possunt, quas expendemus inter differendum. uid. *Beyer. c. c. posit. 34. seqq.*
7. De *iureiurando*, utrum id genus quoddam cultus diuini constituat? an per solum Deum id praestandum esse, I. N. imperet? infra dispiciemus. Temeraria iuramenta et periuria haud dubie legi naturali repugnant.

VI.

(g) *conf. Budd. de Pietate Philosoph. §. 32. seqq.*

VI.

Eadem cultum *publicum* non necessarium quidem, utilem tamen esse indicat.

1. Cultus Publicus etiam extra Respubl. et ante illas locum habuit. Eum ratio approbat, quatenus intelligit, per eum alios ad timorem et amorem Dei commoueri.
2. De Liturgia, et Iure Principis circa sacra, agendum in Iure Publ. Vniuers.
3. Quibus ritibus Deus colendus sit, ratio ignorat. Vnde *sacrificiorum* origo ex Legge Positiua repetenda est (b).
Quae uniuersalis fuisse uidetur, non perpetua.
4. Praeceptum quoque de *Sabbatho* non est Iur. Nat. Vniuersale tamen id esse plerique contendunt (i).
5. Imperfecta itaque Theolog. Nat. ac sola reuelatio ueram Deum colendi rationem plene declarat.

An animae immortalitas ex ratione demonstrari, ac ueritas Religionis Christianae per eam probari possit?

D 4

CAP. III.

(b) *conf.* Alberti P. 2. c. I. §. 15. p. 68. Budd. de Pietate Philosoph. §. 39. *seq.*

(i) *conf.* Budd. l. c. §. 43. *seq.* Alberti l. c. I. S. Stryck et Beycr. de iure Sabbathi.

CAP. III.

DE OFFICIO HOMINIS
ERGA SE IPSVM.

I.

Post cultum diuini Numinis nullis officiis homo arctius obstringitur, quam quae sibi ipsi debet, ad quae non ratione tantum, sed impetu etiam, seu instinctu naturali compellitur.

1. Officia hominis erga se ipsum frustra ex socialitatis studio deducuntur, cum etiam extra societatem, et nullo habito ad socialitatem respectu, obligent.
2. Itaque et minus recte ad praecepta I. Nat. erga alios referuntur, cum sibi quisque arctius, quam aliis, obstringatur, conf. *Beyerus Cap. XII. pos. 1. seqq.* Subordinanda socialitari esse, quod *Thomasius* affirmat *Libr. II. C. II. §. 3.* facilius admitti potest, modo obserues. officia erga alios perinde subordinanda esse iis, quae nobismet ipsis debemus.
3. *Debemus*, inquam; neque enim dubitandum est, quin sibi ipsi quisque obligatus sit, et in se ipsum possit esse iniurius, licet

licet non semper ciuili legis uinculum naturalem hanc obligationem adiuuet, et confirmet.

4. Praeter rationem et legem naturalem ad haec officia ipse etiam instinctus naturalis ueluti impetu quodam nos impellit, qui ipse tamen reuocandus est ad legem et rationem. uid. *Thom. Iur. Dia. l. 2. c. 2. §. 1. seqq.*

II.

Debet ergo homini in primis curae esse *uitae conseruatio*, debet declinare ea, quae mortem minantur, ea appetere, quae uitam reddunt diuturnam.

1. Hoc primum recte dixeris officium, cum bene uiuere nequeat, nisi qui uiuit: principium ergo *Thomasi*: *quicquid facit ad uitam diuturnam etc.* hic locum suum obtinet; licet pro uniuersali principio Iur. Nat. haberi nequeat.
2. Homo se ipsum conseruare nequit, sed conseruatio uitae non minus, quam ipsa uita, diuini est muneris; nec quisquam constitutum uiuendi tempus ulterius extendere potest, abrumpere uero quilibet potest, si aut faciat, quae uitae nocitura sunt, aut omittat, quae conseruatio sui requirit.

D 5

3. Vtrum-

3. Vtrumque prohibet ratio; Iuri igitur Naturali repugnat *autochiria*, siue taedio uitae illa fiat, siue metu calamitatis, aut poenae imminentis, ut ne in summo quidem periculo, aut ad cruciatus maximos declinandos, permiffa esse videatur, dissentit *Thomas* l. 2. c. 1. §. 74. quem sequitur *Beyerus* l. c. §. 24.
4. Itaque non ambigendum est, quin ob autochiriam attentatam poena quis coërceri, et ea consummata cadauer etiam ignominia affici possit, si alii hac ratione ab ausibus similibus deterreri queant (a).

Dictum de Stoicorum circa autochiriam Philosophia, de legibus Rom. an illis omnis autochiria prohibita sit? (aa) de sepultura eorum, qui sibi uim inferunt.

5. Neque autochiria ob conseruandam pudicitiam permiffa est, et multo minus illa, quae ob inanem fortitudinis et constantiae opinionem committitur, ut frustra mortem *Catonis* tantis elogiis efferant Poëtae oratoresque Romani, qua de re legi meretur *Esprit de la fausseté des uersus humains*. P. II. c. 13.

Dictum etiam de morte Lucretiae, Sissonis, Sauli.

6. Sane

(a) *uid.* Grot. l. 2. c. 19. n. 4. *ibique* Osiand. p. 1103. Kulpis *Coll.* Grot. p. 106. *Diff.* Bodin. d. *Iur. inhuman.* concl. 1. *conf.* Textor. c. 15. n. 18. *sqq.*

(aa) *conf.* Crellii *Disp.* ad l. 6. ff. d. *bon. eor. qui auto sentent. sibi mortem conscierunt.*

6. Sane *Socratis* alia causa fuit, nam iussu Magistratus condemnatum ad supplicium capitale sibi ipsi manus inferre posse facile concedo. conf. *Beyer. c. XII. §. 32.*
7. Principis quoque iussu uitae periculum subire, et pro Republ. mortem oppetere licet, cum nec singuli, nec uniuersi seruari possint, nisi pro uniuersis singuli periculum subeant.
8. Non tamen temere quis se periculo obii- cere debet, neque onus impar uiribus suscipere, aut labore nimio uires naturae debilitare. adde *Beyer. c. XII. §. 5. sq.*

III.

Praeter uitam nihil est, quod homini carius esse debeat, quam *intellectus* et *uoluntas*, siue facultates istae praestantiores, sine quarum cultura feliciter nequit uiuere. Unde utriusque curam I. N. commendat.

1. De mente et anima hominis disquisitio ad aliam disciplinam pertinet. Nec hic de uera hominis felicitate, de facultatibus intellectus et uoluntatis, ex instituto agere

re licet (b). Id tantum monemus, curam intellectus et uoluntatis ad conseruationem uitae pertinere, cum intemperantia affectuum, imprudentia, alique morbi animae saepius eius et corporis nexum dissoluant, et feliciter uiuere nequeat, nisi qui sapienter uiuit.

IV.

Commendat idem *ualetudinis* curam uitae conseruationi necessariam. Praecipit, ut *membra corporis* tueamur, nec, nisi grauissimas ob causas, ea abscindi, aut corrumpi, patitur, denique ius et facultatem largitur, ea omnia, quae uitae, ualetudini, membris nostris nocitura sunt, declinandi, repellendi, de quo argumento infra cap. V. pluribus agendi erit locus.

- I. Cum ad nulla alia officia ipsa magis natura feramur, quam ad ea, quae nobis debemus, nulla tamen plerumque magis negligimus, et uiolamus. Non pauci sane uiuendi spatia anteuertant, morborum

(b) *conf. Puf. de Off. l. 1. c. 1. §. 4. sqq. Thom. Iur. prud. diu. l. 1. c. 1. §. 56. sqq. Beyer. c. 3. et 4. Wolff. von der Menschen Thun und Lassen p. 2. c. 2. sqq.*

rum causas suppeditant, mortem accelerant.

2. De iure hominis in membra sua ex instituto *Simon* disputavit: Mutilatio membrorum licita est, si uita aliter seruari nequeat, imo etiam eo casu quodammodo praecepta. Illicita, si sponte et citra necessitatem fiat, ut *Zopyri* factum uituperio magis, quam laude dignum uideatur.

De mutilatione membrorum, quae a iudice, vel hoste fit, alibi agitur.

CAP. IV.

DE NATVRALI HOMINVM AEQUALITATE ET COMMVNIO- NE PRIMAeva.

I.

His praemissis, dum ad officia hominis erga alios, quibus nullo ciuili uinculo obstringitur, progredimur, iuuabit ab origine ultima rem repetere, ac primum hominum intueri statum, ut appareat, quae absoluta sint omnium erga

ga omnes officia, quae ex hypothesi, id est, certa conditione aut statu aduentitio oriuntur.

- I. Scilicet status naturalis, quatenus civili ille opponitur, diuidi potest in *absolutum* et *hypotheticum*, hic certam conditionem aduentitiam, uel conuentionem praestruit, ille mere naturalis est, et omnibus hominibus communis.

II.

Cum ergo imperia et dominia conuentionem aut consensum Imperantium et subditorum, dominorum seruorumque praesupponant, facile intelligitur, status istos non esse a natura, quae omnes constituit liberos, omnes sibi hac ex parte aequales.

1. Origines quidem Imperiorum ualde obscurae sunt, ex principiis tamen singularum Rerumpubl. constat, Respubl. ab initio non existisse, sed homines suo arbitrio ciuitates condidisse.
2. Nullum ergo hoc sensu a natura est imperium,

perium, nec iudicia sunt a natura (a), sed a facto humano, ut recte monuit *Grotius* (b), frustra dissentientibus commentatoribus plerisque (c).

3. Seruitus quoque contra naturam est, ut *Iustinianus* ait, et ad status hominum praeternaturales siue aduentitios pertinet. Ab initio enim quilibet sui iuris fuit, neque dantur hoc sensu natura serui (d).

4. Vti omnes natura liberi, ita etiam omnes aequales sunt. I. N. tamen non ita hanc aequalitatem imperat, ut impediat, quominus per pacta ea immutetur.

5. Quod ad statum hominum mere et absolute naturalem attinet, diuersa quidem eorum est conditio, si sexum, aetatem, uires, formam, probitatem, et prudentiam spectes; sed haec diuersitas Iure N. aequalitatem non tollit, neque sola praestantia imperium tribuit.

6. Ex

(a) non tamen contra naturam sunt, vid. *infra* l. 2. c. 1. §. 1.

(b) *Grot. l. 1. c. 3. §. 1. quem sequuntur* Simon, Henigae et Graswinckel.

(c) *Diff.* Boecler. Ziegler. Osiandr. Kulpis et Felten.

(d) *vid. infra* c. 10. §. 1. *add.* Puf. *d. I. N. et G. l. 3. c. 2. §. 8.* Huber. *digr. l. 2. c. 2.*

6. Ex his fluit, in statu naturali nec leges humanas, nec poenas, habere locum.

Dictum de fama et infamia in statu naturali (e).

III.

Nec imperii tantum, sed dominii quoque et proprietatis expers fuit status naturalis, quum, durante omnium rerum communiione, nullius, ultra possessionem duraturum, in res quascunque, nisi ex conventionione, competeret.

1. Communionem primaeuam ipsi etiam pagani agnouerunt, quam frustra impugnant *Commentatores Grotiani* plerique (f), alii- que uiri clarissimi (g).
2. Neque enim Deus diuisionem orbis uniuersi ab initio imperauit, neque status primorum hominum eam postulauit, nec credibile est, huiusmodi diuisionem aut
ab

(e) *conf. Thomas. Disp. d. hoc argumento.*

(f) Zigler. p. 217. Boecler. p. 40. Henniges p. 346. Kulpis *Exerc.* 3. ad l. 2. c. 2. ib. 1. Osiand. p. 650. Felden p. 115.

(g) Strauch. d. *Dom. maris* c. 2. Horn. *Archit.* § 1 2. c. 3 §. 2. Obrecht. d. *Commun.* c. 3. Struu. S. 1. F. c. 1. apb. 1. Alberti c. 7. §. 12. § 99.

ab *Adamo*, aut *Noacho* factam esse, ut nonnulli, auctoritatem *Iosephi*, *Sulpii Seueri*, et *Cedreni* secuti, tradunt (b).

3. Itaque consequitur, communionem olim omnium rerum fuisse, utrum negatiua, an positiua ea fuerit, ambigitur; *Grotius* pro negatiua contendit (i), quem *Graswincklius*, *Huberus* et *Vitriarius* (k) sequuntur. Positiuam alii rectius (l) tuentur, qui dominium admittunt, sed commune, quod ipsam communionem inuoluit.
4. Quamdiu durauit communio, nemo sibi quicquam tanquam proprium uindicare potuit, adeoque occupatio non est modus acquirendi naturalis, cum apprehensio rei communis ius reliquorum tollere nequeat (m).

E

5. Ius

(b) *Conf. Diss. de eo, quod iustum est circa feras ex custodia elapsas* Cap. 1. §. 1. *Selden. d. success. in bona defuncti. c. 24.* *Thomas. d. origin. success. Testam. §. 28. lit. k.*

(i) *l. 2. c. 2. §. 1. sq. add. Guil. Grot. c. 2. §. 4.*

(k) *Vitriar. p. 70. Graswinckel. p. 116. Huber. Digr. P. 1. l. 4. c. 2. add. Bynckershoek d. domin. maris c. 1. Selden. d. mar. clasf. l. 1. c. 4. et Wernh. c. 14. §. 4. Beyer. c. 20. §. 9. sqq.*

(l) *uid. Pufend. l. 4. c. 4. §. 5. Thom. Iur. Diu. l. 2. c. 10. §. 44. sqq. et Fundam. p. 167. Rytfel. c. 14. §. 3. sqq. conf. Diss. de feras ex custodia dilaps. c. 1. §. 2.*

(m) *conf. Thom. l. 2. c. 10. §. 107. et Diss. de feras ex custodia dilaps. c. 1. §. 2. sqq.*

(GRIBN. I. N.)

5. Ius possessionis, de quo §. seq. agemus, non tollit communionem, et diuersissimum est a iure proprietatis. Qua uero ratione a communione primæua discessum fuerit, monebitur *Cap. VI. §. V. seqq.*

IV.

Hoc ergo rerum statu, si tranquillitas ac salus humano generi constare debeat, recta ratio prohibet, ne quis ui sibi imperium in alium arroget, eum opprimat, contemtu habeat, aut quacunque ratione laedat; ne res communes tanquam proprias sibi uindicet, ac meliorem suam, quam aliorum, causam esse uelit; denique ne quemquam in possessione rei occupatae turbet, saltim quamdiu eam alter detinet, cum in pari causa melior debeat esse conditio possidentis.

1. Ex his præceptis quaedam omni statui sunt communia, quaedam ad statum naturalem tantum pertinent.
2. Præceptum de custodienda æqualitate, aliter in statu naturali, aliter in ciuili sta-

tu

tu debet intelligi: cum in Republ. studium inaequalitatis, appetitus dominii, imperii et proprietatis non simpliciter sit iniustus: Vitanda tamen in utroque statu, ambitio et superbia.

3. Sed et praeceptum de altero non laedendo, pro diuersitate status naturalis et ciuili, alia officia imperat.
4. Quamuis dominii, et proprietatis, experierit primus ille naturalis status, possessio- nis ius tamen in eo obtinuit. Id postulat, ut in causa pari melior possidentis conditio habeatur, et prohibet, quenquam in possessione turbari.
5. Ius tamen hoc, quod possessio tribuit, ea mutata, statim expirat, atque tunc res de- relicta occupari, eiusque possessio apprehendi ab aliis potest; animo enim solo illa retineri nequit.
6. Sed et officium eorum, qui possident, hoc in statu prohibet, ne diutius rei inhaereant, quam opus est; ne alios a composses- sione rei, quae pluribus sufficere potest, excludere, et possessionem ueluti in pro- prietatem conuerrere conentur.
7. Ceterum commune huic et cuiuscunque sta- tui praeceptum est, humanitatis officia ex- hibenda esse aliis, et utilitatem eorum, qui- bus citra incommodum nostrum prodesse possumus, promouendam.

CAP. V.

DE IVRE DEFENSIONIS ET
VINDICTAE IN STATV
NATVRALI

I.

CVm uero hominum improbitas, officii sui communisque salutis immemor, eo facilius hoc in rerum statu in aliorum laesionem erumperet, quo securius sibi cessantibus iudiciis perpetrati sceleris impunitatem promittere poterat, quid ad declinanda, auertenda, repellenda haec, quae imminebant mala, iustum licitumque fuerit, nunc expendemus.

1. Homines paucissimi uiuunt secundum rationem; adeoque, si metus poenae humanae abesset, plerique in officio uix possent retineri.
2. Falluntur enim, qui hominem adeo animal sociabile esse fingunt, ut sponte ueluti ac impetu feratur ad aliorum comoda promouenda. Solitudinem fugit, socie-

societatem amat, sed propter se, non propter alios.

3. Itaque, si ex plerorumque ingenio rem aestimes, non male *Hobbesius* censuit, statum hunc naturalem, aucto humano genere, futurum fuisse *bellum omnium aduersus omnes*, contra quem frustra disputant, qui, eum praecepta status naturalis tradere, existimant, ubi historiam eius exponit.

II.

Id igitur et uitae conseruandae studium et naturalis ratio quemuis docet, licere nobis eum, qui uitam nobis eripere conatur, repellere, et, si aliter id fieri nequeat, etiam occidere.

1. Quilibet enim sibi est proximus; inuasor in actu iniusto occupatur, et metuendum, ne plures ab uno interficiantur, si aggressori resistere non liceat.
2. Neque tantum *licita*, sed et *praecepta* uidetur defensio Iure N. (n) quamuis

E 3

Chri-

(n) *Conf. Textor. c. 9. n. 4. Osland. ad Grot. p. 234. Diff. Pufend. d. Offic. l. 1. c. 5. §. 2. Kulpis ad Grot. l. 2. c. 1. §. 2. lit. f. p. 31. conf. Berlich. p. 4. concl. II. n. 9. seqq.*

Christiano permissum credam, iure eo aliquando non uti, e. g. si aggressor sit *ebrius* etc. (o) quem iure N. non minus, quam *uesanum, errantem* etc. prostrernere licet (p).

3. Sed et aduersus parentem permessa est haec defensio (q), aduersus Principem forte non aequae (r).

4. Ad caedem tamen perueniendum non est, quoties securitas alia ratione obtineri potest: Hinc requisita moderaminis inculpatae tutelae obseruari fas est, quae laxiora sunt in statu naturali, quam in statu ciuili: fuga in utroque praecipua uidetur, si tuta sit, et omni periculo careat (s).

III.

Nec dubito, quin hoc in statu naturali

(o) *Imo illicitam eius occisionem esse contendis* Henr. Muller. *Consil. Theol. d. homicidio et poen. homicid.*

(p) *Diff. uidetur* Wincler. *Princip. l. 4. c. 10. p. 413.*
Conf. Beyer. c. 12. pos. 46. sqq. Hedding. ad Grot. p. 152.

(q) *uid. J. A. Olearii disputat. d. hoc argumento.*

(r) *Diff. Vasqui. Contr. lib. 1. c. 18. Struu. d. Vindict. priuat. c. 4. aph. 4. Consent. Grot. l. 2. c. 1. §. 9. ibique Zigler. p. 197. Hennig. p. 859. Ofiand. p. 623. Boecler. p. 11. Thomaf. Iurispr. diu. l. 2. c. 2. §. 89. sqq. Muller. ad Guil. Grot. p. 241.*

(s) *uid. tamen Wernh. t. 9. §. 14.*

turali defensio etiam cum caede in-
uasoris pro tuendo *membro corpo-
ris, pudicitia* conseruanda, auer-
tendo ac declinando malo, quod
alter ius inferendi non habet, per-
missa debeat cenferi.

1. Quia enim alter ius non habet malum no-
bis inferendi, ideo potestas nobis compe-
tit, id declinandi, in primis, cum, quod ad
membri mutilationem attinet, restitutio
et satisfactio a laedente impetrari neque-
at (1).
2. Neque aequalitas damni requiritur, cum
sufficiat aduersarium in facto illicito occu-
pari, cui quocunque modo resistere licitum est.
3. Ergo etiam pro dente, aut digito, conser-
uando idem licere *Feldeno* concesserim, ob
acceptam iam iacturam non aequae.
4. Circa conseruationem pudicitiae fru-
stra *Ziglerus, Ofsander*, alique dubi-
tant

E 4

tant

(1) *Conf. Grot. l. 2. c. 1. §. 6. ibique Tesmar. p. 149. Hennig. p. 320. Albert. c. 3. §. 15. Kestn. c. 3. §. 8. iung. Boecler. p. 9. Kulpis l. c. Wincler. l. 4. c. 10. et Textor. c. 5. n. 13; qui eo demum casu id admittunt, si mors ex membri laesione metuenda sit.*

tant (u). Hic tamen quoque ad occisionem perueniendum non est extra necessitatis causam.

De defensione libertatis uid. Hedinger. p. 160.

5. Ob leue damnum acceptum e. g. ob alapam naturali non minus, quam ciuili iure illicita est occisio, sed ad declinandam eam in naturali statu amplior defensionis fauor, et maior iniuriam repellentis licentia est (x).

IV.

Similiter eum, qui in *possessione* nos turbat, reprimere, ac uti post dominia introducta furem, ita in hoc statu communionis uiolatorum possessionis quocunque modo repellere licet, dummodo ad caedem non, nisi ob summam necessitatem, progrediamur.

I. Ius

(u) *Consens.* Grot. l. 2. c. 1. §. 8. Pufend. l. 2. c. 5. §. 11. Boecler. ad Grot. p. 10. Hennig. p. 321. Kulpis p. 33. lit. a. Winckler. l. c. Text. c. 5. n. 21. sqq. Selden. l. 4. c. 3. *Diff.* Zigler. p. 195. Velth. qu. 17. Osiand. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 7. *Obs. un.* Alberti p. 86.

(x) *conf.* Grot. l. 2. c. 1. §. 10. Pufend. l. 2. c. 5. §. 10. sq. Wernb. c. 9. §. 13. Hennig. p. 322. *Diff.* Boecler. p. 13. Felden. p. 102. Zigler. ad Grot. p. 200. Osiand. ad §. 10. *Obs. un.* Text. c. 1. n. 25. Kestn. c. 3. §. 13.

1. Ius Nat. in statu naturali plus permittit pro rerum defensione, quam leges ciuiles, quia furem conueniendi nulla facultas competit, atque lex et iudex, qui metum iniiciant, deficiunt. Itaque defensio etiam cum inuasoris caede licita est (y); ad haec tamen non properandum, quo usque turbator alia ratione in ordinem redigi potest.
2. Hinc lex Ebraea etiam et Romana et aliarum gentium iura nocturni furis occisionem permittunt (z), quae non tantum impunitatem in foro praestare uidentur, sed et efficere, ut caedes licite et salua conscientia fieri possit (a), quamuis non omnis tolerantia legislatoris et permissio efficiat, ut actus ab omni culpa liber sit, et perpetranti imputari nequeat.

V.

Quinimo integrum etiam est, ob acceptum damnum satisfactionem ab altero, et cautionem de non

E 5

am-

(y) Grot. l. c. §. 11. Pufend. l. 2. c. 5. §. 16. Diff. Alberti p. 2. c. 3. §. 30. Osiand. ad Grot. §. 11. Obs. un. Kulpis l. c. §. 5. p. 33.

(z) Exod. 22. comm. 2. sq. uid. Grot. l. 2. c. 1. §. 12. ibique Boecler. et Gronou. Kulpis lit. q. add. Mulleri disp. de occisione furis nocturni.

(a) Kulpis l. c. lit. v. ibique Selden. add. Mencken. Contr. l. N. et G. D. l. 1. 12.

amplius nocendo exigere, rem ablatam, aut eius aestimationem repetere, iniuriam illatam uindicare.

1. Ius uindictae in Rep. priuatis recte denegatur, in statu naturali non aequè, cum malitia hominum absque ea uix reprimi queat: honeste tamen ea remittitur, nec facile ad caedem extendenda est, imo contra excessum uindicationis is quoque, qui prius laesit, se recte ruetur, si oblatam satisfactionem alter acceptare recuset.

Dictum de ratione praestandi restitutionem damni et cautionem in statu nat. et de usu huius doctrinae in iure Gent. (b).

VI.

Nolim tamen eo extendas defensionis et uindictae necessariae licentiam, ut alios occidas, ne occidaris, licet suspicandi causam non habeas, ab ipsis uitae tuae strui insidias. Neque enim quemuis fortiozem pro aggress-

(b) *determinationem eius in arbitrio uictoris esse affirmat Beyer. c. 12. pos. 39.*

aggressore, aut hoste habere ac interficere licet.

1. Nimum licentiam hanc extendit *Hobbesius*, et, qui ad gentes Philosophiam eius applicavit, *Gundling. in. Dissert. d. Stat. Nat. Hobbes.*
2. Vires quidem et facultates nocendi hominibus singulis non desunt, sed uoluntas nocendi omnibus in singulis praesumi nequit. Adeoque sola potentia metus iustam causam non praebet, nec metus ius inuadendi et occupandi eum, quem timeas.
3. Nemo est, qui non amicos, nemo, qui non inimicos habeat. Plerique neutri ordini accensendi sunt, quos frustra pro hostibus singulos habeas.
4. Vnus saepe alteri, paucissimi omnibus nocere cupiunt, neque, qui nocendi animum habent, etiam occidendi uoluntatem habent; adeoque iniustum foret alterum ob metum solum, quia homo fit, et nocere possit, praecoccupare et interficere.

*Vsum huius doctrinae in Iure Gentium
Lib. III. Cap. II. sqq. exponemus.*

VII.

Imo ne eos quidem, quos scimus male erga nos animatos, occupare et prostrernere licitum putamus, nisi certo nobis constet, eos animum hunc non mutasse, nosque periculum uitae aliter non posse declinare.

- I. Ita *Scholastici* quidam censuerunt, *Molina*, *Sanctius*, et alii (c), quorum opinio facilius, quam *Hobbesii* Philosophia, admitti potest, sed et ipsa tamen rectius reiicitur (d). Ius Nat. iubet, tentare reconciliationem, euitare caedes, insidiarum gradus et periculi magnitudinem probe considerare.

VIII.

Sicuti nec iis consentire possumus, qui innocentes iure interfici existimant, ad euitanda uitae pericula, cum dispar omnino eorum ac aggressorum conditio esse debeat.

I. Qui

(c) *vid.* Zigler. p. 190. *add.* Henniges *ad* Grot. L. II.

c. I. §. 5.

(d) *Conf.* Pufend. *d. offic.* l. I. c. 5. §. II. i. Beyer.

c. 12. *pos.* 41.

1. Qui dolo malo fugam nostram impedit, et remoratur, eum obrui posse, facile concedo: alia ratio eorum est, qui sine dolo aut culpa nos impediunt, infantum, senum.
2. Neque enim iuste interire potest, qui iure se defendit, innocenti autem licere vitam contra fugientem tueri, nemo dubitat (e).
3. Dissidentium (f) argumenta euincunt quidem in foro humano ueniam dandam esse ei, qui vitam suam hac ratione conseruare studuit, sed ad asserendam huiusmodi caedis iustitiam nequaquam sufficiunt.
4. Arque ex his de alijs casibus facile potest ferri iudicium e. g. *utrum in casu necessitatis surripere rem alienam liceat (g)? an mactare hominem et carne humana vesci (h)?*
ex

(e) *Consentimus* Alberti p. 2. c. 3. §. 10. Osiand. ad Grot. p. 614. Velthem. p. 584. Kulpis. l. c. lib. 1. p. 32. Felden. p. 98.

(f) *Dissentit* Grot. l. 2. c. 1. §. 4. *ibique* Hennig, Pufendorf. l. 2. c. 6. §. 4. Text. c. 5. n. 9. Thom. l. 2. c. 2. §. 162. Kestn. c. 3. §. 5. Mauriti. *Diss. d. uitae defension. fauore* §. 22.

(g) *affirm.* Puf. d. O. H. et C. l. 1. c. 5. §. 23. et l. 2. c. 6. §. 5. sq. Grot. l. 2. c. 2. §. 6. Beyer. c. 12. p. 74. seqq. Negar Alberti p. 2. c. 7. §. 25. Zigler. p. 172. Hennig. p. 370 add c. 6 §. ult.

(h) *uid.* Pufend. l. 2. c. 6. §. 3. Zigl. ad Grot. l. 2. c. 1. §. 3. p. 188. Becmann. c. 9. §. 11. Scharrock. d. offic. c. 3. c. 11. Beyer. c. 12. p. 66. sq.

*ex scapha eicere aliquos seruandorum reli-
quorum causa (i) etc. etc. quales cumu-
lauit Pufend. d. Iur. N. et Gent. Lib. II.
c. 6. et d. offic. l. 1. c. 5. §. 20: sqq. Thomaf. Iur.
prud. diu. l. II. c. 2.*

CAP. VI.

DE COMMODIS ET INCOM- MODIS STATUS NATVRALIS AC ORIGINE PROPRIETATIS ET IMPERII.

I.

ATque ex his facile intelligi potest, quae fuerit ratio, cur homines hunc statum naturalem cum ciuili commutauerint, cur in communionis locum proprietates concesserit, ac ex aequalitate prima seruitutes, dominia, impèria fuerint orta, cum pertaesi incommodorum, quae pristinam conditionem sequebantur, homines de noua uiuendi ratione inciperent cogitare.

i. Du-

(i) *uid.* Pufend. l. 2. c. 6. §. 3. Thomaf. l. 2. c. 2. §. 16.
i. Zigl. *ad* Grot. l. 2. c. 1. §. 3.

1. Duplex omni tempore hominum genus exitit proborum et improborum, utrique, ex diuersis licet causis, status naturalis pertaesi, mutationem eius appetuisse uidentur.

II.

Scilicet habet quidem sua hic status commoda, sed grauioribus idem molestiis premitur. Dulce est nomen libertatis, sui esse arbitrii, neminem uitae factorumque suorum agnoscere iudicem; sed haec ipsa libertas, dum improbis fraena laxat in quaeuis ruendi facinora, tot periculis calamitatibusque uitam fortunasque nostras exponit, ut satius sit, cum libertatis iactura securitatem corporis redimere.

1. Nemo natura seruitutem appetit, imo forte nec ciuitatis onera quisquam per se sponte subit, ut frustra sint, qui homines idco, quod animalia sint politica, in Respubl. coiisse credunt. *conf. Aristot. Polit. l. I. c. 3.*
2. Libertatis pretium inter omnes omni tempore fuit maximum, ut dubium non sit,

fit, quin status libertatis conditioni ciuium praeferri debeat, si tuta et tranquilla libertas sit, et bonus inter bonos uerferis.

3. Habet tamen et libertas sua incommoda, ciuitas commoda sua habet, ex quibus maximum est securitas, eaque sola facile cetera omnia uincit.

III.

Communione emolumenta non sunt exigua, ubique deprehendere, quod tuum sit, omnibus rebus tanquam communi patrimonio posse frui: sed sicuti raro communio sine rixa est; ita aemulatio, ignauia et auaritia hunc statum non parum turbant et confundunt.

1. Nemo fere mortalium communione commoda aequo animo aestimat, proprietatem plerique cupiunt: inde coheredum ad diuisionem prouocationes, et herciscundae familiae desiderium.
2. *Ambitiosi* proprietatem appetunt non propter se, sed ut dominia, imperia, honores, dignitates consequantur; iidem in re com-

communi plus sibi, quam aliis, attribuunt. *Voluptatibus dediti* communionem æquiore animo ferunt, sed ob *ignauiam*, et incuriam reliquis sunt intolerabiles. *Auari* uero etiam cum damno suo proprietatem cupiunt, et communionem prorsus auersantur.

IV.

Imo sicut ambitio et imperandi libido aequalitatem naturalem euertit; ita habendi cupiditas proprietatis appetitum plerisque indidit, ut fere antiquiora dōminia rerum, quam iura imperiorum esse persuadeamur.

1. Non eadem omnium imperiorum origo: ex his, quae prima fuerunt, alia per uolentiam, alia libera quidem uoluntate, sed ex metu tamen pleraque constituta uidentur.
2. Dominium et seruitutem, antequam imperia conderentur, iam inualuisse probabile est, fueruntque prima, si conjicere quicquam licet, non adeo magna imperia.
3. Proprietas quoque citius communionem, quam imperium libertatem inuasit, ut

(GRIBN. I. N.)

F

pene

pene ab initio mundi in certarum rerum proprietatem consensisse homines uideantur.

V.

Sed de ortu Rerump. liber II. dispiciet, proprietatis initia hoc loco indagare iuuabit, ut appareat, quomodo a primæua communione mortales recesserint. Fidem et probabilitatem excedunt, quæ de diuisione totius orbis terrarum nonnulli tradunt, nec in sola occupatione iustum præsidium inueniri potest, sicuti *Belgæ* quoque *Clarissimi* sententia dubiis non caret, qui sola lege ciuili dominia introducta contendit.

1. Communionem primæuam fuisse certum est, qua ratione, et quando ea desierit incertissimum: neque tamen id hypothesi de communione primæua quicquam detrahit, cum dominiorum aequæ sit incerta historia.
2. *Diuisio* iustissimus est tollendi communionem modus, nec tamen probabile est, uniuersum

uerfum terrarum orbem ab initio per eam distributam fuisse (*), cum non necessaria, et fere impossibilis, fuerit totius mundi inter paucos diuisio.

(*) Quae Cedreni aliorumque est fabula.

3. Occupatio non tribuit iustum titulum rem communem sibi uindicandi (a), nisi reliquorum consensus aut expressus, aut saltem tacitus, accedat; multo minus uoluntas et conatus rem occupandi, quae *Titii* (b) est opinio, ius in eam tribuit.
4. Neque *Bynckershoekii* (c) hypothesis tollendis difficultatibus sufficit, qui ex lege ciuili repetenda dominia contendit; hac enim admissa consequitur, Respublicas, cum quibus nobis nullum foedus est, communionem primaeuam nunc quoque urgere posse, nec dominium alterius reipubl. agnoscere teneri (d).

F 2

VI.

(a) *Diff. Hennig. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 2. et fere quotquot aut Iustiniani Philosophiam de modis acquirendi rerum dominia sequuntur, aut communionem negatiuam tuentur. conf. Thomaf. fundam. l. 2. c. 10. §. 7. Puf. d. Off. l. I. c. 12. §. 6.*

(b) *Diff. de dominio in reb. occupat. ultra pass. durante §. 18. seqq. add. eund. ad Lauterb. Obs. 1010. p. 670. conf. disp. nostr. de eo, quod iustum est circa feras ex custod. dilaps. c. I. §. 4.*

(c) *d. dom. mar. c. I. p. 3.*

(d) *quod non obscure concedit. Vir Clariss. p. 5.*

VI.

Superest ergo, ut ex pactis proprietatis origines deriuemus, non uniuersalibus a toto genere humano initis, sed particularibus, quibus cum proximis quibusuis de duratura *etiam* post amissam possessionem proprietate possidentes conuenerunt; nam a remotioribus minus erat periculi. Fateor tamen, haec pacta nec cum omnibus inita, nec omnes res esse complexa, cum pedentim proprietas communionem inuaserit, multis rebus primo relictis in medio, usque dum per uim ab improbis, per pacta ac conventiones ab aliis, per leges denique ab imperantibus ea fere prorsus esset sublata.

1. Sententia *Pufendorfii* (e) est, uniuersum humanum genus pactum iniisse, ut, quod quisque occuparet, sibi retineret. Id merito pro figmento habet Illustris *Bynkershoekius*

(e) *Puf. l. 4. c. 4. §. 6. et de Off. l. 1. c. 12. §. 2.*

ckius (f), cum ne tacitum quidem eiusmodi pactum ab initio interuenisse praesumi possit:

2. Pacta particularia ab initio intercessisse, negari nequit, tacito consensu alia, alia etiam dominia ui, non iure, constituta fuerunt (g).

VII.

Quid uero iuris naturalis sit circa dominia extra ciuitatem, non difficile est intellectu: *Permittere cuius liberam de rebus suis disponendi uoluntatem: res non possessas aequae, ac si possiderentur, pristinae domino relinquere: a furtis et inuasionibus abstinere: pacta sancte et inuiolate seruare.*

1. Quemlibet iuri suo posse renunciare palam est, et frustra urget ius pristinum, qui semel id dereliquit; adeoque impugnari dominia nequeunt, ex quo semel sunt introducta.

F 3

2. Com-

(f) Bynkersh. *d. c. p. 3*—*add. disp. de feris ex cust. dilaps c. 1. §. 3.*

(g) Seneca in *Octau.* deterior actus, Partita fines etc.

2. Communionem non quidem uniuersalem illam primaeuam, particularem tamen, reduci posse, indubitatum est: quamuis uix expediat, eam denuo admittere, in primis in Republ. uniuersa.

Dictum de communiōne Platonica (h), et primorum Christianorum. De communiōne inter coniuges, socios.

3. In casu necessitatis reditum ad communionem cuius patere, nonnulli contendunt, eoque praesidio utuntur ad excusandum furtum, ex necessitate commissum (i); sed hoc praetextu non opus est (k), ut adeo fictione illa commode carere possimus.

CAP. VII.

DE IURIS NATURAE PRAECEPTIS CIRCA SERMONEM, PACTA ET IURAMENTA.

I.

Exposuimus hactenus conditionem primaeuam mortalium, ac
sta-

(h) *uid.* Arist. Pol. l. 2. c. 3.

(i) Grot. l. 2. c. 2. §. 6.

(k) *uid.* Kalpif. p. 39. *ib.* 5. lit. c. Beyer. c. 12. pos. 99. sq.

statum naturalis libertatis, tum iura quoque et officia, quibus uniuersi et singuli sibi inuicem tenentur; nunc, dum ad specialia siue hypothetica officia pergimus, quae extra ciuitatem quoque locum habuerunt, quid circa *sermonem, conuentiones et iuramenta* hominum iustum sit, praemittendum uidetur, cum et status naturalis absolute consideratus, et speciales conditiones, de quibus infra agetur, ubique pacta praesupponant aut complectantur.

1. Officia haec absoluta et hypothetica dici possunt: *absoluta*, quia etiam in statu mere naturali obtinuerunt: *hypothetica*, quia non erga omnes, sed tantum eos, cum quibus loquimur et paciscimur, occupantur.
2. Non omnis obligatio ex pacto est. Hypotheticae tamen pleraeque *per pacta* constituuntur. Quae pacto nituntur, pacto contrario pleraeque dissolui possunt.

II.

De origine sermonis et linguarum hoc loco parum sumus solliciti. Obligationem potius circa sermonem paucis considerabimus, quae huc, ni fallor, omnis redit, ut sermone nostro cultum et pietatem erga Deum declaremus, commoda nostra promoueamus, alios adiuuemus, nemini damnum inferamus.

1. Vtrum linguae ex arbitrio hominum, an ex uoluntate et impositione diuina, originem habeant, ex reuelatione facilius, quam ex ratione aut historia profana, colligere possumus (a).
2. Obligatio sermocinantium et pacificentium non debet confundi: illam alteri praemittimus, secus a *Pufendorffio*, *Thomasio*, aliisque factum est, quia pacta sermonem praestruere uidentur.

3. Non

(a) Prius affirmat *Hobbes. Leviath. c. 4. i. Genes. II. comm. 19.* *Simon. Crit. Vet. Test. l. I. c. 14. sq.* posterius plerique. Vid. *Puf. l. 4. c. 1. §. 3. add. Horat. l. I. Serm. 3. n. 105. Gell. l. 10. c. 4. Diod. Sicul. l. I. c. 8.*

3. Non opus circa sermonem nouis praeceptis est, sed generales regulae de officiis erga Deum, nosmet ipsos, et proximum, etiam hic locum habent.
4. Officia ergo, quibus Diuino Numini obstringimur, exigunt, ut *de Deo* pie et reuenter loquamur (b): *Sibi* homo ad temperatum silentium sermonemque obstringitur: *Aliis* loquendo tacendoque sciens uolensque non nocebit; imo prodesse, si sine detrimento proprio id possit fieri, studebit.

III.

Atque ex his principiis facile resolues quaestiones, quae alias in utramque partem solent disceptari: *Vtrum omne falsiloquium sit illicitum? An quis possit uocabulis alio sensu uti, ac communis loquendi fert ratio? Vtrum quis contra propria commoda ueritatem profiteri teneatur?*

- I. Notae sunt controuersiae de moralitate falsiloquii, simulationis et dissimulationis.

F 3

Sunt,

(b) uid. qui hoc argumentum plene persequitur, Tiliam, *Diff. d. Offic. sermocinantium* §. 30. *sqq.*

Sunt, qui omne falsiloquium illicitum existimant (c); sunt, qui tantum non omne indifferens et licitum esse censent (d).

2. Interdum falsiloquium non tantum licitum est, sed etiam officiosum, necessarium (dd), interdum tantum innoxium: contra veritatem quoque dicere aliquando noxium est, adeoque illicitum.

3. Quoties nec nocet, nec prodest falsiloquium, non quidem iniustum est, inhonestum tamen et indecorum. Imo et iniustum, si pacto, eoque vel tacito, nos vera dicturos promiserimus, quale tamen in omni sermone subesse non dixerim (e).

4. *Hostem* quo minus fallere liceat simulatione et dissimulatione, nihil prohibet; sed si pactum cum eo in eas, omnis dolus abesse debet.

5. Vocibus alium sensum tribuere, quam qui vulgo obtinet, aliquando illicitum est, plerumque ineptum (ee), quandoque tamen iustum, licitum et adiaphorum.

6. Si-

(c) Hornbeck. Placette, Piſtetus, aliique, quos commemorat Abicht. *de mendacii bonitate et malitia* §. 18. *ſqq.* adde Wernher. *de moralitate ſimulationis et diſſimulationis.*

(d) u. Lipſ. *L. V. Pol. c. 13. ſqq.* Grot. *l. 3. c. 1. §. 7. ſqq.* *add. eiusd. Ep. 218.*

(dd) *exempli gratia, ſi res ſit cum infante, irato, aegroto.*

(e) u. Cundling. *c. 12. §. 14.*

(ee) *noſcuntur enim; inde logomachiae, de quibus vid. Werenfels. et Lyſerum.*

6. Silentio aequè ac sermone nostro aliis prodesse possumus, et debemus.

Virum delicti reus sponte id confiteri teneatur? Virum a iudice quaesitus salua conscientia negare crimen quea. f)?

IV.

Circa pacta, sub quibus omnes conuentiones, promissiones et contractus complecti liceat, ius naturae praecipit, *consensum semel praestitum non posse reuocari*; si modo et *personae habiles*, et de *re licita*, uoluntatem suam inuicem satis declarauerint.

1. Pacta et contractus naturaliter haud differunt, ut frustra *Grotius* et *Pufendorffius* sint, qui naturale hic discrimen quaerunt (g). Ad Rom. Iuris subtilitates pertinet haec diuisio, quae hodie forte exiguum habet usum. conf. *Breneissen* de inutilibus pactorum diuisionibus.

2. Per-

(f) neg. Pufend. l. 4 c. 1. §. 20. sq. Thomaf. fund. p. 162. affirm. Tit. l. c. §. 49. Thomaf. Iurisp. diu. l. 2. c. 8. §. 85. sqq. add. Gundling. c. 15. §. 115.

(g) Grot. l. 2. c. 12. §. 1. Pufend. d. I. N. et Gent. l. 5. c. 5. §. 4. i. Hobbs. d. Civ. c. 2. §. 2.

2. Perinde subdivisiones pactorum in nuda et non nuda ad Iurisprudentiam Nat. non pertinent; nam ea, omnia pacta subsistere, docet, quae uero et pleno consensu sunt inita (b).
3. Non obligantur ex pacto, nisi qui consentiunt, et consentire possunt, i.e. negotium, de quo agitur, intelligunt: itaque *infantes et ebrii* pacisci nequeunt, *foeminae et minores* possunt, adeoque Iur. Nat. ualidi sunt illorum contractus (i).
4. Neque restitui contra eos *in integrum* possunt, nam *restitutio in integrum* figmentum Iuris Rom. est, quo negotia, quae ualida sunt, rescindi non debent, quae nulla sunt, ad ea euertenda hoc praesidio ne opus quidem est (k).
5. *Illiciti facti* nulla est promissio; sed quae intuitu turpis facinoris facta est promissio, eam perpetrato scelere promittentem obstringere, *Grotius* contendit (l), negat

(b) u. Grot. l. 2. c. 11. §. 1. sqq. ubi aduersus Connamum disserit. add. Kulpis. ad eund. p. 76. et Bodini *Vindicias pacti nudi*.

(i) si scil. intelligunt, quod agant. *uid.* Kulpis. p. 77. *lit. f.* Vitriar. p. 217.

(k) Grot. l. 2. c. 14. n. 1. l. 3. c. 13. n. 3. *conf. tamen* Mencken. *Constru. Iur. Nat. D. 3. 16. ult.* add. G. L. Mencken. *Diss. de aequitate Legum, Rom. circa restitutionem in integrum ob metum.*

(l) l. 2. c. 11. §. 9:

gat *Pufendorffius* (m) aliique (n). *Grotium* nouissime uindicauit *Bodinus* (o). Id facile dederim, quod datum est ob turpem causam, ea secura, repeti non posse.

6. Promissio rei impossibilis quoque inanis est, si ab initio, et per se, talis fuerit; secus est, si superueniens sit, et dolo, uel culpa promittentis, impossibilitas contracta. Unde hoc casu promissor tenetur ad id, quod interest, aliquando etiam ad curam et conatum e. g. in promissione facti alieni (p).

V.

Sed et haec mutua uoluntatis declaratio libera esse debet, non coacta, unde ius naturae pactis metu extortis uim denegat. Idem dolo deceptis a pacto recedendi facit licentiam; si modo ipsorum contractantium factum illicitum interceserit: error uero solus hoc iure ad
re-

(m) l. 3. c. 7. §. 8. et d. offic. l. 1. c. 9. §. 18.

(n) Zigler, Osiand. Kulpis ad Grot. l. c. Mencken. *Contr. iur. Nat. Diff.* 2. tb. 6.

(o) *Diff. de conditione turpi impleta.*

(p) Hobbes. c. 2. §. 14. add. Puf. l. 3. c. 7.

rescindendam conuentionem non sufficit.

1. Frustra sunt, qui promissiones metu extortas ualidas iudicant, et promittentem per eas obstringi, eum autem, qui uim intulit, ius exigendi non habere, sed obligationem remittere teneri, contendunt (q). Verius est, iur. nat. pactum huiusmodi nullum esse. Quod si iusiurandum accedat, per id pactum corroborari, negat Pufendorffius (r), sed fatius est, aut non iurare, aut iuriurando satisfacere (s).

An obligatio ex huiusmodi iuramento transeat ad haeredem.

2. Ceterum, quae diximus, pertinent ad uim iniustam. Nam si uis iusta sit, ex promissione sua promissor omnino obstringitur: Sed et metus reuerentialis negotium non reddit inualidum: metum quoque uanum LL. Rom. excipiunt, sed ius nat. plus hic formidolosis indulget.
3. Metum bellicum pro iusto haberi, communis est sententia, quam utilitas gentium tueretur, cum alias quaeuis pacta, et foede-

(q) u. Kulpis. p. 77. lit. 1. et quos ille allegauit, quorum Philosophia recolet subtilitates Iur. Roman.

(r) Pufend. l. 4. c. 2. §. 8.

(s) Grot. l. 2. c. 13. §. 4. Kulpis. p. 87. lit. 1. Zigler. p. 364. Gland. p. 990. Mencken. disp. 2. ib. 10.

foedera, belli tempore inita, in dubium facile uocari possint (t).

4. Dolus quoque, ab uno contrahentium adhibitus, ius recedendi a contractu alteri tribuit. Distinctiones uulgares, inter dolum causam dantem contractui, et superuenientem, alterius fori sunt, non naturalis aequitatis. Sane, si tertius nos deceperit, contractui id non detrahit, sed decipiens eo nomine nobis tenetur.
5. Errorem obligationem nullam reddere, haud pauci (u) statuunt, sed sine idonea ratione: imprudentia enim unius ex contrahentibus alteri nocere non debet: Honestè tamen agit, qui alterum ab obligatione liberat, si errore se ad contrahendum adductum queratur. Quodsi dolus errori causam dederit, aut error mutuus fuerit, facile dederim, nihil actum censerì.

Huc pertinet dolus ex re, quem Iuri uocant.

VI.

Ob inaequalitatem, siue deterio-
rem alterius partis conditionem,
CON-

(t) *uid. Gundling. d. efficient. met. c. 2. §. 13. sqq. add. Tit ad Puf. b. 1.*

(u) *uid. Grøt. l. 2. c. 11. n. 6. Puf. l. 3. s. 6. §. 6.*

contractum rescindi posse, I. N. interpretes non pauci statuunt, quod LL. Romanae non, nisi ob immodicam et enormem laesionem, permittunt. Nobis ob incertam pretii rationem, uariamque rerum aestimationem, liberam contrahentium uoluntatem, et pactorum fidem, non uidetur haec iusta esse a conuentione recedendi causa.

1. Frustra a *Grotio* (x) aliisque *asseritur*, naturam in omnibus conuentionibus, quae permutationem continent, aequalitatem exigere, cum consensus in pactum inaequale non minus ualeat, ac si aequalis contrahentium sit conditio. Disceptatio ergo inanis est, utrum ad rescindendum contractum laesio leuis, an grauis, an ea demum, quae ultra dimidium est, sufficiat; cum ne haec quidem iusta a pacto recedendi causa sit (y).

2. Praxin huius sententiae inter gentes agnoscunt *Grotius* et *Kulpisius* (z), qui male ad

(x) *Grot. l. 2. c. 12. n. 8. Vittr. p. 245. Puf. l. 5. c. 3. §. 1.*

(y) *Conf. Kestner. c. 5. §. 1. Thomal. d. aequitate cerebri-
na legis 2. C. d. resc. uenil.*

(z) *Grot. l. c. n. 26. Kulpis p. 81. lit. I.*

ad Ius Gent. referunt, quod Iuri Nat. satis conuenit. Potest enim quilibet, quod uult, constituere rei suae pretium, et quam carissime eam uendere uel permutare, cum inuitus eam distrahere non teneatur, et incertissima sint rerum in primis extra Remp. pretia.

VII.

Excutiendae iam erant diuisiones pactorum, contractuum, quas aut ex subtilitatibus iuris Romani transferunt, aut ingeniose excogitatas hoc loco proponunt *Grotius, Pufendorffius* alique naturalis Iuris consulti, tum singulorum quoque pactorum, et contractuum iura ex principiis naturalibus tradenda; sed commodius nobis haec ad *Lib. IV.* reiici posse uidentur, in quo Romanorum circa contractus et pacta philosophiam cum naturali ratione conferre est animus, in primis, cum paucissima conuentionum genera in statu naturali locum habuerint, quaedam demum post imperia et

G

cui-

(GRIBN. I. N.)

ciuitates constitutas, pleraque post dominia et proprietatem inualuerint.

1. Ita diuisiones in pacta nuda et non nuda, contractus nominatos et innominatos, reales idem, uerbales, literales et consensuales, bonae fidei et stricti iuris, ad subtilitates Romanas pertinent, quae forte ne in foro quidem amplius, in Iure N. et Gent. certe nullum, usum habent (a).
2. Minus recte ergo, mea sententia, *Guil. Grotius*, eiusdemue continuator, exscripsit hoc in argumento Iuris priuati Doctores (b), quem *Eisenhartus* est secutus (c), qui Romani et Naturalis Iuris non minus placita confundit. *Kulpisius* quoque non persuadet, planiores esse ICrorum diuisiones contractuum, quam quas *Grotius* l. 2. c. 12. adhibuit (d), quamuis ille quoque non satis perspicue hanc materiam tractauerit.
3. Propius ad naturalem rationem accedunt diuisiones in contractus unilaterales et bil-

(a) u. Brenneisen. *Diss. de inutilibus pactorum diuisionibus.*

(b) *Enchirid. c. 16. sqq.*

(c) *c. XV. membr. 5.*

(d) *Coll. Grot. p. 79.*

bilaterales, aut, ut *Grotius* maluit (e), in beneficis et permutatorios.

4. Diuisio etiam contractuum in contractus Iuris Gent. et Iuris Ciuilis satis bene se habet, sed minus accurata est circa eam Romanorum Ictorum Philosophia. Quod huius loci non est persequi, alibi exponitur ex instituto.

5. Quae uero circa singulos contractus occurrunt controuersiae, eas ad Libr. IV. reiciimus (f), hic tantum obseruamus, unum genus paciscendi antiquius esse altero: ita permutatio antiquior, quam uenditio, diuisio prior utraque. Quaedam genera conuentionum extra statum imperii et proprietatis, etiam in ipsa communiōe et aequalitate naturali, locum habere poterunt, e. g. mandatum, operarum mutuae praestations; quaedam imperia praesupponunt, ut in quibus pecunia interuenit; plurimae proprietatem, ut reales, quos Romani uocant, contractus, et ceteri plerique.

G 2

VIII.

(v) d. L. 2. c. 12.

(f) Vide sis praeter Pufendorff. et Commentat. Grotianos; Kellner. c. V. Temor. c. 13. Budd, c. XI. Hedding. p. 2. Sect. 3. tit. 26. § 99.

VIII.

Solet sermoni pactisque nostris aliquando sanctius iurisiurandi uinculum accedere, quo fidem facimus iis, qui assertioni uel promissioni nostrae non confidunt, diuino Numine in testimonium aduocato. Cuiusmodi asseuerationes religiosas uti ius naturae non improbat; ita temerarium iuramentorum abusum et periuria damnat. Idem non patitur, aequiuoco sensu, aut reservatione mentali, alterum decipi, sed omnem hic simulationem ac dolum procul abesse iubet.

1. Iuramenta naturaliter non sunt illicita (g), quamuis nec omnino necessaria (b): non temere, nec sine causa ea praestanda esse, facile dederim, neque tamen, omnia uoluntaria prohibita, censeri posse, puto, ne iure Diuino positum quidem, quamuis aliter nouissime sentire uideatur *l. S. Stryk* (i).
2. Per

(g) Thomas, *Iur. Diu. l. 2. c. 9. §. 4. sq.*

(b) Gundling, *c. 16. §. 2.*

(i) *in Diff. de eo, quod iniustum est circa iuramenta extraiudicialia.*

2. Per iuramentum non constituitur obligatio, sed confirmatur (k), nisi casus excipias, ubi obligatio inualida per iusiurandum conualescit; qui iuris sunt positivi (l). Iure Nat. uix est, ut per iuramentum pacta inualida confirmentur, uid. tamen §. seq. Discernenda hic sunt principia iusti et honesti.
3. Officia iurantium et ad religionem naturalem, et ad obligationem hominum inter se, pertinent.
4. Qui contrahere nequeunt, illi nec ex iuriurando obligantur.
5. Omnis reseruatio mentalis in iuramentis illicita est (m), in sermone non semper.
6. Iurata pacta perinde explicari fas est, ut alia, secundum regulas interpretandi. Itaque non existimauerim strictae interpretationis iuramenta esse (n); dubito etiam, an uerum sit, quod uulgo traditur, eo sensu id praestitum intelligi, quo ab altero delatum est (o), in

G 3

pri.

- (k) Hobbes c. 2. §. 22. Pufend. offic. l. I. c. II. §. 6.
 (l) ita Ius Canonicum minorum contractus, donationes inter coniuges etc. accedente iuramento sustinet, quod regulis utilitatis publicae prorsus repugnat.
 (m) uid. Muller. diff. d. moralitate reseruationum mental, in iuramentis.
 (n) Puf. d. offic. l. I. c. XI. §. 8. Wernh. c. 13. §. 10. iung. Kulpis p. 86. lit. b.
 (o) Puf. l. c. §. 9. Wernh. c. 13. §. 8. Kulpis. l. c. lit. f.

primis si alter sensum suum non satis luculenter declarauerit.

IX.

Quoniam uero praestito *iuramento* non tantum quid ei, qui id a nobis exigit, debeamus, expendendum, sed officii et pietatis nostrae erga Deum quoque ratio habenda est: ideo potiores eorum existimamus sententiam, qui *metu* quoque *extorta* iuramenta seruari uolunt. Imo uidemus *dolo* etiam ad iurandum inductos ob religionem pactis stetitisse, licet ob singularem alterius partis malitiam, in primis in ciuitatibus, huiusmodi *iuramenta* minus ualida plerumque habeantur.

- I. Supra monitum, officia sermocinantium ex praeceptis generalibus de cultu Dei, et obligatione erga se proximumque fluere. Officia igitur erga Deum postulant, ut ne iuremus facile, et, si iurauerimus, promissis stemus. Quo pertinet regula Iuris Canonici: *Omnia iuramenta esse seruanda, quae*

quae salua conscientia possunt seruari, quam frustra sollicitant quidam Icti (p), quamuis facile largiar lege publica huiusmodi iuramenta inualida declarari posse.

2. Ex hoc consequitur, quod antea §. 5. dixi, rectius etiam agere, qui latroni praestitum *iuramentum* seruet, modo nihil illiciti contineat promissio, alias enim nec *iuramentum* ei uim praestare poterit.

3. Neque obstat, latroni non competere ius exigendi, quo *Pufendorffius*, et dissentientes (q) ceteri argumento utuntur. Nam, licet illi non obligemur, pietas tamen in Deum postulat (r) promisso satisfacere, neque patitur iurisiurandi praesidio eludere uim, licet iniustam.

4. Si dolus causam dederit iuriiurando, atque id, quod alter simulauit aut dissimulauit, conditionis instar fuit, non uideretur *iuramentum* habere uim obligandi (s). Quale est, quod Gibeonitis praestitum fuerat, licet Iudaei id quoque seruauerint (t).

G 4

5. De

(p) *Thomas fundam. l. 2. c. 9. §. 9. sq. Gundling. c. 18. §. 12. Ludou. Disp. ad hoc brocardicon.*

(q) *Gundling. c. 16. §. 15.*

(r) *uid. cit. praec. §. V. lit. c. conf. Gundling. c. 16. §. 14.*

(s) *Consentium comm. Grot. l. 2. c. 13. §. 4. uid. tamen Bach. ad Tr. V. I. Diff. II. 16. 10. lit. a.*

(t) *Vid. de hoc iuramento Kulpis. p. 87. lit. k. et quosille excitauit.*

5. De eo, quod ex errore praestitum est, quid sentiendum sit, patet ex iis, quae de efficacia erroris circa pacta antea dixi.

6. Relaxationes iuramentorum Ius Naturale ignorat, neque tamen ideo illae Iuri Nat. repugnant; Ius hoc Principi competit, apud Ebraeos olim etiam parenti, marito, domino, quodammodo competebat (u).

7. Itaque et Princeps prohibere potest, ne iuriurando, quod latroni praestitum est, satisfiat, ne ei solvatur, cui iurato promissa est solutio etc. Pactis enim etiam iuratis civium ea conditio inest, nisi Legislator pactum improbet, et promissa uetet praestare (x).

X.

Ceterum officia erga Deum quoque prohibent, ne per alienos Deos iuremus, imo uix permittunt, ut *iuramentum* ab aliis per falsos Deos praestandum exigamus. An et, ne per alias res iuremus, quam per solum Deum, exigant, inter Doctores disceptatur. Nobis aequiuocatione

(u) *conf. Kemmerichii de hoc argument. disp.*

(x) *uid. Kulpis, §. 5. p. 89.*

ne sublata nullus uidetur ea de re esse dissensus: Sicuti, et quae de iuramento Athei, et de promissione loco *iuramenti* facta, mouentur quae-
stiones, facile possunt resolui.

1. Per alios Deos iurare aut idololatricum est, aut temerarium, aut ineptum.
2. *Iuramenta* per falsos Deos praestanda, exigi ab eo, qui illos colit, posse, haud pauci contendunt (y), non tamen satis probant.

Disctam de iureiurando Labani, et de iureiurando Iudaeorum.

3. Iuramenta, quae non per Deum fiunt, sed per res alias, seriae asseuerationes magis sunt, quam iuramentum proprium, aliquando tamen implicite iusiurandum continent (z).

Disctum de iuramento per salutem Principis (zz), per Angelos, per sanctos, per euangelium, per animam, et de execrationibus.

G 5

4. Iu-

(y) Beyer. c. 18. pos. 38. Gundling. c. 16. §. 9. Schwertner. *Diff. de iuramento per falsos Deos.*

(z) Puf. l. 4. c. 2. §. 3. Beyer. c. 18. pos. 13. sqq.

(zz) *uid. Otton. Diff. de hoc argumento.*

4. *Iuramentum* Athei uerum *iuramentum* esse, negare uidetur *Hobbes* (a), ait *Textor* (b), dubitat *Kulpistius* (c). Proprie periurus, is uix dici potest, poterit tamen tanquam periurus puniri.
5. Promissio loco *iuramenti* facta uim obligandi perinde habet (d), poena tamen perituri LL. humanis non coërentur, qui huiusmodi uiolant promissionem.

CAP. VIII.

DE SOCIETATE ET OFFICIO CONIUGAL

I.

Inter officia hypothetica, quae ex certa conditione oriuntur, et non omnibus, sed quibusdam tantum debentur, primo loco occurrunt ea, quibus coniuges sibi inuicem tenentur. Coniugium uero, si naturali

(a) d. *Civ. r.* 2. §. 21.

(b) S. 1. *G. c.* 7. n. 13. *sqq.*

(c) p. 88. *lit. r.*

(d) *Beycr. p.* 31. *sqq.*

rali iure rem aestimes, est conuentio maris et foeminae de cohabitatione mutua ad procreandam sobolem.

1. Merito inter hypothetica officia primo loco ponuntur, quae cum ipso genere humano coeperunt. Quare hoc caput sequenti de Iure Parent. ac Liberor. praemisimus, secus atque ab aliis factum esse uidemus (a).

2. Nulla officia difficilius ex iure Nat. demonstrari possunt, quam quae ad hoc caput pertinent, et pleraque principia uniuersalia, quae uulgo afferuntur, hic fere uim suam perdunt (b).

3. Fines Iuris Nat. et Positiui Vniuersalis hic probe discernendi sunt: neque enim alia in parte plures, quam in hac, leges Positiuae, eademque Vniuersales, occurrunt (c).

4. Definitiones matrimonii ab aliis allatas commemorare, et expendere, nihil attinet; nota est *Iustiniana* (d) et *Groiana* (e)
Com.

(a) Grot. l. 2. c. 5. aliisque passim.

(b) *uid.* omnino Thomasi *Disp. d. insuffic. fundam. decid. causas matrim.*

(c) *Disp. Thomas. fund. p. 181. §. 3.*

(d) §. I. *Inst. d. Patr. pot.*

(e) Grot. l. 2. c. 5. §. 8.

Commentatoribus passim improbata (f):
utraque egreditur terminos Juris Nat.

II.

Ad huiusmodi conventionem, ut in omni pacto, consensus personarum contrahentium requiritur liber et spontaneus, accedente etiam parentum, si qui adsint, uoluntate, quibus tamen uti sine ratione dissentire non licet, ita matrimonium, ipsis iniunctis iniunctum, non est naturali iure nullum.

1. Singulos homines ad matrimonium obligari, ex hypothesis de socialitate, et propositionibus *Sibrandi* in primis, fuit (g). Verius est, legem naturalem matrimonia non imperare, saltem non singulis et uniuersis (h).
2. Matrimonium autem tantum contrahunt, qui habiles sunt ad generandum, cum generatio

(f) uid. Kulpis. p. 55. lib. 1. Boecler. Osiand. Hennig. Zigl. Felden. ad d. §. 8.

(g) uid. Puf. l. 2. c. 2. §. 3. Thomas. Ipr. diu. l. 3. c. 2. §. 52. Wernh. c. 17. §. 7. add. Horn, de subiecto Iur. Nat. c. 10. §. 3.

(h) conf. Beyer. c. 26. p. 16.

neratio sobolis Iure potissimum Nat. primarius et fere unicus coniugii finis sit.

3. Coniugium accipitur uel de pacto, uel de consummatione matrimonii, et de statu coniugum.

4. Pactum, ut aliae conuentiones, si metu extortum, aut dolo elicitum sit, nullum est; error, ut alios contractus, ira huac quoque non nitiat, nisi conditionis instar fuerit: nam conditionata pacta, deficiente conditione, exspirant. Vnde error in uirginitate, iustam a matrimonio recedendi causam praestat, cum tacita haec conditio promissioni huiusmodi subesse uideatur, nisi de alia contrahentium intentione constet (i).

5. Mutuo consensu sponsalia, imo et matrimonia, solui possunt; Iure Diuino Posituo matrimonia nequeunt, sponsalia possunt, licet uulgo aliter sentiant.

6. Consensum parentum a liberis in nuptias requiri, aequum et honestum est, non tamen ita Iure Nat. praeceptum, ut nullum sit, quod sine consensu eorum initum est matrimonio.

(i) quod si tamen rem ex principiis mere naturalibus aestimes, uix est, ut haec conditio conuentioni de sobole procreanda tacite insit. uid. *Gundling, C. 25. S. 23.*

nium (k), itaque consummatum ob dissen-
sum eorum rescindi nequit. Iure N., se-
cus LL. Ciuilibus constitutum est, quae
non sunt contra, sed praeter I. N.

III.

Sicuti uero natura omnes consti-
tuit aequales, ita Iure naturali, nisi
aliud pacto cautum fuerit, nullum
marito in uxorem imperium com-
petit, quod nonnulli etiam ad ius ui-
tae et necis frustra extendunt. Imo
administratio rerum uxoris, ius u-
susfructus, onus alendi, et similia,
ex peculiari conuentione, aut lege
ciuili, maritis competunt, et in-
cumbunt, non ex lege naturae.

1. Plerique interpretes I. N. marito impe-
rium tribuunt in uxorem, sed causas ido-
neas non afferunt, et circa eas uarie dissen-
tunt.

2. Sola

(k) uide Mencken. *disp. II. contr. I.* ibique citat. add.
Diff. nostr. d. exhered. liberor. ob neglect. consens. parent.

2. Sola enim potentia, aut naturalis praestantia, frustra hic allegatur (l); concessio diuina, quam *Hornius* et *Henniges* (m) fundamentum huius potestatis constituunt, pertinet ad positiuam, non ad naturalem, legem. Qui ex consensu imperium hoc reperunt (n), concedere uidentur, id non ex Iure Nat., sed ex pacto expresso, aut tacito, deducendum esse.

3. Itaque Iure Nat. aequalis haec est societas, imo nihil obstat, quo minus per pactum imperium uxori deferatur (o).

4. Ex lege Dei Positiua maritorum imperium plures, nec sine probabilitate, deriuant (p). Id tamen non aequè expeditum est, *utrum in statu integritatis id quoque obtinisset (q)? an remittere id, et renunciare iuribus suis maritus possit? et quo usque potestas haec Iure Diuino sit extendenda?*

5. Iure

(l) uid. Kulpis p. 54. lit. a. add. Pritii *Disp. de masculini, et Corn. Agripp. d. foeminiini sexus praestantia.*

(m) Horn. *Pol. l. 1. c. 1. §. 6. sq.* Hennig. *ad Grot. l. 2. c. 5. §. 8.*

(n) Grot. *l. c. ibique Kulpis et Boecler.*

(o) uid. Huber. *Digr. l. 2. c. 3. §. 3.*

(p) uid. Thom. *Ipr. Diu. l. 3. c. 3. §. 35. sq.* Budd. c. 13. §. 9.

(q) aff. Becmann. *Diff. Pol. VII. n. 18. Alb. l. 2. c. 110. §. 21. Osiand. et Kulpis. ad Grot. l. c. negat Thomas. Ipr. Diu. l. c.*

5. Iure N. potestas omnis ex pacto aestimanda est, siue tacito, siue expresso. Iure Ciuili extendi id posse, dubio caret, non facile tamen ad ius uitae et necis, quod ius, frustra sunt, qui etiam Iure Naturali, aut Diuino positio uniuersali, marito competere censent (r), cum illo ne id quidem expeditum sit, an coercendi et castigandi potestas marito attribui possit.

Dictum de iure Principum in uxores.

6. In bona uxoris naturali iure marito nullum ius competit, itaque id omne ex pactis aut LL. Ciuilibus dependet (s).

IV.

Sed et, ut in perpetuum haec contrahatur societas, ius nat. non exigit; imo in omne uitae tempus contractum matrimonium mutuo consensu dirimi patitur; unius dissensu non aequae, nisi grauissimae rationes iustam a pacto resiliendi causam suppeditent.

1. Nota est controuersia, quae olim de diuortii licentia inter *Ochinum* et *Bezam* est agi-

(r) *Diss. Hörn. et Hennig. l. c. add. Beckmann. c. 7. §. 15.*

(s) *Conf. Kulpis. l. c. lit. f. et g. Kestner. c. 4. §. 13.*

agitata, quam iterum *Miltonus*, aliique excirarunt. *Beza* bonam causam non bene uindicat, finibus Iuris Nat. et Vniuersalis Positiui neglectis.

2. Ius Nat. non prohibet matrimonium ad tempus inire (t). Itaque nec ei concubinarus repugnat (u), quem et LL. Rom. admittunt. Iuri Diuino tamen Positiuo eum non conuenire existimo, ob sublatam licentiam diuortiorum.

Dicium de Thomasi et Breithauptii aliorumque de hoc argumento dissertationibus.

3. Multo minus diuortia Ius Nat. damnat, si mutuo consensu fiant. Vni parti a pacto recedere sine iusta causa non licet. Causae autem iustae Iure Nat. plures sunt, neque dubito, mores intolerabiles inter eas referre. Aequale etiam hic ius est utriusque coniugis, secus ac LL. Ebraeorum et Romanorum. uide tamen Senecam de benef. l. 2. c. 16.

4. Lege Diuina Positiua Vniuersali matrimonium indissolubile est, nec, nisi cum

H

uita,

(t) *Diss. uid. Gandling. c. 25. § 11. sq. Titius diss. de polyg. incest. et diuort. c. 3. Conf. Beyer. c. 26. pos. 41. Thomas. l. 3. c. 2. §. 100. sqq. Weber. d. LL. Positi. Vniuers. S. 2. §. 3. p. 58.*

(u) *Diss. Gandling. c. 25. §. 15.*

(GRIBN. K. N.)

uita, finitur, ut dubium quoque sit, an non illo iure stuprator stupratam sine exceptione ducere teneatur.

5. Neque diuortii aliam causam admittit *Saluator Matth. 19. u. 9.* quam adulterii (x). Quae causa an uxori quoque diuertendi licentiam praebet (y), atque, an consummatio criminis requiratur? tum, an remissio coniugis locum habeat iure Diuino? inter Dd. disceptatur, de quibus quaestionibus singulis agitur in iure Diuino Posit. Vniu. (z)

6. Malitiosam desertionem addunt plerique, alii tamen eam non aliter, quam ob praesumptionem uiolatae fidei coniugalis, admittunt (a).

7. Ex quo sequitur, ueneficium attentatum, insidias uitae structas, mores pessimos et plane intolerabiles, foedum morbum, impotentiam superuenientem, I. D. P. V. diuortio idoneam causam non praestare, et haere-
fin

(x) *Diff.* Ochinus, Seldenus *Vxor. Hebr. l. 1. c. 9.* Brückner. Gundling. c. 27. §. 15. et *ICI Hallens. in resp. anno 1714. scripto.* Boehmerus *d. Iur. princip. circ. diuort.* Mosheim. de causis diuort. *Conf.* Weber. l. c. §. 4. Kulpis l. c. p. 57.

(y) quod negauit olim Bodenstein. *pec. Diff.*

(z) add. *Diff. de intercess. coniug. in delict. carn. in primis in crimine bigam.*

(a) Berger. *Elect. Proc. matrimon. lib. 50. sq. et in Philocal.* Bayer. *ad Inst. d. nupt. pos. 15. lit. m. adde Wernheri Diff. de potestate Princip. permittendi nuptias desertor,*

fin multo minus. (*) Sed singulas has Controuersias hoc loco uix attingere licet, plenius alibi excutiuntur.

(*) uide tamen Stryck. de ueneficio attentato, et Mosheim. cit. dissert.

V.

An uero uni cum pluribus eodem tempore tale pactum inire Iure N. liceat, siue an simultanea *polygamia* sit licita, olim acriter fuit disputatum. Nisi pactum cum priore femina initum hoc prohibeat, nihil uidetur id impedire, licet de polyandria aliud dicendum existimemus.

1. Polygamiae patrocinium olim *Bernhardus Ochinas* (b), postea *Theophilus Aletheus* (c), et *Daphnaeus Arcuaris* (d)

H 2

susce-

(b) De quo uid. Sandii *biblioth. Antitrinit.* p. 5. et Bayle in *dition. Obs. Hallens.* tom. 4. Obs. 20.

(c) Sub quo nomine latet Ioan. Lyserus. Prodit eius *polygamia triumphatrix* cum not. Athanasii Vincentii, Londin. Scanor. si uerum est, quod rubrum tradit, anno 1682.

(d) Laurentium Begetum auctorem esse docet Kulpis. p. 36. et Niebl. Mollerus de *Polygam.* c. 1. §. 37. Opusculum, quod anno 1679. edidit, inscribitur: *Kurze, doch unparteyische, Betrachtung des Heil. Ehestandes.* etc.

sufcepit, quibus plures se opposuerunt, qui frustra tamen ostendere conati sunt, Polygamiam Lege nat. prohiberi (e): quamvis nouissime eidem sententiae, quae Polygamiam Iuri Nat. repugnare ait, *Titius* (f), et *Pagonsecherus* (g), aliique accesserint (h).

2. Imo id quoque uix satis certum puto, monogamiam potiolem esse, quam polygamiam, licet id concedat *Pufendorffius* (i). Habet utraque sua commoda et incommoda, neque generatim hic Ius Nat. quicquam definit.

3. De *polyandria* perinde non conueniunt; negauit olim eam repugnare Iuri Nat. *Thomasius* (k), plerique contra affirmant (l): mihi coniunctio huiusmodi non uide-
tur

(e) hoc enim recte negant *Textor. c. 3. n. 30. sqq. Beyer. Thomas. in Ipr. Diuin.* aliique plures, uid. *Kulpis. p. 46. Weber. d. LL. Posit. Vniu. S. 2. §. 1.*

(f) *Titius diff. de Polygam. incest. et diuort. c. 1.*

(g) *aphor. 29. ad Iust. l. 1. et Diff. de Iure Nat. p. 31.*

(h) In eadem sententia est *Felden. ad Grot. p. 129. Nicol. Moller. de polygam. conf. Osiand. ad Grot. obs. 3. Boecler. ad Grot. p. 159. sq. Huber. Digr. l. 2. c. 16.*

(i) *d. offic. l. 2. c. 2. §. 5. d. Iur. N. et G. l. 6. c. 1. §. 17. sqq.*

(k) *Ipr. Diu. l. 3. c. 2. §. 100. et Beyer. c. 26. pos. 42. Conf. Gell. l. 1. c. 23. et Thomas. d. naeu. Ipr. Anse-Iustin. p. 126.*

(l) *Textor. c. 3. n. 28. Puf. l. 6. c. 1. §. 16. Becmann. meditat. c. 7. §. 10. Hennig. ad Grot.*

tur esse matrimonium, si id accipias secundum definitionem §. i. allatam. Vtrum Iuri Nat. simpliciter repugnet, non aequè est expeditum.

4. Iuri Diu. Posit. Vniuersali polyandriam, imò et *polygamiam*, repugnare plerique tradunt, quam sententiam asserui in *Disp. d. Intercession. Coniug. in Crim. bigam. Cap. 2. (m)*; sed hanc quoque eo Iure non prohiberi contendunt *Brücknerus (n)*, *Struuius (o)*, *Hoppius (p)*, et nouissime *Willenbergius (q)*, *ICtus Gedanensis (r)*. *Kestnerus* autem inter Ius Vet. et N. T. distinguit (s).

5. Polygamia successiua, quae per secundas nuptias contrahitur, minus dubii habet,

H 3

habet,

(m) *pos. 53.* ubi rescriptum Elector. exhibui, quod hanc sententiam approbat. *Conf. Thomaf. l. 3. c. 2. §. 200. sqq. Kulpis. p. 55. tb. 6. Menck Disp. II. contr. ult. Beyer. ad l. tit. d. nupt. lit. c. Weber. l. c. §. 2. p. 45. Kahler, Diff. d. Polygam. add. Leifer. d. offeuzat. ICt. §. 26. et Wernsdorf. Summ. San. doctrin. de Polygam.*

(n) *Decis. matrim. c. 14.*

(o) *Struu. §. I. C. Ex. 29. tb. 52.*

(p) *Hopp. ad §. 6. Inst. d. nupt. cui facile damus, poenam polygamorum non esse Iur. Diu. Vniu. add. Diff. d. intercession. Coniug. l. c. in fin. p. 46.*

(q) *In Praefidiis Iuris Diuini, cui Schelwigius et Weickmannus se opposuerunt. add. Wernsdorf loc. cit.*

(r) *cum quibus sentit Thomas. fundam. p. 185. §. 25. ibique Stryk.*

(s) *Disp. de statu Iurispr. etc.*

habet, secundae tamen, et magis tertiae, nuptiae olim exosae, quartae etiam prohibitae fuerunt (t), quas hodieque Russi detestantur.

VI.

Vti polygamiam illicitam esse, naturalis ratio uix intelligit: ita eadem causas, ob quas matrimonia quaedam lege Dei inter arctissima cognatione coniunctos prohibita sunt, non satis assequitur, ut ne rationes quidem turpitudinis, propter quas a nuptiis ascendendum et descendendum abstinendum est, satis euidenter ex Iur. Natur. explicari possint.

1. Gradus *Leu. 18.* prohibitos minus recte ad LL. Forenses non nulli referunt (u), nec rectius alii ad LL. Nat., ut incestus quoque, in linea recta admissi, turpitudine ex iure Nat. uix euidenter satis demonstrari possit, licet

(t) *uid. Nou Leon. 90. Canon. Apostol. 37. Becmann. Medit. c. 7. §. 10.*

(u) *uid. Thomas. in fundam. l. 3. c. 2. §. 37. sqq. ibique obseru. Hallens. add. Boehmer. Diss. de iure Principum Evangelicorum dispensandi S. 2. c. 2. et Schnaderbach. de respectu parentelae c. 3. §. 13.*

licet plerique aliter sentiant (x). Sane rationes prohibitionis, quae uulgo afferuntur, *de horrore naturali, confusione nominum, et officiorum, unitate personae, latius spargendis amicitis* etc. huic rei non sufficiunt; unde *Kulpifius* (y) censuit, dari quidem gradus Iure Nat. prohibitos, sed, quo fundamento eorum turpitudine nitatur, non esse expeditum. At, cuius ratio reddi non potest, id nec lege naturali prohiberi palam est (z):

2. Fratrum autem et sororum atque ceteras in linea collateralis coniunctiones Iure Nat. non prohiberi manifestum est (a), quae ab initio necessariae etiam fuerunt inter primorum parentum descendentes.

3. Quaecumque prohibitiones Iuris Diuini Positiui Vniuersalis sint, alio loco traditur, plenius nunc id persequi non licet: non

H 4

ad

(x) Huber. *Digr. l. 2. c. 17.* Velthuyfen. *Becmann. plures alii, quos allegaui Diff. de incestu cum nouerc. matr. nupt. §. 7. lit. a.* quibus adde *Vinc. Grauinum Orig. Iur. Ciu. p. 681.* Hoheisel. *Schediasm. de Incestu.*

(y) *Exer. 4. tb. 7. lit. z. p. 58.*

(z) *Consent. Weber. d. LL. Pos. Vniu. S. 2. §. 13. Beyer. Diff. d. dispensat. circ. matrim. §. 47. sqq. Thom. l. 2. c. 1. §. 120.*

(a) *Dissens. Brunnem. Exerc. Inst. II. ad §. 3. l. d. nupt. Gundling. c. 25. §. 32. Titius Diff. d. Polygam. Incestu et diuortio c. 2. Rhodius de incestu contra naturam, Euerard. Otto Diff. d. nupt. consobrin. c. 1.*

ad personas, neque ad gradus *Leu. 18.* expressos, eas restringi debere dixi in *Disp. cit. d. Incest. Nupt. cum Nou. Matr.*, ubi et de *nuptiis compriuinorum* et cum *uirici* aut *nouercae ascendentibus*, actum est. De *fratris filio*, de *uxoris sorore*, publicis libellis disceptatum ab aliis fuit, sed haec uix attingere nobis integrum est, ad aliam enim pertinent disciplinam.

VII.

Perfectius ergo multum officia coniugum Ius Diuinum tradit, quam ratio naturalis. Idem de moralitate quoque delictorum carnis egregie nos instituit, circa quam interpretes Iuris Nat. uariis urgentur difficultatibus. Non tamen prorsus sterilis hic est Iurisprudencia Nat., sed studium castitatis, curam salutis propriae, utilitatem proximi ac uniuersi generis humani, sedulo iubet obseruare.

- I. Sicuti coniugum officia perfecte non tradit ratio naturalis; ita circa delicta carnis eius philosophia non omni ex parte sufficiens est. Principia socialitatis, pa-
rum

rum utilitatis praestant in hoc argumento, neque cetera rem exhauriunt, quamuis magis accommodata sint, ac maiorem usum habeant.

2. In primis controuersiam habet, an omnis concubitus, qui procreandae sobolis causa non fit, Iuri Nat. repugnet, quod siue affirmes, siue neges, non leuibus obrues difficultatibus. Inde pendent quaestiones de moralitate scortationis, sodomiae, lenocinii etc. (b) Adulterium sane Iuri N. repugnat, quia pacti uiolationem inuoluit; de stupro et concubinato dictum est. Ius Diuinum Posituum Vniuersale plenius nos instruit, neque tamen omnino controuersiae hic quoque deficiunt.

CAP. IX.

DE IVRE PARENTVM ET LIBERORVM.

I.

Superiore capite coniugum officia persecuti sumus, consequens
H 5 est,

(b) *uid.* Beyer. c. 26. *pos.* 44. *sqq.* Thomas. *Ipr. Dia.* l. 3. c. 3. §. 72. *sqq.* qui tamen *mutatis sententiam in fundamentis ibid.*

est, ut nunc de iure parentum et liberorum dispiciamus, in quo argumento ita uersabimur, ut omnem tractationem ad tria capita reuocemus, primo de potestate parentum in liberos, deinde de eorum officio, ac denique de liberorum erga parentes obsequio, acturi.

I. De iure Patrio prolixè Iurispruati DD. et naturalium LL. interpretes, agunt; sed hi quoque miscent plerique ciuilem et naturalis potestatis fines, atque officia et potestatem parentum confundunt.

II.

Parentum uero appellatione patrem matremque complectimur. Commune enim, si naturam spectes, eorum officium est, communis potestas, quam nec cum *Hobbeso* soli matri in statu naturali tribuimus, nec patri prae matre asserendam putamus.

I. Parentum appellatione in primis patrem et matrem denotamus, nec excludimus tamen

tamen ultiores ascendentes, quamuis maior sit erga primi gradus parentes obligatio.

2. Patris et matris eadem est causa, idem officium, eadem potestas, unde et ad alimenta liberis praestanda naturaliter perinde obstringuntur.
3. *Hobbesius* (a) matris ius potius esse contendit, quae primum in potestate liberos habeat, et in patrem demum eam deruet, sed potentia sola legitimum imperium non tribuit, eademque restringitur per pactum cum marito initum, et LL. Nat. Neque, quod mater certa sit, pater saepius incertus, potestatem patris minuit, cum pactum et probabilis praesumptio ei sufficiat (b).
4. Alii patris potestatem praevalere contendunt (c), sed minus idoneis argumentis (d). LL. Ciuiles frustra hic allegantur, sexus praestantia, quasi *Grotius* et *Vitriarius*

(a) d. Ciu. c. 9. §. 2. et 6. quem sequitur *Leyserus Specim. XVIII. meditat. ad P. med. 1.*

(b) Conf. *Mencken. Disp. I. tb. 17. ibique citat.*

(c) *Guil. Grot. c. X. §. 5. Kulpis. p. 50. Pufend. d. offic. l. 2. c. 3. et Thomas. fundament. ad. l. 3. c. 4. §. 66. Horn. l. 1. c. 2. patri soli fere tribuit.*

(d) Conf. *Id. Thomaf. Jurisp. Dis. l. c. Beyer. c. 27. p. 43. sqq. Conf. Senec. l. 3. contr. 10.*

trarius (e) urgent, ad rem non pertinet. Ius in ipsam matrem etiam absque pacto competens non est ex lege Nat., sed Diuina Positiua, secundum quam patri prae-rogatiuam tribuendam esse non difficulter equidem dederim.

III.

Originem ac fundamentum huius potestatis, quod in iure uictoriae *Hobbesius*, in concessione Diuina *Hornius*, in alimentatione et praesumpto consensu liberorum *Pufendorffius*, plerique, *Grotium* secuti, in generatione collocant, ex necessaria liberorum educatione repetimus, quam sicuti Deus parentibus iniunxit, ita simul in liberos potestatem, sine qua haec fieri non poterat, iisdem concessit.

1. *Hobbesiani* (f) principii absurditatem satis *Kulpisius*, *Boeclerus*, *Pufendorffius*, *Huberus*, aliique demonstrarunt (g): ex eo enim
con-

(e) Grot. §. 2. Vir. p. 117.

(f) Hobbes. c. 9. §. 2.

(g) Kulpis. p. 47. lit. b. Boecler. p. 151. Pufend. l. 6. c. 2. §. 2. Iqq. Huber. Dig. l. 2. c. 3. Zigler. ad Grot. §. I. Albert. c. 11. §. 7.

consequitur, obsterici etiam patriam potestatem tribuendam esse; potentia sola ius non tribuit, atque, ubi bellum nullum est, ibi etiam nulla uictoria.

2. *Hornii* hypothesis ad causam remotam perinet, aut, si mauis, non ad Ius Nat., sed ad Diuinum Posituum Vniuersale (b).

3. *Pufendorffii* (i) sententia officium liberorum cum potestate parentum confundere uideatur. Liberos ob alimenta parentibus obstringi certum est, sed origo potestatis patriae exinde reperi nequit; neque consensu praesumpto hic opus est, cum sine illa fictione res expediri possit; merito itaque hanc hypothesis reiiciunt *Kulpisius*, *Thomasius*, alii (k).

4. Perinde, quae de *generatione* dicuntur (l), ad demonstrandam liberorum obligationem quidem faciunt, non uero ad constituendum potestatis patriae fundamentum

(b) Horn. *Pol. l. 1. c. 2. §. 3.* cum quo consent. Hennig. p. 432. et Vitriar. p. 117. qui Grotii, et Hornii principia coniungit.

(i) Puf. *l. 6. c. 2. §. 4.* quem sequitur Muller. *ad Grot. c. 10. §. 5. lit. q.*

(k) Kulpis. p. 47. lit. e. Thomas. *l. c. §. 6.* Gundling. Kestner. c. 4. §. 8.

(l) Grot. *l. 2. c. 5. §. 1.* Kulpis. p. 48. lit. e. j. Osland. I. Becmann. *Med. c. 8. §. 7.*

tum (m). Idem obiici potest iis, qui *Grotii* et *Pufendorffii* sententias coniungunt (n).

5. Nostra sententia origo potestatis ex necessaria liberorum educatione repetenda est. Hac liberi indigent, hanc Deus parentibus iniunxit, haec necessario aliquam requirit potestatem (o), cum qua concurrit obligatio liberorum ad gratum animum praestandum, de qua infra §. fin.

IV.

Atque ex hoc principio facile apparet, quousque parentum potestas extendi debeat, quam tantam esse oportet, quantam finis educationis exigit. Minime ergo natura, aut vitae et necis arbitrium, aut uendendi oppignorandiue liberis, nisi summa necessitas vitae eorum ita prospicere iubeat, potestatem parentibus concedit. Circa actiones autem moresque liberorum ad

uti-

(m) quod recte monuit Hobbes. c. 9. §. 1.

(n) Hedding. *Consp.* t. 34. §. 1. Buddens c. 14. §. 7.

(o) Conf. Cumberland. *d. Eth.* tit. c. 8. §. 3.

utilitatem generis humani dirigendos, sicuti praecipua patrum cura occupari debet, ita hoc intuitu omnia ipsis permilla censerī debent, sine quibus hic finis obtineri nequit, ut tamen, / quousque rationis usus adhuc infirmus est, liberius, quam ubi iam perfecto iudicio liberi pol- lent, ius suum exercent, quod, ubi filius paternam relinquit familiam, salua reuerentia et pietate, maxi- mam partem exspirat. Effectus uero plerique patriae potestatis, quos Ius Ciuile patri tribuit, ex lege humana sunt, non a natura.

1. Terminos patriae potestatis in Republ. ar- bitrio suo definiunt legislatores. Ius Nat. potestatem parentum ad finem educatio- nis restringit (p).

2. Ius uitae et necis alii patri tanquam fa- miliae capiti (q), alii tanquam patri (r), uin-

(p) male ergo Hobbes. d. 9. §. 8. 199. eandem in liberos fere parentibus potestatem tribuit, quae in seruos dominis competit.

(q) etiam Thomas: *fundam.* p. 190. in *fil.* et Beyer. l. c. p. 47.

(r) Horn. l. 1. c. 2. §. 4. j. Puf. l. 6. c. 2. §. 11

vindicanſ, plane praeter rationem (s); cum ne ob delictum quidem filium in ſtatu naturali queat interficere. Ergo nec Principi licebit, filium ex tali cauſa occidere (t): nec magiſtratui, niſi Principis aut Reipubl. iuſſu.

Dictum de Bruto, Manlio Torquato, Philippo II., aliis.

3. Ius uendendi liberos patri, ut ſibi proſpiciat, non competit (u), competit, ſi liberis alias pereundum ſit. Vitae potior, quam libertatis, cura eſſe debet, adeoque etiam in perfectam ſeruitutem pater filium tradere poteſt, modo pretii lucrandi cauſa conditionem liberorum non reddat (x) deterio-rem.

4. Parentibus competit ius dirigendi liberorum actiones, diſponendi de perſona et rebus eorum, caſtigandi moderate etc. Pro aetate tamen et prudentia liberorum exercitium hoc poteſtatis temperandum eſt: Hinc alii diſtinguunt inter liberos in

(s) Conf. Kulpis p. 52. lit. p. ibique Boecler. et Oſiand. Vit. p. 121. Budd. §. 8.

(t) *Diff. videtur* Gundling. c. 28. §. 4. ſq.

(u) affirm. ius hoc patri competere Gu. Grot. §. 6. ibique Muller. Zigl. p. 269. Oſiand. 727. Kulpis. p. 52. lit. s. et x. Schmidius *peculiar. Diff.* negant. Boecler. Felden. Budd. §. 9.

(x) Conf. Huber. *Digr* l. 2. c. 4.

in potestate et extra potestatem constitutos (y); alii inter eos, qui ratione gaudent perfecta, et qui iudicio adhuc minus pol-
lent (z); alii inter puberes et impuberes (a); *Gravius* tria constituit tempora (b), quem *Pufendorffius* et *Kulpisius* sequuntur.

5. Separatio a familia paterna fieri potest, si-
mulac liberi rationis pleno usu utuntur, et
se ipsos exhibere possunt. Itaque parentum
consensum non desiderat, certe dissentire
his sine grauissima causa non licet. Per
eam potestas parentum ualde minuitur, ac
fere extinguitur, salua tamen obligatione,
qua ex lege de reddenda gratia liberi pa-
rentibus tenentur.

6. In res filii parentibus nec dominium,
nec ususfructus, ex Lege Nat. competit,
sed administratio tamen, quousque ipsi li-
beri eam suscipere impediuntur. Itaque
quae circa peculia LL. Rom. constituunt,
maximam partem Iuris Ciuilis sunt, non
Naturalis (c). Huc etiam pertinet ius
I sub

(y) uid. Thomaf. l. c.

(z) Felden. p. 160.

(a) Kestner. c. 4. §. 16.

(b) l. c. §. 4. sqq. contra quem dissentit Zigl. p. 269.
add. Kulpis. p. 50. lit. b. ibique Pufend.

(c) aliter Puf. l. 6. c. 2. §. 6.

(GRIBN. I. N.)

substituendi, dandi in adoptionem (d), et reliqua.

Dictum etiam de operis liberorum, de effectibus ceteris Patr. Pot. De patria potestate Principium.

V.

Officium, quod liberis parentes debent, iubet eos curam habere uitae, salutis et educationis liberorum. Ad hoc et amor naturalis, et naturae lex, eos obstringit, quam grauissime laedunt, qui aut abortum procurant, aut recens natos proiiciunt, uel necant. Nec minus officium suum negligunt, qui liberis quibuscunque de alimentis haud prospiciunt, eosue sine causa familia expellunt, qui mores et uitam eorum non ad decus ciuitatis, et utilitatem generis humani, formant, qui denique quicquam omittunt, quod ad commoda et felicitatem liberorum pertineat.

I. Grotii

(d) Conf. tamen Werther. c. 17. §. 25. Kulpis p. 51. lit. s.

1. *Grotii* et commentatorum disceptatio, *an parentes liberis quicquam debeant?* Adii inter iustitiam laxè et stricte sumtam, alii inter iustitiam uniuersalem et particularem, distinguunt (e). Forte rectius inter debitum ex pacto et ex lege nat. (f) Ex qua distinctione simul apparet, cur ob hoc debitum liberi ad gratum animum restandum obstringantur.

2. Obligatio parentum non tantum ex amore innato, sed ex salute generis humani, et ex prohibita caede hominum, fuit. Itaque Iuri Nat. abortus proeuratio (g), et expositio liberorum, apud Graecos olim non infrequens, prorsus repugnat (h).

Dictum de poenis horum criminum, et de distinctione in partum uitalem, et non uitalem, () it. de caede infantum.*

(*) conf. Ordin. Crim. art. 133. et P. IV. Const. El. 4.

3. Alimenta quoque liberis illegitimis, ex adulterio aut incestu natis debentur, imo etiam immorigeris, qui se ipsos nondum exhibere possunt (i).

1 2

4. EX

(e) uid. Kulpis. p. 51. lit. k. add. Thomas. §. 43. Becmann. *Med. c.* 8. §. 3.

(f) conf. Beyer. c. 27. *pos.* 27. sqq.

(g) Kulp. p. 52. *lit. l.* Becmann. c. 8. §. 5. Thomas. §. 38.

(h) Conf. Becmann. l. c. *Diss. Hobbes. c.* 9. §. 2. j. Minuc. Felic. p. 289.

(i) uid. *Dissert. de exheredat. lib. sine consens. parent. sponsal. contrahent. ib.* 3. sqq.

4. Ex familia ergo expelli non debent liberi, antequam ad eam aetatem peruenerunt, quae acquirendis uitae necessariis subsidiis sit idonea. Emancipatio potestatem ciuilem supponit, adeoque alterius est fori.
5. Successio ab intestato liberorum non quidem absoluti iuris N. est, ad hypotheticum tamen reduci potest, si disponendi post mortem facultatem et dominia sublatamque communionem supponas. Non tamen amplius quicquam debetur eis, quam quantum satis est ad necessaria alimenta. Itaque legitimae quantitas iure Ciuili definita, non est legis naturalis. Illud contra certum est, partem bonorum in alios transferri posse. Imo omnia bona, si liberi subsidio parentum amplius non indigeant, nisi lex ciuitatis obster, et multo magis, si integri sint. Diss. I. A. van der Muelem de Iure Poli. P. III. qu. 49. p. 699.
6. Educatio liberorum praecipue parentibus esse debet curae, ut mores illorum mature ad ciuitatis utilitatem componantur. Consilio eos adiuuare fas est, etiam ubi propriam familiam constituerunt, et res suas sibi habere coeperunt.

VI.

Liberi parentibus ad referendam gratiam tenentur, quam tantam ipsis, quantam nemini, debent, cum non tantum propter alimenta praestita, et educationis curam, sed propter generationis etiam beneficium eis obstringantur. Potestatem ergo eorum submisse agnoscant, uoluntati consiliisque obsequium praestent, ac, ubi iam rationis usum quoque consecuti, imo familiam egressi sint, pietatem et obseruantiam ipsis perpetuam exhibeant. In primis uero egestate laborantibus succurrant, ac, beneficia a parentibus accepta nunquam se aequare posse beneficiis, cogitent.

- i. Fundamentum pietatis liberorum erga parentes sunt beneficia: ex his quaedam summa quidem, sed cum aliis communia, ut educatio, alimentorum praestatio; quaedam peculiaria, ut generatio, quam frustra sunt, qui beneficium esse negant.

2. Ex his beneficiis summa oritur obligatio, ut cuius liberi parentibus ad obsequium adstricti sunt, in indifferentibus causis etiam, licet rationes voluntatis suae reddere nequeant.
3. Obsequium hoc tamen gradus suos habet pro diuersa aetate et conditione liberorum. De consensu parentum in nuptias liberorum iam supra dictum est. Cetera quoque ex praecedentibus facile subducuntur, ex quibus, quae de alimentis parentibus praestandis, de officio erga improbos et duros parentes, addi poterant, per se intelliguntur. add. Schwarzii Diff. de limit. pietat. liber. erga parentes.

CAP. X.

DE

DOMINIO ET SERVITUTE.

I.

Natura nullos dominos, nullos seruos esse, sed omnes liberos, omnes sibi aequales, supra fuit monitum. Omnis ergo seruitus ex pacto est. Ipsam seruitutem, statum definitio aduentitium, quo quis ut pacti alieno dominio subiicitur.

I. Ser-

2. Servos natura nullos esse *Cap. 4. § 2. n. 3.* dictum est. Barbaras gentes natura servos *Aristoteles (a)* dixit, quem eo nomine reprehenderunt plures *(b)*, excusat *Huberus (c)*. Non modo natura nemo servus est, sed et uix est, ut quissquam natura servitutem appetat. Ad subeundum servitutis iugum, unum magis, quam alterum, aptum idoneumque esse, facile dederim.
3. Definitio nostra fere convenit cum illa, quam *Iustinianus* attulit, nisi, quod hic terminis obscurioribus utatur.
3. Omnem servitutem Iur. Nat. ex pacto deducendam puto, aut expresso, aut certe tacito *(d)*. Ciuiles leges plures habent causas, sed quae aut huc reduci possunt, aut ad Iurisprudentiam naturalem non pertinent.
4. Servitutem extra Rempubl. esse posse, per se patet, eoque sensu etiam naturalis hic status dici potest, sed hypotheticus, seu aduentitius, adeoque, si mere naturali opponatur, praeternaturalis.

I 4

5. In

(a) *Pol. l. 1. c. 2.*(b) *Hobbes. d. Ciu. et Beyer. c. 28. p. 4. lqq.*(c) *Digr. P. 1. l. 2. c. 2. et ad Inst. tit. d. Iur. person. §. 3.*(d) *Conf. Beyer. c. 28. pos. 10. lqq.*

5. In Republ. iura dominorum et seruatorum restringunt, aut extendunt, leges, neque uero seruitus aut LL. diuinis, aut principiis religionis Christianae, repugnat (e).

II.

Hoc pactum uel libere contrahitur, uel ui extorquetur, quae si iniusta sit, saluum est ius seruo in libertatem se asserendi, simul atque eius recuperandae se offert occasio.

1. Sponte alii in seruitutem sese dederunt, uel ob domini singulare beneficium, aut uirtutes, uel ob inopiam et tuitionem.
2. Metu in seruitutem redacti sunt, qui uitam seruitute redemerunt: qui metus si iustus fuit, e. g. ob delictum illatus, pactum ualeat; si iniustus, seruis fuga sibi consulere licet.
3. De iis, qui in bello capti sunt, res dubia est, quia, quod supra monitum, metus bellicus pro iusto habetur. Quamuis inter gentes fere obtineat, eos, qui ex seruitute per fugam euadunt, hosti non restitui, sed libertatem recuperare.

III.

(e) Conf. Beycz. c. 2. §. 21. sqq.

III.

Varie autem iura serui et domini determinari possunt. Alia seruitus temporalis est, alia perpetua, serui, alii mercenarii sunt, alii gratis operam pro alimentis praestant: aliorum restrictae et determinatae sunt operae, aliorum absoluta seruitia et indeterminata.

- I. Ius omne, quod domino in seruum competit, ex conuentione est, quae legem dat contractui: qui sponte in seruitutem trans-eunt, non facile perpetuo, aut duro, se iugo subiiciunt. Secus in iis est, quos necessitas, aut metus, in hanc conditionem detrudit. Seruitus igitur alia perfecta, alia imperfecta: in hac sunt famuli mercenarii. Plures enim habet gradus. Perfecta seruitus dicitur, quando in perpetuum, et gratis, et indefinite, seruus domino obstringitur.

IV.

Ius uitae et necis seruus in dominum nec facile transferet, nec transferre potest. Plenaria quoque ac-

quisitio non a natura est, sed a Lege Ciuili: Sicuti, ut ancillae partus in seruili perinde conditione sit, naturalis ratio uix permittit, quae et pleraque iura per LL. Ciuiles seruis denegata ipsis salua esse patitur.

1. Domino competit ius dirigendi actiones serui. Iraque ei ius castigandi quoque non omnino negauerim, in primis si seruitus sit perfecta.
2. *Hornius* etiam ius uitae et necis dominis tribuit, plane praeter rationem. Nam, qui ui, quoque iusta, in seruilem conditionem redacti sunt, uitam libertatis iactura redemerunt (f). Nemo facile pacto alteri ius uitae et necis tribuit. Imo, si Respubl. excipias, uix est, ut pacto hoc ius tribui possit (g). Vnde ne ob delicti quidem causam in statu naturali dominis competit. Lege Ciuili id aliquando iis datum fuit, sed satius est, priuatis hoc arbitrium non relinquere.
3. Iure Rom. quicquid seruus acquirit, Domino acquirit. Iure Nat. ex pacto res aestimanda est, quo eiusmodi potestas transferri potest.

(f) Diff. praeter Horn. l. I. c. 3. §. 5. Thomaf. *fundam.* p. 191. L. III. C. V. §. 2.

(g) Gonsf. Gundling. c. 30. §. 6. sqq. Kulpis. p. 60. lit. h. ibique cit.

potest. Perinde ius uendendi seruum non competit Domino (b), si personae domini is se addixerit, secus, si libere se ei permiserit.

4. Seruitutem natiuitate etiam constitui uulgo traditur, idque naturali rationi conuenire, sunt, qui censeant, quod foetus beneficio domini uiuat, et alatur. Sed, quia omnis seruitus ex pacto est, non uidetur ex his beneficiis sequi obligatio ad seruitia (i). Sane pactum parentum, si nulla alia ratio alendi liberos superfit, libertatem eorum aliquantum circumscribere posse *Cap. praec.* monitum est.

An naturali iure nati ex seruo et ancilla patrem, an matrem, sequantur (k)? an ius matrimonii, patriae potestatis, testandi etc. seruis competat?

V.

Officium dominorum et seruorum in obseruantia pacti consistit,
ui

(b) Conf. Puf. *d. Offic.* l. 2. c. 4. §. 3. Diff. Thomaf. *fundam.* p. 192. §. 7. sq. Hobb. c. 8. §. 3.

(i) Diff. Gundling. c. 30. §. 14. Puf. *d. Offic.* l. c. §. 6. Conf. Kestner. c. 4. §. 23. conf. Budd. c. 15. §. 5.

(k) u. Wernh. c. 17. §. 39.

ui cuius dominus non plus exiget, et seruus non minus praestabit, quam inuicem promissum fuit. In primis dominus prudenter et moderate potestate sua utatur, ut non timorem tantum, sed et amorem serui sibi possit polliceri. Seruus obsequio, fide et laboribus officio suo et uoluntati domini satisfacere studeat.

1. Male *Hobb.* negat, dominum in seruum esse posse iniurium, eique obligari (1).
2. Dominus alimenta seruo praestare tenetur, et mercedem, si sit promissa; ad alimenta etiam cura aegroti mancipii pertinet, quod negligere, uel expellere, nefas est. Neque plus laboris probus dominus seruo imponet, quam cui perferendo ille sufficiat; pacti autem, ut dixi, in primis habenda est ratio.
3. Si nimia sit saeuitia domini, non dubito, quin aufugere seruo in statu naturali liceat, cui etiam ius defensionis competere puto, si periculum uitae ei a domini immanitate imminet.

4. Manu

(1) *d. Civ. c. 8. §. 7.*

4. Manu mittendi modos Priuata Iurisprudentia exponit. Solemnitatibus ciuilibus non opus est, si rem ex naturalibus principiis aestimes, ubi sufficit, uoluntatem domini seruum dimittentis declaratam esse.

CAP. XI.

DE IVRE FAMILIARVM ET DE SOCIETATIBVS MINORIBVS ANTE RESPUBLICAS.

I.

Egimus capitibus proximis de Iuribus coniugum, parentum et liberorum, dominorum seruorumque. Horum officia, ut diximus, hypothetica sunt, ad statum tamen naturalem pertinent, et origine ciuitatum sunt antiquiora. Constat ex his personis familia, cuius iura ex singulorum, qui eam constituent, officiis colligi queunt. Hoc tantum addo, communem utilitatem,

tem, securitatem et defensionem, communibus uiribus esse in ea promouendam.

1. Societates uulgo in simplices et compositas diuidunt: Simplicem inter parentes et liberos, dominos et seruos, maritum et uxorem, obtinere tradunt. Ex his constituitur familia (a): potest tamen familia sine seruo, potest etiam sine liberis, esse (b).

2. Caput familiae sunt pater et materfam. Iure Diuino Posituo patrisfam. ius potius est (c). Officia singulorum, qui sunt in familia, ex antea dictis patent, neque difficile est, inde, qua ratione alii erga alios e. g. liberi erga seruos, hi erga illos, se gerere debeant, diiudicare (d).

II.

Singuli patresfamilias res suas separatim quidem habuerunt, securitatis tamen studium plures coniunxit,

(a) Hert. *Elem. p. I. sect. I. §. II.* ubi comparat familiam cum Ciuitate.

(b) u. Huber. *d. Int. Civ. l. 2. sect. I. c. 2. n. 14.* sqq.

(c) conf. Huber. *l. c. n. 24.*

(d) conf. Budd. *Diss. de comparatione obligationum, quae ex diuers. hominum statib. oriuntur.*

xit, ut unitis uiribus communia pericula auerterent. Inde *pagi* et *uici* orti sunt, sine ullo tamen ciuili uinculo, cum nulli patrumfamilias in alterum ius competeret.

1. Societas haec est sine imperio inter aequales. Finis est mutua defensio, sed qui non aequae ac in ciuitate obtineri potest, in primis si lites inter socios oriantur.
2. Inter pagos et uicos hic nullum discrimen constituimus, nisi quod una uox amplio-rem coetum forte exprimat, quam altera. Aliter *Huberus*, qui pagos negat dici posse, si ciuili imperio destituantur (e).

III.

Si qua unius prae reliquis potestas fuit, eam aut prudentia, aut aetas, aut fortitudo, conciliauit, ita tamen, ut auctoritate potius, quam imperio, reliquos anteiret.

i. Ve-

(e) d. *Iur. Ciuil.* l. 2, *sec.* 3. c. 5. n. 5.

1. Veneratio capitis cani, opinio prudentiae, auctoritatem praestat, non imperium. Itaque omnis hoc in statu dignitas potestate civili caret.
2. Sed et, si socii ducem sibi eligant aduersus imminentem aliorum uim, sublato periculo eius tollitur directio, et expirat.

IV.

Aucto familiarum numero, ciuitatis quidem speciem prae se fert multitudo, sed, quia imperio destituitur, iura Reipubl. non habet, atque a Democratia quoque multum distat.

1. Nam Democratia habet ius leges condendi, puniendi, cogendi. Secus est in eiusmodi societate, ubi uix est, ut maior pars concludere et reliquos adigere possit ad consentiendum. Vnde societates huiusmodi imperfectas merito uocaueris, si compares cum ciuitatibus.
2. Officia et iura pagorum plurimum inter se consistunt in colenda amicitia et pace, ac per se facile intelliguntur.

V. CRE-

V.

Credibile tamen est, paulatim societates has in ciuitates abiisse, ut commodo, cuius causa constitutae erant, plenius fruerentur.

1. Differentias ciuitatis et plurium familiarum exposuimus. Commoda et incommoda utriusque ex *Cap. praec. VI.* patent. Securitas certior in Republ. est; libertas maior in pagis et uicis (*f*).

CAP. XII.

DE OFFICIIS HOMINIS ERGA RES EXTRA HVMANAM SORTEM CONSTITVTAS.

I.

Pleraque quidem officia hominum cultu diuino, cura salutis propriae et utilitatis communis ab-

K

fol.

(*f*) conf. Beyer. c. 29. §. 3. sqq. Gundling. c. 23. §. 16. sqq.

(GRIBN. I. N.)

soluuntur; sunt tamen et quaedam alia, quae, si non erga alias res, saltem earum occasione debentur, de quibus coronidis loco paucis hic diximus esse agendum.

1. Quid per res extra humanam sortem constitutas intelligamus, ex sequentibus §§. patebit (g). De spiritibus autem hic non agimus, nam tractatio haec limites Philosophiae, et Iuris naturae, transcendit. (h).

II.

Refero huc officia erga mortuos, quos terrae mandare, eorumque cadauera non uiolare, pietatis est, et officii; quamuis sanctitas sepulcrorum firmo uix nitatur fundamento, et pleraque officia erga mortuos ex aliis principiis possint et debeant deriuari.

1. Philosophia Iuris Rom. et Canon. circa loca religiosa scetet superstitiosis principiis, quibus plerique populi in hoc argumento laborarunt.
2. Officium sepulturae magis uiuorum, quam defunctorum, causa praestandum, ne

(g) conf. Hardtii *Diff. d. b. argumento.*

(h) conf. Winckler. *Princip. l. I. c. 5.*

ne insepulta cadauera Reipubl. noceant (a). Inde merito Romani in urbe sepulturas fieri prohibuerunt (b), inde, puto, *Thomasius* sepulturam in templis Iuri N. contendit repugnare (c). Vanitas hominum et superstitio hanc affectavit, quae res cum in piarum, ut uocant, causarum emolumentum cederet, facile applausum inuenit, in primis cum honoratior haec sepultura haberetur, ceterae honestae etiam sepeliendi rationes uulgares dicerentur.

3. Sententia *Kulpisii*, sepulturam *humanitati* deberi, obscurissima est. Cui tamen lubenter dederim, non facile cuiquam sepulturam denegandam, ne hosti quidem (d); cum uiuorum utilitas postulet, mortuos non relinqui insepultos.

4. Belli tamen iustam causam non puto denegationem sepulturae (e); nisi in contemptum gentis, et animo eam iniuria afficiendi denegata illa fuerit.

5. Ob delicti grauitatem cadauera insepulta relinqui uidemus. Id Iuri Diuino

K 2

Vniuer-

(a) u. *Zigler. ad Grot. l. 2. c. 19. §. 2.*

(b) *l. 3. §. 5. ff. de sepulcr. uiolas.*

(c) *Disp. XII. Iurispr. Diuin. uellect. pos. ult. et Hoffmann. Disp. de hoc argum.*

(d) *Kulpis. p. 109. l. d. et c. Disp. Thomaf. l. 3. c. 20. §. 24.*

(e) uid. *Zigl. p. 422, Thomas. l. 2. §. 27. lqq. Disp. Kulpis. d. l. 19. b.*

Vniuersali repugnare contendit *Bodinus* (f). Alii apud ipsos Hebraeos autochiras negant fuisse sepultos (g). Nihil sane obstat, quo minus mores illi mutantur (h). conf. *supr. c. 3. §. 2. n. 4.*

6. Sepulcri uiolatio merito grauiore poena coërcetur, non ob loci religionem, sed quòd utilitas publica postulet, eis metu poenae securitatem praestari, quae alia ratione seruari tuta non possunt.
7. Solennia sepulturae uariant, et arbitraria pleraque sunt, adeoque arbitrio Principis subiacent (i), qui tamen mutare ea non potest, quae aliis sacris addicti subditi, ex falsa licet persuasione, pro adiaphoris non habent.

III.

Dedit in animalia potestatem humano generi Diuinum numen; uicuius etiam ratio ius iis utendi nobis competere intelligit: quae et iisdem

(f) *Bodin, d. Iur. inhuman. concl. 1. add. Brunnem. Process. Inquis. c. 10. n. 32. et Zepper. d. LL. Mosaicis l. 5. c. 7. add. Textor. c. XV. n. 18. sqq.*

(g) u. *Grot. l. 2. c. 19. §. 5. add. Joseph. d. bell. Iud. l. 3. c. 25.*

(h) quamuis non prorsus iniustos eos esse facile dederim. *Osland. ad Grot. l. c. §. 4. Obseru. 3. Kulpis. l. c. tit. f.*

(i) u. *Thomas. Diss. d. Jur. Ppis Christian. circa sepulcr.*

dem uesci licitum esse censet; abuti autem, ac sine causa inclementer et crudeliter cum iis agere, prohibet.

1. De imperio hominis in res creatas reuelatio nos instruit: natura intelligit, sibi licere animalibus uti, quia prohibitio deficit (k).
2. Itaque esus quoque carnis licitus est (l), an expediat, et an olim ante diluuium usitatus fuerit, alii uiderint.
3. De sanguinis escarii licentia integrae exstant exercitationes *Bartholini, Hanneckenii*, aliorum. Qui eam improbant, Lege Diuina Positiua potissimum nituntur, cui naturales causas non deesse, aliqui contendunt. *Conf. Nou. Leon. LVIII.*
4. Officia proprie nulla sunt hominis erga bruta, sed ex officiis erga Deum, nos ipsos, et societatem humanam, fluunt. Crudelitas omnis in animalia improba est, nisi utilitas inde ad humanum genus redundet (m).

K 3

IV.

(k) conf. d. dominio hominum in animalia Senec. d. *benef. l. 2. c. 29. et l. 4. c. 18.*

(l) uid. Omeis, de *Offic. erga bruta* §. 38. conf. Erasim. de *esu carnis.*

(m) Pufend. *Elem. l. 1. def. 5. §. 3. Leyser. Medis. ad §. Spec. III. med. 5. p. 26.*

IV.

Eadem rebus creatis reliquis moderate nos iubet uti, improbat omnem, etiam in res inanimatas, proteruitatem, ac nos in nostris quoque bonis ita uersari debere docet, ut administratores rationibus reddendis obnoxios nos esse cogitemus.

1. Inde LL. Diuinae latae de arboribus non excindendis, frugibus non perdendis. In bellis tamen contraria omnia licere passim tradunt; sed id quoque rectius negatur, si alia ratione hostis in potestatem redigi possit, qua de re *Lib. III.* ex instituta.
2. Prodigalitas, auiditas, proteruitas Iuri N. repugnant: Vsum rerum, et usumfructum nobis Deus concessit. Proprietas ex pacto cum homine est, nec efficit, ut liberimum rerum nostrarum arbitrium ultra rationem extendatur.
3. Itaque res proprias quoque perdere, quae aliis usum praestare poterant, ineptum est, et quodammodo iniustum.

PRIN-

PRINCIPIORVM
IVRISPRVDENTIAE
NATVRALIS

LIB. II.

DE IVRE PVBLICO
VNIVERSALI.

CAP. I.

DE ORIGINE RERVM
PVBLICARVM.

I.

Priore libro iura hominum per-
secuti sumus, quatenus nullo
ciuili uinculo continentur, sed
imperii expertes libertate naturali
fruuntur. Nunc Imperantium, et
subditorum, ex quibus Respubl.
constituitur, obligationes traden-
dae sunt, quae praestantissima lu-
risprudentiae Nat. pars *Iuris publi-*

ci Vniuersalis nomine nobis uenit, cum Leges explicet, quibus omnes ciuitates et constitutae sunt, et reguntur. Quae res ab ultimis Rerum Publ. originibus repetenda est. Eas uero non ab initio extitisse, sed ex conuentione hominum libertati successisse imperia, et superiori libro ostendimus, et ratio ac sacra profanaque historia abunde docet.

1. De naturali hominum aequalitate *Lib. I.* actum fuit prolixius. Status hic libertatis aucto iam genere humano adhuc obtinuit. Post constitutas Respubl. Ius diuidi coepit in Publicum, et Priuarum. Vtriusque principia Ius Nat. tradit, frustra, quod ad Ius Publicum attinet, dissentientibus quibusdam ICris (*a*).
 2. Jus Publicum est uel Vniuersale, uel Speciale: (addi potest et Specialissimum) Vniuersale est pars Iuris Nat., quod cum Politica plures confundunt (*b*). Haec, quid utile sit, tradit, illud, quid sit iustum (*c*).
3. Ori-

(a) uid. omnino Boehmer. *p. gener. c. 2. §. 16. sqq.*

(b) Hopp. *ad Inst. tit. d. 1. et 1. qq. 19.*

(c) Conf. Huber. *l. 1. Sect. 1. c. 1. §. 14. sqq. Boehmer. p. Gen. c. 3. §. 12. sq. p. 84*

3. Origines primarum Rerumpubl. ratio tantum per coniecturas assequitur. Si in prima integritate substitissent homines, nullas futuras fuisse probabile est (d), licet aliter *Alberti, Boeclerus*, alique (e) sentiant.

Imo sunt, qui dubitant, an ante diluuium fuerint ciuitates (f)?

4. Id quoque frustra asseuerari putamus, prima imperia immediate a Deo esse constituta (g). Respubl. tamen condi, non modo uoluntati Diuinae non repugnat, sed et, quia humana necessitas id exigit, eidem conuenit.

5. Iudaeorum haec singularis fuit felicitas, Respubl. ut eorum arbitrio Diuino, eodemque immediato, constitueretur, et gubernaretur. Ceterae consensu ciuium constitutae sunt, Numine permittente, aut etiam approbante.

K 5

II. Quae

(d) Conf. Hert. p. 1. f. 3. §. 5. Boehmer. p. Spec. l. 1. c. 1. §. 2. Thom. l. 3. c. 6. §. 2. sq. Riuinus *Diss. d. libere primaen.*

(e) Alb. p. 2. c. 14. Boecler. p. 200. Becmann. *Medis.* c. 11. §. 5. Weber. *d. Politia ante lapsum.* Muller. *de imper. civil. in statu innocent.*

(f) uid. Hert. p. 1. f. 3. §. 1. ibique Cedrenum, Reimann. in *Hist. lieter. antediluu. et Dithmar. de statu politico antediluu.*

(g) Conf. Huber, l. 1. f. 2. c. 1. §. 27. *Diss. Alberti l. c.*

II.

Quae uero ratio commouerit homines, ut pro aequalitate naturali imperia amplecterentur, operae pretium est, ut inquiramus. Amor innatus socialitatis, ac praestantia et perfectio Reipubl. uix uidetur tantos hominibus subiecisse stimulos: nec credibile est, sola indigentia ad hoc consilium eos fuisse compulso.

1. Homines naturali ueluti impetu ad ciuitates constituendas ferri, Peripaterici affirmant (*b*), sed non probant. Homo debet et potest socialiter uiuere, sed hoc etiam extra Reipubl. fieri poterat. Ciuitatis onera nemo propter se naturaliter appetit (*i*); imo paucissimi sunt natura boni subdiri, boni ciues.

2. Neque magis probabilis est illorum opinio, qui homines ideo in Reipubl. coisse credunt, quod perfectissima haec sit societas. Quamuis enim commoda ex
con-

(*b*) u. Aristot. *Pol.* l. I. c. 1. et 2.

(*i*) Boehmer. l. I. c. 1. §. 4. Puf. l. VII. c. 1. §. 2. sq. Thom. l. 3. c. 6. §. 7.

conditis ciuitatibus genus humanum non pauca sequantur, non leuia tamen etiam ex Statu Ciuili incommoda subnascuntur.

3. Constitutis Rebuspubl. genus humanum coepit pristinam ruditatem exuere, urbes condi, artes excoli, commercia florere coeperunt. Sed causa huius felicitatis non constitutio ciuitatum, sed securitas communis fuit. Vnde nec egestas hominum praecipua Respubl. condendi causa fuisse uidetur.

III.

Metus ergo ac *studium* defensionis et *uitae conseruandae*, quo nullus affectus homines urget uehementius, coëgit eos uel cum libertatis iactura securitatem redimere, fuitque haec genuina causa constituendi primas plerasque Respublicas; unicum tamen eandem omnium ciuitatum originem fuisse, non dixerim. Aliae ex uiribus, et potentia, saepius etiam iniusta, exortae sunt, nonnulla forte et olim imperia ob
uir-

uirtutem et praestantiam Principibus libere delata.

1. Origines singulorum imperiorum incertissimae. Historia enim nos deserit, et coniecturae primorum mortalium consilia et fata nix assequuntur.
2. Pericula status N. supra exposuimus. His nullum fere remedium sufficit, quam quod ciuitas pollicetur. Itaque haec praecipua constituendarum ciuitatum causa fuit (k).
3. Frustra, puto, a nonnullis omnium aut primorum etiam imperiorum origines ad iniustam et uiolentam occupationem referri (l). Quaedam ita constituta esse, negare nolim. Quamuis autem iniusta uis legitimam non pariat potestatem, superueniente tamen subditorum consensu ea iusta et legitima euadere potest.
4. Quod *Iustinus* (m) tradit, prima regna uirtute et moderamine imperantium constituisse,

(k) Conf. Hobb. c. 1, Beyer. c. 25. p. 20. sq. Thomaf. l. 3 c. 6, §. 12. sqq. Pufend. l. c. §. 7. Diff. Boehmer. l. c. §. 10.

(l) Ita sentire uidetur Boehmer. l. c. §. 14. sqq. et Thomaf. *fundam.* p. 194. add. Hert. l. c. §. 3. Bodin. *d. Rep.* l. 1. c. 6

(m) *Hist.* l. 1. c. 1.

stitisse, id de paucis quibusdam admitti potest: omnia imperia eadem habuisse initia, nemo facile dixerit.

IV.

Vti causa est dubia, quae homines olim ad Respublicas condendas mouit: ita modus et ratio, qua prima imperia constituta sunt, non minus est incerta. Consensu plurimum opus fuit, qui et impetrari, et declarari, non una ratione potest. Hinc *Hobbes* unum pactum in constituenda Republica intercedere statuit, alii duo, *Huberus* tria. Dixeris forte rectius, non omnia imperia eodem modo coepisse, adeoque conventiones quoque non ubique easdem interpositas fuisse.

1. Vti non omnium Rerumpublicarum eadem causa: ita nec eodem modo omnes constitutae sunt. Qui ui in subditorum conditionem redacti sunt, tacito tantum pacto in unam ciuitatem coaluerunt (*): Ergo aliquando non, nisi unicum, intercessit pactum.

2. Hu-

(*) Conf. Boehmer, l. 1. c. 2. §. 3. §. 13. et 17. Hub. l. 1. §. 2. c. 5. §. 19.

2. *Huberus* tria requirit (o), sed primum non pertinet ad constitutionem ciuitatis. *Pufendorffius* (p) duo pacta et unum decretum (q). Sed primum pactum, quo, ait, multitudinem se coniungere aduersus communes hostes, non constituit ciuitatem. Pactum autem secundum cum ipso decreto concurrere potest, unumque alterum saepius continet, et complectitur (r). Ita si plures unum Ducem statim, aut Regem, eligant, pluribus pactis non est opus, nisi limitatum in eum transferre cupiant imperium.

V.

Si tamen condendam iam primum Rempublicam animo concipiamus, non aliter multitudinem dissolutam in ciuitatem coalescere posse, facile perspicimus, quam si uoluntatem unum corpus constituendi

(o) uid. l. I. S. 2. c. 3. §. 17, 18, 19. alii aliter eius sententiam exponunt. add. Hert. p. I. S. 3. §. 7.

(p) d. off. l. 2. c. 6. §. 7. sqq. d. I. N. et G. l. 7. c. 2. §. 2. sqq. Thomaf. *Iurprud. diu.* l. 3. c. 6. §. 29. add. Wernh. c. 18. §. 13. sqq. Beyer. c. 29. p. 10. sqq.

(q) alia etiam plura Boehmer. l. c. §. 13. lit. i.

(r) conf. Hobbes. c. 7. §. 9. et Titius ad Pufend. et *Iur. Publ.* l. 6. c. 7. §. 17.

tuendi inuicem declarent, ac, qua ratione id deinceps gubernari debeat, tacite, uel expresse, definiant.

1. Imperia uel uiolenta sunt, uel uoluntaria; in uoluntariis liberius ciuium est arbitrium. Hinc regna olim uix fuerunt absoluta. Potest tamen etiam uoluntarium imperium esse absolutum.
2. Quae prima Reipubl. ratio fuerit, fere ignoratur. Regna antiquiora esse, probabile est, ceteris Imperiorum formis. Sed limitata illa, non absoluta fuerunt, si quid coniecturis assequi licet.

CAP. II.

DE MAIESTATE.

I.

Vt uero ab aliis societatibus Respubl. differat, Maiestas efficit, qua uoce omnia iura ad moderamen ciuitatis necessaria complectimur,

mur, et summam in Republ. exprimimus potestatem.

1. Maiestas non datur, nisi in Republ., nec Respublica sine maiestate.
2. *Grotius L. 1. C. 3. §. 7.* ita definit, quod sit *potestas summa, cuius actus alterius iuri non subsunt, ita ut alterius arbitrio irriti reddi nequeant.* Hanc *Feldenus (a)* impugnat: *Kulpisius et Graswinckelius (b)* tumentur. Obscura certe est, unde alii alias substituunt definitiones. *Zieglerus (c)* Maiestatem, ait, esse *supremam potestatem regendi civitatem.* Sed clarissime ex Iurium Maiestaticorum habitu apparet, quid ipsa Maiestas sit. Nam haec complexus est Iurium Maiestaticorum, i. e. eorum, sine quibus Respubl. regi non potest. De quibus Cap. sqq. ex instituto.

Superioritatis territor. iura esse maiestatica in Iure Publico docetur.

II. Hanc

(a) *Felden. ad Grot. l. 1. c. 3. §. 5.*

(b) *Kulpis. p. 21. ibique Boecler. Graswinckel. p. 78. Hert. p. 1. S. 6. §. 3.*

(c) *de Iur. Maiest. l. c. 2. §. 9.*

II.

Hanc potestatem cum dissoluta multitudo non habeat, nec in Imperantem ab ea posse conferri, adeoque originem illius a Deo immediate repetendam esse, non pauci contendunt. Quibus sicuti, imperiorum salutem Diuina auctoritate niti, facile concedimus, atque enixam sollicitudinem, qua securitati Principum omnimodo prospicere cupiunt, laude dignissimam iudicamus; ita nec insectandos censemus esse eos, qui, cum arbitrio populi potestatem hanc Imperantibus initio, eiusdemque ex uoluntate modo liberiolem, modo adstrictam magis, collatam esse uideant, pactum ciuium Maiestatis proximam et immediatam causam constituent, siquidem ne sic quidem sanctitati summorum imperiorum quicquam decedit.

L.

I. Hi-

(GRIBN. I. N.)

1. Historiam huius controuersiae, quae Theologos pariter atque ICtos in diuersas partes distraxit, fusius exponere non est huius loci (*d*).
2. Qui immediatam et proximam causam Maiestatis Deum esse statuunt, ex S. Scriptura et Iure N. argumenta repetunt (*e*). Iis ego non puto posse imputari, ac si omnes leges fundamentales euertant (*f*); multo minus illam sententiam, aut tyrannidi, aut seditioni causam praestare dixerim (*g*).
3. Sed nec eis, qui mediatam et remotam causam Deum constituunt, haereseos crimen iure crediderim intentari, cum ex ipsis Theologis Scherzerus *Loc. XXVI, §. 8. et seq.* et Buddeus *Inst. theol. dogm. l. 5. c. 4. §. 21.* illam sententiam amplectantur (*h*).
4. Neque per eam sententiam sanctitati summorum imperiorum quicquam decedere,

(*d*) uid. Kulpis. *Coll. Gr. p. 21.* Boehmer. *l. 1. c. 2. §. 24. sq.* Thomaf. *iprud. diu. l. 3. c. 6. §. 66. seqq.*

(*e*) eo in numero sunt Zigl. *d. Iur. Maiest. l. 1. c. 1. §. 46. et ad Grot. l. 1. c. 3.* Masius *c. 4. §. 7.* Horn. *l. 2. c. 1.*

(*f*) licet hoc inferant ex illa hypothese Hert. *d. mod. constit. ciuitatem §. 2. §. 3.* Puf. *l. 7. c. 13. §. 1.* Wernh. *c. 19. §. 3.*

(*g*) ita colligunt Boehmer. *l. c. §. 25. lit. b. add.* Leiferum *d. Assentat. ICtorum et d. Logomach. tb. 64.*

(*h*) Conf. Hub. *l. 1. §. 7. c. 4. §. 11. sqq.* Beyer, *c. 29. p. 16.* Kulpis, *p. 22.* Keltner. *c. 7. §. 3.*

dere, eiusque patronos a conclusionibus, quas alii inde eliciunt, ac si summa potestas semper penes populum, aut reuocabilis, sit, alienissimos esse, puto.

5. Quibus quidem praestructis apparet, recte Thomasmum (i) scribere: *Quaestionem hanc esse mere theoreticam, et nullum habere in definiendis praeceptis I. N. assum, ut ad Logomachias I. N. referri posse uideatur.*

III.

Id certum satis est, esse in arbitrio populi, si condendam Rempubli-
cam animo concipias, utrum Maie-
stas, siue exercitium summorum iu-
rium, sine quibus ciuitas consistere
nequit, penes unum, an penes plu-
res, esse debeat: Vtrum in eos abso-
lutam, an certis circumscriptam li-
mitibus, potestatem conferre ma-
lit? Non nisi una tamen in ciuitate
maiestas esse potest: unde facile in-
telligitur discrimen, quod nonnulli
inter maiestatem *realem* et *persona-*

L 2

lem

(i) *fundament. p. 195. §. 9.*

lem constituunt, non posse habere locum, duplex quoque *subiectum* Maiestatis *proprium* et *commune*, non sine cautione et restrictione admitti debere.

1. Per populum non intelligitur dissoluta multitudo, sed coetus, qui iam in Rempubl. ueluti coaluit, aut pactum saltem de constituenda communi ciuitate interposuit.
2. Hic determinat formam administrandae ciuitatis, siue *subiectum* maiestatis, determinat etiam modum habendi et potestatem Imperantium. Vel omnia iura simpliciter in superiorem transfert, uel quaedam sibi seruat, aut aliis relinquit.
3. Populus ergo est *subiectum* maiestatis commune, antequam *proprium* constituatur: in quo maiestas originarie fuit, et quo eadem, sublato *subiecto* proprio, e. g. tempore interregni, recidit. Princeps, aut optimates, constituunt *subiectum* *proprium*, quod priuatiue exercet iura maiestatica singula, si forma Reipubl. pura sit, et simplex.
4. In Democratiis forte tantum unum *subiectum*

iectum datur, in primis si Democratia sit absoluta.

5. *Hornius, Feldenus, Ziglerus, Henniges et Osiander* (k) prorsus impugnant distinctionem hanc in Maiestatis subiectum proprium et commune; sed illi terminis his aliter utuntur, quam *Grotius, Kulpisius* et alii, (l) qui innoxiam hanc divisionem esse euincunt.
6. Duplicem maiestatem realem aliam, aliam personalem, excogitarunt Monarchomachi (m), secundum quos populo semper Maiestas realis competit, quae personali sit potior, cum ea concurrat, et nunquam quiescat. Inconuenientia huius hypotheseos per se patet, quia duplex Maiestas in eodem subiecto esse non potest, quia regna etiam absoluta subiicit populo, et subditos Imperantes, Imperantes subditos constituit (n).

L 3

7. Potest

- (k) Horn. l. 2. c. 11. §. 1. Felden. p. 44. Zigl. Hennig. Osiander ad Grot. l. 1. c. 3. §. 7.
- (l) Kulpis. p. 22. ib. 6. lit. k. Graswinckel. ad Grot. l. 1. c. 1. uerbi subiectum. Vitriar. ad eund. p. 21.
- (m) uid. Kulpis. l. 1. c. lit. l. Alberti d. *divisione Maiest. in real. et person.* Cap. spec. §. 1. conf. Arndii *biblioth. polis. Cl. 1. gen. Cl. 2. spec. §. 3. p. 64. seq.*
- (n) Pufend. l. 2. c. 6. §. 4. Zigler. de *Iur. Maiest. l. 1. c. 1. §. 41.* Horn. de *Ciuitat. l. 2. c. 10. §. 11. seq.* Hert. p. 1. f. 6. §. 5. Huber. l. 1. f. 3. c. 1. §. 11. *seqq.* Coccei. in *prodromo iustit. gent. exerc. II, §. 69. et seqq.*

7. Potest tamen haec etiam doctrina commode explicari, ut cum praecedente de duplici subiecto conueniat (o). Potest contra distinctio in duplex subiectum in Monarchomachorum sententiam flecti, si subiecto communi concurrentem cum subiecto proprio, aut maiorem etiam potestatem tribuas (p).

CAP. III.

DE IVRIBVS MAIESTATICIS, IN PRIMIS DE IVRE LEGES CON- DENDI, IVDICANDI, PVNIENDI, DISPENSANDI ETC.

I.

Diximus Maiestatica iura ea esse, quae ad Rempubl. administrandam sunt necessaria. Quenam haec sint, prolixè ab aliis, a plerisque tamen confuse et sine ordine, traditum

(o) uid. Becman. *Medis. Pol. n. II. Vitriar. p. 22. Albert. cin. Diff. f. II.*

(p) Becmann. *l. c. n. 7. Thomafius d. dupl. maiestatis subiecto.*

tum fuit, qui iura quaeuis imperantium saepe etiam minora huc referunt, ac in tantarum multitudinem sine principiis fere uagantur. Conabimur ex natura et necessitate conseruandae Reipubl. praecipua iura, quae reliqua continent, et quibus Maiestas potissimum constat, paucis commemorare.

1. De Iuribus Maiestaticis ex instituto egerunt *Hornius*, *Ziglerus*, *Mylerus*, aliique Juris Publici et Naturalis interpretes: Scriptores de regalibus plerumque confuse hoc thema tractant, nec ad principia iura maiestatica reuocant, et ex Iure Ciuili potestatem Imperantium metuntur.
2. Diuisio iurium maiestaticorum in maiora et minora, quam *Thomasius* reiicit (a), admitti potest, si minora dicas, quibus summa potestas carere, et quae in priuatos etiam transferre, potest.
3. Ab aliis etiam Iura Maiestatica in sacra et profana, in immanentia et transeuntia (*), diuiduntur.

(*) Quam diuisionem forte sine causa reiicit *Beyer. Delin. Iur. feud. c. 5. pos. 25. lit. l.*

L 4

II. Cum

(a) ad *Huber. l. 1. S. 3. c. 6. §. 13. lit. n.*

II.

Cum ergo eo fine Respublicae fuerint conditae, ut diuersae multorum uoluntates unirentur, ac quilibet audendi faciendique libido coërceretur, competit ad hunc finem obtinendum maiestati potestas *leges ferendi*, ut cuius subditi uoluntatem imperantium, licet dura sit, licet eius rationem assequi nequeant, modo diuinis haud repugnet legibus, ex quo ea declarata est, sequi tenentur.

1. Variæ sunt hominum uoluntates, diuersi sensus: incommoda naturalis status non parum auget, ac securitatem minuit, hæc animorum diuersitas. Ratio etiam naturalis uix sufficit omnibus negotiis ciuilibus decidendis: legislatoria ergo potestas ad conseruandam Rempublicam necessaria est (*b*), quæ prohibeat præcipiatque, et quid licitum, quid illicitum esse debeat, definiat.
2. Leges ferre solius maiestatis est, sed et eas mutare, abrogare. Dispensatio quoque

(*b*) uid. Boehmer, *P. Spec. l. 2. c. 3. §. 1. lq.*

que et ius dandi priuilegia ad solum legislatorem pertinet (c).

3. In Monarchia absoluta omnis lex est constitutio Principis (d). In Aristocratia Senatus consultum, Magistratus edictum; In Democratia plebiscitum. In Rebus publ. mixtis uariae iuris occurrunt species: inde tam diuersae in Iure Rom. legum formae.
4. Potest tamen ius leges condendi etiam inferioribus magistratibus in Monarchico imperio concedi (e): sed uis obligandi omnis est a Principe. Vnde statuta quae non obligant tanquam leges, nisi ex tacita, aut expressa, Principis uoluntate (f).
5. Legibus Principis omnes tenentur, qui in territorio sunt, etiamsi ibi non perpetuo commorentur. Statuta eandem uim non habent, et ne eiusdem quidem Reipubl. ciues stringunt, sed eos tantum, quorum causa sunt condita, nisi Principi aliter fuerit uisum.
6. Lex Ciuilis in conscientia obligat, etiam quae circa indifferentia uersatur, ut delinquat,

L 5

linquat,

(c) uid. Zigler. d. I. M. Boehmer. l. c. §. 56. sqq.

(d) uid. Huber. l. 3. S. I. c. 2. §. II.

(e) id quod tamen in dubio non est, praesumendum

(f) conf. Boehmer. l. c. §. 25.

linquat, qui eam negligit, si de hac Principis uoluntate appareat, et uiolatio legis cum contemptu legislatoris coniuncta sit (*).

(*) Interdum tamen non tam iniuste quam imprudenter agit, qui legem uiolat, si irritum contra legem contractum ineat.

7. Legem etiam duram, et quadammodo iniquam, subditi sequi debent, iniustam plane, non aequae: quales dari et supra monitum est, et *Lib. IV.* euinceretur.

III.

Nec constare potest Reipublicae sua tranquillitas, si cuilibet ius sibi dicere, priuatamque exercere uindictam, liceat. Maiestati ergo summa potestas Iudiciaria competit, ui cuius iudices constituit, lites subditorum dirimit, uim priuatam prohibet, ius suum cuique tribuit.

1. In statu naturali quilibet ius suum uindicat; sed haec multarum turbarum occasio. Quilibet enim in sua causa iudex benignus, et suspectus est, iudiciumque hoc priuatum in iusta quoque causa exitum habere nequit, nisi potentia adsit iudicatum exequendi. Maiestas ergo priuatam iudicandi potestatem subditis adimit;

mit; unde nemo potest sibi ius dicere, ac defensio tantum, non aequae uindictae, in Republ. permiffa est (g).

2. Princeps igitur folus conftituit magiftratus, iudicia inferiora et fuperiora: Quae tamen fingula potefitati Maiestatis fubfunt, eiusque nomine iudicant, fruftra difsentiente *Danao* aliisque (h).

3. Inde fuma et ultima ad Principem pro-uocatio eft, neque facile is iudici media-to priuilegium dabit de non appellando, eoque licet conceflo, cognitio tamen falua eft, Maiestati, fi ius non ex aequo reddatur (i).

4. Neque integrum eft fubditis, inuito Principe aliunde ius petere, aut iurisdictionem prorogare (k) extra territorii in primis fines: arbitria etiam prohiberi et restringi poffunt.

5. Ceterum ipfe Princeps nulli fubeft iudicio, nec forum habet, in quo conueniri poffit, nifi fponfe fe in caufis ciuilibus fuorum iudicio fubmittat.

IV.

(g) conf. Boehmer. l. 2. c. 7. §. 2.

(h) uid. Kulpis. ad Grot. l. 1. c. 4. §. 5. p. 29. lit. e. Vitru. ad eund. p. 47. Horn. l. 2. c. 12. §. 10.

(i) Boehmer. l. 2. §. 19.

(k) conf. Huber. l. 3. §. 1. c. 6. §. 30. fqq.

IV.

In primis uero crimina coërcere Maieſtatis eſt, ea praecipue, quibus Republica, aut ſinguli etiam ciues, laeduntur. Vt enim ſe, uitam, membra, res, et iura ſua, tuerentur homines, libertatis iactura ſecuritatem redemerunt. Competit ergo Maieſtati ius gladii, competit ius puniendi, certasque delictis poenas ſtatuendi. Quae, licet ſeuerae et durae uideantur, iniuſtae tamen dici nequeunt, ſi ſubditis ſeueritas legis non ſit incognita.

1. Ius puniendi non habet locum in ſtatu naturali, ſed tantum uindictae. Vnde ius coërcendi, quod innocentibus tribuit *Grotius* (l), aequae ac bellum ipſius poenale, recte reiicitur (m).

2. Salus

- (l) *Grot. l. 2. c. 20. n. 3. 7.* Grotium ſequitur *Huber. l. 2. S. 6. c. 1. §. 7.* ſq. uid. *Kulpis. p. III. lit. d.*
 (m) *Grot. l. 6. n. 38.* *Hennig. ad §. 40. Kulpis. p. 119. §. 7.* qui bellum ſubſtituit uindictiuum, de quo *Lib. III.* uidebimus. add. *Boehmer. l. 2. c. 8. §. 1. Keſner. c. 12. §. 9.*

2. Salus Reipubl. exigit, ut crimina puniantur, et improbi seueritate supplicii in officio retineantur.
3. De definitione poenae inanes apud *Grotii* interpretes controuersiae occurrunt. *Grotius* poenam dixit malum passionis propter malum actionis (*n*).
4. Neque magis utiles sunt illae quaestiones, ad quam iustitiae speciem poenae pertineant, ubi alii pro commutatiua (*o*), alii pro distributiua, pugnant (*p*); *Pufendorffius* nouam speciem excogitauit, eamque poenalem, siue uindictiuam, appellauit (*q*).
5. Aliter hic respondendum est, si de iure condito, et poenis iure nostro constitutis, sermo sit, aliter, si de iure condendo et potestate legislatoris.
6. Ius Nat. poenarum determinationem arbitrio Principis relinquit, aequitas tamen et prudentia suadet, ut, quae Rempubli-
cam grauius laedunt crimina, seuerius,
cerera

(*n*) *l. 2. c. 20. §. 1.* cuius definitionem *Zigl. et Felden.* reiciunt, uindicat *Kulpis. p. III. lit. b. add. Thomaf.*

l. 3. c. 7. §. 21. Puf. d. Off. l. 2. c. 13. §. 14.

(*o*) u. *Grot. l. c. n. 2. Kulpis. ibid. p. 113. lit. f. Simon. ibid.*

(*p*) *Textor. c. 12. n. 49. add. Thomaf. l. c. §. 4.*

(*q*) *Puf. l. 8. c. 3. §. 5.*

cetera mirius, puniantur: Salus enim Reipubl., si non unica, praecipua certe poenarum causa est, saltem eo, de quo hic agimus, iure i. e. naturali.

7. Poenas capitales Ius N. non imperat, neque tamen improbat, aut damnat. Idem nullam poenam determinat, ut ne quidem poena homicidii capitalis ad Ius N. referri possit (r): Quae an Iure Diuino Positiuo Vniuersali constituta sit, in utramque partem disputatur (s).
8. Id certum est, Principem posse poenam capitalem delictis constituere, quae Iure Diuino capitalia non sunt, et leuiorem iis, quae Iure Diuino sunt capitalia; illud exemplum furti, hoc iniuria parentibus illata, nos docet (ff).
9. Sunt enim omnes poenae Iur. Nat. arbitrariae, ex quo consequitur, posse diuersas eiusdem criminis esse poenas in diuersis ciuitatibus, ex quibus nec una, nec altera, iniusta dici possit. Imo, quae singulis delictis constituenda sit, ex naturali philosophia expediri nequit, cum et circa

(r) Diff. Kestner. c. 12. §. 3. adde Theoph. ad pr. Inst. de I. N. G. et C.

(s) Negant Thomassius in fund. h. I. et Diff. pet. Stauinskus, add. Hannecken. Diff. affirmant Rechenbergius, Beyer. c. 31. p. 42. quos satius est sequi.

(ff) u. Berger. d. poena adulterii, et Bodin. d. iure inhuman.

ca delictorum, et circa poenarum, grauitatem inter homines consensio nequeat expectari. add. *L. IV. c. ult.*

Dictum de crudelitate suppliciorum.

V.

Impunitatem ergo criminum Princeps praestare nequit, sed unum uel alterum supplicio subtrahere non prohibetur. Quo nomine Ius, quod aggratiandi uulgo dicunt, ipsi competit, quod, licet Reipublicae necessitas non exigat, saluti tamen publicae non repugnat; imo communem utilitatem haud raro promouet. Prouidet tamen hoc iure utetur imperans, ne spe impunitatis scelera frequentius committantur.

1. Sicuti ius puniendi delicta ex necessaria Reipublicae administratione fluit: ita saluti ciuitatis nihil magis repugnat, quam scelerum impunitas (1), siue lege ea permissa sit, siue ipso facto concedatur.

2. Non

(1) ergo poenae non tantum licitae, sed et necessariae sunt, quod Grotius negare uiderur. u. Kulpis. *l. c. tit. 6. p. III.* Zigler. *p. 425.* Osiander *p. 1153.*

2. Non tamen dispensatio est illicita (u), quamvis ut eo iure utatur Princeps, non sit necesse. Potest etiam absque causa fieri, licet satius sit, non, nisi ob iustas causas eam indulgeri.
3. Plane si dubium sit, an lex ad casum praesentem pertineat, non dispensationi, sed interpretationi locus est.
4. Dispensationis etiam species est mitigatio poenae, quae eam non tollit, sed minuit (x).
5. Locum non habet dispensatio in delictis, quorum poena Iure Divino Vniu. definita est. Qualis non datur praeter poenam homicidii, de qua dictum est § *praec.* (y).

CAP. IV.

DE DOMINIO EMINENTE ET ALIIS IVRIBVS MAIE- STATICIS.

I.

Pertinet porro ad Iura Maiestatica dominium eminens, licet haud pauci

(u) conf. Huber. l. 3. S. 2. c. 5. §. 10.

(x) ergo Ius hoc soli Principi, non magistratui, competit. *conf. d. bis, quae vulgo, sed perperam ad iurisd. referuntur.* §. 14. 15.

(y) *adde Engelbrecht. Palthenä, et Hoffmanni de iure dispensandi Disp.*

pauci dissentiant. Vi cuius Reipublicae non modo ius in res communes, sed et potestas competit rebus, quae singulorum civium sunt, ad commune civitatis commodum utendi.

1. Magno motu de dominii eminentis uocabulo *Lyserus*, *Hornius*, aliique disputarunt; cum ius ipsum ut imperii Maiestati competere utrique concederent (a).
2. Fundamentum dominii eminentis, quia Respublica unam refert personam, adeoque unum et commune habet patrimonium; quia communibus viribus singuli communem tenentur promovere utilitatem, ac plerique etiam proprietatem rerum suarum Reipublicae beneficio debent (b).
3. Dominium eminens est vel ordinarium,
M. uel

(a) *Lyseri* Diss. pro imperio contra dominium eminentis, cui accesserunt, quae *Hornium* inter et *Lyserum* hac de controuersia scripta sunt Vitemb. 1673. *Lyseri* sententia etiam placuit *Zigl.* ad *Grot.* p. 46. et de *I. Mai.* l. 1. c. 4. §. 14. *Felden.* p. 15. *Thomas ad Haber.* l. 1. S. 13. c. 6. n. 38. add. *Baldwin. Insignion.* p. 24. sed *Grotii* et *Hornii pluribus*, *Boeclero*, *Hobbes.* c. 6. §. 13. *Hennig.* p. 60. *Kulpis.* p. 14.

(b) *Conf. Hub. d. I. C. l. 1. S. 3. c. 6. §. 39. lqq.*

(GRIBN. I. N.)

uel extraordinarium. Hoc in casu necessitatis obtinet, ac subditis res adimit, e. g. tempore belli, obsidionis.

4. Huius iustitiam facile est asserere, modo necessitas uera adfit, ac ciui alio modo satisfiat. Inde ad ius Regium refertur a *Sammuele*, quamuis de Iure illo Regio uariae sint interpretum sententiae, quas aliis relinquimus excutiendas.
5. Abusus dom. eminentis est, si Princeps sine causa uni uel alteri subdito quid adimat, quo pertinet Achabi factum, quod recte improbatur (c). Sed propter abusum usus tolli non debet.
6. Ordinarium dominium eminentis tribuit Principi ius in res communes, publicas, et nullius. Alia est Iuris Romani de his rebus dispositio. Sed uera philosophia res communes, publicas, nullius, Reipublicae uindicat, quod ad proprietatem et usum; nisi quatenus ea subditis aliquid in illas permittit (d): Hinc fluit ius uenandi, aucupii, piscationis: Hinc ius occupandi

(c) Conf. Rhodii *Diff. de processu Regis Achabi contra Nabothum*.

(d) Consentit Titius *Iur. Publ. l. 3. c. 3. Diff. Gundling. c. 35 §. 208. conf. Schoepffer. d. Iur. Principis circa adespota*.

cupandi bona uacantia: Hinc domania, bona coronae, iura fisci.

7. Porro ui huius iuris Princeps definit modos acquirendi, et amittendi domini: Successiones, et disponendi licentiam circumscribit, determinat: Tributa exigat, uestigalia imponit: Ius inuestiendi sibi uindicat, et subditos dominia sua a Republica cognoscere iuber.
8. Neque res sacrae, religiosae et sanctae dominio Principis eminenti sunt exemptae, circa quas Iuris, officii, et prudentiae, limites non debent confundi (e).

II.

Competit etiam Maieitati ius circa sacra, ui cuius per ordinationes ecclesiasticas circa liturgiam et adiphora disponere, ius summum Episcopale, quod uulgo uocant, exercere, ac cauere potest, ne quid sub praetextu religionis respublica detrimenti capiat. Controuersias ta-

M 2

men

(e) Conf. Rhet. *In Publ. l. 1. tit. 2. §. 100. de Careo de dominio rei sacrae.*

men quascunque Theologicas pro arbitrio decidendi, aliosque ad fidem amplectendam cogendi, ne utiquam ei absolutam licet vindicare potestatem.

1. Ius circa sacra, quod Principi competit, ab aliis nimis restringi, ab aliis ultra, quam fas est, extendi uideas. Neque ulla in parte Iurisprudentiae naturalis magis noxii sunt, quam in hoc capite, errores.
2. Princeps, qui alia, quam quibus subditi addi sunt, sacra sequitur, in illos etiam Iura sacrorum habet, sed his ita eum uti fas est, ne uis conscientiae dissentientium circa religionem inferatur (f). - Itaque ordinationes ecclesiasticas condere potest Princeps, et per eas circa liturgiam disponere, ac lites circa adiaphora decidere, modo pro adiaphoris haud habeat, quae diuersae religionis subditi legibus diuinis repugnare, licet falso, sentiunt (ff).
3. Neque uero hic diuersa Principis, qui ueram, et qui falsam, doctrinam amplectitur, est ratio, sed utriusque in diuersa sentientes aequalis et aequae restricta, si rem ex principiis Iur. Nat. aestimes, potestas. Qui secus sentiunt, cogitare debebant,

(f) conf. Weinsdorffii dissertationem de hoc argument.
 (ff) u. Thomas. d. iure Principis circa adiaphora.

bebant, quemlibet eam, quam sequitur, ueram credere religionem.

4. Tolerantia errantium Iuri Publ. Vniu. non repugnat. Imo utilis saepius, aliquando necessaria, plerumque licita est. Quod qui negant, fundamentum subruunt pacis religiosae.
5. De Iure decidendi controuersias ex instituto scriptae aliorum extant commentationes (g). Cauendum est, ne hic quoque, aut nimium, aut parum, Principi tribuamus, ne aut conscientiae uis fiat, aut, ex libertate sentiendi nullis limitibus circumscripta, turbae in Republ. enascantur.
6. Cauendum Principi, ne sub specie religionis et ecclesiae noua in ciuitate existat Respublica, neue sub praetextu religionis Respublica detrimentum capiat. Vera religio utilitati publicae et saluti ciuitatis non repugnat.
7. Ob haeresin solam nemo proprie puniri potest; error enim crimen dici nequit, quod poenam mereatur (h). Quas

M 3

addunt

(g) Carpzovii, Schroeeri, Thomassii, Brenneyfenii, aliorum.

(h) uid. Beyer. c. 30. p. 58. sqq. add. Thomaf. diff. an haeresis sit crimen?

addunt uulgo Doctores Criminalis Iuris limitationes, non satis expeditæ sunt, ac in abufum sæpe trahuntur. Discedendi neceffitas aliquando differentibus imponi potest, in primis si publica falus id postulet.

Dictum de haeretico contumace et blasphemo, de iure emigrandi.

2. Iura Papalia et Episcopalia plerique Principibus protestantibus tribuunt; et competunt sane iis pleraque, quae olim Pontifex, quae Episcopi sibi afferuerunt, sed fatius est hoc nomine illa non compellari (i). Pertinent pleraque ad Superioritatem Territorialem, ad Iura circa sacra, non tamen omnium eadem est ratio. Nam referuntur huc etiam, quae ex alio fonte debebant deriuari, e. g. ius annatarum, menses Papales etc. Sed pro dignitate hoc argumentum paucis positionibus exponi non potest, itaque summa capita attingisse sufficiat.

III.

Sed et ius ac potestatem in personas singulorum ciuium Maiestas continet, ui cuius cuique suum in
Repu-

(i) conf. Stryk. et Boehmer. *de hoc argum. differt.*

Republica locum tribuit, stationem assignat, honores concedit, largitur dignitates, ac uarie circa iura personarum disponit. Pertinet et huc ius sequelae territorialis, ius cogendi subditos ad militaria officia, et periculo eos obiiciendi, si publica id salus exposcat.

1. De iure uitae et necis, quod ratione delicti Principi competit, actum fuit superioris. Hic consideramus ius, quod in omnes et singulos ciues competit, uicuius populum in ordines et tribus diuidit, officia, et munia publica, constituit, dignitates ordinat, alios aliis subiicit, aut praeponit.

2. Omnis dignitas in Republica a Principe est: Omnis honor ex eodem fonte fluit: Ergo et ius dignitates conferendi: Ius legitimandi: Ius adimendi et restituendi famam (k): definiendi aetatem officii ac

M 4

fun-

(k) uid. *Dissers. nostr. de Iure Principum Imperii restituendi famam*. §. 2. et *diff. de bis. quae uulgo, sed perperam, ad iurisdictionem referuntur*. *Opusc. Iur. Publ.* T. I. Sect. III. et IV.

functionibus habilem: dandi aetatis ueniam: de proëdria decernendi (l).

3. Sed et ius sequelae, ius auocandi et reuocandi ciues (m), conducendi et cogendi milites, inde fluit.
4. Ciues singuli pericula Reipublicae causa subire, et patriae salutem, uel cum incommodo suo, tueri debent, ad quod, si officio satisfacere recusent, a Principe compelli etiam possunt.
5. Vtrum ciuem innocentem hosti tradere, aut deserere liceat, in utramque partem disceptatur (n). Durum id uidetur, iniustum, si necessitas omnino postuler, dicere non ausim.

IV.

Haec sunt potissima iura, quae augustum Maiestatis nomen completitur. Minora, quae uocant, regalia,

(l) conf. Boehmer. l. 2. c. 6. Huber. de Iure ciu. l. 1. §. 3. c. 7. et Becmann. d. Imperio Maiest. in pers.

(m) ibid. Beyer. de iure auocandi ciues, et Horn. de desertoribus ciuitatis. Berger. d. iure territoriali operarum.

(n) Neg. Zigler. et Osiander, Felden. Henniges ad Grot. l. 3. c. 25. §. 3. Crellius Diff. pœ. Affirm. Kulpis. p. 135. Grasw. p. 272. Schultz. de nocentis et innocents deditioe.

galia, facile ad haec capita reuocari, et ex his iuribus poterunt deduci. Ius belli autem et legationum, licet ad Maiestatica iura sine dubio pertineat, non tamen ad potestatem Principis in subditos, sed ad ius Rerumpublicarum inter se, referendum est, de quo libro sequenti differemus.

1. Iura praecipua Maiestatica commemorauimus, sine quibus Respublica nequit consistere. Reliqua ex his fluunt, atque facile ad ea reuocari possunt.

Dictum de iure ciuitates condendi, nundinas concedendi, Academias constituendi, fortalitia exstruendi, confiscandi etc.

2. Consideramus h. l. iura Maiestatis respectu habito ad subditos. Ratione aliarum Rerumpublicarum competit Maiestati ius belli, ius legatorum, ius foederum. Quae iura Maiestatis transeuntia nonnulli appellant (o). Fluunt ex habitu Rerumpublicarum inter se, et eorum statu naturali, de quo in iure gentium dispiciemus.
3. Competit tamen occasione istorum iurum Principi in suos ius conducendi: Ius

M 5

metal-

(o) uid. Tit. Ius Publ. L. IV. cap. 3. adde supra p. 167.

metallorum: Ius cogendi ad officia militaria; etc. quamuis ea ex iis, quae antea commemorauimus, deduci facile atque ad ea reuocari possint.

CAP. V.

DE FORMIS RERUM PUBLICARUM ET IN PRIMIS DE IVRE DEMOCRATIAE.

I.

Exposuimus hactenus iura Maiestatica ad Reipublicae administrationem et conseruationem necessaria. Subiectum, quod haec iura exercent, populus determinat suo arbitrio. Vnde uarie Rerum publicarum oriuntur formae: Simplices aliae, aliae mixtae. Illas in Monarchica, Aristocratica, et Democratica, imperia diuidunt. De quibus singulis ordine agemus.

1. Materiam hanc uulgo ad Politicam uideas referri. Proprie ad Ius Publicum Vniuersale pertinet. Politica enim ea tantum,

tum, quae utilia sunt, non quae iusta, tradit. Itaque, quae forma alteri praeferri debeat, quae singularum commoda sint, et incommoda, ad Politicam pertinet indagare, quid iuris sit circa eas, Nat. Iuris Prudentia docet.

2. Formae Rerumpublicarum infinitae sunt, si mixtas in primis consideres, cum mixtura uariis, imo innumeris fere, modis fieri possit. Sed de his infra ex instituto. Simplex dicitur, ubi omnia Iura Maiestatica eidem subiecto competunt, et ab eo solo exercentur, siue id unus constituat, siue plures, siue omnes.

II.

Democratia seu imperium populi obtinet, quando singuli patresfamilias in exercitio Iurium Maiestaticorum concurrunt. Proxime haec forma ad naturalem libertatem accedit, adeoque sine dubio iis, qui suo arbitrio in Rempublicam se conferunt, in primis placet, eadem tamen incommotis quoque status naturalis uix ubique satis medetur, facile turbatur, mutatur, dissoluitur.

1. An-

1. Antiquissimam formam esse Democratici imperii probabile foret, nisi historia sacra et profana coniecturam praestaret, regna fuisse antiquiora.
2. Populus iura Maiestatica exercet in comitiis. Neque tamen ex comitiis inferri potest ad formam popularem.
3. In Democratia absoluta quilibet paterfamilias ius habet comitorum, ius uoti et consultandi de rebus grauissimis: Omnes magistratus et iudices subsunt prouocationi ad populum: Plebiscita ius constituunt: Belli et pacis penes turbam ciuium est arbitrium: Omnes sibi inuicem sunt aequales. Quibusuis ad dignitates patet aditus: Non genus, non census, dat honores.
4. Multa in Democratia libertatis naturalis sunt uestigia, quae tamen non impediunt, quo minus Democratiae sint uerae Respublicae.
5. Domesticum malum huius formae, seditiones, factiones, tumultus; unde facile in Monarchiam, facilius in Aristocratiam, aut mixtam Rempublicam, degenerat, aliquando et in naturalem statum dissoluta compage recidit (a).

III.

(a) Conf. Hobb. d. Ciu. c. 10. §. 10. 199.

III.

Leges status Democratici fundamentales sunt: *Maiorem partem concludere, eique ius esse reliquos etiam inuitos adigendi ad obsequium; Praesentes etiam absentes obligare; Comitia esse frequentia, aut statuto quotannis tempore habenda, aut praeuia conuocatione, ab eo facta, cui populus hanc potestatem contulit; Neminem in alios, aut prae aliis, sibi ius arrogare debere; Ordinem in uotis dicendis obseruandum, confusionem ac turbas euitandas.*

- i. Regula iuris nat. est: *Maiorem partem concludere, quia alias nihil plane ageretur; quia melior quoque sententia praesumitur, quae est plurium (b). Quae regula etiam extra ciuitatem ualeat in societatibus, quae commune corpus constituunt. Fallit tamen in rebus, quae non sunt iuris humani (bb), et ubi aliud conuen-*

(b) uid. Boehmer. *P. Spec. l. 1. c. 3. §. 21. et Horn. de paribus iudicum sententiis.*

(bb) e. g. in causis religionis.

uentione, uel lege, constitutum. Pars maior dicitur, quae numero uincit, neque enim hic aestimantur, sed numerantur uota, quae si paria sint, nihil agitur (c).

2. In comitiis populi, qui praesentes sunt, omnes repraesentant: Absentes suo iure uti non uelle censentur, nisi praesentibus uota sua comiserint, quod licitum, ubi aliter non est constitutum.
3. In Democratia nihil fere momenti quod alicuius sit, nisi in comitiis, peragi potest. Quare et stata et frequentia ea esse expedit.
4. Quod si certum tempus habendis comitiis lege definitum non sit, eligi solent, qui habeant ius populum conuocandi. Populus tamen coire etiam extra ordinem in Democratia potest, in primis si non conuocet, qui debebat (d).
5. Aequalitatis maxima in Democratia habenda est ratio, ne potestas Iura Maiestatica exercendi ad paucos perueniat: Cauendum ergo, ne constituentur iudices, aut duces perpetui, ne cui magistratus prorogetur, ne qui ab honoribus excludantur; danda opera, ut conatus ambitionum
forum

(c) uid. Coccei. *de Calculo Mineruae.*

(d) u. Huber. *l. 1. §. 8; c. 4. n. 21. §.*

forum reprimantur, factiones coercantur: Non tamen suspicionibus nimium deferre fas est, quo malo plerasque populares Respubl. uideas laborasse (e).

6. In magnis ciuitatibus per Curias, Centurias, Tribus, populus sententias dicit, ut collisiones euitentur (f). Ochlocraticum dicitur imperium, ubi sine ordine, et per turbam, omnia aguntur.

IV.

Nemini autem ius comitorum et potestas deliberandi de Republica in Democratia competit, quam ciuibus, qui intra numerum sunt, non peregrinis, aduenis, incolis. Imo, cum raro Democratiae simplices et absolutae deprehendantur, in haud paucis imperiis popularibus non omnes ciues ius comitorum habuisse, obseruare licet, sed eos tantum, qui aut fundum certum possidebant, aut censum lege determinatum praestare poterant.

I. Ci-

(e) conf. Hert. p. 2. sect 8. Hobb. l. c.

(f) conf. Huber. l. 1. §. 8. c. 4. n. 49. sqq.

1. Cives in Democraticis imperiis solent in certas classes, curias, centurias, aut tribus, diuidi: omnes tamen in Democratia simplici ius uoti ex aequo habent, nulla inter ordines praerogatiua obtinet.
2. Feminas, impuberes, minores, in plerisque Rebuspublicis ius comitorum non habuisse; historia docet. Quae omnia a conuentione et lege ciuitatis pendent (g).
3. Inde alibi indigenae ascititiis ciuibus praeferuntur, alibi hi illis exaequantur. Videas etiam interdum ius ciuitatis secundum agrorum et fundorum proportionem ad certum numerum restringi, ex una familia non nisi uni ius suffragii competere.
4. Non quaeuis inaequalitas statum Democraticum tollit, licet eum limitet.

Dictum de Timocrazia, Politia urbana, sparsa per uicos, temperata per Senatium, Praesides aut Ducem (h).

CAP.

(g) conf. Huber. l. i. f. 8. c. 4. n. 27. sqq.

(h) Hert. p. 2. f. 9. Huber. l. c. c. 5. 6.

CAP. VI.
DE IMPERIO ARISTO-
CRATICO.

I.

Aristocratia siue optimatum imperium obtinet, ubi Maiestatica iura non ab omnibus, sed a praecipuis ac potentioribus ciuibus exercentur. Non aequae haec forma turbis ac tumultibus obnoxia, quam populare regimen; eadem tamen suis quoque incommodis premitur. factionibus facile scinditur, facile turbatur et immutatur.

1. Non ex habitu externo, senatu, magistratibus, diiudicanda est Aristocratia, sed ex administratione iurium Maiestaticorum (a).
2. Ex Monarchia ortam contendit *Boehmerus* (b), sed sine probabilibus argumentis, ex Democratia subnatam probabilius est (c), sed aequae tamen incertum.

N

3. For-

(a) *uid. Kulpis. p. 23. §. 8. lit. q.*

(b) *Boehmer. P. Spec. l. 1. c. 3. §. 17. lit. g. p. 211. sq.*

(c) *Puf. l. 8. c. 5. §. 4.*

(GRIBN. L. N.)

3. Formae eius uariae sunt et fere infinitae. Alia est successiua; Alia electiua; Alia laxior, strictior alia, uid. §. 2.
4. Comoda et incommoda Aristocratiae explicare, comparisonem eius cum Democratia et Monarchia, et inter diuersa Aristocratiae genera, instituere, ad Politicam disciplinam pertinet (d).

II.

Quis numerus optimatum esse debeat, determinari nequit; adeo nulla fere Aristocratia eandem cum altera formam habet, cum et ad paucos, et ad plures ius administrandae Reipublicae pertinere possit: nec ubique iidem iura Maiestatica semper exercent, sed aliae respublicae perpetuos, aliae temporarios annuosque magistratus cum pleno tamen et summo habent imperio. Imo et electione alibi constitui optimates, alibi successionis et hereditario iure ipsis potestatem gubernandi ciuitatem competere, uidemus.

i. In

(d) *conf.* Hobbes. c. 10. §. 19. Hert. p. 2. S. 6.

1. In Aristocratia numerus optimatum uari-
us esse potest, modo minor sit, quam
subditorum (*dd*).
2. Dyarchicum imperium inter Monarchiam
et Aristocratiam ueluti medium est, nunc
ad hanc, nunc ad illam, referri potest, pro-
ut aut ex lege, uel iussu senatus, aut ex ar-
bitrio Principis, duobus summa potestas
competit. uid. *cap. sq. §. 1. n. 3. sq.*
3. Triumuiratus species Aristocratiae &
Oligocratiae est, modo trium fratrum
in eodem regno imperium socium ex-
cipias.
4. Numerus optimatum alibi definitus,
alibi indefinitus: Optimates ipsi saepe
inaequales sibi sunt: saepe ordinibus
diuisi.
5. *Principatus* ea forma dicitur, si ex pluri-
bus optimatibus uni quaedam praecipua
prae ceteris iura competant, reliqua
communia omnibus sint, qualem Ger-
maniae formam esse, *Hippelichus a Lapide*
contendit.
6. Magistratus temporarii etiam Maiestatem
habere possunt, si summi sint, et rationi-
bus finito imperio non obnoxii (*e*).

N. 2

7. Opti-

(*dd*) Huber. l. 1. S. 8. c. 1. n. 4.

(*e*) Huber l. 1. S. 8. c. 1. n. 22. sq.

7. Optimates, aut sibi ipsis successores legunt, aut leguntur a populo. Neque enim ideo Democraticum incipit esse Imperium, si populus Proceres eligat (f), cum plerumque primi a populo fuerint constituti.
8. Vbi successiua est Aristocratia, etiam minores et foeminae in optimatum numero esse possunt, et per curatores officio suo defungi.

Dictum de Aristocratia Patrimoniali (g).

III.

Potestas optimatum in Aristocratia simplici eadem est, quae Regis in Monarchia, id est, quae exercitium omnium iurium Maiestaticorum contineat. Vix tamen ipsis ius erit numerum ab initio constitutum ac definitum augendi, minuendi, aut immutandi formam Reipublicae pristinae; licet,

(f) Huber. l. 1. S. 8. c. 1. n. 14. sqq. add. Hert. p. 1. S. 10. n. 14 et p. 2. S. 7. n. 10. sqq.

(g) de qua vid. Huber. l. c. n. 3.

licet, quominus ipsi magistratu se abdicent, nihil impediatur.

1. Iura Maiestatica singula Optimates habent, quae Principes. Etiam ius legationum. Leges ab iis latae SCta, Magistratum edicta, uocantur.

Dictum etiam de praecedentia legatorum, qui ab huiusmodi Rebus publicis mittuntur.

2. Crimen laesae Maiestatis etiam in Republicam committitur, non tamen in senatores singulos (*b*) absque notatione legis.
3. Singuli Optimates iudicio uniuersorum subsunt, et conueniri ac puniri etiam possunt.
4. Si inter se dissentiant proceres, maioris partis sententia uincit, si uota sint aequalia, nihil agitur, nisi praeses constitutus sit, cuius suffragium litem dirimat; neque enim populus hoc casu arbitrium habet causam decidendi.
5. Numerum lege definitum mutare Optimates sine consensu populi nequeunt: Si

N 3

inde-

(*b*) neque enim singuli maiestatem habent, conf. Bocher. l. 2. c. 212. lit. b.

indefinitus sit, socios sibi asciscere possunt. Formam uero mutare, aut in unum potestatem suam transferre, ipsis non est integrum (i). Quamuis et singuli, et uniuersi possint magistratu se abdicare.

CAP. VII.

DE IVRE REGNI, IN PRIMIS DE MONARCHIA ABSOLVTA ET DE IMPERIO DESPOTICO.

I.

Monarchia unius est imperium, non tam ex regio titulo, quam ex iurium Maiestaticorum exercitio, aestimanda.

1. Monarchica imperia plurima, eademque antiquissima (a), firmissima.
2. Non omnis Monarcha Rex est, nec omnis Rex Monarcha: quibusdam enim summa potestas sine nomine Regis data fuit, alii regium titulum absque summa potestate

(i) uid. tamen Huber. *l. c. c. I. n. 40.* sqq. ibique Thomaf.

(a) *n. Boehmer. P. Spec. l. I. c. 3. §. 13. lit. e.*

te habuerunt, ut reguli *Laconum* et *Carthaginensium* etc. (b).

3. De *Condominio* siue *Dyarchia* dictum est *Cap. praecedente* §. 2. eam non semper Aristocratiam (c) constituere, exempla fratrum, qui eidem regno praefuerunt, Imperatorum Romanorum, aliorumque Principum docent.
4. Forte tamen rectius dixeris, nec Monarchiam esse, nec Aristocratiam (d), nisi casum excipere uelis, si in imperio Monarchico extra ordinem duo imperent, quem *accidentalem* concursum *Huberus* (e) uocat.

II.

Monarchia pura, libera, seu *absoluta*, est, ubi imperanti sine conditione imperium delatum, ubi omnia iura, quae ad maiestatem pertinent, suo arbitrio exercet. Cuius-

N 4

ius-

(b) u. Aristot. *Pol.* l. 3. c. 9.

(c) conf. Böecler. *ad* Grot. p. 255.

(d) uid. Thomas. *ad* Huber, l. I. S. 7. c. 2. n. I. sq. lit. y. b. c. sqq.

(e) l. I. S. 7. c. 2. n. 4.

iusmodi regna constitui posse, ex-
tuisse, et extare, cum res ipsa et om-
nium temporum memoriae te-
stentur, frustra sunt, qui negant, ea-
que impugnant, *Monarchomachi*.

1. De regno limitato *Cap. seq.* agetur: Ab-
solutum, quod nulla ex parte limitatum
est, dicimus, qualia plerumque sunt, quae
ui acquiruntur. Sed et imperia, quae
uoluntate populi constituuntur, possunt
esse absoluta; quia populus omne ius
suum in unum sine conditione transferre
non prohibetur.

*Dictum de imperio Romano, et an populus
Romanus per legem regiam in Augustum
uoluerit omne ius esse translatum (f).*

2. Neque desunt rationes, cur populus ma-
lit absolutam, quam limitatam Principis ef-
se potestatem, imo nec exempla, ubi regna
limitata uoluntate populi absoluto Princi-
pis imperio relicta fuerunt, ut fallantur sa-
ne *Monarchomachi*, qui omnem Monar-
chiam absolutam pro tyrannide habent.

*Dictum de secta Monarchomacho-
rum (g): De Stephano Iunio Bruto,
Bu-*

(f) quod recte negat Schoockius *de quadruplici Lego
Reg. diff.* Huber. *digress. P. I. L. I. cap. 27. seqq.*

(g) *Observ. Hallens. Tom. VI. obs. 1. Struv. Bibl. Philos.
c. 7. §. 28. Boehmer. P. Gen. c. 5. §. 20. Arndii Bi-
blioth. Polit. cl. 1. gen. cl. 2. spec. p. 60. seqq.*

*Buchanano, Hottomanno, Seyfello, Mil-
tono: De Guilielmi Muëlenii et Gerardi
Noodt sententia: De propositionibus
Monarchomachorum: Summum impe-
rium semper esse penes populum: Prin-
cipem male imperantem ab eo in ordinem
posse redigi: Populum uniuersum Prin-
cipe esse maiorem: Quemlibet Principi
posse resistere, si iniusta petat: In primis
Proceres regni, magistratus inferiores,
Regi se posse opponere: Absolutum Mo-
narcham esse tyrannum, etc. et incon-
cinnitas singularum exposita.*

III.

Non tamen omne regnum ab-
soluta potestate regitur; sed id tan-
tum, ubi absque conditione Impe-
rantibus delatum est imperium.
Quod nihil impedit, quo minus et-
iam ad certum tempus fieri queat;
modo Monarcha temporarius fini-
to imperio ad rationes reddendas
non obstringatur. Neque interest
successiuum regnum, an electiuum
sit, cum utrumque et absoluto, et
temperato, imperio possit admi-
nistrari.

N 5

I. In

1. In dubio imperium potius absolutum, quam limitatum, praesumitur, cum limitatio facti sit, probarique debeat.
2. Monarchia temporaria cum magistratu confundi non debet. Monarcha enim temporarius is solus intelligitur, qui legibus non subest, nec finito imperio gestarum rerum rationes reddere cogitur (b).

Dictum de Dictatoribus Roman. (i).

3. Tutores et Curatores, et qui alieno nomine imperia administrant, exercitium maiestatis habent, non maiestatem ipsam, quae penes illum est, cuius nomine administrant (k), huic etiam rationem reddunt, non ciuibus, in quos eadem illis, quae Principi, potestas competit.
4. Successuum regnum potest esse limitatum, electuum potest esse liberum, licet hoc rarius contingat.

IV.

(b) conf. Hobb. c. 7. §. 16. Pufend. l. 7. c. 6. §. 15. Huber. l. 1. S. 7. c. 3. n. 3. Thomaf. l. 3. c. 6. §. 122. Schwop. d. *Monarcha temporario*.

(i) de quo uid. Muller, *Diff. d. imperio dictatoris*, et quos in utramque partem allegauit Kulpis. p. 24. lit. s. qui recte negat, maiestatem ei uindictari posse, licet aliter sentiant Vitruv. p. 21. Hennig. p. 230. Huber. l. c. n. 4.

(k) conf. Pufend. l. 7. c. 5. §. 15. Zigl. ad Grot. p. 136. Horn. l. 2. c. 11. n. 2. conf. Grot. l. 1. c. 3. §. 11.

IV.

Quae potestas Principis in Monarchia libera sit, ex iis, quae supra de Maiestate diximus, repeti debet. Exercet enim haec iura suo arbitrio; neque populi, aut procerum consensu opus habet; modo sine tyrannide imperio praesit, nec in seruillem populum redigat conditionem. Formam imperii non magis, quam in Aristocratiâ Optimates, mutare potest, abdicare tamen se imperio non prohibetur, modo aut Reipublicae ius successorem constituendi relinquat, aut non in alium regnum transferat, quam qui tacita uoluntate populi successor destinatus est: alienandi enim, diuidendi, transferendi imperii, potestas regulariter Principi non uidetur concessa.

- i. Iura et potestas Principis ita explicanda sunt, ne aut seditionibus, aut tyrannide
ansa

ansa detur, aut despoticum imperium cum Monarchico confundatur (l).

2. Abdicatio regulariter cuilibet permiffa est, et sine populi consensu fieri potest (m): nisi quis promiserit, se imperium non dimissurum, hoc enim casu, quae absque consensu Reipublicae fit, nulla et irrita est abdicatio.
3. Ceterum etiam heredibus nondum natis patris uel matris abdicationem praeiudicare plerique contendunt (n), non iis, qui iam nati sunt, nisi ipsi simul iuri suo renuncient.
4. Distinctio uulgaris in patrimonialia, et usufructuaria regna ob inconcinnitatem terminorum merito reiicitur (o). Neque magis placet aliorum de regnis fideicommissariis philosophia. Alienandi ius in dubio non uiderur Imperanti datum esse.

V. De-

(l) *Diff uidetur* Gundling. c. 36. n. 22. *add.* Thomaf. ad Huber. l. 1. §. 7. c. 3. n. 8. et 20.

(m) *conf.* Obrechtii *Differt. d. abdicatione Caroli V.* Gunther. *d. abdicat. regni. et* Godfr. Olearii *Diff. d. principe magistratu se abdicante.*

(n) *conf.* Buddeus *d. Iur. Gent. Austriac. in regno Hispan. §. 5. sqq.*

(o) *uid.* Felden. p. 58. Hennig. p. 229. Kestner. c. 5. §. II. *add.* Thomaf. l. 3. c. 6. §. 133.

V.

Despoticum imperium dicitur, in quo Principi dominica in subditos tanquam seruos potestas competit. Vnde despotaе potestas longe maior est, quam Monarchae. Rariora hodie huiusmodi regna sunt, extitisse olim plura, historia docet.

1. *Despoticum* imperium etiam dominatus dicitur. Vi huius dominiі competit Imperanti ius in personas et res subditorum eminenti etiam dominio, de quo supra egimus eminentius.
2. Itaque et ius alienandi regnum, et uendendi subditos habet, non tamen ius absque causa subditos interficiendi, quod *Huberus* ei attribuit (p). Quin mutare formam, aut derelinquere possit imperium, non est dubitandum, quia sibi soli praeiudiciat.

Diclum de Regno Persarum ueteri, et Sinensium hodierno (q); ut et de Rufforum imperio (r).

CAP.

(p) *d. Iur. Ciu. l. c. n. 17.*

(q) *add. Hert. p. 1. S. 11. §. 1. p. 2. S. 12. §. 1. ibique cit.*

(r) *Hub. l. c. n. 37.*

CAP. VIII.

DE REGNO LIMITIBVS
CIRCUMSCRIPTO, ET DE
LEGIBVS FVNDAMEN-
TALIBVS.

I.

Potest populus omne ius circa imperium liberae Principis uoluntati relinquere; sed in imperiis, quae eius uoluntate deferuntur, nihil quoque prohibet, quo minus sub certis legibus et conditionibus Rex constituatur. Regnum ergo limitatum est, ubi potestas Principis circa iura Maiestatica non omni ex parte est libera.

1. Quia Maiestas a populo transfertur in Principem, ideo etiam ei cauere licet, quousque Princeps liberam et solutam legibus potestatem habere debeat. Possunt ergo iura Maiestatica restringi, uel uniuersa, uel singula, ita ut interdum quaedam tantum iura absoluto regis arbitrio eximantur, interdum in omnibus eius potestas limitetur.

II. Haec

II.

Haec restrictio potestatis summae fit pacto populi cum Imperante. Inde *capitulationes* et *leges fundamentales*, quibus Principem obligari, ac exercitium iurium Maiestaticorum restringi posse, satis certum est, licet ab *Hobbesio* aliisque id in dubium uocetur.

1. Populus cum Principe contrahere, eum sibi, se ipsi, obligare potest. Antequam Rex regnum accipit, priuatus est, nec plus ex delatione imperii iuris consequitur, quam populus in eum cupit transferre (a): Vnde in regnis electiuis capitulationes, pacta conuenta, in successiuis leges fundamentales.
2. Itaque se minus recte habet *Hobbesii* (b) aliorumque sententia: *Haec pacta non obligare, nisi uolentem, non eum, qui illibatam cupiat habere summam potestatem.*

III.

(a) *uid. omnino* Huber. l. I. S. 3. 4. 5.

(b) *uid.* Hobb. c. 7. §. 17. *conf. ill. de Munchhausen Diss. de Capitulation. perpetua, Cap. I.*

III.

An uero omnis Rex, qui populo quicquam promittit, aut iureiurando praestito, se Reipublicae obstringit, limitatum imperium consecutus esse censi debeat? controuersia inter Doctores est quaestio. Si iurium Maiestaticorum exercitium iurata aut simplex haec promissio afficiat, restringat, limitatum; si officia Principis erga subditos tantum contineat, absolutum adhuc regnum esse existimo.

1. Promissiones, quibus Princeps aliquid pollicetur, fiunt uel Deo (c), uel populo: Sunt uel generales, e. g. *de bene administranda Republica*, uel speciales. Illae maiestatem Principis non restringunt, licet sint iuratae, cum conscientiam eius tantum obstringant, populo potestatem cognoscendi de factis Principis non largiantur: huc pertinent iuramenta regum in solennibus inaugurationum praestari solita.
2. Secus est, si Princeps quid promittat, quod liberam iura maiestatica exercendi potesta-

(c) *uid. Vitr. ad Grot. p. 35.*

potestatem adimat, minuat (*d*), e. g. si iuret, se leges sine consensu populi non mutaturum etc. huiusmodi enim promissa et iuramenta restrictionem summae potestatis continent.

2. Leges autem fundamentales non praesumuntur, nec earum rationem habent privilegia, quae ipse Princeps subditis concessit (*e*).

IV.

Si Rex in limitato imperio leges fundamentales violet, condiciones, sub quibus imperium accepit, negligat, quicquid ab eo contra pactum cum Republica initum suscipitur, nullum est, ciues non obligat, iniustum est. Non tamen imperio eam ob causam Rex excidit, nisi aut tyrannidem affectet, aut sub lege commissoria imperium acceperit.

- 1- Princeps, qui plus sibi potestatis vindicat, quam a Republica accepit, pactum cum ea
 O ini-

(*d*) *uid.* Kulpis. p. 25. *ib.* 10. *lit.* u.

(*e*) *l. c.* Huber, S. 3. c. 5. n. 61. sqq. *Observ. Hallens.*
 T. 1. *obs.* 1. 2. 3.

(GRIBN. I. N.)

initum uiolat: actus, qui contra capitulationem suscipiuntur, nulli sunt (*f*), teneaturque Princeps eo nomine Reipublicae satisfacere, rem in pristinum statum redigere: non tamen ideo fas est populo, resistere Principi, aut ei aliis in causis obsequium denegare, neque statim tyrannus dici potest, qui quaquam ratione pactum cum Republica inritum uiolauit.

2. Pactum commissorium dicitur, si Princeps ea lege imperium acceperit, ut uiolatis legibus fundamentalibus Princeps esse desineret. Eam plane inuolidam esse contendit *Hermiges* (*g*): alii tacite subintelligi uolunt in capitulationibus quibuscunque: utrique minus recte.

V.

Quis uero decidet causam, si Princeps se leges fundamentales uiolasse, in legemue commissoriam incidisse neget? Interpretatio pacti unius arbitrio uix relinquenda uideatur, multo minus plebis, noua semper

(*f*) Huber. *l. 1. S. 10. c. 5. n. 8.*

(*g*) ad Grot. *l. 1. c. 3. §. 16. sed nid. Pufend. l. 7. c. 6. §. 10.*

per molientis, iudicio causa Principis subiici potest. Prudenter ergo egerunt populi, qui dum Principum potestatem certis limitibus includendam censuerunt, Ordines, aut Optimates quosdam ueluti inter ipsum, et Rempublicam arbitros constituerunt, quibus fas esset, quodammodo de rebus a Principe gestis cognoscere. Cuiusmodi iudicium si deficiat, nulla fere ratione Princeps, ut promissis satisfaciat, adigi, nunquam fere pacti uiolati argui poterit.

1. Grauiissima quaestio, cui competat cognitio causae, si Princeps in leges fundamentales peccasse dicatur, saepius agitata, in primis ante et post regicidium Anglicanum.
2. Obligatio Principis ex pacto est, quae nimis et ultra ipsius intentionem extendi nequit.
3. Liquida ergo requiritur uiolati pacti probatio.
4. Vniuersus populus si conuentibus et comitiorum iure in primis destituatur, uix poterit de uiolatis legibus fundamentalibus queri, aut cognoscere: Facile in

seditiones et bella ciuilia erumpunt ciues, si ipsis cognitio de factis Principis relinquatur.

5. Vbi ordinēs in conuentibus cum Principe agendi, inque res ab eo gestas inquirendi potestatem habent, quae in dubio ipsis neuiquam competit, facilius de uiolatis legibus ferri potest iudicium (b). Nunquam tamen Princeps, nisi cognita causa, etiamsi lex adsit commissoria, regno priuari debet.

An consensus omnium ordinum requiratur, an uero hoc quoque casu maior pars decidat?

VI.

Quoties Maiestatica iura exercendi potestas ita circumscripta est, ut populus, aut Optimates in iis exercendis cum Principe concurrant, imperium definit esse mere Monarchicum, ac mixta Respublica esse incipit. Vtrum uero quaeuis restrictio summae potestatis mixtam Rempublicam constituat, de termino controuersia esse uidetur.

i. De

(b) u. Huber. S. 3. c. 5. n. 4. 8. §99.

1. De Rebus publicis mixtis infra agemus: Mixtura in una Republica maior, quam in altera: Si a potiori fiat denominatio, non potest regnum ob qualemunque restrictionem summae potestatis mixtum imperium dici.

CAP. IX.

DE IVRE REGNI ELECTIVI.

I.

Sicuti in imperiis populi uoluntate constitutis ex eiusdem arbitrio nunc libera, nunc restricta potestas Principi competit; ita utrum hereditarium regnum esse debeat, an ad dies uitae Regi imperium competere, pariter a prima populi conuentione dependet.

1. Imperia, quae ui et armis acquiruntur, hereditaria plerumque sunt. Quae consensu et uoluntate populi constituuntur, aut successiua, aut electiua (a). Vtraque
 O 3 uel

(a) utrum in dubio electiua, an successiua censerī debeant, u. Boehmer. *P. Sp. l. 1. c. 3. §. 32.* qui pro electiuis, et Hobbesius, qui *c. 7. §. 15.* pro successiuis contendit.

uel libera, uel limitata esse, iam dicere occupauimus.

De commodis et incommodis utriusque alibi agitur.

II.

Ius eligendi est originarie penes populum, plerumque tamen per Optimates, seu Proceres regni exerceri solet. Qui si dissentiant inter se, nisi aliud cautum, maioris partis sententia praeualebit.

1. Regna ab initio omnia fuerunt electiua, quae uoluntate populi sunt delata. Sed eligit populus aut Principem solum, aut omnes simul ex eo descendentes.
2. Ius eligendi omnibus competit (b): nisi aut lex, aut consuetudo aliis id tribuat, aut ex Aristocratia Monarchicum imperium sit enatum.

Dictum de Electione Pontificis, Episcoporum, Imperatoris, Regum aliorum.

3. Maior pars dicitur respectu habito ad eligentes singulos, non ad eligendum. Itaque

(b) Huber. l. 1. S. 7. c. 5. n. 3. sq.

que si ex 10. Electoribus 4. eligant A. 3. B. et 3. C. A. nondum dici potest maioris partis consensu electus esse, adeoque reliquis 6. obtrudi nequit, si hi consentiant in eo, A. non esse eligendum: nisi lege, aut pacto alia legendi ratio introducta sit. Quod si paria uota sint, nihil agitur.

III.

Eligi possunt omnes, qui lege non sunt prohibiti, etiam ex ipsis eligentibus, peregrini, Principes aliorum imperiorum. Electus si suscipere imperium nolit, noua electio instituenda est. Tempus uero, et modus eligendi uariat, singulis fere populis diuersas hic leges ac consuetudines seruantibus.

1. Vtrum ciuis potius, an extraneus eligendus sit, consilii quaestio est, non iuris; Itaque temporis et eorum, quae circumstant, ratio est habenda.
2. Sibi uotum etiam quis dare potest, quamuis alibi rectius Candidati ab electione abesse iubeantur.

3. Ad suscipiendum imperium nemo cogi potest, ne cuius quidem, nisi pacto se singuli obligauerint ad id, si fors ita tulerit, accipiendum.
4. Solennia electionis uariant, et iuris positiui sunt: Electioni in regno limitato accedit capitulatio: et ubi in usu est, coronatio. Vtrique tamen etiam in successiuo regno locus esse potest.

IV.

Tempore interregni ad Rempublicam redit exercitium iurium Maiestaticorum, quæ per Optimates, aut Pro-Regem ea administrari plerumque patitur. Quorum potestas, nisi lege circumscripta sit, eadem est, quæ Regis, rationibus tamen reddendis interdum obnoxia. Formam uero Reipublicæ folio uacante mutare uniuersis quidem ordinibus, non autem Regi uicario integrum esse putamus.

1. Mortem, abdicationem, aut depositionem Regis interregnum excipit.
2. Interrex aut lege, aut electione constituitur: Interdum plures, ut in Germania duo uicarii.

3. Pro-

3. Pro - Regi in dubio, quicquid Principi licet, aequè permiffum est, nifi lex potestatem eius restringat (c).

An habeat Maieftatem?

4. Cura etiã nouae electionis plerumque ad Pro-Regem pertinet, non contra in arbitrio eius est, ius suum in alium transferre, aut circa formam Reipublicae aliquid immutare.

Dictum etiã de Vicariatu in casu regis absentis, impuberis, captiui, aut morbo laborantis.

CAP. X.

DE

IVRE REGNI SVCESSIVI.

I.

Dum de regno successiuo agere est animus, non respicimus ad regna hereditaria, de quibus Principi quomodocunque disponendi, testandi potestas competit, sed ad

O. 5

ea,

(c) u. *Diff. d. Iuribus Vicar. Imperii* §. 4. *sq. ill. de Munchhausen d. Vicar. Ital. p. 53. Diff. Titius Vindic. l. P. p. 216.*

ea, ubi successio ex uoluntate populi proximis defuncti heredibus defertur.

1. Regnum hereditarium dicitur alias patrimoniale, rectius alienabile: alienandi uero potestas Principi non praesumitur competere, nisi in prouinciis belli iure quaesitis.
2. In huiusmodi imperio et inter uiuos et mortis causa dispositio Principi competit (a), ut si omnimodo tale et absolutum sit, etiam diuidere illud; primogenito secundo loco natum praeferre; filium exheredare; regnum in filiam, aut quemcunque alium, excluso filio, transferre possit. Si nihil circa successionem cauit, primogeniturae ius obtinere uideretur (b).

II.

Imperium igitur Successuum est, quod populus Regi et omnibus eius descendens concessit, eo, quo uisum fuit, modo: nihil enim hic

(a) *uid. Kulp. p. 67. §. 4. Boehmer. l. 3. c. 4. §. 21. Huber. l. 1. S. 7. c. 6. Diff. Thomaf. ad eund. p. 4. lit. c.*
 (b) *Diff. Huber. l. c. n. 17. conf. Hobb. c. 9. n. 14.*

hic natura determinat, sed populi voluntas succedendi ius sola definit.

1. In regno Successiuo imperium, defuncto rege, defertur descendantibus solis, non ascendentibus, aut collateralibus primi acquirentis (c).

Dictum de formis successionis extraordinariae (d).

III.

Quoniam tamen uinculo unitatis, quo Respublica continetur, et uoto ciuium nihil magis repugnat, quam imperii diuisio: hinc, si dubia sit, ea censetur fuisse populi in deferendo regno uoluntas, ut non nisi ad unum perueniat imperium: unde primogeniturae ius et usum gentium et ualidis nititur rationibus, ut cuius secundo, aut ulteriore loco nati, non nisi primogeniti linea deficiente, ad imperium adspirare possunt.

1. Po.

(c) *conf. Thomaf. ad Huber. l. c. c. 7. n. 5. lit. g.*

(d) *uid. Grot. l. 2. c. 7. n. 24. Pufend. l. 7. c. 7. n. 14.*

1. Populus, qui uni Regi imperium tradidit, praesumitur uoluisse, ut id perpetuo sit penes unum: communio enim imperii infinita habet incommoda, et Monarchiam in Polyarchiam commutat. Diuisio autem imperii certissima regnorum est perniciēs.
2. Si ergo unustantum ex pluribus filiis Regis regnare debeat, consequens est, primogenitum reliquis esse praefendum: Quia hic sua natiuitate acquisiuit ius, quod populi uoluntas heredibus Regis tribuit, et inter aequales cetera, nulla, nisi aetatis, praerogatiua superest. (e).
3. Primogenitus autem etiam is dicitur, qui natus est, antequam pater ad imperium perueniret (f). Filius primogeniti patris praefertur (g). Si primogeniti linea exspirauerit, successio secundum lineam, non secundum gradum, defertur; unde ex descendentibus filiorum A B C, si A 6. decedat, B 7. excludet C 5.

4. Re-

(e) *conf.* Hub. l. I. S. 7. c. 7. n. II. et c. 6. n. 38. sqq. Textor. c. 94 n. 33. Hobb. c. 9. §. 17. add. C. L. Stig-
liz. d. *immutabilitate Iuris primogeniturae*, et Lu-
dolph. d. *Iure Primogenitur.*

(f) Hub. l. c. n. 21. Menck. *Contr. Iur. Nat. Diff.* 2.
th. 4. add. *Visam Matbild. ap. Leibnitz. Script. Brunsv.*
T. I. p. 197.

(g) *conf.* Huber. l. c. n. 12. et 28.

4. Reliquis liberis appanagium praestari solet, cuius quantitas, si pacta deficient, arbitrio Principis definitur.

Dictum de Paragio et Appanagio (gg); de legitima liberorum illustrium, de maioratu, de iure dubiae primogeniturae. u. Klein. Dissert. hui. argum.

IV.

Eadem coniectura uoluntatis filii sequiori sexui praeferuntur: Regi enim, non Reginae, se primi eligentes subiecerunt. Vnde filiae aut plane excluduntur, aut in subsidium demum admittuntur, ex quo diuersa est agnatica et cognatica Successio, hanc Castilianam, illam Francicam nouimus appellari.

- I. Filia, licet primogenita, excluditur a filio: quia patresfamilias, qui Rempublicam constituerunt, ab initio Reges, non Reginae sibi elegerunt. An uero filio deficiente filia admitti debeat, grauis est controuersia, si ex coniecturis ea decidi debeat, ut puta si in regno casus hic primum existat? Pro filia urgeri potest populi uoluntas, qua Regi et
omni

(gg) *conf. Schilter, Hert. et Thomas, de Paragio Dissert.*

omni eius posteritati prospexit: Pro agnato sexus militat: Agnatorum sane Successio utilior Reipublicae esse uidetur, ne per matrimonium filiae (b) regnum in extraneum Principem transferatur.

2. Quaestio anceps est, utrum, ubi cognati ad Successionem admittuntur, cognatus propior agnatum remotiorem excludat (i). Linealis Successio hic quoque locum habet in regnis indiuiduis. Itaque et primogenitae filiae descendentes filiae secundo loco natae preferuntur.
3. An nepos ex sorore nepti ex fratre praeferri debeat, ambiguum est, et in utramque partem disputari potest; Feudistae communiter pro nepote pronunciant, ex Gentium Iure in regno libero non desunt pro nepte rationes (ii).

V.

Plerorumque porro populorum consensu liberi tantum ex legitimo matrimonio nati, non ex illicito concubitu suscepti, nec adoptiui ad successionem perueniunt.

1. Rex liberos suos naturales legitimare potest, si eos legitimatione opus habere censeat:
non

(b) *uid.* Hert. p. 2. S. 5. n. 3. & 9. Hobb. c. 9. §. 16.

(i) e. g. sororis filius patruelem.

(ii) *add.* Stryck, de *successione seminar. in feudis promiscuis.*

non autem ad effectum successionis (k), nisi in regno hereditario.

2. Sed nec adoptione agnatis, aut populo ius quaesitum potest adimere (l), ut ne populo consentiente quidem, filium naturalem aut adoptivum in praeiudicium agnati successorem dicere possit.

VI.

Si primogenitus vitio naturali aut aetatis imbecillitate prohibeatur regnum administrare, Regis erit providere, quis curam regni et Regis futuri suscipere debeat: nisi, quod in plerisque regnis obtinet, aut proceres imperii, aut proximi agnati ex legibus fundamentalibus ius administrationis sibi vindicent.

1. Vbi populus nihil determinavit, Regis est providere, ne quid Respublica detrimenti capiat (m).

2. Ma-

(k) Huber. l. 1. S. 7. c. 7. n. 8. add. Diff. d. Iure legitim. Principum Imp. §. 29. sqq. 1. S. Stryck. d. liber. natural. Princip.

(l) Boehmer. l. 3. c. 4. §. 23. lib. d. Budd. Jurisprud. histor. §. 116.

(m) itaque tutela testamentaria etiam in regnis locum habet. conf. Hert. d. tutela regis S. 1. §. 11. et 13. Boehmer.

2. Maiestas est penes pupillum Regem, non penes tutorem, exercitium tamen Maiestatis penes tutorem est, ut subditi illi perinde ac ipsi Principi obsequium praestare teneantur.
3. Testamentaria tutela legitimam excludit inter priuatos, inter Principes secus uideretur esse, si modo lex fundamentalis adsit, quae tutelam legitimam certis personis deferat, alias testamento paterno erit locus.
4. Si legitimus pariter et testamentarius tutor deficiat, populus prospiciet sibi et Regi (n).
5. Quo tempore finiatur tutela illustris, perinde per leges fundamentales definiri solet, alias tam diu durat, donec sibi ipsi et imperio praeesse possit (o).

Dictum de tutela materna (p), administratione tutorum et reliquis tutelae illustris capitibus.

VII.

mer. l. 3. c. 4. §. 27. Diff. Huber. l. I. S. 7. c. 8. n. 4. et Gundling. c. 28. n. 14. 17. Grotius l. I. c. 3. §. 15. inter patrimonialia et non patrimonialia imperia distinguit.

- (n) alii legitimam plane non admittunt. Boehmer. l. 3. c. 4. §. 27. lit. k. p. 651.
- (o) *uid.* Hert. l. 2. S. 2. §. 2. Kemmerich. d. *maiore aetate Principum.*
- (p) hanc quoque admittit Hert. l. c. S. 12. Sed rectius alii excludunt, saltim in régnis, quae feminas a successione arcent; exempla tamen non desunt pro *Hertii* sententia.

VII.

Vtrum quis in regno successiuo pro se et liberis suis iuri et spei succedendi renunciare possit, Dd. dissentiunt. Nos, liberis iam tum natis renunciationem non obesse, existimamus, quamuis eorum, qui nondum nati sunt, alia ratio esse uideatur.

- I. Non hic agitur de regno, cuius alienandi ius Principi competit. Sunt, qui omnem renunciationem inanem censent; sed nondum natis paternam renunciationem nocere probabile uidetur, quia, quod ius quis non amplius habet, id nec transmittere potest. Non desunt tamen, quae in alteram partem urgeri possunt: Neque omnium regnorum, eadem est ratio. Liberis iam natis ius succedendi ex prima populi uoluntate quaesitum est, quod ipsis facto patris adimi nequit.

Exempla renunciationum illustria.

VIII.

Si, quod saepius contingit, super successione lis oriatur, eam, ut recte

P

Grotius

(GRIBN. I. N.)

Grotius (*) censet, nec Rex, nec populus potest decidere, licet alii populi uoluntatem optimum in huiusmodi controuersis iudicium praestare existiment, (q). Arbitros adhibere consilii est: Gladius ple- rumque nodum, si solui nequeat, rumpit.

(*) *lib. 2. c. 7. §. 27.*

1. Rex in regno, cuius alienandi ius habet, li- bere de successione disponit.
2. Voluntas prima populi ab eorum posteris mutari nequit in praeiudicium familiae Re- giae, aut agnatorum. Vbi tamen popu- lus in iuribus Maiestaticis exercendis cum Principe quodammodo concurrat, laxior aliquando eius etiam in his controuersis finiendis potestas est.
3. Si uterque litigantium populi arbitrio se subiiciat, nemo dubitabit, quin is libere queat regnum, cui uult, deferre.
4. Leges fundamentales in primis respicere fas est in casibus dubiae successionis, quas nec ipse rex, nec populus, etiamsi consentiant, mutare potest. Vbi leges deficiunt, diffi- cile est has controuersias definire. Exem- pla in primis aliorum populorum uix suffi- ciunt ad probabilitatem.

C A P.

(q) *uid. Boehm. P. Spec. l. 3. c. 4. §. 20. lit. u. Kestn. c. 13. n. 23. Kulp. p. 68. §. 6. Boeckl. p. 335. sq. Vit. p. 184.*

CAP. XI.

DE MIXTIS ET IRREGVLARI-
BVS REBVSPUBLICIS, SYSTEMATE
CIVITATVM PLVRIVM
ETC.

I.

Quando Respublica nec ab uno, nec a pluribus in solidum, regitur, sed in quibusdam Maiestatis iuribus exercendis Rex solus occupatur, in aliis Optimates, aut populus, cum eo concurrunt, aut alias ea non uno modo exercentur, Respublica mixtam formam habet. Quales et olim extitisse, et adhuc dari non paucas, existimamus, ut, qui in dubium id uocarunt, ipsis rerum testimoniis satis refellantur.

1. Formae regulares tres: Aristocratia, Democratia, Monarchia. Quoties ergo imperium nec regnum absolutum, nec simplicem Aristocratiam, aut merum populare

lare corpus constituit, *Respublica mixta* uocatur.

2. *Mixturae infiniti modi sunt* : Interdum ea in quibusdam tantum iuribus *Maiestaticis*, interdum in omnibus, deprehenditur (a) : Interdum ex omnibus tribus formis miscetur *Resp.* aliquando ex duabus, idque uariis diuersissimisque rationibus contingere potest.

II.

Sed nec omnis *Respublica mixta*, quod nonnulli uolunt, monstrosa et deformis est, licet, si tribus formis ordinariis opponatur, nihil impediatur, quominus irregularis et extraordinaria dicatur, ac negari nequeat, quasdam mixturas plane inconcinneas ac deformes et publicis rebus noxias uideri.

1. *Quaenam Respublica regularis*, quae irregularis dicatur, quae monstrosa, difficile est definire, imo et aliquando periculosum.

2. De

(a) conf. Huber. *Digr. l. 1. c. 3.* Kulpis, p.

2. De naevis Reipublicae suae queri, uel differere, non quidem semper boni ciuis officio, aliquando tamen prudentiae regulis, repugnat.

Dictum de sententia *Pufendorffii*, episcopi *Kulpisii* et *Thomasii* (b).

3. An regnum limitatum, mixtam constituat Rempublicam, ex limitum, quibus illud circumscribitur, habitu aestimandum est. Quod si mixturae uocabulum laxius accipias, nihil obstat, quo minus omne imperium limitatum mixtum dici possit. Conf. §. praec. i. n. i. Secus est, si a potiori fiat denominatio.
4. *Hobbius* negauit dari Respublicas mixtas, sed sine probabilitatis specie (c). Incommodis laborant illae saepius, sed inde inferri nequit, huiusmodi non dari formas. Id enim contra omnium temporum memorias est differere, et contra euentiam, ac ipsam ueritatem (d).

III.

Dum diuersissimae sint mixtarum

P 3

Re-

(b) u. *Puf. l. 7. c. 5. §. 15. Kulp. et Thomaf. ad Monzamb.*

(c) *l. c. c. 6. §. 6. c. 12. §. 5. et Leuiatb. c. 18. c. 24. Bodin d. Rep. l. 2. c. 1. Becmann. med. c. 24. §. 6. Huber. l. 1, S. 8. c. 6. Boelmer. P. Sp. l. 1. c. 3. §. 25. sq. Wernh. c. 20.*

(d) *Kulpis. ad Grot. p. 26. §. 11. et ad Monz. p. 225. Herr p. 1. S. 11. §. 8. add. Zigl. d. Iur. Mai. l. 1. c. 3. §. 7.*

Rerumpublicarum fôrmae, uix dici potest, quid circa eas generatim iustum sit, nisi quod, qualiscunque demum ex uoluntate populi mixtura obtineat, etiamsi non leuibys laboret incommodis, eam seruare, nec, nisi consensu omnium, quorum interest, mutare, iustitiae conueniat.

1. Respublicae mixtae sunt admodum mutabiles, ac facile uel in regulares formas, uel in aliud mixturae genus, transeunt: iure tamen formam ueterem mutare non licet, etiamsi sit incommoda, cum ius legitime quaesitum inuito eripi non possit.

IV.

Multum a Republica mixta *Systema* plurium *ciuitatum* distat: hoc enim plures Respublicas complectitur, quae singulae iura Maiestatica exercent, in unum tamen corpus pacto coaluerunt, ubi nihil impedit, quo minus ciuitates, quae id constituunt, diuerso iure regantur, modo communi uinculo et nexu omnes contineantur.

1. Sy-

1. Systema plurium Rerumpublicarum unum corpus, et magnam ueluti Rempublicam, constituit. Habent singulae ciuitates suas formas, easque saepius diuersissimas, habent suas separatim rationes, suam maiestatem, sed arctissimo foederis perpetui uinculo ita uniuntur, ut speciem saepius prae se ferant ciuitatis unius.

Dictum de priscis et recentioribus Systematibus. An Germania hunc in numerum recte referatur?

2. Systemata huiusmodi diuersas formas externas habent: nunc Monarchiae, nunc Aristocratiae, uel Democratiae, aut mixtae etiam Reipublicae habitum induunt; saepius una ciuitas plus autoritatis habet, quam reliquae omnes: aliquando ciuitates singulae non omnia iura maiestatica exercent, sed quaedam ad summum consilium Systematis uniuersi pertinent, et communi nomine peraguntur.

3. Multa hic dubia sunt et non satis expedita: *Virum subditi unius ciuitatis magis obligentur Systemati, an ciuitati suae? Virum liceat Rebus publicis singulis a Systemate recedere, si aequalis omnium sit conditio? quid si inaequalis? An una, uel altera ciuitas eo adigi possit, ut se iudicio reliquarum submittat? An singulis ius belli, sa-*

crorum, competat? etc. (e) Quae omnia ex diuersitate foederis et nexus ac legibus fundamentalibus aestimanda sunt; una regula nequeunt definiri.

V.

Differt a Systemate ciuitatum *unio* duorum pluriumue *imperiorum*, quae contingit, quoties ex pluribus Rebus publ. una constituitur, ubi plerumque iura utriusque populi inuicem communicantur, licet alterius aliquando deterior fiat conditio. Frequentior est imperiorum diuisio, cuius causae et iustitia ex supra dictis satis possunt apparere.

1. Non agitur hic de unione, qua plura regna uni Principi parent, ac diuerso gubernantur imperio, sed qua ex duobus regnis unum fit.

Dictum de unione Sabinorum et Romanorum, Angliae et Scotiae, Imp. Romani, Germaniae et Italiae.

2. Unio fit interdum aequali, interdum dispari conditione. Itaque non semper, quod

(e) u. Boehmer. *P. Sp.* l. 2. c. 1. §. 14. p. 315.

quod *Grotius* existimavit (*f*), in huiusmodi unione unus populus ius suum amittit.

3. Ius uniendi competit Regi in regnis absolutis, in aliis procerum populiue consensus requiritur.
4. Diuisio in regno alienabili saepius, rarius in aliis imperiis, contingit. Efficit, ut ex una Republica duae pluresue oriantur.

CAP. XII.

DE OFFICIO ET IVRE SVB- DITORVM.

I.

Egimus hactenus de iure summae potestatis, de diuersis Rerumpublicarum formis, ac legibus, quibus earum vis et sanctitas continetur, consequens est, ut de subditis etiam dispiciamus, id est, de iis, qui ad exercitium iurium maiestaticorum

P 5

non

(*f*) l. 2. c. 9. §. 9. *conf.* Kulpis. p. 73. *lis. c.*

non concurrunt, sed in quos iure et potestate sua Maiestas utitur. Quorum officium in eo potissimum consistit, ut auctoritatem imperantium agnoscant, ut ei se submittant, obsequium legibus non plane iniustis libenter praestent, ac pietatem et reuerentiam imperantibus debitam religiose seruent.

1. Ii quoque sunt ciues, qui iura aliqua Maiestatis *Reipublicae nomine* exercent, imo aliquando, et qui coimperant, ut dictum est in *Cap. d. Aristocratia*.
2. Officia erga Principem ab aliis nimium extendi, ab aliis nimium restringi solent.
3. Primum officium est agnoscere Superiorem, quod ad omnes pertinet, qui sunt in territorio. Ergo multo magis ad ciues natos.
4. Ex hoc fluit, Imperanti obsequium praestandum esse, nisi liquido pateat legem esse iniustam. Qua de re iudicium ferri a quocunque certa ratione posse, nolim omnino negare (a).

Dictum

(a) *Conf. Disp. nostr. de eo, quod aequum est circa ser. ex cust. dilaps. §. 1. sq.*

*Dictum de officio boni ciuis secundum
singula iura Maiestatica: De crimine
laesae Maiestatis.*

II.

Porro boni ciuis officio conuenit patriae utilitatem pro uiribus promouere, erga reliqua Reipublicae membra modeste, socialiter, amice, se gerere, tum pro officii et status ratione suo munere diligenter & fideliter fungi.

1. Ciuium officia alia sunt erga Principem et Rempublicam, alia erga ciues et se ipsos. Diuersa omnia ab Officiis hominis in statu naturali.
2. Huc pertinet obligatio illa erga patriam (b), quamuis Reipublicae nomen sanctius, quam patriae, uideatur.
3. Qui nihil ad communia commoda Reipublicae conferunt, boni ciuis officio non satisfaciunt.
4. Ciues nostri alii superiores sunt, alii aequales, alii inferiores; illis obseruantiam, et obsequium

(b) de qua *Pufend.* aliquae egerunt ex instituto. conf. *A. Leyseri Progr. d. scilicet obligatione erga patriam.*

sequium etiam interdum, his amicitiam, et beneuolum animum, testari conuenit.

Dictum de muneribus publicis: De obligatione eorum, qui illis praesunt: De officio iudicum, clericorum, militum (c).

III.

Haec sunt ciuium, quae potissimum expendi merebantur, officia. Iura eorum sunt uaria, quae ex officio summarum potestatum et indole cuiuscunque Reipublicae possunt intelligi. Sed, quae ex diuersis imperiorum formis oriuntur, iura superius fuerunt exposita; ciuium uero priuilegia priuata exponit Iurisprudencia. De *pactis* ergo et contractibus *Imperantis cum subiectis* hoc loco iuuabit dispicere. Ex iis obligari Principem credimus, sed obligatione, quae ius exigendi non tribuat: imo et ipsum quoque contra-

(c) *uid. Pufend. d. Off. H. et C. l. 2. c. 18. Huber. l. 2. S. 2. c. 5. et l. 13. S. 1. e. 5.*

tractum, si salus publica id postulet, a Principe rescindi posse putamus.

1. Respublica tenetur, ciues defendere contra iniurias aliarum Rerumpublicarum, priuilegia ciuium tueri.
2. Pacta, quae cum populo ante susceptum imperium fuerunt inita, obligant tanquam leges fundamentales. Sed et ea aliquando, quae post delatum imperium cum uniuerso populo, seu cum Republica, contrahuntur. Alia est ratio pactorum et contractuum, qui cum singulis fiunt (*d*). Ex his Princeps in conscientia quidem obstringitur, sed, nisi sponte promissis satisfaciat, ad id compelli nequit (*e*).
3. Ceterum ualent contractus Principum absque solennitatibus initi, quas alias leges requirunt, cum contractus Principum legibus non subsint, unde ipsa pacta Principum leges a nonnullis appellantur (*f*).
4. Nulla sunt huiusmodi pacta, si dolo sint elicitata : Rescindi etiam possunt ex iure domi-

(*d*) *conf.* Kestneri *Disp. de contractib. summar. potest.*

(*e*) Kulpis. *p.* 91. §. 3.

(*f*) *uid.* Hennig. et Zigler. *ad Grot. l. 2. c. 14. §. 9.*

dominii eminentis, ob salutem publicam, aut ob delictum etiam subditi contrahentis (g).

An et ob laesionem immodicam, aut aetatem Principis minorem (h)? De pactis Rerumpublicarum inter se agatur in Iure Gentium.

CAP. XIII.

DE TYRANNIDE.

I.

Claudat tractationem hanc foedum & atrox tyrannidis nomen, quod et eos continet, qui modis illicitis occuparunt imperium, et, qui legitima potestate turpissime ac crudelissime abutuntur: hos tyrannos in specie, illos inuafores imperii, appellare solent.

I. Ty-

(g) Kulpis. l. c. lit. m. Osiander p. 1007.

(h) affirmant vulgo, vid. Kulpis. ad Grot. l. 2. c. 14. p. 190. §. 1. sed rationibus non idoneis.

1. Tyranni nomen olim quemlibet Monarcham exprimebat.
2. Infinitae de tyrannis querelae sunt. Saepius optimis Principibus hoc nomen ab improbis ciuibus tribuitur (a). Tyrannis alia in acquirendo, alia in administrando imperio exercetur (b).

II.

Inuasores ergo imperii sunt, qui libertatem ciuium, aut Reipublicae, inuadere, opprimere, aut legitimo Principi ius quaesitum adimere, eiusque potestatem sibi arrogare praesumunt. Qui cum nullo iure, sed sola nitantur potentia, impune repelli, et a quouis opprimi possunt.

1. In Democraticis et Aristocraticis imperiis, qui Monarchiam molitur, tyrannus dicitur, in illis etiam, qui Aristocratiam affectant.

*Dictum de 30. tyrannis Atheniensium.
De tyrannide Caesaris et Augusti.*

2. In-

(a) *uid. Milton. scripta pro populo Anglicano.*

(b) Illos titulo, hos exercitio tyrannos uocant. Hert. p. 1. S. 12, §. 15. et p. 2. S. 23.

2. Inuasor regni, si cuius sit, rebellis est; si extraneus, qui ius armorum habet, hostis; si eo destituatur, inuasor in specie dicitur (c).
3. Huiusmodi inuasor a quocunque ciuium interfici potest, in primis iussu Reipublicae, aut Principis legitimi, accedente (d). Atque huc pertinent LL. de occidendis tyrannis, quales Graecia olim tulit; praemio etiam tyrannicidis constituto.

III.

Sed in Rebus publicis popularibus quidem, ac Optimatum imperio, ius hoc inuasori resistendi eo usque durat, donec ciuitas fessa libertatis in uiolentam potestatem consentiat, atque inuasorem legitimum constituat Principem, quod homagio, aut alia euidenti declaratione, solet contingere. In Monarchia autem legitimi Regis uoluntas ut accedat, necesse est, sine qua nec

(c) *conf.* Pregizer. d. *Tyrannid.* §. 3. *sqq.*

(d) *conf.* Huber. l. I. S. 9. c. 4. n. 3. *sqq.* n. 24. *sqq.*
Kestner. c. 7. §. 20. Kulpis. p. 29. §. 3. *add.* Foerster. *ad Tacit.* p. 25.

nec promissio, nec iusiurandum civium, aut ipsos obligare, aut inuadenti ius tribuere ualet.

1. Tacitus etiam consensus inuasionis vitium purgat, modo coactus ille non sit, sed liber et euidentis (e). Itaque ex eo solo, quod libertatem vindicandi occasio deficiat, colligi is nequit.

An consensus populi inuasori sufficiat etiam in foro conscientiae (f).

2. Si dolo elicitus consensus sit, ut puta, si per errorem quis pro legitimo Principe habitus imperium occupauerit, consensus ille inualidus est.
3. Homagium inuasori praestitum nequit adimere legitimo Regi ius suum (g). Immo is et prohibere potest, ne id praestetur, et praestitum contra eius uoluntatem irritum est (h), imo et iniustum.

Q

4. De

(e) *uid.* Huber. l. 1. S. 9. c. 1. n. 15. *sqq.*

(f) *uid.* Osiander *ad* Grot. l. 1. c. 4. §. 15. *Obs. un.* Sanderson. *de Conscientia* p. 176.

(g) Samuel Coccei. *de Regimine Usurpataris* §. 17. *sqq.* Abicht. *Disp. de homagio inuasori praestito.* Kestner. c. 7. §. 21. Hennig. p. 305.

(h) *perinde* quae ab eo gesta sunt, irrita sunt, et ad Principis arbitrium pertinet, quousque ob utilitatem publicam ea sustinere uelit. *uid.* Coccei. l. 6. Boecler. *ad* Grot. p. 299.

(GRIBN. I. N.)

4. De eo tamen dubitandi causae non desunt. An ciues inuasori se possint submittere, si Princeps legitimus eos nequeat tueri? An in casu necessitatis consensus Principis praesumi possit et debeat (i)?

IV.

Tyranni exercitio dicuntur, qui imperio legitime quaesito in perniciem Reipublicae abutuntur, qui publicas priuatasque ciuium fortunas euertere, eorumque bona ac uitam suae libidini consecrare, salutem Reipublicae susque deque habere, non dubitant.

1. Definitio tyrannorum difficilis: Exempla passim memorantur (k), sed pleraque dubia sunt, et incerta. Neque enim qui in unum, uel alterum, ciuem crudelis extitit, statim tyrannus dici potest.
2. Non in regnis solum, sed et in Aristocraticis imperiis, tyranni occurrunt. In limitatis imperiis saepius ad tyrannidem referuntur, quae summo iure fiunt in absolutis.

V.

Sicuti autem in primis in absolutis

(i) *uid.* Coccei, l. c. §. 44.

(k) *uid.* Huber, l. I. §. 9. §. 2.

lutis regnis de tyrannide non, nisi difficillime, ferri potest iudicium, cum ciuibus in actus ac rationes Imperantis uix liceat inquirere: ita, si tyrannis manifesta sit, populo resistendi iugumque excutiendi potestas denegari nequit; si modo uniuersam Rempublicam opprimere conetur tyrannus, ac ciues in conseruanda salute patriae ulterius, quam necessitas exigit, haud progrediantur.

1. Quid singulis liceat, si tyrannis non Rempublicam, sed ipsos tangat, supra dictum est, dictum etiam de moderamine inculpatae tutelae aduersus Principem.
2. In absolutis imperiis uix est, ut de tyrannide certo constare possit. Nam, non suspicionibus, sed luculentissimis probationibus opus est.
3. Quod si de ea omnibus constet, salutem suam prospicere ciues non prohibentur (1).

Q 2

PRIN.

(1) *conf. Huber. de Iur. Civ. l. 1. s. 9. 5. 8. ibi-
que Thomas.*

PRINCIPIORVM
IVRISPRVDENTIAE
NATVRALIS

LIB. III.

DE IVRE GENTIVM.

CAP. I.

DE IVRE GENTIVM IN
GENERE.

I.

Postquam hominum non modo, qui in naturali libertate constituti sunt, obligationes, sed et Reipublicae, Imperantium, et subditorum iura prioribus libris exposuimus, consequens est, ut civitatum inter se uincula et conditionem secundum Iuris Naturalis principia paucis expendamus. Cuius pars, quae circa haec officia occupa-

cupatur, *Iuris Gentium* nomine appellari solet.

1. De scriptoribus *Iuris Gentium* alibi ex instituto. *Ius Gentium* dicitur etiam *Ius belli et pacis*: *Ius Naturale ciuitatum* (a). Idque pars est *Iuris Naturalis*.
2. Accipitur saepius improprie hoc uocabulum pro *Iure Ciuili* multarum gentium: pro consuetudinibus arbitrariis gentium: In *Iure Romano* plerumque pro ipso *Iure Nat.* (b).

II.

Ita enim persuasi sumus, *Ius Gentium* partem esse *Iuris Naturalis*, adeoque et *Diuinum* ratione originis, et *connatum*, et *perpetuum*, et *uniuersale*.

1. Plerosque uideas secus sentire (c), qui *Ius humanum* diuidunt in *Ius Gentium* et *Ius Ciuile*, ac *Ius Gentium* uolunt esse uolun-

Q 3

ta-

(a) Hobb. c. 14. §. 4.

(b) *uid.* §. 1. et 11. *I. d. R. D.* §. 1. *I. d. I. N. G.* c. *add.* Naeuium *de Iure Gentium Iustiniano*.

(c) consentiunt tamen Hobb. Pufend. Thomaf. l. 1. c. 2. §. 104. Budd. c. 1. §. 5. *seqq.* Becman. *Med. Fel.* c. 2. Hedinger. *Consp.* p. 3.

tarium, a Iure Naturæ diuersissimum
(*d*).

2. Inde distinctiones in Ius Gentium primarium et secundarium (*e*), in Ius Gentium uniuersale et particulare (*f*), antiquum et recentius, internum et externum.
3. Enim uero ita confunduntur consuetudines, pacta, et Ius Gentium. Externum ius, quod uocant, minus recte ius dicitur: Nec consuetudines ius faciunt inter eos, qui superiorem non habent.
4. Principium efficiendi Iuris Gentium est Dei uoluntas, cognoscendi ratio.

De discrimine rationis simplicis et compositae, quod hoc loco nonnulli urgent.

III.

Ex quo sequitur, non ex consensu gentium, siue omnium, siue maiorum, aut pactis Rerumpublicarum, ius hoc deriuandum esse, neque

(*d*) Rachelius, Zentgrau. Kulpis. Ex. 1. tb. 9. p. 17. *ibique citati* Textor. c. 1. n. 14. *sq. alique.*

(*e*) *uid.* Textor. c. 2. Mev. Nucl. I. N. et G. in sp. 2.

(*f*) Zigl. p. 57. Kulpis. p. 18. lit. m. Kestner. c. 1. §. 29.

neque leges ciuiles plurium gentium uniformes ad hanc disciplinam pertinere, aut quae libertatis naturalis sunt, uel ex conuentione debentur, pro Iure Gentium haberi debere.

1. Diuersae sunt Doctorum sententiae de fundamento Iuris Gentium: alii ad contextum Rerumpublicarum, alii ad Imperantium Sanctimoniam (*g*), alii ad liberam gentium uoluntatem, recurrunt (*h*). Verum consensus pactum facit, non ius proprie dictum, nec conuentiones obligant, nisi paciscentes.
2. Neque doceri potest ille gentium consensus, aut probari conuentio, unde ad tacitum consensum plerique confugiunt; eundemque non omnium gentium, sed moratorum, quamuis quatenam moratiores sint, non satis sit expeditum.
3. Videas et Ius Ciuile, et consuetudines gentium plurium, saepius confundi cum Iure Gentium: Ita, feuda et contractus plu-

Q. 4

rimi

(*g*) *uid.* Kulpis. *l. c. l. i.* Hennig. *p. 127.* Horn. *Pol. l. 2. c. 8. §. 4.*

(*h*) Kulpis. *l. c. lit. k. ibique.* Selden. *et Rachel. add. Hahn. ad Wel. tit. d. l. et l. n. 14.*

rimi dicuntur Iuris Gentium; aliquando etiam ea, quae Iuris Naturalis hypothetici sunt, ut seruitutes, dominia, testamenti factio. Imo ipsum ius Iustinianum a glossatoribus quoque quibusdam Ius Gentium dictum est (i).

4. Ius Gentium pacta seruanda esse docet, non uero, quae pacti sunt, ad Ius Gentium recte referuntur.

CAP. II.

DE STATV NATVRALI GENTIVM INTER SE.

I.

Hoc loco, quae supra de statu naturali diximus, repetenda nobis sunt, et ad Gentes adplicanda. Ea enim est Rerumpublicarum inter se conditio, ut ueluti personae morales, quae nullo ciuili uinculo continentur, in libertate naturali constitutae uideantur.

i. Res-

(i) uid. Gothofr. ad l. 1. §. 3. ff. d. per. et comun. rei
uind. Duck. d. A. I. C. l. 1. c. 2. §. 5. sq.

I. Republicae personae morales sunt, cum quaeuis ciuitas unius personae instar sit, et unam uoluntatem habere intelligatur. Illae personae morales sunt diuersissimae conditionis: Nullo uinculo, nisi Iuris Gentium, continentur: Nullum Superiorem habent, nisi Deum: Nulla enim est gentium inter se Republica. Hinc plures unam obligare nequeunt.

Dictum de aequilibrio inter gentes (k).

II.

Inde est, quod quaeuis gens sui iuris sit, et eatenus gentes sibi inuicem aequales, quod genti nulli in aliam imperium competat, imo nec omnibus quidem in singulas; quod singulae imperii expertes sine iudice res suas moderentur, neque reliquis ius sit rationes ab iis poscere. Vti enim singuli homines, antequam in ciuitates recederent, sui iuris fuerunt; ita ipsae ciuitates ueluti ueteris illius status tenent uestigia, nec, nisi Deum, Superiorem agnoscunt.

Q 5

I. Res-

(k) *aid. Kress. Diff. d. hoc argumento.*

1. *Respublica licet sit potentior, latius imperet, et uiribus prae reliquis polleat, in ceteras tamen ius sibi arrogare nequit: uti nec potentior infirmiore in statu naturali recte opprimit.*
2. *Omne imperium pactum praesupponit: Id inter gentes deficit: Inde ne ob scelera gentis quidem reliquis eam puniendi, aut armis inuadendi, licentia est: Neque lites inter gentes reliquae, ad quas res non pertinet, possunt ipsis inuitis dirimere, aut arbitrium sibi in eas uindicare.*

Comparatio inter patresfamilias segreges et Respublicas inter se.

III.

Eum statum uero esse bellum omnium aduersus omnes, ac gentes inter se, ut hostes cum hostibus, agere debere, quod nonnulli statuunt, non paradoxum tantum, sed et omnino uanum ac falsum est. Demus iis, naturalem statum, libertatem et aequalitatem gentium turbis saepius occasionem praestare, et expertem iudicis licentiam fiducia uirium et potentiae ad arma aliis in-

inferenda excitari, demus etiam, non paucas gentes bellorum causas quaerere, et naturali ueluti nocendi studio ad diffidia ferri, non tamen ex eo obtinebunt, omnium Rerum publicarum easdem rationes, omnes alias inuadendi occasiones circumspicere, aut in singulas minus recte animatas. Sunt et inter gentes, quae rerum suarum fatigant, quae cum aliis pacem sponte colant, quae alias sibi amicas et socias habeant, plerasque saltim hostili animo non prosequantur.

1. Falsum est, quod hostis sit, quisquis non imperat, nec paret. Falsissimum, quod iure pro hoste haberi et occupari possit: Nec animus et uoluntas hostilis quidem, aut in statu naturali hominibus, aut inter gentes singulis ciuitatibus recte tribuitur. Nec omnes omnibus uolunt nocere: Multo minus bellum ciuitatibus cum omnibus non indictum natura est (a).

*An ea Platonis fuerit sententia? An Hob-
bii?*

(a) *Diff. Gundling. Sent. Nat. Hobbes. §. 37. sqq. conf. Kunholdi Diff. d. statu naturali gentium.*

*bii? De latrociniis gentium inter se (b):
De foederibus et causis bellorum infra
ex instituto agetur.*

CAP. III.

DE IVRE GENTIVM INTER SE RATIONE PROPRIETATIS ET FINIVM.

I.

Diximus superiore libro, naturalem statum olim non domini modo, sed et proprietatis, fuisse expertem, adeoque communionem praecessisse dominia singulorum, quae ex pacto orta sunt, aut ex lege. Quare, cum inter gentes supersint ueluti naturalis status uestigia, indagandum est, an et illis dominia et proprietates rerum suarum recte tribui, et qua ratione a communiōne recessisse dici possint.

1. In ciuitatibus proprietatem singulorum leges satis tuerentur, quae non patiuntur domi-

(b) *uid. Gundling. l. c. §. 39. et Jac. Thomaf. de latrociniis gentium. Obseru. Hall. Tom. 7. obs. 6. 7.*

dominia rerum esse incerta. Reipublicae quoque non dubium inter ciues est dominium. Status contra naturalis uti imperium, ita et proprietatem non agnoscit. Expendendae igitur causae, cur communitio inter gentes sublata sit, cum libertas et aequalitas naturalis superfit.

II.

Haec rem non satis feliciter, ut putant, expediunt, qui inter gentes nullum dominium, nullam proprietatem admittunt, qui omnem proprietatem ad leges ciuiles referunt, nec quenquam rerum suarum dominum esse, nisi inter suos existimant, reliquos nisi quibuscum foedus nobis sit, nec ius Reipublicae in prouinciam, nec singulorum dominia agnoscere teneri.

- I. *Bynckershoeckii* ea est philosophia, gentes adhuc ueluti in communione constitutas, non agnoscere dominia, nisi eorum, cum quibus foedus ipsis sit (a).

An eadem Idem Romanorum sententia fue-

(a) d. domin. mor. c. I.

fuert? exposita l. 7. ff. de capt. et postlim. cum aliis, quas affert Vir Cl. Dicitum de gentibus, quae principia haec secutae uidentur.

III.

Infelicius progrediuntur illi, qui ex his causis latrocinia gentium inter se tuentur, qui coloniam in alienas terras mittere, nouas sedes, pristinis colonis migrare iussis quaerere, fines aliorum turbare, inuadere, iusque fasque esse putant, qui res priuatorum quorumcunque, si subditi ac ciues non sint, occupari et possessoribus adimi posse contendunt, quoad foedere aliter non sit conuentum.

1. Latrocinia olim exercuere gentes, et exercere se etiam professae sunt, sed iniusta ea fuisse ex sequentibus apparebit.
2. Itaque nec migrationes et coloniae olim Graecis, Romanis, Germanis solennes, iustam causam habuerunt.

Dicitum de privilegio, quod Belgae a Turcis obtinuerunt, ne res eorum haberentur pro hostilibus.

IV.

IV.

Enim uero si uel maxime deessent solidae domini inter gentes asserendi rationes, non erat tamen, cur eo reliquiae communionis priscae extenderentur, et turbandi fines aliorum bellumque ex cupiditate melioris sedis mouendi licentia permetteretur, cum uel sola possessio, uti in statu naturali singulos turbari prohibet, ita et gentibus eam debeat praestare securitatem, ut, quamdiu occupata loca non derelicta sunt, ab aliis inuadi nequeant.

1. Occupatio non quidem dominium, possessionem tamen tribuit.
2. Respublicae inter se priuatorum instar ueluti sunt: possidens in pari causa melioris conditionis est, et uel quia possidet, non potest sine uiolatione communis securitatis et legis nat. turbari.

V.

Sed nec sola possessione gentes se
tue-

tueri, existimamus, quin eadem causae, ex quibus supra origines dominiorum deduximus, gentium etiam terras et fines tuentur. Quis dubitet, ab initio quoque, saltim inter non paucas ciuitates, limitum finiumque causa conuentiones interpositas. Plures postea foederibus conditis fines territorii alieni et iustam eius possessionem agnouerunt, omnes uero tacito consensu communis securitatis causa, possessorum dominia et imperia rata habuerunt, ut ne opus quidem sit praescriptionis, quae inter gentes alia, quam immemorialis temporis locum non habet, exceptionem allegare.

1. Obscura sunt et incerta, quae de primis gentium diuisionibus ac migrationibus afferuntur. Pacta etiam circa fines ab illis inita, si qua fuerunt, ignorantur.
2. Inita tamen fuisse, probabile est, si non cum omnibus, saltim cum uicinis, nam a reliquis minus erat periculi.

Dictum

Dictum de agris limitatis et arcifiniis (b): De fluminis, quod fines imperiorum distinguit, mutatione: De limitibus provincialibus, & iure finium publicorum ().*

(*) *conf. Brunnemann. Diss. hui. argum.*

3. Occupationem autem inter gentes dominium tribuere, quod plerisque placet (c), uix dixerim, nisi tacitus saltim accedat consensus, qui ex immemoriali praescriptione etiam colligitur; haec enim sola inter gentes praescriptio obtinet (d), ceterae omnes Ciu. Iuris sunt, et ad Republicas non pertinent.

VI.

Largior tamen, superesse adhuc etiam inter gentes quaedam ueluti communione uestigia. Nam terras nondum cognitās, nec adhuc occupatās, nullius esse, manifestum est. Quae uero nullius sunt, ea nimirum omnibus sunt communia.

R

Vnde,

(b) *uid. Grot. l. 2. C. 3. §. 16. Gundling. c. 20. §. 7.*

(c) *etiam Gundling. c. 20. §. 2. sq.*

(d) *Thom. l. 2. c. 10. §. 198. Kestner. c. 2. §. 23. conf. Werlhof de praescriptione inter gentes. Birghden. de praescript. praetens. illustrum.*

(GRIBN. I. N.)

Vnde, qui eas occupat, ille possessionis quidem commoda consequitur, dominium inter gentes firmitus per foedera pactaque, inprimis cum vicinis ineunda, obtinebit.

1. Icti res communes et publicas distinguunt, inter quas Nat. et Gentium Iure nulla differentia est.
2. Occupatio terrarum incultarum, aut incognitarum, possessionem tribuit, non dominium.
3. Multo minus autem iusta haec est occupatio, si iam ab aliis possideantur (e), ut Indiarum ab Hispanis; quibus nec Pontificis donatio (f), nec occupatio, iustum titulum tribuere potuit.

An iure victoriae se tueri possint?

VII.

Nescio, annon huc referri debeat Oceanus, de cuius libertate et dominio per integrum fere seculum, et quod excurrit, non calamis minus, quam gladiis est decertatum.

Licet

(e) u Grot. l. 2. c. 22. §. 10. *ibique* Zigl. et Hennig.
 (f) *uid.* Leibnit. *Cod. Iur. Gentium.* T. I. p. 472. sq.

Licet enim partes eius forte occupatae sint, et non paucae gentes de dominio maris glorientur; oceanus tamen integer nullius dominio, aut imperio subest, sed omnibus gentibus communis, singularum usibus patet, et primae rerum communionis uestigia seruat.

1. Historia controuersiae de libertate maris alibi exponitur. *Grotius*, *Graswinckelius*, *Huberus*, *Vitriarius* pro maris libertate (g), *Seldenus*, *Welwoodus*, *Burgus*, *Sckookius*, *Conringius*, *Strauchius* pro eius dominio, contendunt (h), quibus ill. *Bynckershoeckius*, sed ex diuersis principiis, accessit, qui primus fere ex Belgis has partes tuendas suscepit (i).

2. Controuersia haec frustra a nonnullis ex iure Romano, quod ne sibi quidem in ea satis constat, deciditur (k).

R 2

3 Vni-

(g) *Huber. Digr. l. 4. c. 13. sqq. Vit. p. 76.*

(h) *add. Boecler. ad Grot. p. 48. Kulpis. p. 37. lit. m. ibique cit. Zigler. Oslander, Henniges ad Grot. l. 2. c. 2. §. 3. Puf. l. 4. c. 5. §. 3.*

(i) *Diff. d. dom. mar.*

(k) *vid. l. c. Selden. d. mar. d. 2. 4. Strauch. l. 2.*

3. Vniuersum mare nunquam occupatum fuit, nec occupari potest, nisi ab orbis uniuersi domino: Partes Oceani occupatas esse, et occupari posse, concedo.
4. Difficile tamen est dicere, quae occupatae sint, adeo facilius est in thesi imperium maritimum, quam huius, uel illius gentis ius in hypothesi, asserere.

Contentionis de mari Anglico, de Ligustico, Adriatico etc. historia.

5. Vtrum id dominium rectius, an imperium appelletur? de termino lis est (l).
6. Sine territorio uix cuiquam competere dominium maris potest, sed huius ueluti est accessio (m).
7. Ratio exigit, ut ii quoque, qui certae partis Oceani imperium sibi uindicant, eo humaniter utantur.

Dictum de modis acquirendi et amittendi maris imperium.

CAP.

(l) uid. in. Strauch. d. imp. mar. c. 2.

(m) Diff. Bynckersh. l. c.

CAP. IV.

DE IVRE ET OFFICIIS GENTIVM IN STATV PACIFICO ABSOLVTIS, IN PRIMIS DE IVRIBVS INNOMIXIAE VTILITATIS.

I.

His praemissis, iura et officia gentium inter se expendamus. Cum uero omne tempus uel pacis, uel belli statu absoluator, officia quoque gentium omnia ad haec duo capita commode reuocabimus. Sed initium faciemus ab amabili pacis nomine, et, quid iustum sit inter gentes pacatas, primo loco considerabimus, cum, et pax bello prior sit, et omne bellum pacis causa geratur, geri certe non aliam ob causam debeat.

1. Recte *Grotius* libros de iure gentium, de iure belli et pacis inscripsit: Omnes enim gentes uel bella gerunt, uel pacem colunt cum aliis: Belli officia omnia hypothe-

rica sunt : Pacis absoluta pleraque et communia.

II.

Inter gentes igitur, quae pace fruuntur, quaedam obligationes communes sunt, et omnium ueluti erga omnes; quaedam speciales, quae ex pactis ac foederibus, aut certo statu, uel conditione earum oriuntur. Communia his fere praeceptis absoluntur, ne gens genti damnum inferat, eamque aut ciues eius laedat, sed ut comiter potius eam habeat, ac utilitatem etiam eius, si sine proprio incommodo fieri id possit, studeat promouere.

1. Sicuti hominum, ita et gentium alia officia absoluta seu communia, alia hypothetica seu specialia. Repetenda ergo hic sunt, quae libro primo de officiis absolutis dicta fuerunt.
2. Laesionis uocabulo hic omnes iniurias complectimur, a quibus tanquam bellorum causis gentes abstinere debent.

III.

III.

Praecipit itaque gentium ius, ut gentes iudicium alterius Reipublicae de subditis ratum habeant, et sequantur, nullum sibi ius in alterius ciues arrogent, sanctam imperantium personam habeant, fines proprios in praeiudicium aliorum haud extendant, neque causam suppeditent, quae alendae fouendaeque discordiae, in belli flammam erupturae, materiam praestare possit.

1. Gentium communis utilitas postulat, ut una alterius potestatem agnoscat.
2. Hinc licet ui propria leges extra territorium non ualeant; nec beneficia Principum ulterius se exerant, solent tamen mutuae utilitatis causa his quoque aliquam uim Principes in suis terris concedere, et in iudicio imperantium de suis ciuibus acquiescere.
3. Hinc nobilitatus, legitimatus, famae restitutus in uno territorio, ubique pro legitimo, nobili, et integrae famae uiro, habendus est;

R 4

cum

cum talis quisque ubique cēseri debeat, qualem sua eum Respublica esse uoluit (a). Saluo tamen ob iustas causas aliter statuen- di arbitrio, de quo alibi ex instituto.

4. Eadem utilitas poscit, ut Maiestatem, quam a populo coli uolunt, inuicem ue- nerentur Principes.

IV.

Sed et ad officia haec referimus ea, quae uulgo innoxiae utilitatis dicuntur, ut liceat aliis populis ad terras nostras accedere, in iis com- morari, inde se ad suos recipere, commercia cum ciuibus exercere, inire matrimonia, etc. quamuis haec ita non debeantur, ut liber- tas illa, propria si necessitas, aut utilitas id postulet, adimi, uel re- stringi nequeat.

- i. Iura innoxiae utilitatis ab haud paucis nimi- um extenduntur. Quaedam ex illis, quae huc referuntur, beneficii rationem habent, quae

(a) *uid. Diff. d. Iure legitim. Comit. Pal. §. 9. Dissent. Voet. ad ff. tit. de Concub. §. 16.*

quae exigi nequeunt ab inuito; quaedam debentur quidem, non tamen semper, nec si incommodum inde nobis sit metuendum (b).

2. Transitus priuatorum plerumque innoxius est. Negari tamen aliquando potest. Sicuti et matrimoniorum libertas restringi, et nuptiae cum peregrinis prohiberi possunt (c).

Dictum de raptu Sabinorum, de merciorum libertate, et iure Principis eam coërcendi.

V.

Inde transitum si neget Respublica, uindicari ille nequit, multo minus, ut exercitus etiam per alienum territorium, inuito eius domino, ducere iustum sit. Cum enim raro sit mere innoxius ille transitus, et iustissimae adsint plerumque eum denegandi causae, pro beneficio haberi debet huiusmodi permissio:

R 5 be

(b) *conf.* Boxhorn. *Inst. Pol.* l. 1. c. 12. Puf. l. 3. c. 3. j. Thomaf. l. 2. c. 6. §. 20. Hedinger. p. 2. tit. 5. §. 5. seqq.
(c) Budd. c. 4. §. 5. seqq.

beneficia autem ab inuitis extorqueri nequeunt.

1. Aliter *Grotius*, *Kulpisius*, et *Zollius* sentiunt (*d*): sed *Zigleri* et *Strauchii* sententia potior uidetur (*e*).
2. Si uni genti transitus concedatur, etiam altera eum sibi uindicat. Si utrique per terras exercitum transmittendi licentia permittatur, id sine incommodo magno fieri non potest, ut non raro hac ratione belli sedes constituatur eo in loco, per quem utrinque copiae ducuntur.
3. Sine denunciatione nemo transitum sibi uindicare potest (*f*), sed nec si absque iniuria negetur: Secus est, si sine causa id, aut cum iniuria petentis, fiat. Quae de uis publicis Dd. tradunt, eas communes esse, falsis principiis nituntur.

*Dictum de postulato a Iudaeis transitu.
De iure occupandi castrum in territorio
alieno.*

CAP.

(*d*) *Adrianus Beier. et Zollius pec. differt. Kulpis. p. 38. ibique cit.*

(*e*) *Strauch. d. imp. mar. c. 8. §. 2. Gronou. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 13. Zigler. ibid. p. 233. Gundling. c. 8. §. 23. Budd. c. 4. §. 3.*

(*f*) *Beier. l. c. Diff. Zoll. l. c. §. 4.*

CAP. V.

DE OFFICIIS GENTIVM HY-
POTHETICIS IN PRIMIS

DE IVRE GENTIVM CIRCA
FOEDERA ET SPONSIONES.

I.

Ad haec communia gentium inter se officia accedunt alia, quae ex certo statu et conditione quarundam Rerumpublicarum, aut ex conuentione, oriuntur, et specialia, siue hypothetica, appellantur. Solent enim de his, quae ex lege naturali aut prorsus non, aut non perfecte, debentur, gentes inuicem stipulari et pacisci.

- I. Officia gentium hypothetica dicuntur, quae non omnibus, sed quibusdam debentur. Huc pertinent officia gentium uicinarum circa fines territorii: Officia, quae ex aequalitate, aut inaequalitate oriuntur.

*Dictum de potentatu: de praecedentia
illustri,*

illustri, eiusque fundamentis: De gentibus, quae easdem origines habent: Principibus sanguine coniunctis: Iuribus uicinarum, aliisque hypotheticis obligationibus.

2. Foedera Gentium habent pacti rationem: Ex his quaedam nihil continent, quam promissionem de praestandis iis, quae ex lege naturae debentur, e. g. de damno non inferendo, quae pudenda *Pufendorffius* (a) appellat, contra quem *Obrechtus* et *Kulpisius* (b) disputarunt. Sane opus non erat de his rebus pacta inire: Nam et inter eos, qui hostes fuerunt, pace inita ius laedendi, et damnum inferendi, etiam absque conuentione cessat.

II.

Doctrina de foederibus gentium iisdem fere praeceptis constat, quibus pacta priuatorum absoluuntur. Praecipit ergo Ius Gentium, foedera esse seruanda, quae de re licita inita, nec dolo malo sunt elicitata. Error enim, aut laesio iustam a foedere

(a) *d. l. N. et G. l. 8. c. 9. §. 2.*

(b) *Kulpis. p. 94. lit. e. Obrecht. Sponsor. pac. c. 1.*

Zigler. ad Grot. l. 2. c. 15. §. 5.

dere recedendi causam non praestat. Metus quoque bellicus, qui solus inter gentes fere occurrit, pro metu iusto, et foedera, ui bellica extorta, pro ualidis solent haberi.

1. Respublicae siue Principes paciscentes priuatorum instar se habent, atque adeo quae circa priuatorum conuentiones ius nat. praecipit, etiam ad illorum foedera pertinent.
2. Illicita foedera non obligant, e. g. quae inita sunt ad opprimendos innocentes; modo de causa eorum et innocentia liquido constet.
3. Iustam causam non habet foedus, quo a pacto antea inito receditur, nisi illud consensu mutuo sublatum sit, aut ab altero uiolatum.
4. Dolus etiam inter gentes illicitus, inprimis in conuentionibus et foederibus.
5. Error non est iusta causa uiolandi pactum, nisi dolus partis alterius concurrat.
6. Nec Respublica contra Rempublicam in integrum restituitur Iure Gentium: cum restitutio sit iuris Romani praesidium, quod inter gentes nullam uim habet, et naturaliter pacta, quae nulla sunt, hoc remedio non indi-

indigeant, cetera praetextu restitutionis rescindi nequeant.

7. Ne laesio quidem ultra dimidium foederis validitati quicquam detrahit: cum aequalitas inter paciscentes ad validitatem contractus non requiratur (c).
8. Cur metus non reddat foedera gentium irrita, *lib. I.* expositum est. Sed haec ad metum belli tempore illatum potissimum pertinent. Alia ergo ratio est metus, qui extra statum belli infertur.

III.

Licitum autem est pacisci cum quibusvis gentibus, quamcunque eae circa cultum diuinum sententiam, aut errorem, foueant. Neque enim huiusmodi foederibus, siue pacis, siue belli causa ea ineantur, leges naturales obstant, imo nec ius diuinum uim denegat; modo, qui paciscitur, nec iniustae causae accedat, nec quicquam, quod in
præiu-

(c) *conf. Thomae, d. cerebrina acquit. l. 2. C. de rescind. uendis.*

praeiudicium uergat purioris doctrinae, admittat. Nec diuersa imperandi ratio foederibus ineundis obstat, modo ius Reipublicae habeant, qui paciscuntur. Quod uacante folio penes interreges est, nisi lege fundamentali potestas cum aliis paciscendi sit restricta.

1. Diuersitatem religionis non impedire, uel tollere officia gentium mutua, manifestum est. Ergo foedera Christianorum cum infidelibus inualida, aut iniusta dici nequeunt (a), nisi conditiones illicitae fuerint adiectae.

Dictum de foederibus cum Turcis. Exempla exposita conditionum iniustarum. An defensionis tantum causa huiusmodi foedera sint licita?

2. Contra, quae aduersus infideles ineuntur foedera, si ob solum dissensum eorum circa sacra ineantur, iusta dici uix possunt.

Dictum de Philosophia Grotii, de foedere uniuersali contra hostes Christiani nominis (b).

3. Qui

(a) Budd. c. 8. §. 12. sqq. Textor. c. 23. n. 13. sqq. Kulpis. p. 95. *ibique cit. conf.* Hallen. *Diff. de foed. Princip. Christ. cum non Christ.*
 (b) l. 2. c. 15. §. 12. Kulpis p. 95. *lit. b. conf.* Zigl. p. 385.

3. Qui iura Reipublicae non habent, cum his pacisci non licet, e. g. cum subditis alterius Reipublicae, cum inuasore imperii alieni. Tutores et interreges contrahunt, sed illi nomine alieno.

An cum subditis hostium pacisci liceat?

IV.

Foedera morte paciscentis non expirant, sed, nisi ad certum tempus inita sint, aut causa cesset, ob quam Reipublicae conuenerunt, perpetuo uim suam exerunt. Ad tempus inita uix est, ut, elapso eo, tacite prorogentur: ut quaestionibus, utrum in singulos annos facta censeatur renouatio, an ad tantum temporis spatium, quantum prima conuentione expressum fuerat? quas Dd. hic proponunt, et ex LL. Romanis infeliciter soluunt, forte non sit opus. Recedendi autem a foedere iusta causa est, si altera pars contractum non adimpleat, cum lex commissoria tacite conuentioni-

ni-

nibus Rerumpublicarum inesse uideatur; quicquid circa pactiones priuatorum constituerint Quirites.

1. Foedera, nisi aliud actum appareat, realia esse creduntur (c). Respublica non moritur, itaque perpetua sunt pacta, licet paciscentes decesserint. Ergo et successores ex pactis antecessorum, publico nomine initis, obstringuntur; etiam qui ex latere ueniunt, et in regnis quoque electiuis, nisi aliud aut leges populi aut pacti ratio postulet.
2. Morte expirant, si sint personalia, quod ex capitibus foederis est aestimandum, aut si potestas paciscentium restricta sit, ut successorem nequeant obligare. Hinc renouari foedera uidemus post obitum paciscentium, quamuis id saepius utilitatis causa, sine necessitate, fiat.
3. Societates bellicae pace facta expirant. Perinde alia foedera uim suam amittunt, cessante uel impetrato fine. cuius causa contracta fuerant.
4. Tacita renouatio foederis, ad certum tempus initi, infrequens est inter gentes, nec

S

locum

(c) *Diff. Bodin. d. Rep. l. 5. C. ult. Conf. Textor. c. 23. n. 27. sqq. Gröt. l. 2. c. 16. §. 16. add. Textor. c. 8. §. 6.*

(GRIBN. I. N.)

locum habet, nisi tabulis pacti de ea fuerit cautum. (*d*).

5. Inter gentes si una pars pacto non steter, liberum alteri esse puto, utrum implementum urgere, an recedere a pacto, uelit (*e*), nec opus esse, ut eo nomine lex commissoria conventioni inseratur. Ceterum, etiamsi cautum sit, ne recedere liceat, ius tamen esse, suspendere executionem foederis et praestationem mutuam, quae capiti uiolato respondet.

V.

Nihil quoque impedit, quo minus quis pluribus se diuersis foederibus coniungat, modo per unum alteri ne detrahatur. Neque enim ualet conuentio, quae fit in praediuicium pacti cum alio iam ante initi. Itaque prius praefendum posteriori, ut uix admitti debere putem, quam plerique subiiciunt, exceptionem, nisi posterius sit arctius, cum in fraudem prioris arctior

(*d*) *uid.* Kestner. c. 8. §. 5. Zigler. *ad* Grot. l. c. §. 14. Textor. c. 25. n. 17.

(*e*) *conf.* Heding. *sis.* 7. §. 8. p. 280. *conf.* Kulpia. p. 96. Kestner. c. 8. §. 5.

Etior obligatio contrahi nequeat. Quod si saluo iure utrique praestari possit, quod promissum est, neutri denegari debet. In causa autem iniusta promissa auxilia recusari posse, plerique contendunt, si modo fas est genti de iustitia alterius partis sententiam dicere, et fidem datam, sumto de aliorum lite iudicio, deferere. Certe, si, quod plerumque contingit, dubia causa sit, pactorum fidem seruari fas erit.

1. De concursu foederum *Albericus Gentilis, Grotius, Pufendorffius*, alique egerunt (f).

2. Grotii ea est sententia: posterius pactum arctius priori pacto praeferendum esse, quem sequuntur plerique. Ego dederim, posteriori arctius nos obstringi posse, non tamen in praeiudicium pacti antea initi (g), ideoque posterius, licet sit arctius, non dis-

S 2

soluere,

(f) Alb. Gent. l. 3. c. 18. Grot. l. 2. t. 15. §. 13. Puf. l. 8. c. 9. §. 5. conf. Kestner. c. 8. §. 4. Ryffel. c. 29. §. 25. 1799.

(g) *ibid.* Budd, d. *contrauent. foeder.* c. 2. §. 9.

soluere, aut impedire, posse, puto, uim et obligationem prioris.

3. Promissa auxilia non praestanda esse, si causa belli iusta haud uideatur, uulgo tradunt Dd. Ira uero facile fuerit pacta eludere iniustitiae praetextu. Quae si manifesta sit, nolim repugnare communi sententiae. Alias cognoscendi ius socio relinquere, est in arbitrium eius collocare, quousque ex pacto inito obligari uelit.

VI.

Nunc de interpretatione foederum uideamus. Circa quod caput magno labore nihil agunt, qui fallaces, ac parum profuturas, artis interpretandi regulas cumulant, quibus nihil proficiunt, qui non iam ante, uel sine iis, ueram ac genuinam sententiam eruere ualent. Id certum est, dubium uerborum sensum non quemuis pro suo arbitrio explicare posse, sed eam explicationem adhibendam esse, quam tempore pacti initi contrahentes intendisse ex serie tractatum, potestate man-

mandatariorum, ex ceteris pacti legibus, et ipso uerborum naturali ordine quodammodo apparet. Regulae generales pleraeque uim suam perdunt, et, si admodum causa sit dubia, nodos, quos ingenii uis soluere nequit, gladii acies scindit. Vnde praecipua uirtus est foederis, si clare et perspicue partes uoluntatem ex animi sententia declarent, nec ambiguo sermone fallendi et eludendi fidem, occasionem aut praestent, aut quaerant.

1. Grotius, Pufendorffius, Textor, Thomafius, Kestnerus ac omnes fere N. Iur. Doctores prolixè caput de interpretatione exposuerunt (b). Sed generalia axiomata parum profunt in ipsis rerum argumentis.
2. Regulae, quas Ius Romanum suppeditat, et Icti cumulant, partim non sunt huius fori, partim obscurae, et ineptae.

Dictum de restrictiua et extensiuua interpretatione: De causis odiosis et fauorabilibus: De interpretatione contra eum, qui clarius loqui poterat.

S 3

3. Inter

(b) conf. Textor. c. 24. Grot. l. 2. c. 16. Thom. l. 2. c. 12. Kestner. c. 6. §. 10. seq.

3. Inter priuatos si non appareat, quid actum sit, iusiurandum litem saepius feliciter expedit. Sed inter Principes multa obstant, quae usum huius remedii uix admittunt, in primis ubi per alios est contractum, ut plerumque solet contingere.
4. Inde fit, ut pacti interpretatio non raro nouum pactum postulet, et, qui uiribus pollet, ius interpretandi sibi saepius non sine iniquitate arroget.

VII.

A foedere differt sponsio, quæ est promissio nomine publico, sed ab iis facta, qui publica auctoritate contrahendi potestatem non habuerunt. Ex hac Rempublicam non obstringi, satis certum est, nisi putes, eam teneri rem in statum restituere, in quo fuit, antequam pactum cum sponsore iniretur. Sponsores ipsos obstringi plerique uolunt, quorum bona, imo et corpus tradendum esse ei, cum quo contraxerunt, contendunt. Ego sponsorem, qui conditionem suam
non

non diffimulauit, ad industriam obstringi, puto, non ultra. Neque enim imputari ei potest, quod non praestiterit, quod nemo praestare potest, incertum et ab aliena uoluntate pendentem euentum (i).

1. Cum sponsore contrahere res est periculi plenissima. Neque enim ex eius promissione Respublica tenetur; ne tum quidem, si utiliter eius negotium gessisse uideatur.
2. Ut res in pristinum statum deducatur, si Resp. sponsoris factum ratum habere nolit, aequum esse uideretur. Sed non desunt rationes in partem contrariam.
3. Sponsoris deditio non iniusta est, sed nec necessaria. Imo accipere etiam deditos recte aliqui recusarunt.
4. Dolus malus a sponsione etiam abesse debet. Itaque uix officio suo satisfacit, qui Reipublicae, cuius nomine contraxit, auctor est improbandae sponsionis.

Dictum de Caudina et Numantina sponsione (k).

S 4

CAP. VI.

(i) *Diff. Budd. c. 2. 3. 18.*

(k) *ibid. Thomae. Dissp. Kulpis. p. 97.*

CAP. VI.

DE IVRE GENTIVM CIRCA
LEGATOS.

I.

Dictum de foederibus gentium. Solent haec saepius per legatos iniri, ut non abs re, quid circa eos iustum sit, nunc disquirendum, existimemus. Quod caput tantis difficultatibus inuolutum est a Doctoribus, ut non aliter se expedire posse crediderint, nisi speciale quoddam ius gentium a iure naturali diuersum et origine humanum effingerent, quale nullum dari *Cap. I.* huius libri ostendimus. Quas facile difficultates superaturos nos speramus, si quid Ius Naturae exigat, quid pactis cautum sit inter gentes, et quid ex mutua beneuolentia sibi inuicem illæ præstent, probe discernamus.

i. Pacta

1. Pacta inter gentes non una ratione inita videmus. Aliquando colloquio inter Principes instituto, interdum per literas, plerumque per mandatarios, quos legatos uocant.
2. Legatos mittendi ius non habet, nisi qui maiestate gaudet (a). Ceteri, qui ita dicuntur, legatorum iuribus et priuilegiis non fruuntur.

Dictum de legatis Principum Imperii, et de legatis, qui Imperii nomine mittuntur. conf. Ludwig. d. iure adlegandi Ordinum S. R. I.

3. Interregni tamen tempore Respub. Ius habet legationis. Imo in bellis ciuilibus uidemus utrique parti id saepius fuisse usurpatum et concessum (b).
4. Ius gentium, quod nonnulli urgent, potissimum legatorum causa excogitatum uidetur, cum sanctitatem eorum ex praeceptis naturalibus non satis liquido demonstrari posse Dd. intelligerent. *Kulpisus* certe, et alii profitentur praecipuum caput iuris gentium uoluntarii esse de legationibus (c).
5. Sed non opus erat hoc commento ad Iura legatorum asserenda, cum Leges Naturae

S 5

turæ

(a) *Kulpis. p. 104. lit. b. c. Kestn. c. 11. §. 16.*
 (b) *Kulpis. l. c. lit. d. Textor. c. 14. n. 7. sqq.*
 (c) *Kulpis. p. 104. lit. a.*

turae satis doceant, qua ratione ea ex genuinis principiis tradi, et exponi debeant.

6. Nimirum officia gentium circa legatos pleraque ex pactis aut expressis, aut tacitis oriuntur.

II.

Ius naturae prohibet, ne sine causa aditus legato denegetur, in primis, si aliorum legati admittantur, ne in iniuriam mittentis accessu is prohiberi uideatur. Idem iubet, pacta seruari, expresso, aut tacito, consensu gentium inita. Ex quo fluit admissio legato solitos honores haberi, eumque non modo nulla iniuria affici, sed et priuilegiis consuetis perfrui debere.

1. Posse ex iusta causa aditum legatis negari (*d*), aut non, nisi sub certis conditionibus, legatos recipi, certum est: nec singulos modo, sed in uniuersum omnes (*e*).

Pru-

(*d*) *conf.* Budd. *c.* 2. §. 22. Text. *c.* 14. n. 22. Thom. *l.* 3. *c.* 9. §. 15. *sqq.* Gundling. *c.* 35. §. 158. *qui etiam sine causa fieri id posse contendit.*

(*e*) *uid.* tamen de recusatione residentium Kulpis. *d. legat. Imp.* *c.* 2. §. 14. Zigler. *p.* 413. Thomas. *l.* 4. §. 25.

Prudentiae tamen regulae exigunt, ut praestent Respublicae aliis officium, quod sibi volunt praestari.

2. Ob denegatum aditum legato bellum suscipi non potest, licet plerique dissentiant; sed iuri repressaliarum locus est.

An et legato uiolato (f), an uiolatio legati belli causa iusta sit (g)?

3. Praeceptum de non laedendo uti ad quosuis, ita in primis ad legatos, pertinet, quorum securitatem status rerum publicarum quodammodo exigit.

4. Priuilegia tamen specialia magis ex pacto sunt, quam iure Gentium. Nam naturalis ratio suadet quidem, ut summus honos missis a Principibus habeatur, cum intersit Principum, maiestatem eorum etiam in legatis coli, ac comiter haberi, non tamen praecise praecipit, sanctitatem eam, qua ex moribus et pactis gentium gaudent, ipsis tribui. Pacta seruari ius postulat.

III.

(f) neg. Grot. l. 2. c. 18. §. 7. ibique Kulp. et Hennig. Aff. Cocc. d. legat. Sanct. non impuni. c. 13. §. 13. Gundling. c. 35. §. 178. conf. Budd. c. 2. §. 23. ubi limitat in legato postea admissio.

(g) aff. Grot. l. 2. c. 18. §. 1. uid. tamen Thomaf. l. c. §. 19.

III.

Pactis enim gentium expressis, tacitisue, omnis fere legatorum sanctitas definita est. Ex his saltim inter plerasque gentes persona legati sancta habetur, ut non modo uiolari non debeat, sed ne ob delictum quidem coërceri, aut ex debito ad solutionem obstringi possit, ab eo, ad quem legatus missus est, sed eius iurisdictioni ueluti exemptus censeatur, ut in comites quoque et familiam ius dicendi potestas legato permittatur, denique ut, qui primi ordinis sunt, personam mittentis quodammodo referre credantur, et inter aequales iidem honores legatis eiusdem ordinis mutuo habeantur. Ius asyli autem non omnium gentium uiu iis concessum est.

- I. Summa pactorum tacitorum circa legatos haec est (I.) Cuilibet solitum honorem
abs-

absque iniuria negari non posse, si absque conditione receptus sit: (2.) Eadem privilegia, quae quis sibi exigit, aliis aequalibus praestanda, (3.) et inter legatos eiusdem ordinis, qui a potestatibus aequalibus missi, non facile inaequalitatem constituendam.

2. Legatus delinquens a suo Principe puniendus est (*b*), a quo ut auocetur, peti potest. Si hostilia molitur, etiam tanquam hosti ei resistere licet (*i*): Si bellum inter Principes oritur, legati excedere iubentur.
3. Regula iuris gentium: quod omnes, qui in territorio sunt, Principi subiecti censentur, tacito pacto gentium uim suam perdit in Principibus et eorum legatis.
4. Nec ipsi tantum legati a Iurisdictione domini territorii exempti esse censentur, sed et comites eorum, et familia omnis, in quam ipsi legato competit iurisdictionis (*k*).

5. Cha-

(*b*) *Diff. Coccei. Diff. d. legato sancto non impuni c. 2. et 3. et Kestner. c. 11. §. 17. Bodin. d. Rep. l. 5. c. 6. Conf. Text. c. 14. n. 38. Grot. l. 2. c. 18. ibique Kulp. et Zigl. Rachej. d. Iur. Gent. th. 67. sqq. add. Menck. Contr. d. 2. th. 19. et Ill. Bynckershoek. d. foro legatorum.*

(*i*) *Conf. Cocce. l. c. c. 2. §. 19. sqq. Text c. 14. n. 40. sq. Callier. de la maniere de negocier avec les Souverains. chap. 9. p. 104. sqq.*

(*k*) *uid. Thomaf. l. 6. §. 86. Kulpis. p. 101. §. 3. Textor. c. 14. n. 36.*

5. Characterem repraesentatitium ab aliis ad iura particularia referri uideas. Pertinet tantum ad primi ordinis legatos (*l*): Sed et reliqua priuilegia tantum ad eos, qui legatos se esse probant, et publicam personam publice gerunt. Vnde non quilibet mandatarius legatus est, aut legatorum iuribus perfruitur.
6. Ius Asyli ex pacto oritur, de quo nota est, quae in Aula Pontificis R. controuersia olim fuit mota (*m*).

Dictum de sacris Legatorum (n).

IV.

Possunt igitur conuentione haec priuilegia augeri et minui, immo et, si pacta expressa deficient, cuilibet in suo territorio ea restringere licet; modo uoluntatem tempestiue declaret, et ab aliis non plus sibi tribui uelit, quam illis praestat: Sed et non raro ex ciuilitate et humanitate mutua quaedam legatis prae-

(*l*) Gundling. c. 35. §. 151. sq. et Coecci. *Diff. d. hoc argum.*

(*m*) *conf.* Textor. l. e. n. 36. et Thomaf. *Diff. d. hoc argum.*

(*n*) *conf.* Boehmer. d. *sacris Legatorum priuatis.*

praestantur, non quod pacto gentes ad ea se obstrinxisse intelligantur, sed quod mutuo sibi honorem habere, & splendorem suis legatis conciliare studeant. Cuiusmodi humanitatis et benevolentiae officia, quae ad ius gentium ceremoniale pertinent, non est instituti nostri commemorare.

1. Multa quae ex pacto tacito gentium circa solemnia Legatorum observantur, nituntur mutua benevolentia, adeoque mutari etiam ab una parte possunt, si tempestive id et sine alterius damno aut iniuria fiat.
2. Variat Ius Ceremoniale gentium, et diversissima sunt populorum instituta. Quae persequi non est huius loci.

Dictum de Scriptoribus Iuris huius: de Audientia: de munusculis: de dimissione: de avocatione legatorum: de privilegiis, quibus et quousque post missionem gaudeant.

V.

Pertinet uero sanctitas legatorum tantum ad terras, in quibus
quis

quis legati munere defungitur. Nam in iis, per quas transit, legati personam non sustinet, nec privilegii legatorum fruitur, multo minus, si per hostile territorium transire praesumat, immunitatem sibi promittere potest, cum ne Principes quidem, qui bello distrahantur, nisi securitatem pacti fuerint, gentium iure tuti sint, si per hostis prouincias ire conentur.

1. Honor si quis legato exhibeatur ab iis, ad quos missus non est, ad ciuilitatem id pertinet.
2. Inter belligerantes Ius est intercipiendi legatos, qui ab hostibus ad alios mittuntur, in primis si per terras nostras transitum moliantur (o).

An et ius interficiendi?

3. Alia eorum est ratio, qui ad hostes mittuntur ab iis, qui neutram sequuntur partem.

Utrum liceat legatos admittere, uel recipere in territorio alieno? an hosti? an Victori? an legatos hostis?

CAP. VII.

(o) Grot. l. 2. c. 18. §. 15. Budd. l. c. §. 15. add. Strauch. Ex. l. P. p. 331. seq.

CAP. VII.
**DE CONTROVERSIIS
 GENTIVM.**

I.

Dixi, gentium inter se statum naturalem esse, id est, civilis imperii expertem. In statu autem naturali foecundas suboriri lites, Lib. I. ostendimus. Quae si inter diuersas Respublicas enascantur, qua ratione, antequam in bella difficillima erumpant, componi ac transigi queant, et quae gentium hoc casu iura & officia sint, paucis nunc expendemus.

1. De incommodis status naturalis Lib. 1. c. 5.
 De statu gentium naturali Lib. 3. c. 2. actum fuit. Is est uel pacatus, uel bellicus. Belli causam controuersiae, seu lites praestant, nisi mature tollantur.

II.

Iudicio et processu finiri nequeunt lites eorum, qui nec forum, nec

T

lu-

judicem, agnoscunt. Neque enim in inuitos ius dicendi potestatem sibi gentes reliquae sumere possunt; neque aut spei locum relinquit, aut prudentiae regulis satis conuenit consilium *Grotii*, quo is inter Christianas Respublicas uniuersale tribunal constitui uoluit. Multo minus quisquam gentibus persuadebit, ut, quod omnibus litibus praesentissimum aliqui remedium esse putant, uniuersalem Monarchiam exoptent et amplectantur.

1. Genti in gentem imperium non competit: ne uniuersis quidem in singulas. Nam imperium ex pacto est (a): nec potentioribus in infirmiores, aut iis, qui neutrius partis studio laborant, in eas, quae litibus implicantur, tribui potest, ut ne in eam quidem, cuius ipsis iniusta causa uideretur, ius dicendi sibi potestatem arrogare possint.
2. Consilium *Grotii* (b) pertinet ad ea, quae sperari nequeunt, et moraliter sunt impossibilia. Vix est, ut eiusmodi iudicium
fines

(a) Kulp. p. 132. lit. f. Virr. p. 420.

(b) l. 2. c. 23. §. 8. add. Kulp. p. 131.

sine partium studio constitui queat. Nec libertatis iacturam ut faciant, et huic tribunali se submittant, quisquam gentibus facile persuadebit.

Dictum de philosophia eorum, qui protestantibus auctores sunt, ut in causis ecclesiasticis et matrimonialibus, quas ipsi decidere possunt, alieno arbitrio se submittant (c). De aequilibrio inter gentes. conf. Kressii Diff. hui. arg.

3. Gundlingii (d) iudicium de monarchia universali, unico bella finiendi remedio. Id nec idoneum uideri, nec usum eius gentes, etiamsi is esse non exiguus posset, unquam admissuras.

III.

Itaque, si armis contendere et periculosa Martis aleae fortunas suas, suorumque subiicere non placeat, tentanda est concordia, quem in finem arbitri constitui possunt, quorum potestas ex constituentium uoluntate aestimanda est. Sorti

T 2

quo-

(c) *uid. Programm. d. directorio inter protestantes lit. y. add. Ludou. d. Iudice protestant. in. conf. matrim.*

(d) *Diff. d. Status Natur. in fin.*

quoque submittere causam licet, si quis in unius momenti incertum euentum tantas spes suspendere uelit.

1. Eodem modo controuersias illustres Principum finiri uidemus, quo priuatorum lites tenues dirimuntur, nisi quod, si componi nequeunt causae, his iudex aduendus sit, illis gladius stringendus.
2. Sine arbitris saepius compositas grauissimas causas inter Principes, qui ab armis abhorruerunt, scimus.
3. Arbitris aliquando sine exceptione se relinquunt compromittentes Principes, aliquando tamen eorum opera, tanquam amicorum consilio, utuntur.
4. Gentibus integrum est litibus aliarum se interponere, et conciliationem tentare, suadere; non ad eam cogere, quod iudicis est, et uix huic quoque licet.
5. Sortis iudicium licet pro diuino haberi nolim, ei tamen se submittere in causis dubiis Principes posse non ambigo (e).

IV. No

(e) *uid. Vitruv. ad Grot. p. 421. Hobb. c. 3. §. 17. Kulp. p. 132. lit. K. ibique cit.*

IV.

Nouimus etiam, aliquando gentes, quae bello congredi noluerunt, priuatis certaminibus et singulorum congressibus causae exitum reliquisse, ac praeludiis his quasi bellorum defunctas, singularium certaminum fortunae se submisisse. Quod licet hodie ualde sit infrequens, et uix consultum esse uideatur, iniustum tamen ideo non est dicendum. Principum uero duellis, ad quae controuersiarum causa prouocationes factas esse legimus, lites tolli, uix sanctitas eorum et Re-rumpublicarum salus permittit.

1. Sacra et profana historia exempla praebet eorum, qui priuatis dimicationibus bellorum materias praeciderunt (*f*).

2. Neque difficile est, eorum iustitiam tueri. Nam, si fortunae Martis causa relinquen-

T 3

da

(*f*) uid. d. fratribus Horatiiu Lin. l. 1. c. 24. et Dion. Halic. l. 3. add. Kulp. p. 132. lit. k.

da sit, praestat, paucorum caede, quam multorum clade, rem confici.

3. Non negauerim tamen, satius esse, si compromissum iniri debeat, id sine sanguine humano fieri.
4. Nouimus etiam Principes ad duella provocasse (g), et de facti iustitia in utramque disceptatum esse partem (h). Satius esse, non acceptare hanc conditionem, imo nec offerre, nemo putō facile negabit.

V.

Solet aliquando contingere, ut nec lites componi possint, nec tamen bellum ideo suscipi expediat, aut saltem differre id, consultum sit, ac interim repressaliarum iure Respublicae utantur, ut sine multorum incommodo ius suum, aut suorum ciuium prosequantur. Quas iustas esse

(g) *vid. d. Car. V. et Francisco I. Sleidan. l. 4. et Muller. d. duellis Principum §. 15. sqq. qui §. 17. plura cumulauit exempla.*

(h) *Alii in causis publicis ea admittunt, in priuatis reiciunt, alii sine discrimine improbant. u. Muller. l. c. §. 24. sqq.*

esse et licitas habitus ciuitatum, quæ unam quasi personam referunt, facile ostendit, licet æquitas postulet, eas ita exercere, ut uitæ innocentium parcatur.

1. De repressaliis multi ex instituto egerunt (i). Ciues omnes unam personam sustinent, et facta reipublicæ præstare tenentur (k); æquum tamen est, ut hæc illis indemnitate præstet.
2. Ad occisionem innocentium repressalias extendi posse, non puto, quamuis in bello subditi ob iniuriam a republica illatam iuste interficiantur (l).

Virum inter status imperii repressaliæ licitæ sint? an inter eos, qui gaudent iure de non appellando? an et inter reliquos, si ius suum cum effectu in iudicio persequi non liceat (m)?

T 4

CAP.

(i) Bartolus, Arumæus, Hahnus, Fritschius, Landsberg, Wagenfeilius, alii. *uid.* Kulp. p. 143. *lit. b.*

(k) Pufend. l. 8. c. 6. §. 3. Zigl. *ad* Grot. l. 3. c. 2. §. 2. *et d. Iur. Mai. l. 1. c. 24. n. 29. sqq.*

(l) Budd. c. 6. §. 9. Grot. l. c. n. 6.

(m) *uid.* Diff. d. *præiud. Princip. ex. abusu Iur. Instin. c. 2. §. ult. lit. d. et ill. Wernher. Sel. obs. p. 3. obs. 115.*

CAP. VIII.

DE IVRE BELLII IN PRIMIS
DE IVSTIS BELLORVM CAVSIS,
DEQVE BELLII INDI-
CTIONE.

I.

Actum est de Iure Gentium eorumque officiis, quæ pacis tempore obtinent, sequitur alterum caput huius sectionis de Belli Iure. Scilicet, uti in naturali statu vis, et repelli iniusta, et inferri iusta; ita inter Respublicas ad arma perueniri potest, si necessitas id postulet, et alia ratione nec declinare damnum imminens, nec reparare illatum, liceat.

1. Inanes *Grotii* interpretum de definitione belli controuersias missas facimus (a). *Gratiæ* definitio excusari potest (b), magis tamen

(a) *alii eam reiiciunt cum* Textor. c. 16. s. 2. Felden. et Osiander. *alii tuentur cum* Kulpis. p. 14. lit. d.

(b) *mid. Grot. l. 1. c. 1. §. 2.*

tamen placent *Alberici Gentilis* illa, qua bellum dixit, esse iustam publicorum armorum contentionem (c).

2. Bellorum iustitiam dudum alii vindicaverunt (d). Iuri Naturali ea non repugnare manifestum est, cum in statu naturali quilibet sibi, quod debetur, vindicare, et vim inferenti resistere iure possit.

II.

Iusta belli causa est laesio; siue iniuria, eaque vel imminens, vel illata. Inde bellum defensivum aliud, aliud offensivum. Illius iustitiam nemo facile in dubium vocaverit: quis enim dubitet, armis arma opponi posse, si absque iusta causa inferantur? Sed et offensivum est licitum, si alia ratione, quod nobis debetur, obtineri, aut damni dati reparatio impetrari, non possit.

T 5

i. Iustum

(c) Alb. Gent. l. 1. c. 2. *add.* Beyer. c. 32. p. 22. Textor. c. 16. §. 6. Zigl. p. 43.

(d) *conf.* Keltz. c. 9. §. 2. *sqq.* Beyer. c. 32. p. 22. *seqq.* Kalp. p. 19. *ad* Grot. l. 1. c. 2. *conf.* Erasmi miles Christianus.

1. Iustum bellum dicitur uel gerentis intuitu, uel ratione causae. Illo sensu iustum dicitur, quod ab eo geritur, qui ius armorum habet, id est, Maiestate gaudet. Vnde cum latronibus ciuibusque non est iustum bellum, quia hi non habent ius belli gerendi (e).
2. Causa iusta alia non esse potest, quam iniuria. Bellum enim poenale, siue, ut alii loquuntur, uindicatum, quod ob alterius gentis delicta suscipitur, iustum non esse, supra monuimus (f).
3. Bellum offensiuum plerumque suscipitur ob iniuriam iam illatam, aliquando tamen etiam ob imminentem, ob quam defensiuum plerumque geritur, quamuis interdum etiam illata simul eo uindictur.

III.

Itaque iusta belli causa non est sola alterius gentis potentia, studiumque aequalitatis inter gentes obtinendae. Neque laesio illata aliis, nisi

(e) *conf.* Grot. l. 3. c. 3. § 1. *sqq.* *ibique* Zigl. Hennig. et Gronou.

(f) *add.* Schmidii *Diff. d. hoc argumento et* Budd. c. 5. § 5. *sqq.*

nisi quibus foedere obstringimur, neque denegatio eorum, quae perfecte nobis non debentur.

1. Metus ex vicini crescente potentia (g) et cupiditas imperii fines extendendi plerorumque bellorum causae sunt, quamvis aliae soleant allegari. Sed potestas nocendi ius occupandi alterum non tribuit, si de animo damnnum inferendi liquido non constet; studium autem augendi potentiam propriam nunquam iustam belli causam praebet.
2. Cum genti in gentem imperium non competat, iniuria quoque aliis illata iniuriam inferendi licentiam dare nequit. Sane, si innocens opprimatur, auxilium imploranti praestari omni iure potest.
3. Dixi, denegationem eorum, quae perfecte nobis non debentur, belli iustam non praestare causam, illi igitur, qui matrimonium transitumve per territorium negat, legatumve recusat, si absque iniuria id fiat, bellum inferri nequit. Plures causas non idoneas commemorat *Grotius l. 2. c. 22.* sed quae dubio pleraeque carent (h).

IV.

(g) *Diff. Gundling. c. 8. §. 12. add. Gundlingiana P. 5. p. 381. seqq. et Felden. ad Grot. l. 2. c. 22. §. 5. cui respondit Graswinck. p. 261.*

(h) *add. Kestner. c. 9. §. 10. sq. Textor. c. 17. in primis Kulp. p. 128. sq.*

IV.

Quia autem ob iniuriam tantum bellum licite geritur, consequitur, utrinque id non posse esse iustum, nisi ita dubia causa sit, ut uterque credat, suam esse aequam. Quamvis eo quoque casu satius sit ab armis abstinere, aliaque ratione litem finire.

I. Vti litigantes in foro saepius utrinque de victoria obtinenda bene sperant, et de causae iustitia gloriantur: ita et, si parva magnis fas est componere, belligerantes causam suam meliorem esse, plerique sibi suisque persuadent. Sed, qui omnes rei causas perspectas habet, illi forte plerumque non adeo difficile fuerit, cuius partis iustior sit petitio, perspicere. Quae, cum interdum satis obscura atque inuoluta res sit, cumque eam, cui quisque fauet, etiam meliore iure nisi partem facile sibi patiatur persuaderi, non ambigendum est, fieri saepius, ut utraque pars se non inferre iniuriam, sed illatam repellere credat (i).

V. Sed

(i) *conf* Kestner. c. 9. §. 13. Alb. Gent. l. I. c. 5.

V.

Sed nec aliter ob illatam iniuriam bellum recte suscipitur, quam si alia ratione satisfactio obtineri non possit. De quo ut certius constaret, denunciationes solennes olim adhibitae fuerunt, antequam bellum inferrent, qui meditabantur, sed et hodie libellis publicis, Manifesta uocant, iustitia causae exponi solet, priusquam ad arma perueniatur. Quamuis, si certum sit, hostem sponte aequioribus consiliis non daturum locum, non necessaria uideatur solennis illa indictio, sed post susceptum bellum causas sufficiat deduxisse.

1. Indictio fiebat olim per feciales, hodie plerumque per manifesta.
2. Omnis indictio conditionalis est. Nam continet conditionem, nisi alter praestet satisfactionem. *Kulpis* puram eam uocat (*k*), cui conditio expresse non addita

(*k*) cum quo consensus l. 3. c. 3. §. 7. Muller. di. Iure Fecial. §. 9.

dira est, cum tamen huic quoque tacite
insit (l).

3. Frustra inter gentium et naturae ius circa
indictionis necessitatem distinguunt (m)
Dd. Frustra etiam contendunt gentium iure
sine discrimine denunciationem praeci-
pi (n). Vbi ratio enim cessat, ob quam
ea fieri solet, ubi certissimum est, denun-
ciationem inanem fore, nihil obstat, quo-
minus ea omittatur (o), cum plerumque
non alium usum habeat, quam ut hosti,
non tam deliberandi, quam bellum paran-
di, spatium concedat.

CAP. IX.

DE EO, QVOD IN HOSTEM LICET.

I.

Vbi bellum rite susceptum est,
mutua nocendi et damna in-
ferendi licentia data intelligitur,
quae

(l) *conf. Zigl. ad Grot. d. l. p. 534. Felder. ibid.*

(m) *us Kulp. p. 145.*

(n) *Muller. l. c. §. 11. et 14.*

(o) *Alb. Gent. l. 2. c. 2. Beyer. c. 32. p. 24. lit. e.*

quae quousque pateat, et quibus limitibus sit circumscripta, nunc ex Gentium Iure expendamus. Ac primo quidem dubitandum non est, integrum esse, interficere eos, cum quibus bellum geritur, ita tamen, ut abstinendum a caede eorum, qui se sponte dedunt, inermes sunt, et nec uim inferre, nec repellere, possunt.

1. Bella geruntur pacis causa, et ut obtineamus id, quod nobis debetur. Hoc quamdiu praestare recusat, qui debet, ad officium ui adigi, et compelli potest.
2. Id uero absque caede et sanguine fieri nequit; cum nullus futurus sit certaminis exitus, ex quo incolumis uterque discedat (a).
3. Non tamen quacuis caedes in bello licitae, sed quae pacis obtinendae causa, et urgente necessitate, fiunt. Crudelitas et proteruitas in bello etiam omnis illicita.
4. Itaque, qui sponte armis abiectis se hosti tradunt, interfici non debent, nec infantes,

(a) Zentgrau. *de armis prob.*, §. 5. 199.

res, feminae, et qui inermes sunt (b), nisi et ipsi damnum inferant, et, qua possunt ratione, noceant (c).

II.

Qua uero ratione, et quibus armis hostes prostrernere liceat, non aequae est expeditum. Si pacta interuenerint, illis omnino standum est, si ea deficient, ut iisdem, quibus hostis pugnat, utamur, necesse non est, licet tamen iisdem uti.

1. Pluribus difficultatibus hoc caput iuris Gentium obruitur, quod ex instituto explicarunt Zentgravius et Cocceius (d).
 2. Grotius et Kulpisius Ius N. Gentium Iuri opponunt, sed pacta Gentium cum Iure Gentium confundunt (e).
 3. Pacta sunt uel tacita, uel expressa. Illa non minus, quam haec, sunt seruanda.
- Non

(b) Budd. c. 8. §. 4. Kestner. c. 10. §. 13.

(c) *conf. omnino* Kulp. p. 152. §. 6.

(d) Zentgrau. d. armis in bello prohib. Coccei. d. armis illicitis. add Schwarzii Spec. II. controu. Iur. N. et G. ex Hist. Graec. illustrat.

(e) Grot. l. 3. c. 4. Kulp. p. 155. §. 7. *hinc sequitur* Kestn. c. 10. §. 14.

Non tamen quaeuis noua et inusitata armorum genera tacito pacto prohibita censeri possunt, sed tacita conuentio ex manifestis indiciis colligenda et probanda est.

4. Integrum est, iis armis uti, quae ~~alter~~ adhiber, quamuis alias iis uti belligerantes non deceat, ut ueneno etc. (f).

III.

Belluarum olim in bellis magnus usus fuit, ueneno quoque, et armis ueneno infectis, gentes nonnullas aduersus hostes usas esse legimus: neque id Iure Nat. prohibitum dixerim non magis, quam si quis aquas corrumpat, aut auertat, et fiti, uel inedia etiam hostes uincat, quod licitum esse, plerique concedunt. Satius tamen est, huiusmodi ab armis abstinere, neque incommoda bellorum, quae per se satis sunt graua, augere. Sed et prudentia ac aequitas postulat, cauere

V

ab

(f) Coccei. §. 26. Zentgrau. §. 10.

(GRIBN. I. N.)

ab illis, ex quibus non ad hostes modo, sed et ad nos ipsos, et ad quamplures innocentes, potest periculum redundare.

1. Non, quicquid insolitum est, illicitum perinde est. Belluarum, olim, usum licitum esse, nemo dubitavit. Rationes, quibus *Grotius* et *Cocceius* eum reiiciunt (g), etiam aduersus puluerem pyrium, tormentaque et machinas bellicas ualent.
2. Veneni usum multa sunt, quae dissuadeant, non tamen omnino iniustus ille est (h). Quem occidere possum, quomodo e medio tollam, clamue palamue, parum interest. Dolo et ui agere aduersus hostem aequae licet. Sed commune militantium commodum postulat, belli, quantum fieri potest, minuere calamitates, nec exponere se periculis, aduersus quae nec uirtus, nec prudentia, quicquam ualeat.
3. Inde tacito ueluti consensu, sed et expressis passim conuentionibus ueneni improbatur usus, qui eo quoque laborat incommodo, quod morbis saepius occasionem
prae-

(g) Coccei. §. 60. add. tamen §. 19. conf. Zentgr. §. 21.

(h) Diff. Coccei. §. 34. conf. Zentgr. §. 7. Budd. c. 8. §. 7.

praebeat, ex quibus ad ipsos, qui id adhibuerunt, facile damnum peruenire potest.

IV.

Incantationibus et artibus magicis uti uelle, impium et iniustum est. Scorta quoque lue uenerea, aut alio morbo laborantia, aut pestifero morbo affectos, in hostes immittere, et hostilem per eos exercitum inficere, aut percussores immittere, iniquum et indecorum omnino uidetur.

1. Vana et inania sunt pleraque, quae de uimagiae in bellis commemorantur, cuius, si quis esse poterit, iniustus omnino erit usus (i).
2. Hostem ad delinquendum incitare illicitum est. Morbis uero, qui contagium ferunt, ansam dare, inhumanum, cum latius progredi mala haec soleant, neque humana ope tolli iterum facile, aut ab innocentibus auerti queant (k).

V 2

3. De

(i) Coccei. §. 68. §99. Zentgr. §. 27. conf. Gundling. l. c. §. 44.

(k) Coccei. §. 57. Zentgr. §. 20.

3. De percussoribus multa disputatio est; *Gratius* licite adhiberi contendit (1), si absque perfidia id fiat. Sed in Ducum, aut Principum capita sollicitari alios non debere, uel sola utilitas mutua postulat, unde moribus et tacito consensu gentium merito id improbat (m).

V.

Ceterum dolum aduersus hostem & simulationes dissimulationesque ac stratagemata, quae uocant, iniustitia non laborare, certum est, ut ad prudentiae et pietatis quoque laudem pertineat, consilio potius uictoriam, quam ui, obtinuisse, et dolus bonus dici soleat, quo hostis decipit hostem, dummodo a pactis & conuentionibus fraudem arceas, de quibus *Cap. XI.* dicendum erit ex instituto.

1. Qui omnia falso loquia damnant, calliditatem etiam bellicam improbant. Frustra. Simula-

(1) quem sequitur *Budd. c. 8. §. 8.*

(m) *cons. Coccei. §. 48. sq.*

mulatio: aequè ac diffimulatio aduersus hostem licita est, neque modo, ubi uertimus, sed et ubi inferimus hosti damnum (n).

CAP. X.
DE
ACQUISITIONE BELLICA.

I.

Iam de acquisitione bellica paucis agamus. Acquiritur autem in bello non modo ius in res hostium, sed et in ipsorum personam. Captiuitate enim fiunt nostri; et olim quidem in seruitutem detrudebantur, hodie plerumque lytro praestito, uel facta permutatione, liberantur.

I. De acquisitione imperii bellica infra agemus, ubi iura uictoris explicabimus. Hic agitur de acquisitionibus, quae durante bello fiunt.

V 3

2. Ca-

(n) *Conf. Coccoi* §. 72. *sq.* *Kesta* c. 10. §. 4.

2. Captiuos interficere iniustum est, non modo si de ditionem sui fecerint, et salutem pacti fuerint, sed et si alia ratione in potestatem hostis peruenerint, cum Ius Nat. prohibeat interficere eum, qui in potestate nostra est, ampliusque nocere non potest (a).
3. Captiuos in seruitutem adigere Iuri N. non repugnat. Praestito lytro eos dimittere, aut permutatione facta reddere (b), arbitrii est; unde si pacta deficient, utrumque negari, et conditiones qualescunque redemptionis ab hoste praescribi possunt (c).
4. Lytrum plerumque praestat is, cuius auspiciis bellum geritur, nisi culpa captiuorum eos hoc beneficio indignos reddat.
5. Sed haec obtinent in militibus captiuis, reliqui se ipsos redimunt. Neque uero sexus, aut aetas hic quenquam eximit. Gratis enim dimittendos infantes, feminas, clericos etc. non existimauerim, nisi de

(a) Textor. c. 18. §. 22. Kestner. c. 10. §. 23. Zentgraui. d. caed. host. captiu. qui §. 13. sqq. limitationes exhibet. add. in. Beyer. c. 32. p. 41. 45. et Kulp. 172. lit. m.

(b) conf. Hert. d. lytro, et Schneider. d. permutatione captiuor.

(c) u. Grot. l. 3. c. 7. §. 9. Schneider. l. 5. §. 28. sqq.

de eo belligerantes mutuo sibi fidem dederint (d).

6. Vtrum fuga, qui captus est, se in libertatem vindicare possit, dubitatur (e). Si pactum intercesserit, quo capti se hosti permiserunt, omnis illicita fuga est, nisi citra pactum detineantur, aliud dicendum uideatur (f).

II.

Res hostium quoque occupanti hosti cedunt, siue mobiles sint, siue immobiles; siue sacrae, siue profanae; siue publicae, siue privatae. Quas et auferre, et perdere licet, modo ne temere et sine causa corumpantur.

1. Res hostium dico: nam quae in hostili deprehenduntur, sed hostium non sunt, dominis restitui, aequitas postulat (g).

V 4

2. Res

(d) qualia pacta commemorat Thanner. d. captiu. in bell. c. 2. §. 2. seqq.

(e) uid. Grot. l. 3. c. 14. §. 7. ibique Grasw. et Felder. add. Menck. Controu. I. N. D. 3. ib. 15.

(f) Kestner. c. 10. §. 24. Kulp. p. 172.

(g) Budd. c. 9. §. 3.

2. Res sacras quoque esse in Reip. dominio, alibi traditum est. Ergo ius, quod hosti in eas competit, eripi et transferri potest in uictorem (b).
3. Sed et in usus alios conuerti possunt, in primis si necessitas id postulet (i), aut si usus superstitiosus sit, cui adhibentur. Sacris alienis illudere, aut uim sacrorum causa etiam hostibus inferre, uel ad religionem, a qua alieni sunt, eos adigere, iniustum omnino est.
4. Ista causa corrumpendi res hostium est, si illae nobis prodesse nequeant, hosti contra belli instrumenta praestent, aut, si eorum inopia et corruptio commodum et spem afferat uictoriae facillioris. Hoc casu excepto corruptio et uastatio temeraria iniusta et illicita (k) uideretur.

Dictum de LL. diuinis forensibus, de arboribus et frugibus non perdendis excindendisue (l).

III.

(b) *conf. Grot. l. 3. c. 5. et 12. Kulp. p. 158.*

(i) *conf. Textor. c. 18. n. 36. sqq.*

(k) *conf. Grot. l. 3. c. 5. Kestner. c. 10. §. 16. Kulpis. p. 161.*

(l) *Conf. Zigl. ad Gr. l. 3. c. 3. §. 2. Seld. d. LL. Ebr. l. 6. c. 1. §. 5.*

fuerint, necesse est, sed, quo momento occupatæ sunt, acquisitæ censentur.

1. Aliter *Grotius*, *Kulpis*, alii (o). Frustra LL. Ciuiles hic urgentur. Frustra ab aliis ius gentium priscum hodierno opponitur.
2. Quod hoc dominium est reuocabile, non obstat. quo minus id acquisitum dici possit. Nam et post 24. horarum spatium res iterum eripi posse, licet intra praesidium iam deductæ fuerint, manifestum est (p).

V.

Acquiruntur autem res hostium licite, quousque damni illati nomine nobis non est satisfactum, ubi tamen et expensarum bellicarum ratio habenda est, et ad summam subtilitatem omnia nequeunt reuocari.

1. Vbi obtinuimus, quæ nobis debebantur, arma ponere fas est, modo alter perinde ea abicere, et in gratiam redire, haud recuset.

CAP. XI.

(o) Alb. Gem. l. 3. c. 16. Grot. l. 3. c. 6. §. 3. Kulp. p. 163. Beyer. c. 37. p. 50. sqq. Kestner. c. 10. §. 18.

(p) *cons.* Menck. *Contr. Iur. N. et G. Disp.* 3. *tb.* 12. *ibique citat.*

CAP. XI.

DE PACTIS BELLICIS.

I.

Quamuis autem in bellis mutua nocendi, & laedendi potestas utrinque competat, pacta tamen, si qua inter belligerantes contrahantur, non minus, quam aliae conuentiones, sancte seruari debent, siue circa modum belligerandi, siue alia de re illa fuerint contracta.

1. Repetenda hic, quae supra de foederibus dicta sunt, et libro I. de paciscentium officiis.
2. Quamuis ergo dolus aduersus hostem alias licitus sit, a pactis tamen is omnis abesse debet, metus autem bellicus, quia pro licito habetur, ualori conuentionis non detrahit (a).

II. Sunt

(a) Budd. c. II. §. 3. Kulp. p. 187. Ex. 15. lit. f.

II.

Sunt autem huiusmodi pacta uel publica, uel priuata, illa uel generalia, uel specialia, priuata paciscentes tantum obligant, non alios, neque ualida sunt, si tendant in praeciudicium summæ potestatis; publica autem ab ipso Principe, aut Duce, cui summam belli commisit, ineuntur, aut si specialia sint, ab intermediis etiam e. gr. qui parti exercitus præfunt. Ita tamen ut sponsionis interdum rationem tantum habeant, neque summam potestatem obstringant, si absque eius consensu et præter datam ab illa potestatem contrahantur.

1. Priuatae conuentiones in fraudem Reipublicae iniri non possunt, adeoque irritae sunt, si de iis pacti fuerint contrahentes, quae non erant in eorum potestate (b).
2. Publica pacta, quae uel initio belli, uel durante eo, iniri solent, uaria sunt, sed singulo-

(b) *conf. Alb. Gent. l. 2. c. 11. Grot. l. 3. c. 20.*

gulum rationem habere non licet. Pertinent huc pacta de redimendis aut permutandis captiuis; de transfugis; de armis prohibitis, aliaque, quibus laedendi nocendique arbitrium restringitur. Pertinent et induciae, quibus hostilitas suspenditur et interrumpitur, unde iis elapsis ipso iure et absque noua indictione bellum continuatur.

3. Hae perinde, ut aliae conuentiones, particulares saepe sunt, neque ad omnes beligerantes, sed ad eos tantum pertinent, cum quibus contrahimus (c), quales sunt, quae obsidionis tempore ineuntur.
4. De sponsionibus iam supra dictum est; habent autem quam plurimae conuentiones bellicae sponsionum rationem (d).

III.

Accedunt conuentionibus bellicis interdum pignora, et obsides, illa restituere fas est, ubi pacto fuit satisfactum, quo casu et obsides dimittendi sunt, neque enim ob aliam causam retentioni locus est: contra si pacti conditio non impleatur,
in

(c) *conf.* Kestner. c. II. §. 10.

(d) *uid.* Alb. Gent. l. 2. c. 10.

in captiuitate obsides detinentur, ex qua aufugere illis non puto licere; interfici eos posse, ob fidem non seruata, nego.

1. Sicuti priuatorum conuentionibus fideiufsores, ita publicis obsides, accedere solent. Pignoris loco castra, urbes traditas esse legimus, quas ob aliam causam retinere uix licet (e), in primis si sine exceptione restitutio fuerit promissa.
2. Obsides inuiti etiam dari possunt (f); aufugere ipsis ob pactum inuitum non licet; imo, quamuis ipsi nihil promiserint, Reipublicae tamen, a qua dati sunt, conuentio eos obligat, fugamque impedit (g).
3. Obsides Gentium iure interfici posse, *Kulpisus* tradit post *Grotium* (h); sed illi Gentium Ius naturali opponunt, quale omnino nullum datur; Nos, non quid aliquando factum sit, sed quid fieri debeat, disquirimus (i).

IV.

(e) *uid.* Kulp. p. 192. lit. f.

(f) Budd. c. II. §. II.

(g) *Pregizer. Obs. bell. et pac.* §. 16. *Alb. Gent.* l. 2. c. 9. Budd. l. c. §. II. *diff.* Kulp. p. 192. lit. a.

(h) Kulp. p. 192. §. 5. *Grot. l. 3. c. 20. n. 53.*

(i) *Textor. c. 27 n. 25. Kestner. c. II. §. 6. Alb. Gent. l. 2. c. 19. conf. Pregizer. Obs. bell. et pac. §. 14. Diff. Gundling. c. 23. §. 39.*

IV.

Ceterum pacta seruanda sunt, etiam quae cum perfido hoste contrahuntur (k), si de perfidia cum eo transigatur, alias ob uiolatum pactum implementum promissionis suspendi potest, donec alter conuentioni aequae satisfaciat.

- i. Ita capitulationes uidemus neglectas esse, si eas hostis antea uiolauerit, quod licitum omnium Gentium iure uidetur (l).

CAP. XII.

DE HIS, QUI NEUTRAS
SEQVUNTUR PARTES.

I.

Hæc de iure eorum, qui bello detinentur, ceteri, qui intermedii sunt

(k) *uid. Grot. l. 3. c. 19 n. 12. sqq.*

(l) *uid. Ludou. d. capitulation, c. 4.*

funt & bello se non immiscent, neutrales uulgo appellantur, quia neutri parti se addixerunt. Integrum autem cuius esse debet, neutras partes sequi, quas et fas est sequi eos, qui uni parti foedere non obligantur.

1. Neutrales dicuntur non tantum intermedii, et uicini, quorum potissimum hoc loco ratio habenda, sed ceteri etiam, qui in bello, quod inter duos geritur, neutri se addixerunt parti (a).
2. Neutralitas (ut recepto utamur uocabulo) nemini negari potest, nisi uni parti obstrictus sit, ut socius, foederatus.

An eiusdem Systematis Ciuitati? et an in bello civili inter socios (b)?

II.

Officium eorum exigit, ut uni parti ne concedant, quod alteri denegant, ne quem adiuuent, ne cui da-

(a) *conf.* Franckenstein. *Diss. de neutralitate.* Kulpis. ad Grot. p. 183. *ibique cit. lib. 6.*

(b) *conf.* Textor, s. 26 n. 30.

damnum inferant, aut ulla ratione bello se immisceant.

1. Officia eorum, qui neutras sequuntur partes, ad iura pacis, non belli, pertinent, sed, quia belli occasione se exerunt, recte hoc loco exponuntur.
2. Neutralitas exacta postulat, ut eodem uterque belligerantium loco habeatur. Itaque transitus uni concedi non potest, nisi alteri etiam permittatur. Instrumenta belli neutri praestanda sunt, aut utri- que (c).
3. Qui neutralitatem non tustur, pro hoste haberi potest, aut officiis saltem se indi- gnum reddit, quae eis debentur, qui neu- tras partes sequuntur.

III.

Contra, qui bellum gerunt, reli- quos ne qua iniuria afficiant, caue- bunt. Itaque ciues eorum, si per hostile territorium transeant, non laedere, res eorum, quae in hostico deprehenduntur, ipsis restituere,

X

ne-

(c) *conf. Budd. e. 10. §. 3. et Coccei. d. Iur. belli in amicos. add. Kulpis. l. 6.*

(GRIEN. I. N.)

neque commercia eorum turbare, debent. Dummodo in ipso bello unam partem haud adiuvent; alias enim, quae ad eam aduehuntur, belli subsidia eripi, et tanquam hostium-res occupari, possunt.

1. Quae de ciuibus aliarum rerum publicarum dicta sunt, non aliter obtinent, quam si illi hosti operam non praestent, atque constet eos neutrius partis esse.
2. Arma etiam et instrumenta bellica, si utri- que ex aequo praestentur (*d*), occupari non possunt, nisi postquam iam hostium esse coeperunt.
3. Contra frumentum etiam et ceterae res, quae ad bellica instrumenta non pertinent, eripi possunt, si uni contra alterum praestentur.

IV.

Perinde belli sedem transferre in terram pacatam, hiberna ibi locare, castrum aut urbem munitam occupare non licet: nec permitti haec

(*d*) Textor. 6. 26. n. 28.

Haec facile a terrae domino, nec iniuncto eo a belligerantibus exigi, possunt.

I. Itaque qui talia iniuncto domino conatur, recte pro hoste habetur. Neque merus excusat, si quis, ne hostis eadem sentet, vereatur, eamque ob causam illum occupare cupiat. Non enim integrum est, adimere quicquam alteri, ne alius id ei extorqueat (e).

CAP. XIII.

DE IVRE VICTORIAE.

I.

Bellum aut transactione finitur, aut uictoria. Victoria uicenti ius tribuit, non in rem modo, de qua fuit contentio, sed in hostes etiam, et res hostium, quas fortuna uictori subiecit.

X 2 i. Vd

(e) Diff. Budd. c. 10. §. 4. Kulpis. ad Grot. p. 39. §. 5. Consi. Felden. Boecher. Hennig. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 10. add. Zigler. Hist. de Obrecht. l. 1. c. 9.

1. Vti priuatorum lites, ita et Principum, aut iudicio fortunae finiuntur, aut per conuentionem componuntur.

2. Cocceii sententia (a), nunquam in bello sum, cuius cause potior est, succumbere, nisi culpa propria, non satis expedita est, et regula, quam affert, limitationibus, quas addit, fere obruitur (b).

3. Vincentis causa si deterior sit, minus recte ille sibi iura uictoris afferit. Si tamen afferat, inter gentes reliquas iure suo uti censetur, non minus, quam inter ciues, qui iniquam pro se obtinuit sententiam.

4. Saluum tamen est ei, qui in bona causa succumbit, nec de iure suo transegit, res repetere atque denuo subire fortunae aleam, aliorumque auxilia sollicitare.

II.

Neque tamen eo ius hoc pertinet, ut interimere uictos liceat, si uictori illi se submittant, conditionesque, quas praescribit, accipiant. Illas

(a) S. I. Cocceii. *Diss. de iusto praedict. casu.*

(b) *id. Sect. II. et III. cit. diss.*

Illas vero victor pro arbitrio statuit, cum imperium in victos consequatur. Sed prudentia et aequitas iubent eo iure moderate uti. Pactis plerumque res finiri solet, quae victorem aequae ac victos obstringunt.

1. Qui adhuc resistunt, hostes sunt, non victi, adeoque sine dubio interfici possunt. Resistere autem censentur etiam illi, qui defensionem moliantur, fugiunt, et se tradere victori recusant.

2. Victos etiam belli iure interfici posse, crediderunt olim gentes pleraeque. Sed LL. Nat. vetant interficere homines, qui nec inferunt damnum, nec inferre volunt, et qui alia ratione in obsequio retineri possunt (c).

3. Illos vero, qui supplicium delinquendo meriti sunt, rebelles, perfidos, interficere licet, si sine pacto in potestatem nostram pervenerint.

4. Quae belli, ea et praeliorum et obsidionum ratio. Itaque urbe etiam capta, aut unius

X 3

praelii

(c) *conf. Textor. c. 28. §. 16. sq. Coccei. d. Iure Victor. divers. a Iure bell. §. 1. §. 9. §. 15. §.*

praelii uictoria parta, caedes promiscuae et non necessariae illicitae sunt (d).

5. Leges praescribere uictis fas est pro eorum conditione. Videndum, an temere an crudeliter bellum gesserint? An defectio meruenda sit? qua conditione suo antea domino paruerint? etc. (e). Neque tamen uictor ita in uicti Principis locum succedit, ut iura, quae subditis ex pacto cum hoc inito competebant, ipsis salua relinquere obstringatur (f).

III.

Perinde in res uicti hostis uincti ius quaeritur, non imperii modo, sed et domini. Neque tantum pro damni dati ratione, sed et sumptuum bellicorum et securitatis causa. Quae ubi plenissime impetrata, atque omni ex parte uictori satisfactum sit, restitui reliquum uicto fas est. Sed, cum haec aestimationem certam non habeant, neque

(d) Coccei. l. c. §. 12.

(e) conf. Grot. l. 3. c. 15. et Kulp. p. 177.

(f) conf. Alb. Gent. l. 3. c. 10.

neque cautio securitatis causa sufficiens inter gentes facile praestari possit, non solent, imo fere nec possunt, hic omnia ad amissim reuocari, ut finem acquisitionis quisque sibi pro sua modestia aut cupiditate statuatur.

1. Vbi belli causa non superest, ulterius id ducere inhumanum erit. Causa uero deest, simul ac obtinuimus, quod nobis debetur (g), modo uictus etiam ab armis desistat, ius nostrum agnoscat, summuum causa satisfaciatur, et de non amplius offendendo caueat (h).
2. Quo minus liquidum ius est uicentis, eo facilius uictoriae modus, ac bello finis statui debet.

IV.

Atque haec in bello etiam defensiuo uictori obseruanda sunt; cui integrum quidem est, non modo repellere hostem, sed et in suis ditionibus persequi, eundemque ad satisfactionem compellere, sed, ubi

X 4

eam

(g) *conf.* Kestner. c. 10. §. 25.

(h) Alb. Gent. l. 3. c. 2. 3. et 5.

eam offerat, et praestare paratus sit, in infinitum uindictam extendere non licet, ut, qui iustam satisfactionem accipere recusat, is recte deinceps pro aggressore, atque causa illius iniusta, habeatur.

1. Modo hostis omni ex parte satisfacere paratus sit, neque promissis decipere aut remorari uincentem tantum conetur, atque etiam idonee caueat (i).
2. Cautio autem haec, quomodo fieri soleat, et dictum *praec. Cap.* est, et *Cap. seq.* explicabitur.

CAP. XIV.

DE PACE.

I.

Sed plerumque pax bella finit, cuius causa illa geruntur, geri certe debent. Haec uel absque arbitris fit, uel adhibitis mediatoribus, quibus ius non est cogendi partes, aut

(i) *conf. omu. Ludou. Diss. d. limit. defension. in bell. defension. §. 13. sq.*

aut conditiones praescribendi, sed suadendi et tentandi concordiam, nisi partium conuentio amplio- rem eis dederit potestatem.

1. Sine arbitris bella finita plurima constat, atque interdum etiam expedit eos non adhibere. Sed et feminae illustres, priuati etc. hoc munus suscipere possunt (a), quamuis plerumque belligerantes aliorum Principum uel Rerumpublicarum opera uti soleant.
2. Mediatores tamen neutri parti debent esse addicti, alias recusari possunt (b), imo ipsi solent munere suo se abdicare, si uni parti accedant.
3. Arbitrium si plenissimum ipsis relinquatur, ita debent decidere litem, ut iure decidi debere credunt. Raro autem plenissimam de rota causa decernendi potestas illis dari solet, super quibusdam articulis saepius relinquitur.

Quod si potestate abutantur, et iniquam sententiam dicant, an non obstante pacto

X 5

rece-

(a) *conf. Coccei. d. mediatoribus pacis. §. 12. sqq. §. 16. 18. sqq.*

(b) *Coccei. l. c. §. 10. sqq. Fextor. c. 20. n. 52. sqq. add. Grot. l. 3. c. 20. n. 45. sqq. ibique Comment. Quamuis etiam alii recusari possint, qui neutri parti sunt addicti.*

recedere paciscentibus ab arbitrio hoc liceat? An mediator eo casu, quam dixit, sententiam tueri, alterique assistere teneatur (c)?

II.

Postquam igitur exposuerunt partes, quae sibi praestari uelint, transigitur de singulis capitibus, damnumque datum aut restituitur, aut remittitur, mutuae iniuriae obliuio, pacisque in posterum custodia promittitur; restituntur ablata, de quibus non aliter conuentum est, atque res in eum statum reducitur, quae fuerat ante bellum susceptum.

1. Vbi mediatores adhibentur, propositiones his offeruntur, qui eas cum utraque parte communicant.
2. Dum de pace consultatur, bellum continuari potest, nisi armorum suspensio inita fuerit.
3. Amicitiam etiam sibi solent paciscentes promittere, quae stipulatio tamen foederis rationem non habet, sed cessationem tantum belli inuoluit.

III.

(c) *conf. Textor. c. 20. n. 60. sq.*

III.

Solent etiam pro sociis, pro amicis, item pro subditis utrique parti, stipulationes interponi, atque amnestia et uenia illis promitti, quibus et res, saltim immobiles, postliminii iure restituntur, quae ab hoste occupatae per pacem in pristini domini redeunt potestatem.

1. Sunt, qui dubitant, an pro aliis pactio interposita subsistat? Sed Ius Gentium non admittit Rom. Iuris subtilitates. Adeoque etiam, si paciscentis non intersit, conuentio ualida omnino censi debet (d).
2. Postliminium aequitate nititur, quae postulat, possessoribus priscis res, quas Reipubl. causa amiserunt, restitui, aut alio nomine iis satisfieri (e).
3. Interdum tamen de his aliter cauetur patris, resque relinquuntur illis, ad quos belli tempore peruenerunt, ubi alia ratione consulendum iis est, qui sua amiserunt.

4. Qui-

(d) *uid* Hert. ad Puf. l. 3. c. 9. §. 5. *add.* Beyer. *diff. de iure ex acceptation. promiss. pro alter. fact. et ad Inst. tit. de inatit. stipul. p. 8. lit. e. et* Wornher. *progr. ei. arg.*

(e) *conf.* Coccei, *de postlimin. in pac. S. 2. Kestner. c. XI. §. 13.*

4. Quibus uenia facta est, in ius uocari nequeunt ob facinus, de quo est transactum. Arque hac transactione etiam perduellionis et laesae Mai. crimen remitti uidemus: Homicidii gratiam fieri posse, negat Cocceus (f).

IV.

Solent paci, ut aliis conuentionibus bellicis, obsides, pignora, iuramenta, fideiussores accedere, garantiam uocant praestare, de quibus singulis pluribus agere non licet.

1. Reperi possunt, quae supra dicta sunt de pactis bellicis. Plenius autem hoc argumentum exposuit Coccei. *Diss. de Garantia Pacis* (g).
2. Mediatores non tenentur tanquam fideiussores, nisi nominatim eo nomine se obligauerint (h). Interdum ipsae partes inuicem sibi praestant garantiam, ut puta si factum tertij in se recipiant, aut auxilia aduersus alios, cautionemque ueluti rerum traditarum promittant.
3. Non tantum mediatores, sed et alij garantiam suscipiunt, atque uel utrique parti, uel etiam uni pollicentur.

V. Ar-

(f) Coccei. *d. postlimin. in pac. et Amnest.* S. 7. n. 1. *sqq.*

(g) *add. Textor. c. 21. n. 24. sqq.*

(h) Coccei. *de mediator. pac.* §. 56.

VI.

Atque ita pleraque Iuris belli et pacis capita summa, qua fieri potuit, breuitate persecuti sumus. Ad haec enim duo officiorum genera omne Ius Gentium commode reduci potest. Quae alterius Disciplinae et iuris Gentium non sunt, aut ad aliam iuris Nat. partem pertinent, data opera hic omisimus, et suo exposuimus loco. Superest nunc, ut promissi memores, lineas etiam ducamus Iuris Priuati Vniuersalis.

1. Plerique fines Iuris gentium nimis proferrunt. Ipse *Grotius* hanc partem cum reliquo Iure N. miscet et confundit.
2. Qui ciuilia instituta hic persequuntur, nimis inepti sunt, non merentur saepius refelli.
3. *Kulpisius* sepulturam etiam ad Ius Gentium refert (1); sed de ea egimus pro instituti ratione L. I. Cap. ult.

PRIN

(1). ad Grot. l. 2. c. 19. p. 108.

PRINCIPIORVM
 IVRISPRVDENTIAE
 NATVRALIS.

LIBER IV.

DE IVRE PRIVATO
 VNIVERSALI.

CAP. I.

DE IVRISPRVDENTIA PRIVATA
 VNIVERSALI EIVS.
 DEMQVE VSV.

I.

Haec pars Iuris Naturalis a plerisque neglecta, non exiguam nobis praestat utilitatem. Ius Civile aut Priuatum Vniuersale dicitur, quia non unius Reipublicae ius continet, sed in quibuscunque Rebuspubl. suam exerit auctoritatem, ciuiumque res

NON

non minus, quam lex scripta, moderatur.

1. *Grotius* et *Pufendorffius* attigerunt quaedam capita huius Iurisprudentiae, sed ueluti in transitu, neque enim ex instituto in hac parte Iuris Nat. tradenda occupati fuerunt.
2. Specimina dederunt alii, *Huberus*, *Eisenhardus*, *Rachelius*, *Harprechtus*, *Thomasius*, et, qui ad Institutionum Iustinianearum titulos obseruationes Iuris Nat. scripsit, *Hedingerus*.
3. Barbara Iurisprudentiae ciuilis aetas leges Romanas dixit Iurisprudentiam Vniuersalem, Ius Nat. et Gentium ciuitatum (a). Qui in Republica et Iurisprudentia priuata exiguum, aut nullum Iurisprudentiae Naturali relinquunt usum, nunc quoque non desunt.

II.

Haec enim ostendit, quousque legislatoria potestas Principis pateat, qua ratione leges condi possint,

(a) *uid.* Brandes. *d. uera non simulat.* *ICtor. Philosoph.* c. 6. p. 30. *Gothofredi, ad l. 1. §. 3. ff. de peric. et cotm. rei uend.*

fiat, aut debeant; haec leges legibus conferre docet, et, quae alteri praeferrenda sit, quae aequitati magis conueniat, quae naturali ratione, quae ciuili nitatur subtilitate, exponit; interpretandi eadem regulas suppeditat, denique in subsidium, atque, ubi leges deficiunt, legis instar est, et iuris rationem habet.

1. De legibus iustis et iniustis, aequis et iniuris *seq. Cap.* dicemus, et, quousque legislatoris potestas se extendat, demonstrare conabimur.

2. Ex pluribus et diuersis legibus potest contingere, ut nulla sit iniusta. Aequitas tamen unius prae ceteris plerumque se commendat. Vtile igitur est, conferre leges Reip. cum principis Iurisprudentiae Vniuersalis, tum leges comparare inter se, Mosiacas cum Romanis, Romanas cum Canonicis, utrasque cum prisco et hodierno Germanorum iure, aliarumque Ciuitatum institutis.

3. Interpretationum regulas, quae uulgo afferuntur, plerasque suspectas esse alibi dixi. Haec mihi certa et naturalis esse uide-

viderur leges interpretandi norma, ut eas, quarum naturalis est ratio, et aequissima constitutio, ad casus similes proferamus, eas uero, quae subriles, durae et quodammodo iniquae sunt, restringamus (b).

4. Vbi alii ad longe repetita argumenta legum et, nescio quam, analogiam iuris confugiunt, praeter Legislatoris uoluntatem, satius equidem putauerim naturali rationi locum relinquere, et acquiescere in Iure Vniuersali, ubi speciali lege destituimur.

III.

Quod solae leges uniuersales Rebuspubl. non sufficiant, hominum non Iurisprudentiae huius uitio contingit; abusus etiam eorum, qui legislatoriae potestati detrahunt, aut temere optimas sugillant constitutiones, usum Iurisprudentiae nostrae non tollit.

1. Vtrum Respublica sine legibus subsistere, eique solae LL. Naturales sufficere possint, ambigua est quaestio? Dissentiendi
- Y
- stu-

(b) *conf. Disp. d. aequitate. LL. Rem. circ. per. rei commod. §. 2. sq.*

(GRIBN. I. N.)

studium, mutabilitasque et inconstantia uoluntatis humanae, tum affectus et inclinationes, quae efficiunt, ut id, quod maxime uolumus, aequissimum etiam nobis uideatur, non permittunt, omnia iudicis arbitrio relinqui (c). Sed et, quibus negotia inuoluuntur, circumstantiae non raro dubium relinquunt, quid aequum iustumque sit, ut adeo Legibus uix possimus carere. Hoc remoto non dubitandum foret, lites quascunque etiam ex naturalibus principiis posse decidi. Satius tamen est leges habere, ut ius certum sit, ut ea, quae arbitrio iudicis alias relinquenda forent, definiantur, ac publice constet, qua quisque ratione in negotiis ciuilibus uersari debeat. Sed et Legislatorum interest, arbitria iudicum restringi; cum fere non possit eorum extendi potestas absque praeiudicio legislatoris.

2. Pleraque leges positivae, non contra, sed praeter Ius N. conduntur; non iniustae sunt, licet alio, et forte etiam meliore, modo res potuisset decidi. Eas ergo leges damnare, aut auctoritatem iuris eis denegare uelle, iniustum fuerit. Lex enim licet dura sit, si rite lata sit, sequenda omnino est, nisi plane fuerit iniusta (d).

3. Pu-

(c) *uid. Diff. d. Iure inc. ex dub. LL. auctor. oriundo. §. 22.*

(d) *uid. Disp. de eo, quod aequum est circa feras ex custodia dilaps. §. 2. sq.*

3. Publica quoque utilitas et rationes civitatum saepius postulant, res aliter decidi, quam ex simplicitate Iuris Nat. eae fuerant definiendae. Quas rationes qui non assequuntur, saepissime ineptiunt, dum intempestive legum suscipiunt censuram (e).
4. Sed haec ad abusum Jurisprudendiae nostrae pertinent. Salua ea, quam legibus et legislatori debemus, ueneratione, si instituat, non innoxia modo, sed utilis etiam et necessaria est, collatio Legum cum ratione et aequitate naturali.

CAP. II.

DE

LEGIBVS IVSTIS ET INIVSTIS, AEQVIS ET INIQVIS ATQVE DE FINIBVS LEGISLATORIAE POTESTATIS.

I.

Hos scopulos qui euitare cupit, eum fines Potestatis Legislatoriae

Y 2

toriae

(e) *conf.* Ant. Matth. *Coll. Fund. Iur. Disp.* 7. et 10. And. u. der Muelen *Iur. Poth. add. Huberi Praef. ad Evangelium.*

toriae probe nosse oportet. Ita intelliget alias leges iustas esse, alias iniustas, aequas alias, alias iniquas, duras, subtiles, non tamen ideo iniustas plane.

- i. Nullas omnino leges iniustas dari perperam contendit *Hobbesius* (a), quem multi refutare conati sunt, sed infelici plerique successu. Inciderunt in Scyllam, dum Charybdin uoluerunt uitare, et iniustas plane dixerunt leges, quae aut aequissimae omnino erant, aut certe non iniustae.

II.

Nimirum aequissimas iustissimasque eas uocamus LL. quae ad naturales rationes proxime accedunt, aut ex iis sponte sua fluunt. Quae a naturalibus principiis recedunt, aliisque causis nituntur, eas mere ciuiles dicimus, quia, licet non contra Ius Naturae sint, praeter rationes naturales tamen latae intelliguntur,

(a) d. Ciu. c. 14. §. 10. quem secutus est Scarglius uid. *Hobb. uisam*, p. 72. adde Kulp. p. 16. ibique Pufend.

guntur, quales cum pene multae sint, in quocunque iure humano, iniustum foret, eas iniustas omnes dicere et improbare.

1. Aliae leges mere naturales sunt, aliae, si ita loqui licet, praeternaturales. Hae Iuri Naturali non repugnant, non iniustae sunt, licet naturali aequitate haud nitantur.
2. Boni Legislatoris est, quam fieri potest maxime, naturalem sequi aequitatem. Sed haec uirtus legum est, quae licet desit, legis uim tamen non amittit Constitutio lata contra aequitatem naturalem.
3. Imo interdum Reipublicae rationes postulant, leges fieri, quae a simplicitate et aequitate naturali quodammodo recedant. Quo quidem casu, quae subtilis et dura uideri poterat constitutio, licet praeternaturalis sit, aequissima tamen et utilissima esse potest.
4. Sed et si ratio publicae utilitatis quoque desit, si solo arbitrio Legislatoris lex mere civilis nitatur, non iniusta tamen ideo statim est dicenda (b).

Y 3

5. Ipsae

(b) conf. Huber. d. I. Civ. l. 3. S. 1. r. 2. §. 18. / 177

1. Ipsae leges, quas Iudaeis Deus dedit, ita comparatae sunt, ut naturales dici nullo modo possint, licet plurimae ex iis ad naturalem aequitatem proxime accedant.

III.

Porro Ius N. aliud absolutum diximus esse, aliud hypotheticum. Absolutum in statu mere naturali potissimum obtinuit. Illius ergo praecepta in Republ. locum habere uix possunt. Itaque lex, quae a status Naturalis Philosophia multum recedit, Iuri Nat. non ideo repugnat.

1. Hoc Iustus in *l. 6. ff. d. 1. et 1.* innuit, qui, Ius Civile, ait, non ubique Ius Naturale sequi, sed ei nunc addere aliquid, nunc aliquid etiam detrahere (c).
2. Ita seruitus contra naturam, i. e. contra naturalem aequalitatis statum inualuit; Ita leges, quae de rerum proprietate deque ultimis uoluntatibus cauent, statum aduentitium praestruunt, et ad principia Iuris Naturalis absolute talis reuocari nequeunt.

IV. Hy-

(c) *uid. Huber. Eunom. ad b. 1.*

licentia? Id uero fateor difficile est definire. Tentabimus tamen, an una regula rem omnem liceat complecti? Ita nimirum sentio: Quicquid pacto potest constitui, id quoque lege lata imperari potest. Quicquid conuentione interposita dari aut promitti nequit, id nec lege praecipari aut permitti potest.

1. In promptu causa est huius Regulae: Nam uoluntatem suam Principis arbitrio populus submitit, adeoque conuentione ueluti interposita ratum habuit, quicquid ille sanciret.

2. Id status Democratiarum nos docet, ubi omnes LL. fere conuentiones sunt (e), quicquid ergo per pactum concedi nequit, de eo nec potest fieri Plebiscitum.

3. Itaque cum pacto aut consensu accedente ablatio rei alienae desinat habere furti rationem, consequitur, legem etiam consensum huiusmodi fingere uel imperare posse; atque adeo Legem Laconum de furan-

(e) *uid. l. 1. ff. LL. Habet. Prael. ad d. tit. §. 3.*

furandi licentia iniustam omnino dici non debere (f).

4. Contra cum pacto permitti nequeat occidendi mutua licentia; cum conuentio irrita sit, qua quis, se quae uera non sunt, pro ueris se habiturum promittit, aut cultum idololatricum uel falsam religionem amplecti uelle pollicetur, lege quoque haec non posse imperari aut permitti patet.
5. Porro cum Legum Diuinarum Positiuarum Vniuersalium rationes nos plerumque fugiant, nec conuentio, quae iis repugnat, nec lex illis contraria ualere quiequam potest.

CAP. III.

DE IVRE NATVRALI CONVENTIONVM.

I.

Hisce praemissis iuuabit iam iura, quibus utimur, ad naturalem
 Y 5 aequi-

(f) *uid. Diff. I. S. Gribneri d. furti ap. Lacones licentia.*

aequitatem reuocare. Neque uero persequi singula et ad Institutionum uel Pandectarum seriem uniuersum ius priuatum expendere instituti nostri ratio permittit, sed naturali ordine summa capita legum attigisse sufficiet. Ac primo quidem loco dicemus de lure conventionum naturali.

I. Ordinem Institutionum ac multo magis Digestorum non esse naturalem per se patet. Vnde alia ratione Ius Priuatum etiam tradiderunt. Priuatum Naturale seu Vniuersale naturali etiam ordine tradere conuenientissimum est.

II.

Quae primo libro iam circa hoc argumentum attulimus, ea prolixè hic non repetemus: *diuisiones conventionum plerasque sola subtilitate legum Roman. niti: eos, qui rationis usu pollent, ex promissione sua obligari: dolum et metum conventionem uitiare: errorem autem et laesio-*

laesionem non ueque etc. etc. sed ea tantum, quae supra omisimus, et potissimum, quae circa unum alterumue contractum praeter naturalem rationem constituta uideri poterant, paucis attingemus.

1. Fallitur *Guilielm. Grotius*, aut is potius, qui eius enchiridion continuauit, dum omnes contractuum et pactorum diuisiones ueluti naturalis iuris principia recenser (a). Fallitur et *Kulpis*, qui Philosophiam Ictorum circa contractus magis, quam Grotianam, ad naturalem rationem accedere sibi persuadet (b). Rectius alii plerasque conuentionum diuisiones mera civili subtilitate nisi contendunt (c).

2. Falluntur tamen et illi, qui ueluti contra Ius Naturale latas leges ciuiles exagitant. Fallitur *Ameisus*, qui diuisionem in bonae fidei et stricti contractus iuris (d) reiicit, quam forte ne intellexit quidem. Perinde *Hedingerus* (e) non uidetur affecutus esse sensum diuisionis in contractus nominatos, innominatos, reales, uerbales, literales,

con-

(a) *enchirid.* c. 20. Eisenhard. *Iust. Iur. nat.* c. 15. § 20. sqq.

(b) *Kulpis ad Grot.* l. 2. c. 12. p. 79 lit. a.

(c) *uid. Brenne sen. d. inutilib. pactor. diuision.*

(d) *d. conscient.* l. 5. c. 42. add. *Hub. ad Iust. tit. d. action.*

(e) *Diss. ad Iust. tit. d. Oblig.* §. 3. p. 55. seq.

consensuales; cui alias subtilitates harum diuisionum praeternaturales esse libenter largior.

3. Ex iis, quae supra dicta sunt, consequitur, neque Macedonianum (f), neque Velleianum SCrum naturali (g) iure, sed ciuili lege niti, si mulierem supponas, quae negotium, quod gerit, intelligat, et de filiam non patris obligatione sit quaestio. Salua conscientia interdum his SCris uti posse, quibus ea succurrunt, facile concedo (h); plerumque tamen honestius est, contractam obligationem agnoscere. Minorum eadem causa est, qui iure priuato uniuersali obligantur, si rationis usu non fuerint destituti (i):

Dictum et de restitutione minorum, de cura mulierum, de obligatione seruorum.

III.

Quae de praestatione culpa in contractibus uulgo traduntur, iure Ciuili non magis quam ratione naturae

(f) *uid. Strauffii et Moerlini Diss de obligatione SCri Maced. in conscient.*

(g) Grot. l. 2. c. II. § 5. Puf. l. 3. c. 6. § 3. sq.

(h) Huber *ad ff. tit. d. SCs. Vellei n. 22. Id. Digr. Iustia. p. I. l. 4. c. 35. et Thomas Diss d. SCto Vellei. Diss. I. A. u. d. Muelen. Iur. Pol. p. 3. qn. 21.*

(i) *uid. supr. l. I. c. 7. §. 4. n. 3.*

turali nituntur. Aequissimas omnino regulas illas non dubito dicere, neque enim persuadent, qui contendunt, aequitatem postulare in omnibus contractibus, ut leuissima culpa praestetur.

1. Natura ipsa docet, ad maiorem industriam nos in uno negotio, quam in altero obstringi. In contractu, ex quo ad nos solos omne lucrum peruenit, ad summam nos ex accepto beneficio industriam obligari.
2. Sed et illud rationi conuenit, tres gradus culpæ aut industriae constitui, ut uel uterque ad parem, uel unus ad maiorem alter ad minorem diligentiae modum teneatur (k).
3. Imo et exceptionibus plerisque ciuilibus ratio non deest, quamuis quasdam passim subtilitates naturalibus placitis misceri non equidem negauerim.

IV.

Porro regula: casum a nemine praestandum esse, sed rem suo perire

(k). *Diff. Thomae d. usu Pr. Doctrinae d. culpa.*

ire domino, aequissimam naturae uocem esse credo, adeoque recte et commodatarium et creditorem, qui pignus possidet, a praestatione casualis interitus liberari.

1. Circa periculum commodati bis labitur *Grotius*, dum et ad commodatarium id pertinere, et legibus Romanis ita etiam constitutum esse contendit. Alii quoque hic in plures errores inciderunt, quos alibi notauimus ex instituto (*l*).
2. Circa pignus aliter cauet ius antiquum Saxonicum, sed Ciuile merito praefertur. Vnde Constitutio El. Saxon. Ius illud priscum propemodum Iuri N. pronunciat repugnare (*m*).
3. Plane ob culpam, aut pactum casum aliquando etiam a non domino praestandum esse utrique et ciuili et naturali iuri conuenit (*n*).

V. Ne.

(*l*) *Diff. d. aequitate Legum R. circ. peric. rei com. mod. adu. Thomasi Disp. d. usu Pr. doctrinae d. culpa*
c. 1. §. 21. et 47.

(*m*) *P. 2. Const. El. 26. add. Carpz. ad eand. def. 6. et*
cit. Diff. §. 13.

(*n*) *Guil. Grot. 6. 20. §. 7. add. d. Diff. §. 25. sq.*

V.

Neque quod periculum rei uenditae ad emtorem pertineat etiam ante traditionem a naturali aequitate alienum est, cum is iure Nat. iam dominus rei emtae censi debeat. Sed et ut ob insigne damnum circa fructus contingens pensio remittatur, naturalis aequitas non postulat quidem, suadet tamen omnino.

1. Iuris Ciuilis Philosophia circa emtionem non cohaeret, cum et uenditorem esse dominum (o), et ad emtorem tamen periculum pertinere constituat (p). Rationes enim ceterae, quod debitor speciei interitu eius liberetur et commoda etiam rei uenditae emtorem sequantur, non sufficiunt huic rei, si ex mere naturalibus principiis eam aestimes. Nam et commoda ad dominum pertinere debebant, et in onerosis contractibus, qui casu impeditur praec-

(o) quod recte monuit Grotius l. 2. c. 12. §. 15. contra quem frustra disserit Kulpis. p. 82. §. 4. lit. l. et m.

(p) conf. Grot. l. c. ibique Kulpis et Zigler. add. Huber. Digr. l. 4. c. 8. et Dreweri Diff. d. adquisito legum Rom. circa peris. rei uend.

praestare, quod promisit, ab altero nihil quicquam uicissim potest postulare.

2. De locatione recte monet *Grotius* Ius Naturale non postulare (q), ut ob sterilitatem similemue casum pensio remittatur, cum nec augeatur ob improvisam ubertatem, et periculum circa fructus ad eum pertineat, cuius fructus sunt, id est ad conductorem. Aequitas tamen suadet iure suo non uti, atque remittere aliquid ei, qui alias operam etiam fuerat perditurus (r). Quam aequitatem leges nostrae in iuris uerterunt necessitatem.

VI.

Usuras Ius Ciuile et Germanicum permittit, Ius Diuinum Mosai-
cum et Canonicum improbat at-
que damnat. Naturali Iuri tantum
abest, ut repugnet earum praesta-
tio, ut et, quas ad usurariam prauitatem iura humana referunt, con-
uentiones pleraeque licitae natu-
raliter sint, et subsistant.

i. Non

(q) Grot. l. c. §. 18.

(r) Kulp. Zigler. Felden. ad Grot. l. c. Puf. l. 5. c. 6.
§. 3. Menckert. Coart. l. d. Disp. 2. sh. 8.

1. Non uniuersalis, sed particularis lex fuit illa Diuina, qua Iudaeus a Iudaeo usuras accipere prohibebatur (s).
2. Rationes, quibus Canonistae utuntur, quod pecunia fructus non ferat, eiusque usus non sit, nisi expendatur, ineptissimae sunt (t). Vnde, quod directo prohibent Canones, id alia uia et per diuerticula permittunt (u).
3. LL. Ciuilibus quantitas usurarum determinari solet, naturaliter non centesimae tantum licitae sunt, sed quantaecunque, si fuerint promissae (x).
4. Itaque et quod ultra alterum tantum haud currant, et ex usuris non praestentur, ciuile est, non naturale, cum Anatocismus aequitati minime repugnet.
5. Illicitae igitur, si ex naturae principiis rem aestimes, illae tantum usurae sunt, quae ab egeno extorquentur, aut ab eo, qui ex pe-

Z

cunia

(s) *uid.* Osiand. *ad* Grot. l. 2. c. 12. §. 20. Kulp. p. 83. Textor. c. 13. n. 9. Gerard. Noodt *d. foen. et usur.* l. 1. c. 10.

(t) *uid.* Engel. *Coll. Iur. Can.* p. 4. l. 6. s. 21. Couarr. *Var. Res.* l. 3. c. 1.

(u) Grot. l. c. n. 2. Pufend. l. 5. c. 7 §. 12.

(x) *uid.* Noodt. l. c. c. 8. sq. Bodin. *Diss. d. usur. ultr. quincunc. licit.*

(GRIBN. I. N.)

cunia credita nullum fere percepit lucrum. Mordentes has uocant. Rationes tamen prudentiae uix permittunt, ut publica lege his casibus prohibeantur, et ad id, quod uirtutis est, homines compellantur. Iam satis difficile est egeno creditorem inuenire, nullus erit, qui ei mutuo dabit, si gratis dare, qui uelint, cogantur.

VII.

Vtrum in solutione pecuniae temporis, quo contractum est, an eius, quo restitutio fit, ratio haberi debeat, Nat. Iur. Dd., et *Grotii* in primis interpretes, disputant. Nisi aliud actum fuerit, ad tempus contractus respiciendum esse, puto. Potest tamen contingere, ut aequius sit, tempus solutioni destinatum, aut intermedium, atque eum, quem tunc habuit moneta ualorem, attendere.

- I. Ratio postulat, ut tantum restituatur alteri, quantum quis ab eo accepit. Itaque superueniens pecuniae mutatio creditori nocet.

nocere non debet, sed nec prodesse cum debitoris detrimento (y).

2. Idem in aliis contractibus putō obtinere, e. g. locatione, uenditione. Namque contrahentes, certum est, non de alia cogitasse pecuniae qualitate, quam quae, cum contraherent, obtinebat.
3. Si, postquam debitor pecuniam acceptam expendit, eius ualor imminuatur, aut plane etiam huiusmodi monetae genus in usu esse desinat, aequitas non patitur, creditorem damnum sentire immodicum ex mutuo dato cum debitoris emolumento. Contra si augeatur ultra uerum pretium ualor nummorum, qui dati sunt, debitoris habenda erit ratio, ne is plus reddere, quam acceperat, cogatur (z).

VIII.

Verborum et literarum obligationes Romanarum subtilitatum plenissimae sunt. Nat. Ius ambages stipulationum non requirit, sed nudo pacto uim eandem largitur.

Z 2

Sunt

(y) Grot. l. c. n. 17. ibique Kulpis. p. 83.

(z) Kulpis. l. c. p. 82.

Sunt et alia plura circa eas constituta, quae melius forte et rectius poterant definiri. Circa literarum uero obligationem utrumque praeter aequitatem constitutum uidetur, et quod intra biennium probatio solutionis ei, qui chirographum accepit, iniungatur, et quod post biennium non audiatur debitor, qui se non accepisse pecuniam probare uelit.

1. Ratio, cur stipulationes introductae sunt, ea fuisse uidetur, ne quis temere paciscatur (a). Id uero absque tantis ambagibus, et propemodum dixerim ineptiis, poterat obtineri.
2. Quod pro alio stipulari non liceat, parentumque cum liberis stipulationes irritae sint, Ciuilis iuris est, non Nat. Ut praeposterarum et inutilium stipulationum alia exempla omittam.
3. Contractus Chirographarius uix locum suum inter contractus tueretur. Mutuum praesumptum est, ex datione enim chirographi praesumitur pecuniae solutio (b).

Ita-

(a) *uid. Hedinger. ad Inst. p. 101.*(b) *uid. Tit. ad Lauterb. tit. 4. R. C.*

Itaque contrariū probatio in debitorem debebat deuolui. Sed leges Romanae aliter constituunt, quas passim usus Germaniae deserit, qui aduersus cambia et documenta etiam garentigiata exceptionem non numeratae pecuniae non admittit, et post biennium etiam exceptionem, quam non priuilegiatam uocant, aut doli siue generalis, siue specialis, inuito Iure Quiritum, opponi patitur (c).

IX.

Quod a societate recedere liceat, pactumque irritum sit, quo, ut ad heredes transeat societas, cauetur, partim naturales, ciuiles partim rationes habet, et referri potest ad ea capita, ubi Ius Ciuile, ut Ictus loquitur (cc), addit aliquid, aut detrahit naturali aequitati. Poenitere cur in innominatis contractibus liceat, in nominatis non aequae, ad subtilitates pertinet, quas ne forum quidem amplius sequitur.

Z 3

I. Si

(c) u. Berger. *diff. d. Except. non numer. pec. adu. camb.*
ib. 2. sqq.

(cc) l. 6. ff. d. I. et I.

1. Si a societate ita receditur, ut alteri alia ratione satisfiat, satius est dissolui eam, quam discordes et inuitos in societate retinere. Alias cuiusque arbitrio relinquere, quamdiu pacto uelit stare, alienum est a ratione naturali.
2. Sic et socius esse nequit heres socii, qui socio opem praestare non potest, ut omnino societas regulariter morte exspirare uideatur. Sed conuentione tamen interposita ualere debebat, quam et iure hod. ualidam esse non pauci contendunt (*d*).
3. Poenitentiae quoque non amplius in contractibus innominatis locum esse plerique tradunt, nisi lex commissoria conuentioni addita sit, quae recedendi ius in omni contractu praestat. Si naturaliter rem aestimes, nullum inter contractus discrimen admittendum, sed in singulis quid actum sit, atque, utrum mutua praestatio conditionis rationem habeat, considerandum erit, quod in gentium conuentionibus plerumque obtinere supra fuit monitum. l. 3. c. 5. §. 4. n. 5.

X.

Sed haec exempli loco sufficiant. Nam, si singulis immorari ueli-

(*d*) *uid. Bey. r. ad Inst. b. 1. pos. 15. sq.*

uelimus, propositos fines egrediemur. Itaque, quae de quasi contractibus, actionibus ex contractibus descendentibus, aliisque capitibus, addi poterant plurima, data opera omittimus.

1. Quasi contractuum titulo non opus erat, ad confirmandas illas obligationes, quas eo refert *Iustinianus*. Si, quicquid aequitas postulat, quando nec ex contractu, nec ex delicto oritur, ad quasi contractus, referre uolumus, longe plures, quam uulgo traduntur, quasi contractuum species habebimus (e).
2. In singulis quasi contractibus, quae naturalia sunt, ab iis, quae mere ciuilia sunt, distingui fas est. Ad ciuilia instituta refero, quod solutio indebiti cesserit, si piae causae facta sit solutio, et quod iuris ignorantia eam excludat.
3. Quod obligationes ex contractu oriundae ad utriusque heredes transeant, satis recte cautum est, id uero praeter rationes iuris, quod tutoris heres defuncti laram tantum culpam praestet. Sed iam satis est exemplorum.

Z 4

4. Di-

(e) *conf.* Thomasi. *Philos. Iur. d. Obl. et Act. c. 2. §. 131. sqq.*

4. Divisiones actionum in directas et utiles ne iure hodierno quidem usum habere manifestum est. Multo minus actione uerbis praescriptis amplius opus habemus, cum ex pacto, aut moribus conditio in eius successerit locum. Quod ius Germanorum multo propius ad Ius Nat. accedit, quam Philosophia Romanorum.

CAP. IV.

DE DAMNI DATI REPARATIONE.

I.

Eum, qui damnum dedit, ad restitutionem illius obstringi, ac satisfacere eo nomine laeso debere, naturales aequae ac civiles LL. fanciunt. Damni nomine autem quamcunque laesionem et iniuriam nobis, uel rebus nostris, illatam complector.

1. Ad prima iuris principia pertinet tritum illud; Neminem laede. Ex hoc sponte fluit, persequi eum, qui laesus est, ius suum posse,

posse, eumque, qui laesit, ad satisfactio-
nem eo nomine praestandam obligari (a).

2. Laesionis genera varia sunt, imo infinita, omnes enim hic iniurias ac damna omnia complectimur, siue mediate, siue immediate nobis illata fuerint (b), sed et delicta, ex quibus priuatis persecutio aut competit, ac competere potest.

II.

Neque interest dolo, an culpa datum damnum sit, utrumque enim praestandum est, cum negligentia alterius ipsi potius, quam aliis damnosa esse debeat. Eos uero, qui doli capaces non sunt, infantes, furiosos a damni dati reparatione leges Romanae absoluunt, quamuis non desint naturales rationes, quae ab his quoque satisfactionem exigere permittant.

1. Licet grauius delinquat, qui dolo, quam qui culpa nocet, ad restitutionem tamen damni dati uterque perinde tenetur.

Z 5

2. Ne.

(a) u. Puf. d. Off. l. 1. c. 6. §. 3. sqq. Grot. l. 2. c. 17. §. 1. sqq.

(b) *uid.* Grot. l. c. §. 6. sqq.

2. Neque lata tantum culpa, siue grauissima negligentia hic praestanda est, sed omnis, quae euitari facile poterat, quod pro negotii et circumstantiarum ratione aestimandum est. Culpam enim leuissimam sine discrimine praestandam esse Ciuiles quidem leges sanciuunt, sed naturalis ratio non aequè praecipit. Damnum fortuitum non reparandum esse, utrumque ius confirmat.
3. Ius Saxonicum priscum etiam ab infantibus Wergeldi praestationem exigi permittit (c), usus fori ciuili iuri inhaeret, atque eos a damni praestatione liberat (d); nisi pubertati proximi sint, dolique capaces. Vtrum ius Sax. an Ciuile naturalibus principiis magis conueniat, in utramque partem disceptari potest (e).

III.

Sane ratio non apparet, cur quae furiosos et infantes absoluunt Romanae leges aduersus animalium, qui

(c) *l. R. l. 2. c. 65.*

(d) *Carpz. Pr. Crim p. 3. qu. 143. n. 8.*

(e) *Pro Romano iure contendit I. yferus Collat. Iur. Sax. et Rom. th. 45. Pro iure Patrio Thomaf. d. Lauua Leg. Aqu. th. 9. add. Disp. de incestu cum notere. matre Obseru. 2.*

qui noxam dederunt, dominos, actionem concedant. Seruos perinde ac liberos homines ex damno dato obstringi certum est. Itaque, quam leges Romanae aduersus dominos eorum actionem concedunt, naturali aequitati non repugnat.

1. Si aequum est, damnum ab animali datum restitui, non apparet, cur ab infante, aut furioso illatum non aequè debeat reparari.
2. Vtrum autem actio, quae de pauperie competit, naturalis, an mere ciuilis Iuris fit, disceptant Dd. Naturali aequitate eam omnino niti contendunt *Pufendorff*, *Simon*, *Schilterus* aliique (f), secus *Grotius* (g) statuit, quem Commentatores nonnulli sequuntur.
3. Lex Diuina forensis *Exod. 21. v. 25.* damnum ad utriusque animantis dominum ex aequo

(f) *Pufend. l. 3. c. 1. §. 6 Schilter. ad ff. Ex. 19. tb. 1. sq. Simon ad Grot. Menck. Disp. 2. tb. 16. add. Seebach. d. pignore noxali.*

(g) *Grot. l. 2. c. 17. §. 21. de Busch. Disp. ad hunc Grotii locum.*

aequo uoluit pertinere; Graeci noxae traditionem simpliciter imperarunt (b). Ius Saxonicum aut statim abigi animal uult, aut damnum simpliciter praestari (i). Vtrique et Graeco, et Saxónico praeferenda uidetur Romani Iuris dispositio (k).

4. Seruorum alia ratio est, ac animalium: In hos et dolus, et culpa cadit. Itaque Iure Nat. in hos ipsos datur actio. Cum lex ciuilis eos ita in potestate domini constituat, nulla ut ratione per se laeso satisfacere possint, iustumque et aequum est, dominum eo nomine posse conueniri (l).

IV.

Aduersus heredes actionem ex delicto dari, negat *Iustinianus* et *ICTi Romani*. Vtrum Ius Canonicum eam concedat (m), controuersum est inter *Dd.* Si ex principiis ratio-

(b) *Petit. d. LL. Attic l. 8. t. 3.*

(i) *E. R. l. 2. art. 40 Schilter. l. c. sb. 6.*

(k) *H. O. Menck. Diff. d. aequitate LL. Romanarum circa noxae dedit. animal.*

(l) *Pufend. et Menck. l. c.*

(m) *u. c. 5. d. rapt. ibique glossam.*

rationis ferenda sententia, heredes omnino condemnandi erunt.

1. Ex delicto alterius poena nemo affici debet, ne heres quidem eius, qui deliquit; sed alia ratio poenae est, alia actionis, quae ex delicto oritur, atque eius in primis, qua agitur ad damni dari reparationem.
2. Sed et poena civilis ab heredibus exigi posse videtur, cum non ex suo eam praestare compellantur, sed ex hereditate defuncti. Neque enim alia ratio est debiti, quod ex delicto oritur, quam obligationis, quae ex contractu descendit. Ex quacunque causa oriatur debitum, dissolvendum id videtur ex hereditate defuncti, cum hereditas non intelligatur, nisi soluto aere alieno (*m*).
3. Ius Canonicum igitur hic recte Civili usus fori praefert, licet illius dispositio non adeo manifesta sit, aut saltem non generalis, et ineptissimae, quibus interpretes nonnulli utuntur, rationes.

V. In

(*m*) *conf. Hedinger: ad Inst. p. 160. §. 12. et Thomaf. d. Laru. l. Aquil.*

V.

In duplum, triplum, quadruplum aut amplius etiam eum puniri, qui dolo malo damnum dedit, iniquum non est, neque suis, quae hanc poenam continent, leges rationibus destituuntur. Naturalis tamen iuris simplicitas in simpli restitutione acquiescit.

1. Sunt, qui actiones omnes, quae in duplum et amplius tendunt, aequitati repugnare, ac moribus etiam omnes actiones non nisi in simplum dari contendunt. Sed aequitas iuris Romani facile asseri potest; praeternaturalis tamen est omnis poena definita:
2. Sed nec desunt, quae forte in legibus Romanis iure desiderari possint. u. g. quod ob culpam etiam aut imputatum delictum in duplum actio tribuatur, quod de vi raptorum in triplum, de furto contra in quadruplum agatur, etc. ut subtilitates Aquiliae Legis ac multa alia similia praetermittam.
3. Eadem est ratio capituli illius, quo ex delicto actio contra singulos in solidum datur,

tur, quod, licet non iniustum sit, non est tamen naturale.

VI.

Non uacat per singula laesionum genera, delicta priuata et quasi delicta progredi. Coronidis loco de actione iniuriarum aliquid adiciemus. Pleraque remedia, quae aduersus iniuriam leges suppeditant, tanquam iniusta haud pauci reiiciunt; sine causa, ut puto. Nam ne ipsa quidem aestimatoria actio, ac retorquendi licentia, quae moribus legitimum praesidium habetur, Naturali Iuri repugnat. Ex conditione rei, agentis animo, et ceteris, quae circumstant, illicita et iniusta fiunt aliquando remedia illa, quae tamen in uniuersum eam ob causam nequeunt improbari.

- I. Philosophiam Iuris Rom. circa quasi delicta minus accuratam esse, alii iam monuerunt. Culpam nunc ueris, nunc quasi delictis accensent. Ob aliorum delictum

Etum nemo coercendus est, nisi ipsi circa illud negligentia imputari possit. Itaque ob culpam non alienam, sed propriam dantur, quae ex quasi delictis oriuntur actiones.

2. Iniurias negligere, spernere aliquando honestum est, non tamen semper necessarium. Ne regulas quidem Christianae disciplinae id putem postulare.

3. Vnum genus actionis praestare alteri, facile dederim, sed quod nunc utilius uideatur, id casu alio minus commode adhibetur. Expediit ergo diuersa constitui coercendae iniuriae remedia, ut eo modo quisque cohibeatur, qui eum potest in officio retinere. Sunt, qui aestimatoriam ualde formident, sunt, qui plane contemnunt. Alii ad deprecationes prompti sunt, alii uix grauiori poena proposita, ut coram iudice a laeso petant ueniam, et, se deliquisse, fateantur, compelli possunt.

4. Retorsio quoque aliquando innoxia est (n), si nec sine incommodo persequi, nec omnino negligere liceat iniuriam illatam; malitia hominum, uindictae cupiditas et hoc et ceteris remediis potest abuti. Sed huic rei

(n) *Dissert. Boehmer. Conf. Beyerus Progr. pec. add. Menck. d. prob. anim. iniur.*

rei Legislatores nequeunt cauere. Satius tamen est retorsiones ciuibus omnino non permittere.

CAP. V.

DE IVRE PRIVATO VNIVERSALI CIRCA DOMINIUM.

I.

Quae leges Romanae de naturalibus acquirendi modis cauent, ea quidem Iuris Nat. principiis non ubique satis conuenire, sed praeter naturalem rationem pleraque constituta esse palam est. Si ad prima dominii et proprietatis initia respiciamus, sola conuentio et diuisio iustus est, et naturalis acquirendi dominii modus, non occupatio, nisi lex, aut conuentio praecedat. Sed haec ad statum mere naturalem et Ius N. absolutum pertinent, cuius *primo libro* iam habuimus rationem.

As

l. Quis

(GRIBN. L. N.)

1. Quis credat subtilitates, quae circa accessiones obtinent, esse naturales (*). Quis contra dicat, donationem modum esse acquirendi domini mere civilem. Sed de his plura paulo post.

(*) *conf. Thomas. d. pretio affect. in res fungibil. non cadente.*

2. Occupationem modum naturalem domini acquirendi esse, non *Iustinianus* modo et *ICri*; sed naturalium etiam legum interpretes plerique tradunt (a). Sed ratio non apparet, qui in rem communem ius nobis tribuere possit sola rei apprehensio et voluntas nostra in praeiudicium reliquorum (b).

II.

In Republica supponimus communionem esse sublatam, singulisque dominia esse firmata et quietas possessiones. Itaque derivatiui magis, quam originarii acquisitionum modi hic occurrunt. Namque et ipsa occupatio, quatenus in Republica locum habere potest, derivatiua

(a) *uid. supr. l. c. e. 6. §. 5. lit. a. et b.*

(b) *uid. diff. d. eo, quod iustum circ. fer. ex custod. dil. c. l. §. 2.*

tiua acquisitio est, qua per Rem-
publ. res in quemcunque appre-
hendentem transfertur.

1. Licet ultima dominiorum origo ex lege ci-
uili repeti nequeat, non est tamen infician-
dum, per leges et primas conventiones
cuium in tuto constitui possessiones sin-
gularum, ac multo certius atque accura-
tius, quam sine Lege definiri.

2. Originarii modi acquirendi dicuntur, qui-
bus res, quae nullius est, nostra fit, de-
riuatui, quibus ab uno ad alterum trans-
fertur.

3. In Republica non dari res nullius, res
communes, sed omnia, quae singularum
non sunt, uniuersorum, id est, Reipubl.
esse, supra monitum fuit. Secus Icti phi-
losophantur, quorum principia Demo-
cratiam sapiunt, et statum priscum Qui-
ritum (e).

4. Hoc igitur probe stabilito, consequitur, si
occupatio lege permittatur, id beneficio
Principis aut Reip. contingere. Eumque
non modo prohibere occupationem re-
rum huiusmodi posse, sed et prohibuisse

A a a

uideri,

(e) *uid. Diff. d. pratind. Princip. ex abusu iur. iustit.*
t. 3. §. 3. Lyficus *Specim. 24. medis. 1.*

videri, nisi aliud expressa sanctione declarauerit.

5. Ita uero etiam facile poterit uindicari prohibitio uenationum, restrictum ius, quod ex inuentione occupanti leges Romanae tribuunt, etc. Cum, quicquid hic superfit licentiae, beneficio Reip. debeat. De acquisitione bellica, quam leges Romanae hic quoque memorant, in Iure Gent. expositum fuit.

III.

Modus, quo ab uno in alterum transfertur dominium, legibus Romanis traditio appellatur, quam naturalem esse acquirendi causam plerique contendunt. Et sane nemo dubitat, per eam dominium transferri, sed, annon et sine ea transeat, et per ipsam promissionem transferatur, contenditur. Ego aienti sententiae accedere non uereor: recte tamen traditionem, et in rebus immobilibus praesertim, iudicalem etiam, requiri censeo. Nam, quamuis naturale
ius

ius id non postulet, publica tamen utilitas omnino fuadet.

1. Negant leges Romanae, pactis dominium transferri, negat etiam *Kulpis* aliique Nat. Juris interpretes (*d*). Ego Grotium sequor, qui negat traditionem requiri ad transferendum dominium, et solo consensu id transmitti posse recte docet (*e*).
2. Expedit tamen Reipubl., ut dominia sint certa, ut constet, cuius quisque fundus sit, et fraudes eorum, qui aliena uendunt, euitari possint.
3. Itaque saluberrimae leges sunt, quae iudicalem resignationem domini in alienationibus praediorum requirunt, quas et ad alia iura seruitutum, hypothecarum etc. utile erat, proferre, sublatis prorsus tacitis et conuentionalibus hypothecis.

Disum de incommodis tacitarum hypothecarum.

IV.

Quae circa accessiones in *tit. d. Res. Diu. et Acquir. rer. dom. tradun.*

Aa 3

dun.

(*d*) *Kulpis. p. 61. lit. d. Textor. c. 8. n. 48. Kestner. c. 5. §. 20.*

(*e*) *Grot. l. 2. c. 6. §. 2. Huber. Digr. l. 4. c. 8. Thomaf. l. 2. c. 10. §. 161. Schilter. ad Inst. tit. d. R. D. §. 44. Boecler, Zigler. ad Grot. d. l. p. 293.*

duntur, *Grotius, Huberus, Thomafius, Hedingerus* aliique ex instituto excufferunt. Sunt, quae frustra uocantur in dubium, sunt et, quae iure in Iuftiniana Philofophia defiderantur.

1. Poffe legiflatorem omnia ita, ut *Iuftinianus* conftituit, definire, certum eft, fed an, quod idem uoluit, definitiones illae omnes naturales fint, eft in controuerfia (f).

2. De foetura frustra puto litem mouet *Grotius* (g). Alluuiio quoque naturali aequitari non repugnat, neque magis, quae de fatione et implantatione traduntur.

3. Sed circa alvei deftitutionem, fpecificationem, fructuum perceptionem etc. multa aliter et rectius, atque naturalibus principiis conuenientius, decidi potuiffe, negari omnino nequit (h).

V. De

(f) *Conf. Grot. l. 2. c. 8, ibique Comm. Kulpis. p. 70.*

(g) *Grot. l. c. n. 18. fed uid. Huber. Digr. l. 4. c. 23. Keltner. c. 2. §. 16.*

(h) *uid. Grot. l. c. Thomaf. d. pret. affect. in res fan- gib non cad. c. 3. §. 38. fqq. Schilter. ad Inft. l. c. §. 25. fqq.*

V.

De successione *Cap. seq.* uidebimus. Donationem naturalem, non civilem causam esse acquirendi domini, iam dicere occupauimus. Si modo iure Romano omnino recte inter modos acquirendi referatur. Usucapionem non male Icti inter modos civiles referunt. Natura enim ignorat usucapionem, praescriptionem, nec per solam possessionem dominium acquiri patitur, nisi liquido de relinquendi animo pristini possessoris constet.

1. Modos et titulos acquirendi domini confundunt haud pauci, dum donationem dicunt acquirendi modum (i). Naturali iure non titulus tantum, sed et modus est domini acquirendi.
2. Usucapio non repugnat Iuri N. (k) sed nec ex eo oritur (l). Vtrique falluntur,

Aa. 4

et

(i) Beyer. *ad Inst.* l. 2. tit. 1. pos. 93. sq.

(k) *uid* Kulpis. p. 44. lit. c. ibique cit. I. A. van der Muelen *Iur. Poli* p. 3. qu. 16. *Diss. Ames.* l. 5. c. 41.

(l) *Diss.* Kulpis. l. c. *Conf.* Felden. et Hennig. *ad Grot.* l. 2. c. 4. Kestner. c. 2. tb. 29. *add.* Coccei. *Diss. d. silentio* c. 1.

et qui iniustam eam dicunt, et qui ex Iure Nat. originem eius repetunt,

3. Derelictio domini pristini cum usucapione confundi non debet. Ex solo temporis lapsu illa non semper colligi potest, sed nec temporis lapsum semper requirit.

VI.

Sed haec de modis acquirendi dominia sufficiat dixisse. Domini capaces sunt omnes, furiosi etiam, et infantes, licet administratio rerum illis relinqui nequeat, sed aut per parentes, aut per tutores et curatores res ipsorum disponantur.

1. Specimen Logomachiarum Iur. Nat. exhibent contentiones. Quid de dominio, quod infantibus et furiosis alii negant (*m*), alii tribuunt, ex his rursus, alii potentia tantum (*n*), alii actu etiam secundo (*o*); Cum inter homines sana ratione praeditos non possit

(*m*) Grot. l. 2. c. 3. §. 6. Grasw. et Guil. u. der Muelen ad eund.

(*n*) Boecler ad Grot. p. 94. add. Osiand. p. 696.

(*o*) Zigler. Hennig. Kulpis.

possit hic de ipsis rebus esse dissensus, de termino lites tantae non debebant moveri.

2. Acquirere per se infans aut furiosus nequit, per alios ei acquiri potest. Retinet tamen, quae ante furorem habuit, et, quae leges ei attribuunt, etiam, ignorans licet, acquirit.
3. Iura patris et tutoris *Lib. 1. attigimus.* Vfusfructus patri naturaliter in bonis liberorum non competit; diuisiones bonorum, quae in *Tit. de peculio* occurrunt, naturales sunt, sed peculiorum rationes et iura non aequae. Patrimonium etiam filiusfam. Iure Nat. habet.

VII.

Ceterum naturaliter cuius disponendi de re sua arbitrium competit, ita tamen, ut a Legislatore id restringi omnino possit, sicuti patris etiam alienandi facultas et naturali, et civili Iure adimi atque amitti potest.

1. Minor alienare Lege Civili prohibetur, non aequae naturali. Pupilli res tutor alienat, si manifesta utilitas, aut necessitas id

postulet. Iure, quo utimur, causa utilis non sufficit. Subhastationem mores non nullorum locorum sine lege, sine ratione, non sine ingenti damno pupillorum, requirunt.

2. Quod maritus alienare fundum dotalem nequeat, naturale est, naturaliter enim dotis ille dominio, quod mere civile est, destituitur. Vxor contra dotale praedium etiam sola recte alienat, nisi lex id prohibeat, ut Rom. et Saxon.

3. Lege et pacto adimi potest alienandi arbitrium, atque pactum hoc perinde ac lex alienationem factam irritam reddit. Secus iure, quo utimur, obtinet quoad pacta.

VIII.

Id quoque cuius dominium praestat, rem ut suam a quocunque vindicare possit, non vi quidem, sed instituta tamen actione. Neque pretium b. f. possessor recipit, sed gratis eam domino reddere obstringitur. Quae omnia naturali aequitate nituntur.

1. Iura quorundam locorum vindicationem in primis rerum mobilium negant dominis, et quemcunque emtorem statim securum

rum reddunt, domino actione seruata contra eum, qui rem eius illicite contretauit; sed aequius est ius Romanum, quod uindicationem dat contra quemcunque possessorem.

Dictum de obligatione ex dominio et Grotii Philosophia circa hoc caput (p).

2. Atque iure mere naturali, hoc est, in statu naturali, etiam rem adimere licet et extorquere possessori. Id uero in Republ. non permittitur, ubi amittit ius suum, qui sibi ius dicit, poena dura quidem, sed non iniusta.
3. Pretium repetat emtor a uenditore, a domino repetere non potest, nisi omnino certum sit, rem alias plane perituram fuisse, aut uili pretio seruata potius domino fuerit, quam emta. His casibus etiam leges limitationem admittunt.
4. De fructuum restitutione, quae circa b. f. possessorem iure nostro cauta sunt, pleraque naturali aequitate nituntur, sunt tamen etiam, quae praeter eam constituta uideri possint (q).

Dictum de fructibus consumptis, usucapris, percipiendis.

CAP.

(p) *uid.* Grot. l. 2. c. 10. *ibique Comment. add.* Simon. *Diff. d. obligat. ex dominio Vol. I. Diff. VIII.* Schwarz. *d. obligat. possessor b. f. ad rem domino restituentam.*

(q) *conf.* Grot. et Simon. l. c. Puf. *d. offic. l. I. c. 13.* Thomaf. l. 2. c. 10.

CAP. VI.

DE IVRE NATVRALI SVCCES-
SIONVM.

I.

In naturali Statu cum proprietates rerum ab initio nemini competeret, nec successioni locus esse potuit, sed possessio et possidendi ius cum uita expirauit. Sed et post introducta dominia ius post mortem duraturum, atque ad heredes transmittendum non statim cum proprietate competiisse uidetur, donec consensu tacito dominis ius de rebus suis etiam post fata disponendi relinqueretur.

1. Communio primaeva nec testamenta, nec successiones legitimas admittit. In res, quae omnibus communes sunt, nemo alteri quicquam tribuere potest. Mortuus possidere desinit, nec transferre possessionem potest, quam amplius non habet (a).

2. Do-

(a) *uid. Coccei. d. I. B. et P. Regni Portugall. §. 7. Thom. origin. success. testament. Kestner. C. 13. §. 2.*

2. Dominia non inferunt, ius ultra vitam duraturum, nec facultatem disponendi in casum, ubi dominium expirat.
3. Itaque alia conventionem opus est, si non expressa, saltem tacita, ut testamenti factio competat, quam in Rep. Leges praestant.
4. Ex quo consequitur, citra iniuriam testandi facultatem adimi et restringi, successionumque iura a Legislatore definiri. Humanum tamen et aequum esse creditur, ea potestate moderate uti.

II.

Hoc uero posito, arbitrium de rebus suis cuique etiam post fata relictum esse, integrum erit, aut per conventionem, aut per ultimam uoluntatem eo iure uti. Pacta enim successoria ualida esse atque inuito eo, cum quo inita sunt, mutari non posse, aequitati conuenit.

1. Leges Romanae pacta successoria pleraque improbant, sed mores naturalem aequitatem sequuntur, et tam ea, quibus acquirimus,

mus, quam quibus renunciamus hereditati, sustinent et confirmant.

2. Imo conuentio certius ius succedendi tribuit, quam dispositio testatoris. Haec enim reuocabilis est, illa, nisi utriusque consensu, mutari non potest.

III.

Ultimae uoluntatis iura prolixè persequitur Ius priuatum, sed subtilitatum plenissima sunt, quae Rom. Leges constituerunt, ut quis non frustra hic desideret amicam iustitiae simplicitatem.

1. Ex his plurima sunt, quorum ratio dari non potest, plura, quorum ratio hodie cessat.
2. Falluntur, qui haec contra ius nat. constituta et iniusta esse, qui septem et quinque testium numerum Legi Diuinae repugnare censent (b). Praeter, non contra, legem nat. haec constituta sunt; qui plane adimere ius succedendi poterat Legislatores, si restrin-

(b) *uid. Ant. Matthæi Colleg. fund. Disp. 7. sb. 25.*

restringat et circumscribat, iure suo omnino uti censendus est.

3. Praeter rationem multa hic constituta esse, nemo negauerit, cur femina citius testari possit, quam masculus? cur quis pro parte testari nequeat? cur sine institutione testari non liceat? eius rei quis solidam ac iustam et naturalem causam dederit? ut infinita alia, quae circa accrescendi ius, conditiones, legata, fideicommissa ac substitutiones occurrunt, omittamus.

IV.

Si nihil quis de rebus suis disposuerit, ab intestato ei succeditur, quae et ipsa successio Iuris Nat. non absoluti, sed hypothetici est, quamuis ex hoc quoque successio collateralis uix demonstrari ac multo etiam minus plurimae, quae hic occurrunt, controuersiae commode definiri possint.

1. Successio ab intestato supponit dominia, atque ea quidem morte non finienda. His positis aequum est, bona defunctorum ad liberos pertinere, ne, cum cetera omnia
ab

ab aliis iam possideantur, omnis vitam sustinendi uia illis ueluti eripiat (c). Accedit coniectura uoluntatis, quod nemo malit extraneo, quam descendantibus suis bona sua relinquere.

2. Posterior ratio etiam ad ascendentes pertinet, et collaterales nobis propinqua cognatione coniunctos (d). Infinita tamen hic occurrunt dubia, quae citra legem civilem dirimi non possunt. *Quousque cum legitimis illegitimi liberi concurrere? An auus cum patre ad successionem admitti? an cum patre fratres? an inter collaterales repraesentationis ius obtinere? utrum unilateralis frater, aut patruus, defuncti fratris filio praeferrari? an cedere? an cognatis aequae ac agnatis successio deferri, et ad quem gradum ea extendi debeat?* etc. etc. uix per coniecturas sine lege expediri poterit, ut difficile dictu sit, utrum Ius Ciu. an Sax. aut aliarum Ciuitatum instituta propius hic accedant ad naturalem rationem.

3. Inde uero patet, etiam restringi posse successionis iura ad 6. 10. aut quemcumque

(c) *conf.* Grot. l. 2. c. 7. §. 2. Puf. l. 4. c. 2. Kettner. c. 13. §. 9.

(d) *uid.* Vitriar. *ad* Grot. p. 164. Kulps. p. 66. *add.* 10. Kettner. l. 6. et Felden. *ad* Grot. p. 210.

que alium gradum, citra cuiusquam iniuriam; in primis si saluum sit ei, qui consanguineis suis prospicere cupit, per ultimam uoluntatem subuenire.

V.

Legitimam Iuris N. esse plerique olim existimarunt. Sed nec quantitas eius, nec cetera, quae circa illam definita sunt, Iuris sunt Nat. nisi quod liberis, et parentibus aliisque, qui se exhibere non possunt, aequitas postulet etiam post mortem, si fieri id possit, propicere.

1. Ita uero non debetur liberis, qui alimentis non indigent (e), contra relinquenda erit etiam fratribus egenis, quos Ius Civile praeterire permittit.
2. Exheredationis iura tanquam dura et seuerata improbat et damnat Io. Andreas uan der Muelen (f), cui facile pederim liberis etiam ingratis, quibus alimenta deficiant, aliquid relinquendum esse, unde se sustinere

B b

possint.

(e) conf. Thomaf. d. legitim. uiuent.

(f) Iur. Poti p. 3. qu. 49. conf. Disp. d. exhered. liberor. propter sine consensu parentum contractas §. 3. §. 99.

(GRIBN. I. N.)

possint. Alias etiam non ingrati praeteriri possunt; plus vero tribui illis, qui obsequio successionem meruerunt, quam ceteris, aequissimum omnino est (g).

3. In *Tit. d. Inoff. Test. et de Exhered. Liber.* plurima occurrunt, quae praeter naturales rationes sancita sunt; sed *Commentarium Iuris N. ad ff.* iam meditari non licet, itaque hic subsisto.

CAP. VII.

DE IVRE LITIVM.

I.

De Iure Nat. processuum ex instituto egit *Eisenbardus* (a). Fateamur necesse est, eam, qua hodie in foro utimur, procedendi rationem multum recedere a principiis rationis, prudentiae et aequitatis. Sed ad ordinationes Iudiciorum,

(g) *vid. Grot. l. 2 c. 7 §. 7. Puf. l. 4. c. 2. §. 10.*

(a) *Inst. Iur. Nat. c. 16.*

rum, singulosque terminos et periodos litium observationes dare iam non licet, aliqua tantum capita attingemus, ne plane omisisse hoc argumentum uideamur.

1. Ipsae leges, quibus utimur, Iudiciariae satis bonae sunt, sed fraudes rabularum, tricae et contentiones interpretum effecerunt, ut procedendi rationes minus expeditae sint, et legum praesidio iniquitas abutatur.
2. Inde desideria iam dudum omnium fere bonorum sunt, ut emendentur processus forensis rationes, tollantur et recidantur litium ambages, minuantur sumtus, plana ac facilis persequendi ius suum uia pateat.

II.

Ius Nat. has regulas suppeditat: Primo iudicia esse debere non diuturna. Olim unius diei spatio grauissimae etiam lites finitae fuerunt, nunc uel leuissimae per decennium et ulterius facile ducuntur.

Bb a

1. Inter

1. Inter causas, cur lites esse coeperint immortales, referri posse uidetur lucrum Iudicis, et Aduocatorum. Ex quo enim iudicia desierunt esse gratuita, et sportulae non amplius pro quantitate causae, sed pro singulis actibus, persolui coeperunt, cogitare etiam coeperunt homines lucri cupidi de illis multiplicandis, litibusque protrahendis.
2. Satius ergo forte fuerat omnino sportulas et honoraria patronorum tollere, ac sumptibus publicis utrisque salaria definire; Ita nemo optabit litem diuturnam.
3. Cum uero breues lites esse cupio, non uolo esse cognitiones praecipitatas (b): duplicet mos illorum, qui grauissimas etiam causas paucarum horarum spatio abrumpunt potius, quam absoluunt, qui iudices arcta custodia tamdiu includunt, donec de sententia conuenerint, ut eius suffragium iustius reputeretur, cuius stomachus bene praeparatus famem quam diutissime tolerare possit.
4. Ceterum, si serio hoc agant Iudices et causarum Patroni, ut lis ex aequo quam primum definiatur, quis dubitet intra unum, aut paucos dies maximi etiam ponderis causam rite peragi et expediri posse.

III.

(b) add. *Diff. d. litium ambagib. recidend. §. 6. sqq.*

III.

Deinde rationes procedendi debent esse faciles, non impeditae et fallaces, decipulae hominum et fraudum occasiones. Ignorarunt olim ueteres Germani fatalium multitudinem. Romani formulas solemnes et plures alias subtilitates non aliam ob causam excogitasse uidentur, quam ad decipiendam plebem.

- I. Nihil iniquius est, quam animos eorum, qui rei suae intenti sunt, solemnibus formulis et cantilenis diuertere et distringere; nihil durius, quam causa cadere ob subtilitatem, quam non assequaris; ita uero quotidie pereunt homines fatalium ignari culpa Aduocatorum, et legum seueritate.

IV.

Tandem certa debet esse procedendi ratio, ut constet cuius, quam sequi debeat uiam, ut ne in pari causa unus obtineat, alter succumbat.

1. Itaque expedit Reipublicae definiri controuersias Dd. in primis eas, quae ad procedendi rationem pertinent, cum illae omnes lites remorentur, et, nisi illis sublatis, nemo satis certus esse possit, qua ratione causam suam in iudicio agere debeat (c).
2. Nulla res grauior esse solet illis, qui causa cadunt, quam si uideant, alios in pari causa obtinere. Contra iniquum etiam quodammodo ius aequum esse incipit, si omnibus ex aequo reddatur (d).

V.

Iam circa singula, aut praecipua saltim Processus capita fas erat occupari. Sed satis est, reliqua in principijs Processus iudiciarii commodius exponuntur.

1. Satius est de his nihil, quam pauca dicere. Itaque etiam de iis, quae substantialia Processus dicuntur, de Litis Contestatione, Probatione, Testibus, iure iurando, instrumentorum fide, Appellationibus etc. nihil dicemus (e).

CAP. VIII.

(c) *uid. Diss. d. recidend. lit. ambag. §. 47.*

(d) *uid. Diss. d. iure incerto.*

(e) *conf. Eisenhard. l. c.*

CAP. VIII.
DE POENIS.

I.

Poenae in statu naturali non dantur, humanae, puto, quia iudex nullus est, qui constituere, aut exigere possit. In republica iis carere non possumus, cum praecipua fere causa, cur ciuitates constitutae sint, ea fuerit, ut seueritate poenae improbi in officio retinerentur.

1. Nec patrem, nec dominum ius uitae et necis habere supra diximus: aequali in aequalem, innocenti in delinquentem iurisdictio nulla competit (a). Itaque in statu naturali persecutio damni et uindicta locum habet, poena non habet.

2. Causa praecipua ciuitatum constituendarum metus fuit, et desiderium securitatis.

Bb 4

Hanc

(a) *Diff. Grot. l. 2. c. 20. §. 3. et 9. conf. Thom. l. 3. c. 7. §. 65. sqq. add. Hobb; d. Ciu. c. 6. §. 6. Puf. l. 8. c. 3. §. 7.*

Hanc aduersus hostes defensio mutua, contra singulos ciuium leges et poenae praestant.

II.

Quales uero poenae constituendae sint, arbitrio Principis subiacet, ad certas regulas reuocari uix potest; euitanda tamen est nimia lenitas, nimiaque seueritas, et publicae omnino in primis ratio habenda utilitatis.

1. Omnium fere Rerumpublicarum leges criminales differunt. Quod illa grauius, hoc alia mitius, punit delictum, siue casu, atque ex mero arbitrio, siue ex regulis prudentiae et rationibus ciuitatis ita constitutum fuerit. Genius enim populi, frequentia delicti, utilitas publica diuersum hic ius saepius postulant.
2. Plurimum igitur hic arbitrio Legislatoris relictum est; sed ad laudem boni Legislatoris pertinet, leges habere aequas, poenas adaequatas. Mathematica tamen proportio nec expectanda est, nec desideranda, cum propter ingeniorum diuersitatem uix aut poenarum, aut delictorum grauitas definiiri possit.

3. Duae

3. Duæ tamen generales hic locum obtinent regulæ; una, ut utilitatis publicæ rationem Princeps habeat, eaque potissimum coërceat crimina, quæ publicam salutem turbant; altera, ut crudelitatem omnem in poenis, quantum fieri potest, fugiat, atque tales constituat poenas, quæ ulterius delinquendi occasionem non præbeant.

Dictum de Legibus Draconis, de poena fustium, de relegatione, etc.

III.

Vtrum autem æquales illæ, an inæquales esse debeant, siue, ut uulgo loquuntur, an proportio geometrica, an arithmetica in poenis constituendis sit seruanda, Dd. disputant. Parum abest quin dixerim, nihil posse definiri; certe Legislatores nostros ad nullas regulas uidemus se alligasse. Si qua tamen omnino naturalis æquitatis habenda sit ratio, capitales poenas omnibus ex æquo constitui

stitui debere crederim, secus esse in ceteris, multa, carcere, relegatione etc.

1. Nam vitae cuique idem est pretium, mors irreparabile omnibus damnum aequae infert, pecuniae, libertatis, exilii non eadem omnibus est aestimatio, non idem valor. An famae (b)?

IV.

Sunt, qui omnes capitales poenas tanquam iniustas reiiciunt, sunt, qui constitui eas posse negant, nisi in casibus, quibus Deus constituit, Vtrique frustra. Nam neque lex diuina positiva nec naturale ius legislatoriam potestatem tam arctis limitibus coercet.

1. Naturae ius poenas capitales non exigere facile damus. Neque tamen eas prohibet, aut damnat. Leges uero diuinae positivae non permittunt tantum, sed etiam aliquando imperant, atque adeo hanc partem summae potestatis omnino confirmant.

2. Le.

(b) *conf. quae supra dicta sunt l. 2. c. 3. §. 4.*

2. Leges Diuinae de criminibus forenses sunt pleraeque, et ad populi Iudaici rationes ac illa, quibus conditae sunt, tempora accommodatae, ut frustra *Grotius* contendat, ad eas sequendas Legislatores nostros obstringi (c).
3. Etiam in quaeuis leuissima crimina capitale supplicium Princeps constituere potest, neque iniusta poena est, si de ea constet, euitarique delictum possit; duras tamen et iniquas eas leges esse, quae leuiores facinora morte puniunt, quis negauerit?

V.

Puniri autem nemo debet, nisi aut confessus, aut conuictus; indicia ad inquirendum sufficiunt, non ad condemnandum.

1. Sed quae erit plena probatio? duos testes leges diuinae forenses et nostrae etiam requirunt; sed omni exceptione maiores esse debent, et iurati.

2. Si

(c) *l. 1. c. 2. §. 14. add. Bachou. ad Trentler. V. 2. disp. 3. sb. 3. lit. g. Bodin. d. Iure inhumanior. sb. 1. add. Kulpis. p. 19. sb. 10. lit. s.*

2. Si indicia grauiora adsint, sed probatio plena deficiat, quaestioni locus esse solet, contra quam notum est, quae ab aliis differantur (*d*). Iuramento purgatorio in causa grauiori locum dare, ob metum periurii non minus est periculosum. Viderint alii, utrum satius forte fuerit suspendere tantisper cognitionem, ita tamen ut suspecto, dum pendet causa, eludendi iudicium et nocendi ulterius potestas et occasio adimatur (*e*). Certe tormentorum usum non adeo necessarium esse, ut iis omnino carere nequeamus, plane sum persuasus.

F I N I S.

- (*d*) *uid. Diff. d. repetit. tormentor. conf. inficiant. §. I. seqq. Thomaf. d. tortura e republ. Christian. elimin.*
 (*e*) *uid. cis. Diff. sb. ult.*
-

* * *

L. B. in fronte statim Praefationis pro AVCTORIS, AVCTORE legere, et alia, quae forte irreperunt, menda emendare, officiose rogatur.

INDEX I. AVCTORVM.

A.

Abicht
Agrippa *Cornel.*
Albericus *Gentilis*
Alberti
Aletheus *Theoph.*
Ambrosius
Ameisius
Arcuarius *Daphn.*
Aristoteles
Arndius
Arumaeus
Augustinus

B.

Bachou. ad Treutl.
Balduinus
Bartholinus
Bartolus
Bayle
Becmannus
Begerus
Beierus *Adrian.*
Berger
Berlichius
Beyerus
Beza
Bittigius
Birghden
Bodenstein

Bodinus
Boeclerus
Boehmer
Boxhorn
Brandes
Brenneisen
Brickner
Brunnemann
Brutus *Stephanus Iu-*
nus
Buchananus
Buddeus
Burgus
von dem Busch
Bynckershoeck

C.

Calixtus
Callier
Caroccius
Carneades
Carpzouius
Cedrenus
Cicero
Cocceius *Henr. et Sam.*
Conringius
Couarruias
Crellius
Cumberland

D.

INDEX I

D.

Danaeus
 Democritus
 Diodorus *Siculus*
 Dion. *Halicarnass.*
 Duck

E.

Eisenhardus
 Elsvvich
 Engel
 Engelbrecht
 Epicurus
 Erasmus

F.

Felden
 Foerstner
 Franckenstein
 du Fresne
 Fritschius

G.

Gellius
 Gerhardus
 Godofredus
 Graulina
 Grasvvinkel
 I. S. Gribner
 Gronouius
 Grotius *Hugo et Gui-*
lielm.
 Günther
 Gundlingius

H.

Hahn

Hannekemus
 Harprecht
 Hassen
 Hebenstreit
 Hedinger
 Hemmingius
 Henniges
 Hertius
 Hertelius
 Hippolithus *a Lapide*
 Hobbefius
 Hoffmann
 Hopperus
 Hoppius
 Horatius
 Hornbeck
 Hornius
 Hottomannus
 Huberus

I.

Iaeger
 Iaeschckius
 Ianus
 Iosephus

K.

Kahler
 Kemmerich
 Kestner
 Kerwig
 Klein
 Knichen
 Kress
 Kuhnius

Kün-

AUCTORVM.

Künhold

Kulpis

L.

Laſtantiuſ

Landsberg

Latiuſ

Lauterbach

Lederer

Leibnitz

Leyſer

Lipſiuſ

Liuiuſ

Ludouici

Ludolph

Ludwig

M.

Mafiuſ

Matthaeuſ *Ant.*

Mauritiuſ

Melanchton

Mencken *Luder. Henr.*

Otto et G. L.

Menziuſ

Meuiuſ

Milton

Minuciuſ *Felix*

Molina

Molleruſ

Mornaeuſ

Muelén *Guil. van der*

Muelen *Io. Andr. van*

der

Muldneruſ

Mulier

Munchhauſen

Muſaeuſ

Myleruſ

N.

Naeuiuſ

Nirzſchiuſ

Noodt *Gerardi*

O.

Obrecht

Obſeru. Hallenſ.

Ochinuſ

Oleariuſ *I. A. et G.*

Omeſiuſ

Oſiander

P.

Paltheniuſ

Pafch

Petituſ

Philo

Pictetuſ

Placette

Plato

Plutarchuſ

Poiretuſ

Pregizer

Pritiuſ

Proeleuſ

Pufendorff

Pythagoraſ

R.

Rachel

Rechenberg

Rey

INDEX I. AVCTORVM.

Reyherus

Rhetius

Rhodius

Riuius

Roehrensee

Rorarius

Ryffel

S.

Sanderfona

Sandius

Sanctius

Scargilius

Scharrockius

Schelwigius

Scherzzerus

Schilterus

Schmidius

Schnaderbach

Schneider

Schoepffer

Schoockius

Schultzius

Schwarzzius

Schwertner

Schwopius

Seebach

Selden

Seneca

Seifellius

Sibrandus

Simon

Sleidanus

Stauinskius

Stiglitz

Strauchius

Strauffius

Strimefius

Struuius

Stryckius *S. et I. S.*

T.

Tesmar

Textor

Thanner

Titius

Thomasius *Cbrist.*

V.

Valla

Vallensis

Vasquius

Velthem

Velthuyfen

Vitriarius

Voetius

W.

Wagenfeilius

Weberus

Weifius

Weichkman

Welwodus

Werenfels

Werlhoff

Wernher

Wernsdorf

Wesenbec

Willenberg

Winckler

Witfius

Wolffius

Z.

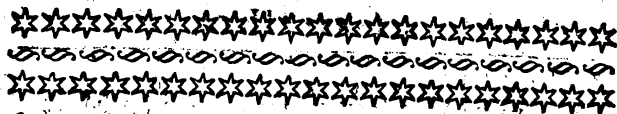
Zentgravius

Zepper

Ziegler

Zollius.

IN-

INDEX II.

RERVM PRAECIPVARVM.

A.

A quirere per se num furiosus et infans possit?	pag. 377
Acquirendi modi originarii quinam dicantur?	
Acquisitio bellica	371
Actiones in duplum aequitati num repugnent?	309
- - earum diuisio	366
- - de pauperie cuius generis	360
- - ex delicto an aduersus heredes dentur?	363
- - earum genus unum alteri praestat	364. sq.
Aequalitas alia in statu naturali, alia in ciuili	66. sq.
Alluuium naturali aequitati non repugnat	374
Anatocismus	353
Aquas corrumpere in bello an liceat?	305
Aristocratia quid sit?	193
- - in ea quis leges ferre possit?	169
- - eius formae uariae	194
- - in ea principatus quid sit?	195
- - - Optimatum numerus qualis?	194

Cc

Aristo-

(GRIBN. I. N.)

Aristocratia	
- in ea Magistratus temporarii an Maie-	
statem habere possint?	195
- Successores Optimatum quomodo in	
ea eligantur?	196
- Optimatum in ea potestas qualis?	197
Arma, quibus prosterpere hostem liceat?	304
- uenenatis uti, iure naturali non prohi-	
bitum	305
Artibus Magicis num in bello uti liceat?	307
Athei	50
- iuramentum quale?	106
Auaritia iuri naturae repugnat	150
Autochiria contra ius naturae est	58

B.

Bellica calliditas in quantum permessa?	307
	sq.
- acquisitio	309
- pacta	315
Belluarum in bellis usus	305
Bellum, iustum quod dicatur?	298. sq.
- offensivum quando suscipiatur?	ib.
- gerentes neminem iniuria afficiant	321
- eius sedem in terram pacatam trans-	
ferre non licet	322. sq.
- eius incommoda, an siti, inedia et ar-	
mis uenenatis augere liceat?	305

Bellum

Bellum quomodo finiatur?	323
Bona Coronae unde?	179
Bruta animalia, an ius naturale in ea cadat?	15

C.

Calliditas bellica quousque licita?	308
Capitulationes in imperiis unde?	207
Captiuos interficere iniustum	309
Captiuum, cui tradendi?	313
eos in seruitutem adigere iuri naturali non repugnat	310
Carnis et sanguinis esus an licitus?	149
Castrum in terra pacata occupare non licet	322. sq.
Causa iusta corrumpendi res hostium quae?	312
Certaminibus priuatis num belli exitus relin- quendus?	293
Christus an Legistator dici possit?	10. sq.
Ciuis innocens an hosti tradi possit?	184
quinam illo nomine ueniat?	234
in quantum obsequium imperanti praestare debeat?	ib.
officia	184. 234. sq.
Ciuum diuersitas	235
diuersa etiam requirit officia	ib. sq.
eorum iura unde perenda?	236
Ciuiles Leges num contra Ius naturale?	347

INDEX II.

Civitas sine Maiestate esse non potest	163
- - a Republica differt	229. sq.
Civitatum plurium Systema quid sit?	230. sq.
Clerici num gratis in bello dimittendi?	310
Communio rerum omnium	65
- - primaeva qua ratione et quando desierit?	82. sq.
- - aq adhuc detur?	257
- - absoluta nec testamenta, nec successiones legitimas admittit	380
Communes res in Republica non dantur	371
Concubinatus an iuri naturae repugnet?	113
Concubitus, qui procreandae sobolis causa non fit, num iuri naturae repugnet?	121
Condominium. vid. Dyarchia	
Coniugium quid?	107
- - an singuli ad illud ineundum obligentur?	108
Conseruatio vitae	57
Contractus Chirographarius	336. sq.
Contractuum et pactorum divisiones num sint iuris naturalis?	347
Controversiae illustrium eodem modo, quo priuatorum lites tenues, dirimuntur	292
Conventiones priuatae in fraudem Reipublicae iniuri non possunt	316
Crimen laesae Maiestatis an etiam in Republicam committatur?	197

Crimi-

Criminales Leges omnium fere Rerumpu- blicarum differunt	392
Culpa, quibus delictis accensenda?	367
- - - lata, quando præstanda?	362
- - - leuissima an sine discrimine præstan- da?	ibid.
Curatores Imperantium non habent maiesta- tem, sed eius exercitium	202
Cultus Dei theoreticus et practicus	49. sqq.
- - - interiorum et externum ratio appro- bat	53. sq.
- - - publicum utilem esse ratio iudicat	55

D.

Damni dati reparatio	360
Defensio priuata	69. sqq.
Delicta, ob aliena nemo coërcendus	368
Delictorum effectus an omnes poenae diui- nae sint?	7
Delinquentium cadauera an insepulta relin- quenda?	147
Democratia quid sit?	187. sq.
- - - in ea quis leges ferre possit?	169
- - - eius Leges fundamentales	189. sqq.
- - - cui in ea ius Comitiorum et potestas deliberandi de re publica compe- tat?	191. sq.
Despoticum Imperium	205
Deus, ex qua causa summus Legislator?	6

INDEX II.

Deus,	
- - Eius uoluntas Ius nostrum	7
- - an Iuri naturae derogare possit?	20
- - Eius cultus theoreticus et practicus	49. sqq.
- - - Existentia unde intelligatur?	ibid.
- - - Vnitas unde?	51
- - Eius Providentiam quid euincat?	ibid.
- - de Essentia eius an ex lumine naturae constet?	52
- - Eius cultum interiorem et externum ratio adprobat	53. sq.
- - Maiestatis Auctor	262
Digestorum ordo naturalis non est	346
Dignitas in Republica unde?	183
Diffimulatio aduersus hostem licita	309
Diuortia, mutuo consensu facta, ius naturae non damnat	113
- - Eorum causa quae admittenda?	114
Domaniaalia unde?	179
Domini Ius in seruum	137
- - an habeat Ius uitae et necis in ser- uum?	ibid. sq.
- - an Ius uendendi eum?	139
- - eorum officium erga seruos	ibid. sq.
Dominiorum origo ultima unde petenda?	371
Dominium eminens quid sit?	176

Domi-

Dominium,	
- - eius fundamentum	177
- - - diuisio	ibid.
- - - abusus	178
- - cui competat?	ibid.
- - capaces quinam illius sint?	376
Duellis Principum an eorum lites tollendae?	293
Dyarchicum Imperium	195. 199.

E.

Electio Regis quomodo fieri debeat?	214
- E quibus instituenda?	215
- - Variat quoad tempus et modum	ibid.
Emancipatio	132

F.

Falsiloquium	89. seq.
Familia	
- - ex quibus personis constet?	141
- - eius iura, unde petenda?	ibid.
- - num sine liberis et seruis esse possit?	142
Fines, an olim fuerint inter gentes?	255. seqq.
Foedera	
- - gentium, quaenam et quomodo ser- uanda?	268. seq.
- - in quantum cum omnibus gentibus sint ineunda?	270. seq.

Foedera	
- - Christianorum cum infidelibus in quantum ualida?	271
- - - aduersus infideles inita an iusta?	ib.
- - quousque obligent?	272
- - diuersa in quantum fieri possint?	274. seq.
- - eorum interpretatio	276. seq.
- - eorum praecipua uirtus	ibid.
Foeminae	
- - interficiendae in bello non sunt	304
- - num gratis in bello dimittendae?	310
- - illustres bellum saepe finiunt	329
Faris nocturni occisio num licita?	72
Fariosi iure naturae non tenentur	14

G.

G enti in gentem imperium non competit	290
G entes, in quantum sibi inuicem sint aequales?	249
Gradus in contrahendis matrimoniis nulli prohibiti iure Nat.	118

H.

H aeresis, an ob eam quis puniri debeat?	181. sq.
H eredes, aduersus eos actio ex delicto	364
H omagium, inuasori praestitum, legitimo Regi ius suum adimere nequit	241
Hemo	
- - eius officia, quaenam sint?	145
- - quoruplicia?	46
- - erga bruta num dentur?	149
Hono-	

Honores in republica, unde?	183
Hostem quando interficere liceat?	303
- - ad delinquendum incitare illicitum est	307
- - eius res, quaenam dicantur?	311
Hyberna in terra pacata locare non licet	322. sq.
Hypothecae tacitae	373

I.

Imperium

- eius origo	81, 156. seq.
- eorum diuisio	159
- despoticum	205
- - quid in eo liceat Principi circa regnum et subditos	ibid.
- hereditarium	213. 218.
- successiuum	ibid. 218
- - quibus deferendum?	218. seq.
- electiuum	213

Incantationum usus impius est etiam in bello

307

Indictio belli quomodo fiat?

301

Inedia hostem uincere, an licitum?

305

Inermes interficere non licet

303

Infantes

- iure naturae non tenentur	14
- non sunt occidendi in bello	303
- num gratis in bello dimittendi?	310
- an per se acquirere possint?	377

Iniuriam ob illatam bellum quando recte suscipiatur?

307

INDEX II.

Institutionum ordo num naturalis sit?	346
Interficere hostem, integrum est	303
Intermedii, quinam dicantur?	320
Interpretatio eiusque regulae	276. 336.
Interregnum, quando locum habeat?	216
- eius tempore apud quos exercitium maiestaticorum iurium sit?	216
Inter-Rex, quomodo constituatur?	ib.
Inuasores, quinam sint?	238. seq.
- eorum diuisio	240
- an interfici possint a quocunque ci- uium?	ibid.
- in quantum eis resisti possit?	ibid.
- an eis ciues se submittere debeant, si Princeps legitimus eos tueri ne- queat?	ibid.
Iuramentum	
- uoluntarium, an prohibitum?	100
- metu extortum, an seruandum?	102. seq.
- dolo elicited non obligat	103
- eius relaxatio	104
- Athei, quale?	106
- purgatorium	396
Iurare per alios Deos an liceat?	106
Iura ciuium unde petenda?	236
Ius	
- eius definitio	I
- aucupii	178. seq.
- eligendi Principem penes quos?	214
	Ius

Ius

- -	fisci, unde?	179
- -	- gentium, quid sit?	244. seq.
- -	- - eius uaria appellatio	245. seq.
- -	- - distinctio	246
- -	- - Principium essendi	ibid.
- -	- - - cognoscendi	ibid.
- -	innocentiae utilitatis,	264. seqq.
- -	legatos mittendi, quis habeat?	28r
- -	maiestaticum	166
- -	- eius diuisio	167
- -	cur et quomodo restringi possit?	206
- -	Naturae, absque conceptu de existen- tia Dei demonstrari non potest	12
- -	- quinam eo teneantur?	14
- -	- diuina nititur auctoritate	16
- -	- perpetuum et uniuersale	18
- -	- immutabile	ibid.
- -	- an a Deo abrogari possit?	20
- -	- eius principium uarium a uariis constituitur	ibid. seqq.
- -	- qua ratione et methodo tradi de- beat?	38. seqq.
- -	- eodem omnes aequales sunt	63
- -	- eius diuisio	342. seq.
- -	- occupandi bona uacantia	118

Iura

INDEX II.

Iura papalia et episcopalia quibus competant?	182
Ius piscationis	ibid.
- - primogeniturae, unde, et quomodo locum habeat in successione re- gnorum?	219
- - publicum uniuersale, quid?	152
- - - eius diuisio	ibid.
- - Romanum, cur in eo tam diuersae Legum formae?	169
- - uenandi	178
Iustitia, eius diuisio	5
Iustum a licito et decore quomodo differat?	4

L.

L aesio, quid?	263
- - eiusdem genera quaeenam?	316
Legatus, an mitti debeat?	282
- - eius priuilegia, unde et quaeenam?	283. sq.
- - - in quantum apud hostes ualeant?	287. sq.
Lex	
- - quos et in quantum obliget?	3. seq.
- - an non-usu tollatur?	4
- - quotuplicis generis?	5
Legislatoria potestas ad conseruandam Rem- publicam necessaria	168

Lex

RERVM PRAECIPVARVM.

Lex

- - eius lator, num omnia, ut Iustinianus
constituit, definire possit? 374
- - eius officium 341
- Leges, eas ferendi potestas apud quem? 168. seq.**
- - ciuiles, num contra ius naturale? 347
- - criminales omnium fere Rerumpubli-
carum differunt 392
- - diuinae non habent se instar consilii 7
- - sunt uel
- - uniuersales uel particulares 9
- - positivae aut naturales II
- - perpetuae aut temporales 10
- Leges iniustae num plane non dentur? 340**
- - Iudaeis a Deo datae nullo modo natu-
rales dici possunt 342
- - naturales solae an Rebuspublicis suffi-
ciant? 337. seq.
- Liberi, quinam ex familia expellendi? 132**
- - eorum successio ab intestato ibid.
- - eorum educatio, quomodo instituen-
da? ib.
- - eorum obligatio et obsequium erga Pa-
rentes 234
- - num sine iis familia esse possit? 142
- Linguae, earum origo 88**
- Lites, cur immortales esse coeperint? 388**
- Liturgia 179. seq.**
- Logomachiae Iur. Nat. 376**
- Lytrum, eo praestito captiuos dimittere ar-
bitrii est 310**

M.

M.

M agistratus inferior an potestate gaudeat leges ferendi?	169
Magis artribus in bello uti illicitum	307
Maiestas quid sit?	159
- - ubi detur?	160
- - unde?	161. seq.
- - Eius auctor	162
- - Eius diuisio	165
- - Eius subiectum	164
- - Eius iura quaenam?	166
- - - eorum diuisio	167
- - - circa sacra	179. seqq.
- - - in personas singulorum ciuium	182. seq.
- - eius iura circa legum mutationem.	168
- - - abrogationem	ib.
- - - dispensationem	ib.
Mare uniuersum nunquam occupari potest	260
Mariti in uxorem imperium	110. seq.
Mater, an potiore potestatem habeat prae patre in liberos?	122. seq.
Matrimonium, an mutuo consensu solui possit?	109. 112
- - lege diuina positua est indissolubile	113
- - eius gradus prohibiti iure N. non dan- tur	118

RERUM PRÆCIPUARUM.

Mediatores, eorum officium	329. 332.
Membrorum mutilatio quando licita et illicita?	61
Mente capti iure naturae non tenentur	14
Moderamen inculpatæ turelæ	70
Monarchia, in ea quis leges ferre possit?	169
- - quid sit?	198
- - temporaria cum magistratu non confundenda	202
Monarcha temporarius quis?	ibid.
- - eius potestas	203
- - an abdicare possit?	204
Monarchomachi	200
Monogamia, num polygamiae præferenda?	116
Morbo pestifero affectos in hostes immittere iniquum ac indecorum	307
Modi acquirendi originarii, unde repetendi?	371
Mortuus possidere desinit	380

N.

Neutrales, quinam dicantur?	320
- - eorum officia	ib.
Neutralitatem qui non tuetur, pro hoste haberi potest	321

O.

Obligatio, in quo consistat?	2
- - gentium quotuplex?	261. seq.
- - ex contractu oriunda ad heredes transit	370
Obfides,	

INDEX II.

Obsides, quando dimittendi?	317
- - inuiti etiam dari possunt	318
- - num gentium iure interfici possint?	ibid.
Oceanus an dominio cuiusdam substat?	238
	seq.
Occidere num inuasorem liceat?	69
Occupatio modus domini acquirendi naturali non est	370
- - in Rep. est modus dom. acqu. derivatiuus	130
Officia	
- - Belligerantium	321
- - Civium	184
- - - diuersa ab hominum officiis	235
- - Dominorum erga seruos	139. seq.
- - Gentium quoruplicia?	261. seq.
- - - absoluta quaenam?	263
- - - hypothetica quaenam?	267. seq.
- - Hominum quoruplicia?	46
- - - erga Deum	49
- - - erga se ipsos	56. seqq.
- - - erga mortuos	146
- - - erga bruta num dentur?	149
- - Legislatoris boni	341
- - Liberorum erga parentes	133
- - Neutralium quaenam?	320. seq.
- - Pagorum inter se	139
- - Parentum erga liberos	130. seq.
- - Reipublicae erga ciues	237

Officia

RERUM PRAECIPVARVM.

Officia seruorum erga dominos	139
- - subditorum erga maiestatem	234
Optimates, eorum numerus in aristocratia qualis?	194
- - quales successores habeant?	196
- - Eorum potestas	ibid. seq.
- - in imperiis limitatis arbitros inter Prin- cipem et populum constitui con- silio est	211
Ordo institutionum ac digestorum non est naturalis	346
Originarii acquirendi modi, quinam dicantur?	371

P.

Pacta,	
- non obligant ebrios et infantes	92
- - de factis illicitis et impossibilibus qua- tenus ualeant?	ibid.
- - metu extorta non ualent	93
- - an iuramento firmata?	94
- - eorum diuisiones ius N. ignorat	96
- - non tamen damnat	346
- - bellica	315
- - - quotuplicia?	316
- - imperantium cum subditis in quantum obligent	236. seq.
- - inter gentes quomodo fiant?	281
Pagus, an a uico differat?	143
- - eorum origo	ibid.
- - eorum officia et iura	144
Dd	Paren-

(GRIBN. I. N.)

INDEX II.

Parentes, eorum nomine qui ueniant?	122
- - - eorum ius in liberos unde?	124
- - - - commune	122
- - - - quousque fit extendendum?	126
- - an habeant ius uitae et necis in liberos?	ibid.
- - an habeant ius uendendi liberos	126. seq.
- - an iure dirigendi liberorum actiones gaudeant?	128
- - an ius et dominium habeant in res filiorum?	129. seq.
- - eorum officia erga liberos	130. seq.
Particulares leges quotuplices?	9
Pater an potiore potestatem in liberos praematre habeat?	122
Pauperies	362
Percussores immittere in hostes iniquum et indecorum	307
Perfidi, quando interficiendi?	325
Pignus, circa illud quid cautum?	350
Poenae, eius definitio	137
Poenae diuinae arbitrariae dantur	7
- - earum determinatio cui iure naturali competat?	173
- - quales constituendae?	392
- - earum causa	174
- - in eis constituendis qualis proportio fit seruanda?	393
- - capitales an omnes tanquam iniustae reiiciendae?	394
Polyandria, an contra ius naturae?	116. seq.
Polyarchia	220
	Poly-

Polygamia simultanea num licita?	105. seqq.
- - successiua an contra ius naturae?	117
Populus quid sit?	164
- - Eius iura in conferendo maiestatem	ibid.
- - ubi iura maiestatica exerceat?	188
Praeceptum de Sabbatho non est I. N.	55
Primogenitus quis dicendus?	220
Primogeniturae ius unde oriatur?	220
Princeps, cur ei ius aggratiandi competat?	175
- - an solennia sepulturae subditorum mutare possit?	148
- - nulli subest iudicio	171
- - unde eius potestas definiendi modos acquirendi et amittendi domini?	179
- - unde ius habeat, determinandi succes- siones	ibid.
- - - exigendi tributa	ibid.
- - - imponendi uestigalia	ibid.
- - - inuestiendi	ibid.
- - an iuste ad duella prouocet?	294
- - efficere potest, ut actio ante legem iu- sta et licita, accedente legis prohi- bitione illicita et iniusta fiat	343
Principatus in Aristocratia quid sit?	195
Principium Iuris N.	20
- - nullum datur	37
Priuilegia, ea quis dare possit?	169
- - ciuium priuata, unde petenda?	236. seq.
Processus, quid circa eos Iuris N. sit?	389

INDEX II.

Prodigalitas iuri naturae repugnat	150
Promissio	160
Proprietas, eius initia	82. 150. 252.
- - ex pactis particularibus deriuanda	84. seq.
Proteruitas iuri naturae repugnat	150
Puniendus quis fit?	395

Q.

Quasi contractus	359
------------------	-----

R.

Ratio humana sola primum principium est Iuris Nat.	20. seqq.
Rebelles, num eos interficere liceat?	325
Regnum	
- - absolutum quid fit?	200
- - - - quomodo regatur?	201
- - despoticum	205
- - electium, unde?	213
- - hereditarium, unde?	213
- - limitatum, quid et unde fit?	206
- - - Eius capitulationes et leges funda- mentales	207. seqq.
- - successuum, unde?	213
- - - an in eo quis pro se et liberis suis iuri et speciei succedendi renun- ciare queat?	225
- - - eius renunciatio, quibus noceat?	ib.
- - - orta in eo lis, quomodo decidatur?	225
Religio	

RERVM PRAECIPVARVM.

Religio naturalis quid sit?	47. seqq.
- - utilitati publicae et salutis ciuitatis non repugnat	187.
- - eius diuersitas non impedit officia gentium mutua	271
Repressaliae, utrum inter status imperii licitae?	295
Res hostiles eo momento, quo occupatae, acquisitae censentur	314
Res nullius in Republica non dantur	371
Res proprias perdere nefas est	150
Respublica	
- - ab initio non extitit	62
- - Eius origo	153
- - utrum sine legibus subsistere possit?	337
- - Earum conditarum finis	168
- - Earum formae quatenus et unde sint?	186
- - Earum forma simplex quid sit?	187
- - mixta, quando fiat?	212
- - - quid sit?	227
- - - an omnis monstruosa et deformis sit?	ibid.
- - Eius nomen an sanctius quam patriae uideatur?	235
- - Eius officium erga ciues	237
Restitutio damni dati ad quem pertineat?	361
Restitutio in integrum Iure N. ignoratur	360
Retorsio aliquando innoxia est	368

S.

S anctio poenalis, eius effectus	391
Sanguinis et carnis esus an licitus?	149
Scorta lue uenerea laborantia in hostes im- mittere non licet	307
Scutum Macedon. Vellei.	348
Sepulchrum, eius uiolatio, cur grauiori poe- na coërceatur?	148
Sepultura, eius officium cur praestandum?	146
- - in templis an iuri naturali repugnet?	147
- - quibus praestanda?	ibid.
Seruus, num sine eo familia esse possit?	142
- - eius officium erga dominum.	139
Seruitus, an contra naturam sit?	63. 135. 348
- - unde et quid?	134
- - non repugnat LL. diuinis aut princi- piis Christianae religionis	136
- - Eius pactum quomodo contrahatur?	ib.
- - quotuplex detur?	137
Simulatio aduersus hostem licita	309
Societas, eius diuisiones	142
Socius quis esse possit?	358
Sortis iudicio an in causis dubiis Principes se submittere possint?	292
Sponsalia an mutuo consensu solui possint?	112
Sponsio quid sit?	278. seq.
- - eius requisita	ibid.
- - Caudina et Numantina.	279
Status	

RERUM PRAECIPVARVM.

Status ciuilis unde?	78. seq.
Status naturalis, quis?	44. 62. 69. 250
- . Dominii expers fuit	64
Stipulationes cur introductae?	356
Stratagemata non sunt iniusta	308
Subditi ius aliunde, inuito principe, petere non possunt	171
Subditorum officium erga Maieftatem	234. seq.
Successio, quomodo fiat linea primogeniti ex- spirata?	220
- . ea, quinam gaudeant?	222
- . ab intestato quid supponat?	383
Superior, quis dicendus?	I
Systema plurium ciuitatum quid sit?	230. seq.
- . a Republica mixta distat	ibid.
- . ab unione duorum pluriumue imperio- rum differt	232

T.

Theologia naturalis imperfecta est	55
Tormentororum iustitia	396
Traditio, quid sit?	372. seq.
Transitus per terram nostram an negari queat?	268. seq.
Trinitas, eius mysterium, an ex ratione de monstrari possit?	51
Triumuiratus quid sit?	195
Tyrannis, eius diuisio	239
- . eius exercitia quatenam sint?	242

Tyran-

Tyrannus, quis eius nomine ueniat? 238. seq.
 . . eorum definitio, cur difficilis? 242
 . . an in Aristocratiis etiam occurrant? ibid.
 . . in quantum ei populus resistere queat?
 343. 243

V.

Valetudo, eius cura 60
 Victoria, quale ius uincenti tribuat? 323
 Victum an interimere liceat? 324
 . . ei leges praescribere uictor quas possit? 326
 Vicus, an a pago differat? 143
 . . eius origo ibid.
 Vindicta, quid circa eam liceat Iure N. 319. seq.
 . . an in infinitum extendere eam liceat? 328
 Vnio duorum pluriumue imperiorum a syste-
 mate ciuitatum differt 232
 Vnio duorum pluriumue imperiorum quid
 sit? ibid.
 . . . quomodo et a quibus fiat? ibid.
 Vniuersales leges quotuplices? 9
 Usurae, quo iure permissae? 352. seq.
 . . illicitae, quaenam sint 353

W.

Wergeldi praestatio an ab infantibus exigi
 possit? 362

4
3
d
3
60
23
24
?
26
143
id.
seq.
328
232
id.
id.
9
4
B

Österreichische Nationalbibliothek

174758107

